in fructũ:& ſic ſuum eſſe credit. nam poſſeſſor vſucapere poterit has res:nec dicitur fieri furtum, cùm non ſit affectus furandi. &.h.d.hæc.l.cum prin. ſequen.Fran.

alienauerit.[a] Itẽ ſi quis aliqua eximatione deceptus crediderit [b] ad ſe hereditatem pertinere, quæ ad eũ nõ pertineat, & rẽ hereditariam alienauerit: aut ſi is ad quẽ vſusfructus ancillæ pertinet, partũ eius exiſtimans [c] ſuum eſſe, quia [d] & fetus pecudum ad fructuarium pertinet, alienauerit:

Si res cuius poſſeſſio ciuilis & naturalis vacat, clãdeſtinè occupetur, nõ efficitur per hoc vitioſa vitio reali, ſed perſonali: & ideo licet occupãs nõ poſſit vſucapere, vel pręſcribere propter ſuã malã fidẽ, per aliũ tamẽ bonæ fidei poſſeſſorem cũ tit. poterit præſcribi. & dicitur vacare ciuilis vel naturalis, vel per negligentiã cõmiſſam in recuperãdo naturalem: vel quia poſſeſſor deceſſit ſine herede: vel per obliuionem quæ inducitur per lapſum longi temporis. h.d.

XXXVII. IDEM *libro ſecundo Inſtitutionum.*

FVrtũ non cõmittitur. Furtum enim ſine affectu furandi non cõmittitur.[e] Fũdi quoque alieni poteſt aliquis ſine vi nanciſci poſſeſſionẽ, quæ vel ex neglegentia [f] domini vacet, vel quia dominus ſine ſucceſſore deceſſerit, [g] vel longo [h] tempore abſuerit.[i]

XXXVIII. IDEM *libro ſecundo Rerum cottidianarum ſiue aureorum.*

QVam rem * ipſe quidem nõ poteſt vſucapere: quia intellegit alienum ſe poſſidere, & ob id mala fide poſsidet. Sed ſi alij bona fide accipienti tradiderit, [k] poterit is vſucapere: [l] quia neq; vi poſſeſsũ, neque furtiuũ poſsidet. Abolita eſt enim quorundã veterum ſententia exiſtimantium etiam fundi locíve [m] furtũ fieri.[n]

a *Alienauerit*.vt inſtitu.eod.§.ſed tamen.&.ſ.manda.l.mandatum.& idem in ſimilibus vbi iuſtus eſt error: vt.ſ.manda.l. mandatum.Sed nunquid ipſe heres per ſe vſucapiet? Reſpon.non: quia perſonali actione tenetur. ſed nulla eſt ratio: vt.ſupra.e. l. pignori.§. fin.ſed ea ratio eſt, quia videtur non bonam fidem habere; cum in ei⁹ locum ſucceſſit qui bonam fidem non habebat, nõ dico malam: vt j. de diuer. præſcrip. l. cum heres.& fa.ſ.de adqui. here. l. cum quidã. §. quòd ſi ipſe. Item nonne poſſ. deponens, & ſi alij tradita ſit, retinet? Reſpon.non: vt. ſ. eod.l.non ſolum.§. qui pignori.&.ſ.titu.j.l. iij. §.quòd ſi ſeruus. maxime rei mobilis.Accur.

b *Crediderit*.Vt ſi quis ſit inſtitutus heres, & poſtea ſit mutatum teſtamentum.Accur.

c *Exiſtimans*. ſcilicet errore iuris. & ſic eſt contra ſupra,l.nunquã. in princ.Sol.ſ.loquitur de eo qui per errorem iuris credit titulum emptionis iuſtũ eſſe, eum ipſo iure nullus ſit: hic loquitur de illo qui errat in facto, quia credebat fructuarium proprietarium eſſe. vel hîc non fuit error ex parte accipientis. Vel dic. vt ibi.

d *Quia*.hac ſimilitudine, quia &c.

* Vulga. Quare.

FVrtum.] CASVS in §.fundi quoq;. Poſſum aliquando poſſeſſ. fundi alieni adquirere ſine vi: vt cùm domin⁹ eam reſpuit: vel deceſſit dominus abſque ſucceſſore: vel ſi tradidit eam dominus obliuioni ex longa abſentia: & hanc poſ. ego intraui. nam adquiro eam: non tamen poſſum vſucapere, cum ſcio alienũ fundum me poſſidere: tamen ſi alij tradam bona fide accipienti ex cauſa venditionis, vel ſimili: poterit ille cui trado, vſucapere: nec dicitur hic fundus furtiuus, cùm loci ſiue fundi non poſsit fieri furtum. & hoc dicit hic.§.cum.l.ſeq.Franc.

Vt Sabini in lib. de furtis, apud Gel. li. 11. c. vlt.

e *Non committitur*.niſi vt.ſ.de condic.ob cau.l. cùm ſeruus.&. j. de fur.l.qui ſaccum.&.l.fullo.§. qui ancillam.

f *Ex negligentia*.vera, vt quia poſſeſsionem reſpuit & c.

g *Deceſſerit* .vel etiam cum ſucceſſore, ſed hereditatem non adiuit: vel ſi adiuit, poſſeſsionem non apprehendit: vt. ſ.titu. j.l. cũ heredes Accurſius.

h *Vel longo*. i. ex obliuione, quæ ex longa abſentia prouenire præſumitur: vt.ſ. tit.j. l. ſi idquod.j.reſpon.&.l.peregrè.in prin. & ad hoc.ſ.de damno infe.l.ſi finita.§. non autẽ ſtatim. Tempus autem ſolum nõ ſufficit: vt.ſ.quibus mo.vſusfruct. amit. l.ſi mulieri. Alij dicunt ſolo tempore amitti.vt ar.ſ. de vſufruc. l.arboribus. §. de illo. Item longo accipe quantum iudici videbitur, per quod obliuio inducitur: arg. inſtitu.de oblig. quæ ex quaſi delic.naſcun. §. j. non autem longum, vel .x. vel. xx .an. & facit inſtit.eo.§.quod autem.Accur.

i *Abſuerit*.à fundo.

ff. Nouum.

Pone hîc caſum, ꝙ quis occupauit ſolũ per vim, poſtea ibi ipſe vel alius ædificauit: deinde ad te peruenit ſolũ & ſuperficies bona fide & titulo. certũ eſt quòd ſolum nõ potes præſcribere: quia eſt affectũ vitio reali. an ſaltẽ ædificiũ? & dicitur quòd non: intelligo verũ reſpectu directi dominij: ſed reſpectu vtilis, ſi poſſedit tanquam ſuperficiarius, videtur ſecus. P.de C.

XXXIX. MARCIANVS *libro tertio Inſtitutionum.*

SI ſolũ [o] vſucapi nõ poterit: nec ſuperficies [p] vſucapietur.

Per hereditatẽ iacentẽ vſucapio cœpta per defunctum poteſt cõpleri, & ſine poſſeſsione. Pau.

XL. NERATIVS *libro quinto Regularum.*

COeptã [q] vſucapionẽ à defuncto poſſe & antè aditã hereditatẽ impleri, cõſtitutũ eſt.[r] *

Vitiũ furti vel violẽtiæ non purgatur licet res veniat in poteſtatẽ procuratoris. Pau de Caſt.

XLI. IDEM *libro ſeptimo Mẽbranarũ.*

SI rem ſubreptã mihi procurator [ſ] meus adprehendit: quãuis per procuratorem [t] poſſeſsionẽ apiſci nos iam ferè [u] cõueniat: nihilo magis [x] eam in poteſtatem meam rediſſe, vſúque [y] capi poſſe [z] exiſtimandum eſt: quia contra ſtatui, [a] captioſum erit.[b]

Si venditor ſuccedat domino rei furtiuæ vel dotalis, vitium reale purgatur. Bar.

XLII. PAPINIANVS *libro tertio Quæſtionum.*

CVm vir † prædium dotale [c]

k QVare.*Tradiderit*.ille qui ſine vi nactus fuerit poſſeſſionem.

l *Vſucapere*.vel pro donato, vel pro emptore, vel pro ſoluto, ſi ex his cauſis fuerit tradita.

m *Locíve*.& ita rei immobilis.

n *Fieri*.& ideo pręſcribitur.ſed hodie cõtra: vt in auth.vt ſponſa lar.§.rurſus. Accur.

o SI *ſolum.Non poterit*. per vim primò occupatũ, & poſtea inędificatum.Azo. Vel quia dotale, vel quia poſſeſſor habebat malã fidẽ: vt.ſ.l.proxi. vel nõ habebat nec poſſidebat.

p *Nec ſuperficies*. cũ ſolo, puta domus.ineſt enim ſibi: ſed ipſa per ſe quãdoq; poteſt: vt.ſ.eo. l.rerum mixtura §. Labeo.& econtra ſi ſolum poteſt, nõ tamẽ ſuperficies poteſt per ſe: vt.ſ. eo.l.eũ qui. ſed cũ ſolo poteſt cedere ei.ſic&.ſ. eo.l.ſi aliena.§.j.

q COeptam.ſecus ſi nõ cœptam: vt infra l.fi.§.fi.& facit. ſ.eod.l. nũquam. §.vacuũ.&.j. pro emp.l. qui cũ. in fi. &.l.qui fundũ.in princ. &.ſ.ex quib. cau. ma.l. cũ miles.&.ſ.de leg.j.l. legatũ eſt.§.ſeruo. &.ſ. titu.j.l.hereditas.&.j.e. l.iuſto.§.nondũ.Ac.

* Vide Alci. lib. 7. parer. ca. 26.

r *Conſtitutum eſt*. quia hereditas fungitur vice perſonę: vt.ſ.eo.l.heres & hereditas. &.l. nunquam.ij.§.vacuum.

SI rẽ.] CAS. Res mihi ſubrepta eſt: tandem peruenit hæc res ad ꝓcuratorẽ meũ. nunquid deſiit eſſe vitioſa, quæritur. Et dicitur ꝙ non. nã licet aliàs per procuratorem mihi quæratur poſſeſsio etiam ignorãti: tamen res mihi ſubrepta non videtur in meã poteſtatẽ venire quo ad hoc vt deſinat eſſe vitioſa, licèt perueniat ad meũ procuratorem me ignorante. & reddit de hoc rationem.Fran.

† Lex iſta cõcor. ad id qđ voluit gl. in c.1 §. volens itaque. verſic. exceptus illis. de colla. in Prag. ſanc. in verbo tolerandas. ad medium. Poſſeſſio an poſſit per generalem procuratorẽ adquiri.

ſ *Procurator*. generalis, non ad hoc ſpecialis. Alioquin nulla eſſet captio, ſecundum Io.& ita lex iſta eſt pro nobis qui dicimus per generalem adquiri poſſeſſionem, in eo quod dicitur, quãuis per procuratorem &c.licet R.diſtinguat inter generalem & ſpecialem: vt no.ſ.titu.j.l.j.§.per procuratorem.

t *Procuratorem*.etiam generalem: arg.contra.ſ.de adquir. hered. l.ſi quis mihi bona.§.ſed vtrum.

u *Fere*.quia ſi ſuo nomine nactus eſt poſſeſſionem, non adquirit nobis: niſi tradens hoc velit: vt.ſ.de dona.l.qui mihi.

x *Nihilo magis*.i.non ideò magis.Accur.

y *Vſúque*.repete, nihilò magis.

z *Capi poſſe*.quia dominum ſcire oportet ſe poſſeſſionem habere: vt.ſ.eo.l.ſequitur.§.tunc.

a *Statui*.i.ſi diceremus quòd in meam poteſtatẽ rediiſſet.Accur.

b *Captioſum erit*.colludentibus procuratoribus, & paciſcentibus cum furibus. Et no.quòd captio euitatur.ſic.ſ.quod met.cau.l.ſi cum.§.aliquando.

CVm vir.] CASVS. Si vir fundũ dotalẽ vẽdidit, nõ valet vẽditio. ſed ſi mulier decedat in matrimonio, & vir lucretur dotẽ ex forma pacti initi inter eos, cõfirmatur vẽditio. idẽ eſt ſi rẽ furtiuã vẽdidi, tandẽ ſucceſſi dño rei: nã cõfirmatur vẽditio. Frã. Accur.

c *Dotale*.prædium dotale dicitur datum inæſtimatum: vt Cod.

Q

vendidit ſcienti vel ignorãti rem dotis eſſe, venditio non valet: [a] quam [b] defuncta poſtea muliere in matrimonio confirmari cõuenit, [c] ſi tota [d] dos lucro mariti ceſſit. Idem iuris eſt cùm is qui rem furtiuam vendidit, poſtea domino heres extitit. [e]

In vſucapione inchoãda per heredẽ, mala fides eius nocet. ſecus in inchoata per defunctũ. P. de C.

XLIII. IDEM *libro vicenſimoſecundo Quæſtionum.*

B HEres eius [f] qui bona fide rem emit, vſu non capiet ſciẽs alienã: ſi modò ipſi [g] poſſeſſio tradita ſit: [h] cõtinuatio* verò non impedietur heredis ſcientia. [i]

In quæſitis per filiũfa. tam mala fides eius, q̃ etiã patris impedit vſucapionem inchoari. P. de Caſt.

Patrem vſu non capturum quod filius emit, propter ſuam [k] vel filij ſcientiam, [l] certum eſt.

Per filium putatiuum nobis non quæritur. ſecus per ſeruum putatiuum. Bar.

XLIIII. IDEM *libro vicenſimotertio Quæſtionum.*

C IVſto † errore [m] ductus Titium filium meum, & in mea poteſtate eſſe exiſtimaui, cùm adrogatio non iure [n] interueniſſet. Eum ex re mea quærere mihi non exiſtimo. non enim conſtitutum eſt in hoc, [o] quod in homine libero qui bona fide ſeruit, placuit. ibi propter aſſiduam & cottidianam comparationem ſeruorum ita conſtitui, publicè interfuit. [p] Nam frequenter ignorantia [q] liberos emimus: non autẽ tam facilis, & frequens, adoptio vel adrogatio filiorum eſt.

Vendens rem alienam præter voluntatem domini, transfert dominium, ſi tempore traditionis domini voluntas adeſt. Pau.

Conſtat, ſi rem alienam ſcienti mihi vendas. tradas autem eo tempore quo dominus ratum habet: traditionis [r] tempus inſpiciendum, rémque meam fieri. [ſ]

Quantum ad bonam fidem, initium poſſeſſionis inſpicimus quo ad rem ipſam: & etiam quo ad ea quæ procedunt ex ca. Bar.

Etſi poſſeſſionis, non contractus [t] initium, quo ad vſucapionem pertinet, inſpici placet: [u] nõnunquam tamen euenit, vt non initiũ præſentis poſſeſſionis, [x] ſed cauſã antiquiorẽ traditionis, quæ bonã fidem habuit, inſpiciamus: veluti circa partũ eius mulieris [y] quam bona fide cœpit poſſidere. non enim ideo minus capietur [z]

de rei vxo. act. l. vnica. §. penul.

a *Non valet*. vt inſtitu. qui. alie. li. in prin.

b *Quam*. ſ. venditionem.

c *Conuenit*. inter ſapientes. & tunc verbum conuenit, eſt præteritum. vel dic ꝙ ſit pręſentis temporis, id eſt conueniens eſt. Sed contra. j̃. de regu. iur. quod in initio. & l. qui ab initio. Sed dic non conualeſcit ſolo tempore, vt ibi: ſed alio cooperante ſic, vt hîc: vel non conualeſcit de rigore, vt ibi: ſed de æquitate ope exceptionis ſic, vt hîc. Itẽ contra C. de cap. l. nec nos. Solu. quòd ibi dicit non obeſſe quod fecit cum non erat dominus, ſcilicet quo minus ſit heres: obeſt tamen vt à vindicando except. repellatur. Item contra. s̃. qui & à quib. l. ſi ſeruo. Sol. ſecundum quoſdã aliud in libertate: pro qua ſi eam dat, non obligatur: aliud in his cõtractibus. vel dic vt ibi. Item argumen. contra s̃. de hered. inſtitu. l. ſi alienum. j. reſpon.

d *Si tota*. maximè, quia idẽ ſi ſolũ illum fundũ eſſet lucratus. aliàs ſi lucretur vir dotem ex pacto, ex perſona mulieris poſſet vindicare: nõ ſua: cùm contra ſuũ factum venire nõ poſſit: vt C. de reuo. donat. l. cum profitearis. ſed & tunc. ſ. ſi agetur ex perſona mulieris, poſſet exceptiõe repelli: vt. s̃. de euic. l. vindicãtem. Accurſius.

e *Extitit*. vt confirmetur, nõ ꝙ ſtatim ſit emptor dominus: ſed forte deſinit eſſe vitioſa. & facit. s̃. de contrahen. emp. l. ſi in emptione. §. item ſi emptor.

* continuatione.

† Scribẽtes hic iſtũ tex. reputãt ſin. ad hoc propo. quod & ſi adquiratur nobis p illum quem credim⁹ ſeruum eſſe noſtrum qui in veritate non eſt, & p liberum hominẽ quẽ bona fide poſſidemus: vt inſti. per quas perſo. no. adqui. §. item placet tamen ſecus in eo quem credimus filium & non eſt. &cæ. hoc optimè probant diuerſitatis rationes. Bolo.

HEres.] CASVS. Si Titius emit rem alienam bona fide, & deceſſit: & tandem tradita eſt eius heredi ſcienti alienam: dicitur ꝙ hic heres non vſucapiet. ſecus autem eſt ſi Titio tradita eſt, & tandem peruenit ad eius heredem. nam mala fides heredis non impediet vſuca. cœptam à defuncto. [PATREM.] Si mandante patre filius emit rem alienam, ſiue pater ſciat rem alienam, ſiue filius: impeditur vſucapio. Fran. Accur.

f *Heres eius*. emptoris.

g *Ipſi*. heredi.

h *Ttradita ſit*. ſecus ſi defuncto, quãuis ipſe malæ fidei ſit: vt. j̃. p emp. l. ij. §. ſi defunctus. & s̃. de Publi. l. eum qui. §. in hac. & hic ſubiicit. cui eſt contra. s̃ titu. j. l. Pomponius. in fi. quia requiritur bona fides tempore emptionis, & traditionis.

i *Scientia*. re tradita defuncto. vel dic ſcientia, id eſt propter heredis ſcientiam.

k *Propter ſuam*. ſ. patris.

l *Scientiam*. ſi mandante patre. ſ. filius emit nomine ſuo, vtriuſq; ſcientia nocet: vt hic. Item ſi patris nomine. i. ſi tempore contractus ſciuit vterque vel alter: vt hic, &. j̃. pro empt. l. ij. §. Celſus. in fin. §. ſuperueniens enim ſcientia patris non nocet. Sed quidam hunc caſum non approbant: quia filij ſcientia non nocet, ſed tãtùm patris ad vſuca. arg. j̃. pro emp. l. ij. §. Celſus. circa prin. In ſeruo dic vt. s̃. de ædil. edic. l. cum mancipium. & ſic ad hoc facit. s̃. de contrahen. emp. l. in huiuſmodi. &. j̃. pro emp. l. ij. §. ſi ſeruus. &. §. ſequen. &. s̃. de lib. cau. l. imò. §. fi. Sed arg. contra. §. de iur. & fact. igno. l. iniquiſſimum.

IVſto.] CASVS. Arrogaui Titium in filium meum non præſente principe: & ſic arrogatio non tenet. nunquid per iſtũ Titium adquiritur mihi ex re mea: dicitur ꝙ non: licèt ſecus ſi liberum hominem emam tanquam ſeruum: nam per eum mihi quęritur. & quæ ſit ratio diuerſitatis, dicit. [CONSTAT.] Rem a-

A lienam mihi hoc ſcienti vendidiſti, tandem tempore quo tradebas, dominus rei habuit hoc ratum. dicitur quòd inſpicitur tẽpus tradit. & ſic res mea fit. ſed qualiter vſucapiam eam? dic contra creditorem. [ETSI POSSESSIONIS.] Licèt aliàs tempus poſſeſſionis inſpiciatur vt tũc poſſeſſor debeat habere bonam fidem, quo incepit poſſidere: tamen aliquando fallit: vt ſi emi ancillam à nõ domino bona fide: quę ancilla prægnans eſt facta. tempore quo peperit, ſciui alienam. nam hæc mala fides ſuperueniens non nocet mihi in poſſeſ. huius partus, & in vſucap. idẽ in ſeruo quẽ bona fide poſſidebam & vſucapiebã, ſi interim captus ſit ab hoſtibus, & tandem reuerſus: & nunc incipiã habere malã fidẽ: quia nõ nocet mihi hæc mala fides. [NONDVM.] Siue teſtator ſiue eius ſeruus emit rem à non domino: & interim teſtator decedat: licèt nõdum adeatur hereditas, tamẽ interim cedit tempus ad vſucap. complẽdam.

Filiusfa. filiusfa. emit rẽ à nõ domino: tãdem fact⁹ ſui iuris eſt, & ignorabat hoc. nunc tradita eſt ſibi hæc res. dicitur ꝙ vſucapiet. [IDEM DICENDVM.] Dic caſum huius reſponſi vt in gloſſ. quæ incipit, emptam &c. [NON MVTAT.] Tu obligaueras Titio rem. licet iſtam rem vſucapiã, non tamen tollitur hypothecaria: nam ſicut aliàs vſuc. proprietatis non tollit vſusfruc. perſecutio, ſic & in noſtro caſu. [EVM QVI.] Vſucapiens factus eſt furioſus. vſuca. nihilo minus procedit. [SI CVM APVD HOSTES.] Pater aut dominus captus ab hoſtibus eſt: interim filius vel ſeruus emit rem à non domino: nunquid interim procedit vſucapio? Et diſtinguitur. nam ſi ſeruus aut filius emit rem ex cauſa pecul. tunc procedit interim vſucap. ſi autem non ex cauſa pecul. tunc non procedit vſucap. niſi pater aut dominus decedat in captiuitate. Fran.

m *Iuſto errore*. in princ. huius. l. no. differentiam inter filium putatiuum, & ſeruum putatiuum.

n *Non iure*. quia non coram principe vel magiſtratu: vt inſtitut.

D de adop. in prin.

o *In hoc*. ſ. filio arrogato.

p *Interfuit*. quòd ex re mea & eorum opera adquiratur: vt. s̃. de adquir. re. do. l. adquiritur. §. de his.

q *Ignorantia*. ad hoc. s̃. de cõtrahẽ. empt. l. & liberi. & l. quia difficile item. &. s̃. de le. & ſenatuſ. l. ex his. & l. nã ad ea. &. s̃. tit. j. l. per eum. & l. quidquid. in fi. & ar. s̃. de le. j. l. ſi ſeruus plurium. §. fi.

r *Traditionis*. & non emptionis.

ſ *Rem meam fieri*. qualiter ergo vſucapiam: vt. s̃. eo. l. ſequitur. §. lana? Reſpon. contra creditorem aliquem qui habeat ius in re: vt C. ſi aduer. credi. l. j. & ij. & facit. s̃. de pig. l. ſi fundum. §. j.

t *Etſi poſſeſſionis non contractus*. ſubaudi tantùm.

u *Placet*. imò vtrunque: vt. j̃. pro ſolu. l. iij. & pro empto. l. ij. in princ. quæ ſunt contra. Solu. hîc ſubaudi tantùm. q. d. non tãtùm contractus tempore, ſed etiam poſſeſ. Vel dic, hîc in aliis contractibus: ſecus in venditione.

x *Præſentis poſſeſſionis*. quæ à me incipit cùm naſcitur puer.

y *Mulieris*. ſit mulier furtiua vel non.

z *Capietur*. quæ à me incipit cùm naſcitur puer, & eſt vſucapio pro ſuo, cùm non habeatur in eo titulus.

Quòd

a *Quòd alienam.* ſed non furtiuam ſciui: alioquin impeditur vſucapio: vt ſupra eod.l. ſequitur.§. de illo. & infra pro ſuo.l.ſi ancillam.quæ ſunt contra. A

b *Eniteretur.* poſt conceptionem.

c *Poſtliminio.* quem dominus putatiuus poſſidebat & vſucapiebat: ſed licet interrupta ſit poſſeſſio & vſucap.& nõ aptetur poſtliminij fictio ad poſſeſ. interruptam, quaſi non ſit interrupta: tamen propter bonam fidem quam habui aliquando in ſeruo antequam caperetur, & nunc videor habere bonam fidem, licet malam habeam. nam ſæpe ius fingit eũ habere malam, qui habet bonam, ſecundùm Ioan. & idem dicas ſecundùm Azonẽ de peculiaribus quæ poſſidebat & vſucapiebat dominus ignorãs: & tempore reuerſionis ſerui habet dominus malam fidem: nam inſpicitur principium. & eſt ſpeciale in ſeruo, & eius peculio. aliàs contra.ſ. eo.l.ſi is.§.ſi quis bona. & facit.ſ. titu.j.l. ſi de eo.§.pen.&.ſ.eo.l.ſi is.

† Iſte text. eſt ſing. ad hoc propoſitum quod error iuſtiſſimus habet vim traditionis: hoc verbo etiã addito, quòd error iuſtus habetur pro titulo quo ad preſcribẽdum. Bolo. Concor. text. in c. dilectus extra de cõſue. & not. Anto. de But. in. c. apoſtolicæ. extra de dona. & Ale. in l. Celſus. ſ. eo. tit.

d *Hereditati.* ſcilicet iacenti.

e *Datum eſt.* vt. ſ.eod. l.cœptam. Accurſius.

f *Hereditarius.* nũc. ſcilicet non tunc cùm emit: ſed viuebat dominus: aliàs ſi nunc emit, tempus aditæ hereditatis inſpicitur: vt infra eo.l.fin.§.fina.

g *Cõparauit.* & per traditionem accepit.

h *Defunctus.* qui emerat. Accurſius.

i *Cœperat.* per ſeipſum.

k *Singulari.* aliud de iure communi: vt ſupra eod.l. fine. & ſic ſupra eo.l.rerum.§.Labeo.

l *Ignoraret.* quia ignorabat patrẽ mortuum.

vſu puer, quòd alienam [a] matrem priuſquam eniteretur, [b] eſſe cognouit. Idem in ſeruo poſtliminio [c] reuerſo dictum eſt.

Tempus quo iacet hereditas, computatur in vſucapione cœpta per defunctũ, vel etiã per ſeruum hereditariũ iacente hereditate ex cauſa peculiari. Pau. de Caſt.

Nondũ aditæ hereditati [d] tempus vſucapioni datum eſt: [e] ſiue ſeruus hereditarius [f] aliquid cõparat: [g] ſiue defunctus [h] vſucapere cœperat. [i] ſed hæc iure ſingulari [k] recepta ſunt. B

Error in facto non impedit vſucapionem. Item circa traditionẽ ſufficit error iuſtiſſimus. Bart.

Filiusfamiliâs emptor † alienæ rei, cum patremfamiliâs ſe factũ ignoret, [l] cœpit rem ſibi traditã poſſidere. Cur non capiat vſu, [m] cum bona fides initio poſſeſſionis adſit: quamuis eum ſe per errorem [n] eſſe arbitretur, [o] qui rem ex cauſa peculiari quæſitam nec poſſidere [p] poſſit? Idem dicendum [q] erit & ſi ex patris hereditate ad ſe perueniſſe rem emptam [r] non leui [ſ] præſumptione credat. C

Vſucapio triennij non perimit ius fructuarij vel creditoris. Bart.

Non mutat vſucapio [t] ſuperueniens pro emptore vel pro herede, quo minus pignoris perſecutio ſalua ſit. Vt enim vſusfructus vſucapi non [u] poteſt: [x] ita perſecutio pignoris, quæ nulla ſocietate dominij coniungitur, [y] ſed ſola conuentione conſtituitur, vſucapione rei non perimitur.

Furor non extinguit vſucapionem inceptam. Bartolus.

m *Cur non capiat vſu.* quaſi dicat, concedendum eſt quòd vſucapiat, quamuis, &c. & allegat rationem quare videbatur contra. ſed non eſt. Sed certè imò videtur contra: vt.ſ. eod.l.ſi fur.§.j. Sol. ibi in iure errauit: hîc in facto: quia non putabat ſe patremfam. vel illud eſt cum putabat quis ſibi non licere, id eſt eſſe licitum. hîc verò non putabat eſſe illicitum. arg.ſ. de pact.l. iuriſgentium.§.ſed ſi fraudandi. Vel ibi in re quę vſucapiebatur: hic in perſona vſucapiente. Vel ibi nec ſibi nec alij credidit poſſe vſucapere: hîc ſic alij. D

n *Per errorem.* facti, non iuris, qui vſucapioni non prodeſſet: vt ſupra eo.l.nunquam.

o *Arbitretur.* quia credit ſe filiumfamiliâs.

p *Nec poßidere.* ipſe per ſe: ſed pater per eum: vt ſupra titu.j.l. poſſeſſio.§.j.

q *Idem dicendum.* vt vſucapiat.

r *Emptam.* per patrem à non domino: non tamen traditam ei: ſed filius fortè iuſta opinione ductus dum inuenit eam in hereditate, putauit defuncto traditam: & ſic per hereditatem ad ſe perueniſſe, vſucapiet quidem tit. pro emptore: quia ſcit defunctum emiſſe, & putat ei traditam non leui præſumptione fuiſſe.

ſ *Non leui.* idem ſi leui, ſecundùm Hu.

t *Non mutat vſucapio.* ſtrictè pro triennio accipe. ſecus in præſcriptione: vt. C. ſi aduer. cred.l.j.&.ij.

ff. Nouum.

u *Non poteſt.* per vſucapionem proprietatis: vt.ſ. de vſufruc.l.locum.§.proprietarius. ipſe autem vſusfruct. per ſe etiam non poteſt vſucapi, cùm incorporalis ſit: vt.ſ. de ſerui.l.ſeruitutes.

x *Poteſt.* longo tempore. vſucapitur autem tanto tempore cuius non extet memoria.

Eum qui poſteaquam vſucapere cœpit, in furorem incidit: vtilitate ſuadente relictum * eſt, ne languor animi damnum etiam in bonis adferat, [z] ex omni cauſa implere vſucapionem. [a]

* Sic Flo. ſed rectius in manuſcr. & vulg. receptum.

Quod à tempore captiuitatis ex cauſa peculiari emitur, præſcribitur: ſecus ſi ex cauſa dominica, ſed tunc patre defuncto ibi filius per fictionẽ p ſeipſum præſcribit. Bar.

Si cùm apud hoſtes domin⁹ aut pater agat, ſeruus aut filius emat, an & † tenere [b] incipiat? Si quidẽ ex cauſa peculij poſſedit, vſucapionẽ inchoari: [c] nec impedimẽto [d] domini captiuitatẽ eſſe, cuius [e] ſcientia nõ eſſet in ciuitate [f] neceſſaria. Si verò nõ ex cauſa peculij cõparetur: vſu non capi, nec iure poſtliminij quæſitum intellegi: [g] cũ prius eſſet, [h] vt quod vſucaptũ diceretur, poſſeſſum foret. [i] Sin autẽ pater ibi deceſſerit: quia tempora captiuitatis ex die quo capitur, morti iungerentur: poteſt filium dici & poſſediſſe [k] ſibi, & vſucepiſſe intelligi.

† ei tenere.

Loca publica, quæ iure gentiũ occupanti conceduntur, longo tempore poſt occupationem non præſcribuntur quo minus ceſſante occupatione redeant in priſtinam cauſam, & iterum concedantur occupanti. Bart.

XLV. IDEM *libro decimo Reſponſorum.*

PRæſcriptio longæ poſſeſſionis ad obtinenda loca iuris gentium publica [l] concedi [m] nõ ſolet. quod [n] ita procedit, ſi quis ædificio funditus diruto, [o] quod in littore poſuerat [p] aut [q]

y *Coniungitur.* vt &.ſ. de pign.l.j.§. cùm prædiũ. & dic vt ibi. &. C. de pig.l.vſucapio. & facit.j. pro herede. l. ij. in princ. & arg. contra. ſ. de vſufruct.leg.l.ij.

z *Adferat.* hoc enim non debet eſſe: vt.j. de parricidiis.l.pen.in fi.

a *Vſucapionem.* vt & ſupra eod.l. nunquam.§. ſi ſeruus.&.ſ. titu.j.l.ſi is qui animo.

b *Tenere.* patri vel domino.

c *Inchoari.* i. inchoatam videri, ſeu fingi. nam nõ audeo dicere quòd in veritate inchoetur: quis enim vſucaperet, ſecundùm Hu? ego audeo vt dominum etiã captum per ſeruum vſucapere dicam, quod per ſe non poſſet, vt ſtatim innuit ibi, cum prius eſſet, &c.

d *Nec impedimẽto.* dummodo redierit. nam antequam redeat dominus, dicam vſucapionẽ iſtam eſſe in pendenti: vt ſupra eo.l.ſi is qui.§. quòd ſi ſeruus. & facit. ſ. ex qui. cau. ma. l. ait prætor.§.hi planè.

e *Cuius.* ſ. domini.

f *In ciuitate.* id eſt ſi eſſet in ciuitate, vſucaperet ignorans. Accur.

g *Intelligi.* vt.d.l. ait prętor.§.is qui.&.ſ. ex qui. cau. maio.l.denique.

h *Cùm prius eſſet.* id eſt prius eſſet hîc inquirẽdum. ſequitur ergo vt dominus captus res peculiares per ſeruum etiam ignorans poſſideat: nec ſit opus noua poſſeſſione: vt modò notaui.

i *Foret.* cùm ergo iſte ſeruus non poſſideat; nec vſucapit. Acc.

k *Poſſediſſe.* ſecus in ſeruo: vt.ſ. proxi.§.fin. & hoc ſiue peculiari ſiue dominico emit: vt ple. not.ſ. eod.l.ſi is qui. in fin. diſt. & facit. C. de ſuis & leg. apud hoſtes. Accurſius.

P*Ræſcriptio.*] CASVS. Si Titius faciat domum in littore maris, & poſſedit eam longo tempore: tandem poſtea deſtructa eſt: ſi alius velit ibi ædificare, bene poteſt: nec Titius poterit impedire dicens quòd præſcripſit: quia non eſt verum. Idem ſi Titius piſcatus fuit longo tempore in quodam loco fluminis. nam non poterit præſcribere, nec prohibere alium quo minus poſſit piſcari. [POST MORTEM.] Mortuo domino ſeruus eius emit rem à non domino ex cauſa non peculiari. dicitur quòd vſucapio incipiet tempore quo adibitur hereditas. Franc.

l *Publica.* id eſt communis: vt in exemplo patet. ſic & inſtit. de re. diui.§.ij. idem tamen in publicis: vt.ſ. eo.l.vſucapio.

m *Concedi.* quia non poſſunt præſcribi.

n *Quod.* id eſt quæ quæſtio, vel huius rei exemplum: non autem dicas, quæ præſcriptio.

o *Diruto.* vt in priſtinam ſpeciem redierit: vt & ſupra de re.di.l. in tantum. & ſupra titut.ij.l.quod in littore.

p *Poſuerat.* ædificando.

q *Aut.* pro &.

a *Occupantis.* de nouo.
b *Datam exceptionem.* à iure ſcilicet. x. vel.xx. anno. & dic exceptionem, id eſt præſcriptionem agendo in rem ſi non poſſidet: vel exceptionem, ſi poſſidet. aliàs opponat prior poſſeſſor qui nunc dereliquerat: nam non poteſt: vt hîc & ſtatim ſubiicit. Sed contra ad ſequentẽ caſum de diuerticulo infra de diuer. præſcript. l.ſi quiſquam. Solu. hîc non erat in poſſeſ. ibi ſic. vel hîc ſola præſcrip. ibi præſcript. & reſcriptum principis: arg.C. de fundis patrimo.l.final.vel ſolue vt ibi. A
c *Opponat.* quaſi dicat non poteſt.
d *Quòd.* id eſt quia.
e *Hereditarius.* i.hereditate iacente.Accur.
f *Hereditatis.* aditæ & apprehẽſæ poſ. rei quæ vſucapitur: vt.ſ.titu.j.l.Pomponius.§. quæſitum. & infra de act. & oblig.l.qui à ſeruo.Sed contra ſupra eo.l.iuſto.§.nondum.ſed ibi antè cœperat poſſidere: vt ibi not.Item contra infra de capt.l.pen. ſed in peculiaribus ibi dicit: hîc de nouo ſibi peculium conſtituebat: cùm aliàs non haberet aliquid in peculio: vnde idẽ quod in dominicis cenſetur, nam & dominicæ ſunt. & facit.C.de temp.in integ.reſtitu.l. ea quæ.in fin.

* Sic Flor. ſed videtur ſic legẽdum de reliquerat, ædificio alterius poſtea eodem loco extructo occupanti.

dereliquerat * ædificium: alterius poſtea eodem loco extructo occupantis [a] datam exceptionem [b] opponat: [c] vel ſi quis quòd [d] in fluminis publici diuerticulo ſolus pluribus annis piſcatus ſit, alterum eodem iure prohibeat.

In adquiſitis per ſeruum hereditarium hereditate iacente, non ex cauſa peculij à defuncto conceſſi, ſed volendo peculium ſibi conſtituere, de nouo non incipit vſucapio niſi poſt aditam hereditatem.Paulus.

Poſt mortem domini ſeruus hereditarius [e] peculij nomine rem cœpit tenere. Vſucapionis primordium erit tempus hereditatis [f] aditæ. Quemadmodũ etenim vſucapietur, quod antè defunctus non poſſederat?

PRO SOLVTO.†
TITVLVS IIII.

† Hic nouus titulus in Pã. Flo. non eſt. ſed leges quæ ſub hoc titulo continentur, titulo precedẽti debent adſcribi, ſeruata interim numerorum qui ſingulis legib. præponuntur, continuata ſerie Ant.Aug. li. 3.cap.1.

Cùm datur res in ſolutum ex cauſa quæ non cadit in titulum ſpecialem, vſucapitur titulo pro ſoluto.Paulus.

I. HERMOGENIANVS *libro quinto iuris Epitomarum.*

PRo ſoluto [g] vſucapit, qui rem debiti cauſa recipit. Et non tantum quod debetur, [h] ſed & quodlibet pro debito ſolutum, [i] hoc titulo vſucapi poteſt. C

Procurator adquirit domino ignoranti poſſeſſionem, non vſucapiendi conditionem.Paulus.

II. PAVLVS *libro tertio. ad Neratium.*

SI emptam rem mihi [k] procurator ignoráte me meo nomine adprehenderit, quamuis poſsideã eam, nõ vſucapiã: [l] quia vt ignorãtes vſuceperimus, in peculiaribus tantùm rebus receptum eſt. [m]

Titulo pro ſoluto etiam putatiuo procedit vſucapio, non ſic titu. pro emptore. Item in primo ſufficit bona fides tempore traditionis. ſecundo etiam requiritur tempore emptionis. Pau.de Caſt. B

III. IDEM *libro ſecundo Manualium.*

SI exiſtimans [n] debere [o] tibi tradam: ita demũ vſucapio [p] ſequitur, ſi & tu putes [q] debitum eſſe. Aliud ſi putem [r] me ex cauſa venditi teneri, & ideo tradam. hîc enim niſi actio [ſ] † præcedat, [t] pro emptore vſucapio locum non habet. Diuerſitatis cauſa [u] in illo eſt, quòd in cæteris cauſis [x] ſolutionis [y] tempus inſpicitur.neq; intereſt, cum ſtipulor, ſciam alienũ eſſe, néc ne. ſufficit enim me putare meum * eſſe cùm ſoluis. in emptione autem & contractus tẽpus inſpicitur, [z] & quo † ſoluitur: [a] nec poteſt pro emptore vſucapere qui non emit, nec pro ſoluto, [b] ſicut in cæteris contractibus.

PRO SOLVTO. Hic tit. eſt generalis: ſed ſuperior generalior eſt.M.

PRo ſoluto.] CASVS. promiſiſti mihi rẽ nõ tuam, vel vẽdidiſti, vel ex aliquo alio titu.mihi debes: & ſoluas eam: vſucapio eam titu.pro ſoluto. idem eſt ſi debes mihi pecuniam, & tradidiſti mihi rem non tuam loco pecuniæ, & eam ſponte accepi: dicitur quòd iſtam rem vſucapiam titulo pro ſoluto.Franciſcus.
g *Pro ſoluto.* Si quid ex ſtipulatu debetur, vel aliquo contractu innominato: illud ſolutum vſucapitur tantum titu. pro ſoluto. quod ſi debetur ex aliquo titu. qui inter titulos vſucapionis numeretur, vt ex cauſa legati vel ſimili, vſucapitur eo. titu. & titu. pro ſoluto, & ſic etiam ex diuerſis cauſis: quod eſſe poteſt: vt ſupra titu.ij.l.iij.§.ex pluribus.& hoc ſiue vere ſit titu.ſiue credatur: niſi in emptione, vbi vera debet eſſe: vt infra.l.iij.vel iuſtiſſima cauſa erroris: vt infra titu.j.l.quod vulgo.
h *Debetur.* prædictis modis ſuperiori gloſ.notatis.
i *Solutum.* volenti creditori: non aliàs: vt ſupra ſi cer.pe.l.ij.§.ij.vbicunque ergo ſi id quod ſoluitur, fieret ſtatim accipientis, ſi eſſet dantis: ibidem ſi non eſt dantis, vſucapitur hoc titulo.& facit ſupra de lega.j.l.cùm incertus.Accurſius.

SI emptam.] CASVS. Licet per procuratorem poſ.mihi quæratur etiam ignoranti: non tamen vſucapiá ignorans rem quam emit procurator à non domino. ignorás autẽ dominus vſucapit in caſu.ſcilicet in rebus peculiaribus per ſeruum emptis.Franc.
k *Mihi.* adquiſitiuè.
l *Non vſucapiam.* niſi ſciam: vt.C.de adquiren.poſſeſ.l.j.& ſupra titu.ij.l.poſſeſſor.§.fin.Accurſius.
m *Receptum eſt.* vt.ſ.titu.j.l.Labeo.&.j.tit.j.l. qui fundum.§.vlt. &.l.ij.§. Celſus. niſi ab alio poſsideatur ſeruus qui quærit nobis peculiariter: vt.ſ.titu.iij.l. homo liber.in fine. & eſt ratio diuerſitatis: quia in vſucap. rei quæſitæ per procuratorem bona fides debet eſſe: at ignorans, bonã fidem vel malam non habet.ſed in peculiaribus cauſis publicæ vtilitatis eſt ſecus: vt ſupra titu. ij. l.peregrẽ.§. quæſitũ. Item dic idem ſiue filij ſiue ſerui peculium ſit: vt ſupra titu.ij. l.j.§. item adquirimus. & largè accipe peculium, vt ibi notaui. Accurſius.

SI exiſtimans.] CASVS. Si credam me ex ſtipulatu vel ex alio ſimili cõtractu debere tibi rẽ quæ nõ eſt mea, & tradã, ita demũ vſucapis, ſi & tu putes tibi deberi.ſecus autẽ ſi ex cauſa vẽditionis putem me tibi teneri tradere rem: & tradã. nam nõ vſucapies, niſi verè vendiderim: nõ autem ſufficit ſi credã me vendidiſſe, & non vẽdiderim. Et quare ſit ſecus in venditione quàm in aliis contractibus, eſt quia in aliis contractibus ſufficit eum cui traditur res, habere bonã fidem tẽpore quo traditur, ſed in venditione debet habere duobus temporibus bonam fidem. ſcilicet tempore contractus, & tempore quo traditur. quod autem in fine.l.dicitur: expone vt in gloſ.Franc.
n *Si exiſtimãs.* Aſſignat differentiam inter venditionẽ & cæteros contractus: vt in cæteris contractibus ſufficiat putare deberi ex contractu qui nõ interceſſerit, quem tamen credit interceſſiſſe. Sed in venditione non ſufficit putare deberi ex venditione, niſi & venditio præceſſerit.& hoc probat: quia cum debeat interuenire bona fides duobus temporibus.ſ. tẽpore cõtractus vẽditionis, & traditionis: hęc nõ poſſunt interuenire niſi cõtractus eſſet: in aliis non ſic.Accur.

† Sic Flo.& manuſcrip. ſed in Vaticano legitur emptio, vt & paulo poſt, pro cæteris legitur certis ſunt qui emendent, auctio.i.venditio. ego nihil muto. actio enim eſt ipſe act⁹ emptionis & tractatus.
* tuum.
† quod.

o *Debere.* ex aliquo contractu præter venditionem, puta fundum ex cauſa ſtipul. vel dona.
p *Vſucapio.* pro ſoluto.
q *Putes.* aliàs non: vt. j. titu.j.l. qui fundum.§. ſeruus meus.& j.pro ſuo.l. hominem. ſed hoc quod hic dicitur, videtur falſum: quia error falſæ cauſæ vſucapionem non parit: vt inſtit. de vſuca.§.error.Reſpon.hoc accidere iuſto errore interueniente. At illud idem eſt in emptione: vt infra pro empt.l.quod vulgo.quod infra ſtatim negat.ſed dic quòd ibi iuſtiſſimus, vt in alieno facto. Sed aliàs qualiſqualis ſufficit error: vt hic, & ſupra titu.j.l. non ſolum.§.j.ibi, hoc amplius, &c. & dixi in.l.Celſus. & hoc patet: quia leges in aliis contractibus dicunt, putans vel exiſtimans, & cauſam non inſerunt: ſed quæ de venditione dicunt, frequenter cauſam erroris notant: vt infra tit.j.l.ij.in prin.&.l.quod vulgo. & pro ſuo.l.hominem.Accurſius. D
r *Putem.* tempore traditionis.
ſ *Niſi actio.* aliàs emptio, & aliàs auctio.id eſt emptio: quia vtrũque auget, vnum re, alterum pretio.
t *Præcedat.* & tunc habeat bonam fidem.Accurſius.
u *Cauſa.* inter emptionem & alios contractus.
x *In cæteris cauſis.* id eſt contractibus: & inde actio vel obligatio procedit.Accurſius.
y *Solutionis.* id eſt traditionis.
z *Inſpicitur.* vt.ſ.tit.j.l.ſi is.§.fin.&.j.tit.j.l.ij.in princ. Actur.
a *Soluitur.* & ſic duo tempora: vt.ſ.tit.j.l.ij.in princ.& ſic intellige.ſ.de Publ.l.ſed & ſi.§.fin.&.l.de pretio.&.ſ.titu.j.l.ſi aliena. in princ. In extraneis heredibus tria: vt ſit heres capax: vt argu. contra.ſ.de hered.inſtit.l.ſi alienum.§.in extraneis.
b *Nec pro ſoluto.* ſcilicet poſſumus vſucapere, quã non emimus, licèt emiſſe credamus. Quòd autẽ ſubiicit, ſicut in cæteris, &c. eſt
• ſimilitudo

ſimilitudo per contrarium:vt & aliàs.j̃.de accu.l.hos accuſare.§. omnibus.q.d.poſſumus in cæteris. Vel dic rectã fieri ſimilitudinẽ ad id quod de ſtipulatione dixit:& ſic non ad proximum dictum refertur,ſed ad illud,ſufficit &c.& ibi cõiunges iſtud ſicut. Item quæritur quare ſecus in venditione quàm aliàs? Reſp.vt.j̃.titu.j. l.ij.in prin.dices.

Res pignorata, creditori ſubrepta per debitorẽ, efficitur furtiua & inuſucapibilis reſpectu creditoris ſeu iuris ſui: vitium tamen purgatur ſi res in poteſtatem creditoris reuertatur.Pau.

IIII. LABEO *libro quinto Pithanon à Paulo Epitomatorum.*

SI quid eſt ſubreptum:id vſucapi non poteſt [a] antequã in domini poteſtatẽ peruenerit.Paulus Imò forſitan & cõtra. [b] Nam ſi id quod mihi pignori dederis,ſubripueris,erit ea res furtiua facta:ſed ſimulatque in meam [c] poteſtatem venerit,vſucapi poterit.

PRO EMPTORE. TITVLVS V.

S*I quid eſt*.] CASVS. Rei furtiuæ non fit vſucapio, niſi peruenerit in poteſtatem domini.hoc fallit in caſu. nã ſi obligaſti mihi rem alienam,& eandem mihi ſubripias: talis res non poteſt vſucapi,niſi perueniat in poteſtatẽ mei creditoris.Fran.

a *Non poteſt*.vt.s̃.tit.j.l.ſequitur.§.quod autẽ.

b *Et contra*. ſcilicet in caſu qui ſequitur.

c *In meam*. ſ. creditoris:vt & C. pro empt. l. cùm ſit probatum. ſed contra.j̃.titu.j.l.ſi rem.&.s̃.tit.j.l.ſequitur. §.ſi rem.ſed hîc aliena, non debitoris erat:in cõtrariis erat debitoris: & plenè dic vt in. d. §. ſi rem.

PRO EMPTORE.

Sequuntur tituli,id eſt cauſæ poſſeßionum, quas propoſuerat generaliter tit.2.l.3.§.vlt.nunc ſingulas exequitur.Pro emptore.i.quaſi emptor poßidet qui ex cauſa emptionis vel ex negotio emptioni ꝓximo rem nactus eſt.Cuia.

P*oſſeſſor.*] CASVS. Fũdum quem poſſidebas,petebã à te.cũ eſſes condẽnatus ad fundũ reſtituendũ: voluiſti libentius ſoluere æſtimationẽ rei,& ego ſpõtè accepi. dicitur quòd rem iſtam amodo poſſides titulo pro emptore.Fran.

d *Obtulit*.non ex cauſa trãſactionis. nã tunc nõ haberet cauſam ab eo,& ſic nõ vſucaperet pro emptore vel pro trãſacto: vt C.de trãſac.l.ſi pro fundo.ſed quare nõ fuit res ablata manu militari:[a] vt.s̃.de rei vin.l.qui reſtituere?Rñ.quia actor fuit cõtentus rei æſtimatione:vt in eo.ti.ꝙ ſi poſſeſſor. vel dic quod reus nõ poſſidebat,ſed poſſeſſor dicitur,quia cũ culpa,non dolo deſiiſſet poſſidere,poteſt à poſſeſſore auocare:vt.s̃.de rei vindi.l.ſi culpa.

Adde per modũ incidẽtis quid ĩportet hæc clauſula, manu militari: nota in.l.1.§. ſi neceſſaria. s̃.ſi ven. no. mulier. vbi exponitur id eſt per miniſtros iudicis.

e *Poßidere*.rem quæ non erat petitoris:aliàs ſtatim fieret eius, ſi res eſſet præſens:vt.s̃.de rei vind.l.eius rei.&.l.ſi res.& facit.s̃. de Publ.l.ſed & ſi.§.ſi lis.&.j̃.l.iij.&.s̃.de euic.l.ſi ſeruus.§.j. Accur.

P*Ro emptore*.] CASVS. Ad hoc vt quis vſucapiat rem titulo pro emptore, debet in veritate emiſſe: nec ſufficit ſi credat ſe emiſſe cum non emerit. Secundo dicit: ſi credo me tibi teneri ad rem tradendam tibi bona fide accipienti: vſucapies hanc rem titulo pro ſoluto. ſecus ſi tradam tibi ex cauſa vendi. quam credis interueniſſe cùm non interuenerit. nam vſucapies titulo pro emptore. & eſt ratio diuerſitatis,quia in cæteris contractibus excepta venditione ſufficit tempore tradi.haberi bonam fidem.vnde licet tempore ſtipulat.ſtipulator habeat malam fidem: ſi tempore tradi. habeat bonam fidem, ſatis ſit vt ſic poſſit eam vſucapere. at in emptione duobus temporibus debet emptor habere bonam fidem, ſcilicet tempore contractus:item tẽpore traditio. ſic ergo emptio debet interuenire, vt ſic poſſit vſucapere. ſed in noſtro caſu non interuenit contract. emptionis. [SEPARATA.] Aliquando poſſideo, & non vſucapio: vt ſi emi à non domino ſciens rem eſſe alienam: & eſt mihi tradita.nam poſſideo, non tamen vſucapio. [SI SVB CONDITIONE.] Emi rem alienam à non domino ſub conditione. dicitur ꝙ interim, id eſt antequam conditio extet,nõ vſucapio.Secũdò dicit: Pone quòd credo condit. extitiſſe,quæ nõdum extitit. nunquid vſucapiam. interim?Et dicitur ꝙ non.ſic & ſi putem me emiſſe rem quã nondum emeram,non vſucapio. Tertiò pone ꝙ conditio extitit me ignorante.nunquid vſucapio? dicitur ſecundum Sabinum ꝙ ſic, inſpecta potius veritate quàm opinione. [SABINVS.] Emi rem à non domino pro.x.hoc pacto appoſito,vt ſi nõ ſoluã prædicta.x.in carniſpriuio,ſit res inẽpta:& eſt mihi tradita res,quæritur,quãdo incipiam vſucapere?& dicit Sabinus quòd tunc demũ incipio vſucapere,quando pretiũ ſolui.poſtea loquitur auctor.l. dicens ꝙ dictum Sabini debemus intelligere quando in modum cõdit.prædictum pactũ ſit appoſitum. ſecus autem ſi in modum conuentionis ſiue pactionis fuerit appoſitum.[SI IN DIEM.] Emi rẽ à non domino hoc pacto appoſito,ꝙ ſi alius offerret plus intra carniſpriuium,ſit res inempta.dicitur ꝙ emptio dicitur pu-

ra,ſed reſoluitur ſub condit.& ideò interim vſucapio. licèt quidam dicerent contra,ſed malè. Vltimò ponit ſimilẽ caſum:ſi emi rẽ à non domino hoc pacto appoſito,vt ſi mihi diſplicuerit intra carniſpriuiũ,ſit inempta.nã & hoc caſu vſucapio interim.[CVM STICHVM.] Emi Stichum à non domino:& traditus eſt mihi Dama quem non emeram.dicitur ꝙ non vſucapio Damam, cum eũ non emerim. [SED ET SI FVNDVS.] Vendidiſti fundum intra certos terminos, tãdẽ tradidiſti mihi etiam vltra terminos. dicitur quòd totum vſucapio. [EIVS.] Emi bona Titij,apud quẽ Titium erant depoſita mãcipia Sempronij.tradita ſunt mihi bona Titij:& etiã illa mancipia quę erant apud Titium depoſita. dicitur ꝙ illa mancipia non vſucapiam titulo ꝓ emptore.[TVTOR.] Duo erant tutores pupilli. vnus tutorũ emit rem à pupillo quæ non erat pupilli,altero cõtutore prę̃ſtãte auct. nũquid hic emptor vſucapiet?dicitur ꝙ ſic.nã aut emit plus quàm alius emiſſet: & tũc taceat pupillus,cũ non ſit læſus.aut minus dedit q̃ alius dediſſet: & tunc aget pupillus cõtra tutorem auctorantem,& etiam cõtra tutorem ementem act.tutelæ:perinde ac ſi tutor vendidiſſet rem cuidam extraneo. [PROCVRATOREM.] Si procurator emit rem auctore procuratore vendente nomine domini: dicitur ꝙ vſucapiet.idem eſt & ſi geſtor negotiorum emit rem à procuratore domini. [SI SERVVS.] Si ſeruus emit rem bona fide à non domino ex peculio, dicitur ꝙ inſpicitur ſcientia ſerui,nõ domini.Secũdò dicit ꝙ quando ſeruus emit rem bona fide à non domino ex peculio:vſucapio procedit etiã domino ſerui ignorante.ſecus ſi non ex peculio emit. Vltimò dicit, ꝙ ſi ſeruus accepit poſſ.alicuius rei per vim: non vſucapiet. [POMPONIVS.] Si ſeruus poſſidet rem nomine domini: inſpicitur ſcientia domini,non ſerui.ſecus ſi ex cauſa peculij poſſidet. nam tunc inſpicitur ſcientia ſerui vel ignorantia,non domini, etiam ſi dominus poſtea auferat iſtam rem & totũ peculiũ ſeruo.[SI SERVVS.] Seruus emit rem à non domino ex cauſa peculij, & bona fide.tandem dominus ſerui cœpit habere malam fidẽ. dicitur ꝙ vſuca.procedit.ſecus. ſi à principio cum ſeruus cœpit poſsidere, dominus ſerui habuerit malam fidẽ.nã vſuca. non procedit.Vltimò dicit:ſeruus emit rem à nõ domino,& mala fide:tãdem iſtã rem dedit ſeruus domino ſuo ad hoc vt manumitteretur: & manumiſſus eſt.dicitur ꝙ dominus ſerui iſtã rem non vſucapit. [SI A PVPILLO.] Habebam rem alienam precario à patre pupilli. tandem eandem rem mortuo patre emi à pupillo quem credebã eſſe puberem,cũ non eſſet. dicitur ꝙ vſucapio inſpecta veritate, ſcilicet quòd hæc res erat aliena,non inſpecta opinione, ſcilicet credendo eum eſſe pupillũ.Credebã autem licere de iure pupillum poſſe vendere ſine tutoris auctoritate. dicitur ꝙ hoc caſu non vſacapio:quia iuris error nulli prodeſt.[SI A FVRIOSO.] Rem quam poſſidebam,quæ tamen non erat mea, emi à furioſo bo.fi.credens eum ſanæ mẽtis.dicitur ꝙ vſucapio. [SI EAM.] Rem alienam vſucapiebas bo.fi.pro emptore. eam rem interim vendidiſti mihi ſcienti non tuam. dicitur quòd non vſucapiam. [ETIAM HEREDI.] Teſtator vſucapiebat rem aliquam. heres eius adita hereditate, & ante apprehenſam poſſeſ.huius rei deceſſit relicto herede. dicitur ꝙ heredi poſſeſſio primi defuncti ad complendam vſucap.proderit. [SI DEFVNCTVS.] Defunctus cœpit vſucapere rem aliquã bona fide titulo pro emptore.licet heres eiùs ſciat hanc rem alienam:non impeditur proceſſus vſucapionis.& quod dixi in herede,idem in bon poſſ.ordinario, vel extraordinario. idem in eo cui reſtituta eſt hereditas defuncti ex cauſa fideicõmiſſi,& in ſimilibus: vt eorum mala fides non impediat vſuc.rectè à defuncto inchoatam. [EMPTORI.] Vſucapiebas rem alienam,& eã mihi vẽdis & tradis.tempus quo tenuiſti eam,mihi ꝓderit in complenda vſucap. [SI REM ALIENAM.] Rem à nõ domino bona fi.emi,& eã vſucapio. ſi verus dominus eã à me vindicet,nõ interrũpitur per hoc vſucapio. & de hoc dic vt in gloſſ. ſed pone ꝙ rei æſtimationem ſoluo vero domino.cauſa poſſeſſionis mutatur. i. vſucapio ceſſat, cum

Soluens æſtimationem litis vſucapit tit.pro emptore. Pau.

I. GAIVS *libro ſexto ad Edictum Prouinciale.*

POſſeſſor qui litis æſtimationẽ obtulit, [d] pro emptore incipit poſſidere. [e]

In emptione requiritur bona fides duobus temporibus, ideo iuſtus error cauſam vſucapiendi nõ præſtat.Bar.

B II. PAVLVS *libro quinquageſimoquarto ad Edictum.*

PRo emptore poſſidet, qui re vera emit: nec ſufficit tantum in ea opinione eſſe eum, vt putet ſe pro emptore poſſidere, ſed

debet etiam ſubeſſe cauſa emptionis.[a] Si tamē exiſtimās me debere,[b] tibi ignorāti[c] tradam: vſucapies.[d] Quare ergo & ſi putem me vēdidiſſe, & tradam: nō capies vſu?[e] ſcilicet quia in cæteris cōtractibus ſufficit traditionis tēpus.[f] Sic deniq;, ſi ſciens ſtipuler rem alienam,[g] vſucapiā: ſi cùm traditur mihi, exiſtimē illius eſſe. At in emptione & illud tempus inſpicitur,[h] quo contrahitur.[i] Igitur & bona fide emiſſe debet, & poſſeſſionem bona fide adeptus[k] eſſe.

Licèt quis habeat titu. & poſſeſſionem, non tamen propterea ſequitur, ergo vſucapit: quia etiam requiritur bona fides. Pau. de Ca.

Separata[l] eſt cauſa poſſeſſionis, & vſucapionis.[m] nam verè dicitur quis emiſſe, ſed mala fide: quemadmodum[n] qui ſciens alienam rem emit, pro emptore[o] poſſidet, licèt vſu non capiat.[p]

Pendente cōditione emptionis nō procedit vſucap. etiam ſi extitiſſe putetur. ſec⁹ ſi extitiſſet: licèt extitiſſe ignoretur. Bar.

Si ſub conditione emptio facta ſit, pendente conditione emptor non vſucapit.[q] Idémque eſt & ſi putet conditionem extitiſſe, quæ nondum extitit. Similis eſt enim ei qui putat ſe emiſſe.[r] Contrà ſi extitit, & ignoret: poteſt dici ſecūdùm Sabinum, qui potius ſubſtantiam[ſ] intuetur, * quàm opinionem, vſucapere[t] eum.[u] eſt tamen nōnulla diuerſitas, quòd ibi cum rem putat alienam, quæ ſit venditoris,[x] affectionem emptoris[y] habeat. at cùm nondum putat conditionem extitiſſe:[z] quaſi nōdum putat[a] ſibi emiſſe. Quod apertius[b] quæri poteſt, ſi cum defunctus emiſſet, heredi eius tradatur, qui neſciat defunctum emiſſe, ſed ex alia cauſa ſibi tradi, an vſucapio ceſſet.

B Pactū legis cōmiſſoriȩ, vel addictionis in diē, nō reddit venditionē cōditionalē, ſed facit eam ſub conditione reſolui: ideò interim poteſt res vſucapi tit. pro empt. cū adſit verus titulus. Pau. de Caſt.

Sabinus, ſi ſic empta ſit, vt niſi pecunia intra diem certum ſoluta eſſet, inempta res fieret:[c] non vſucapturum[d] niſi perſoluta pecunia. Sed videamus vtrum conditio ſit[e] hoc, an conuentio. Si conuentio[f] eſt, magis reſoluetur, quàm implebitur.[g]

Ex vēditione pura reſoluēda ſub cōditione interim procedit præſcriptio tit. pro emptore. Bar.

C Si in diem addictio[h] facta ſit: id eſt, niſi ſi quis meliorem cōditionem attulerit:[i] perfectā[k] eſſe emptionem, & fructus emptoris effici,[l] & vſucapionem procedere Iulianus putabat. Alij & hāc[m] ſub conditione eſſe contractam. Ille[n] non cōtrahi,[o] ſed reſolui[p] dicebat. quæ ſententia vera eſt.[q]

efficiar dominus. Idem ſi verus dominus eam mihi donet. Fran.

a *Cauſa emptionis*. vel iuſtiſſimus error: vt. j. eo. quòd vulgo. aliàs ſufficit qualiſqualis.

b *Debere*. ex alia cauſa quàm venditionis. & ſic mutat caſum.

c *Ignoranti*. & iuſtè tempore traditionis.

d *Vſucapies*. pro ſoluto: vt. ſ. tit. j. l. iij.

e *Vſu*. ſupple, & hoc. ſ. quia &c. & habes idem ſ. titu. j. l. iij. & plenè dic vt ibi.

f *Tempus*. ſ. accipiētem habere bonā fidem, de quo ſtatim dat exēplū ſic &c.

g *Alienam*. & ſic tempore contractus habeo malam fidem.

h *Inſpicitur*. vt habeam bonam fidem.

i *Contrahitur*. ſed cur in emptione vtrumque tempus inſpicitur, in aliis traditio tātum? Rñ. vt. ſ. titu. ij. l. ſi is. §. fina. quæ ratio non valet: vt ibi dixi. quare dic vt ibidem: quia frequētius fit hic contractus: argu. infra de pœnis. l. aut facta. §. fin. nam & excep. non nume. pecu. tēpus datur, quod non datur confitēti ex alia cauſa, quia frequētius fit in ea cauſa mutui confeſſio. vel dic ſubtilius vt not. ſ. de vſucapio. l. Celſus. ADDITIO. Dic ſecūdum Barto. ꝙ in. l. Celſus. nil dicitur de ratione: ſed facit ad dictum. Itē hîc accipe emptionem ſtrictè: ſecus in datione in ſolutum, quæ ſimilis eſt emptioni, vt litis æſtimatio: argu. ſ. tit. j. l. iij.

k *Adeptus*. aliàs niſi emiſſet, nec bonam nec malam fidem poſſet habuiſſe.

l *Separata*. non ſequitur: poſſides, ergo vſucapis.

m *Et vſucapionis*. quandoque enim aliquis poſſidet, & non vſucapit: quia mala fide, vt ſubiicit. vnde ſaltem in princi. bona fides exigitur: vt C. de vſucap. transfor. l. j. §. hoc proculdubio. quādoque contra: vt. ſ. tit. ij. l. rerū mixtura. §. Labeo. & l. iuſto. §. eum. licet regulariter contra: vt. ſ. titu. ij. l. ſine. Item eſt ſic: quia ſicut proprietas & poſ. ſunt ſeparatæ: vt. ſ. de adquiren poſ. l. naturaliter. §. j. ita & vſusfru. & poſ. vt eo. titu. l. permiſceri.

n *Quemadmodum*. exemplificatiuè ponitur.

o *Pro emptore poßidet*. ſine effectu, vt ſubiicit: ſicut teſtamentum falſum eſt teſtamentum, licèt ſine effectu: vt. ſ. quemadmodum teſta. ape. l. ij. §. teſtamentum. & j. de ver. ſign. l. Paulus reſpon.

p *Licèt vſu non capiat*. pro emptore: licet pro ſuo interdum vſucapiat: ſi dum traderet rem venditor, eam emptoris facere voluerit: quod, niſi cōtrariū liqueat, omnino creditur: vt ſ. de iure do. l. dotis fructus. in fi. & l. ſed niſi. & j. ꝓ dote. l. j. & titu. ꝓ ſuo. l. j. R.

q *Non vſucapit*. licèt tradita ſit ei res: vt &. ſ. de pericu. & commo. rei ven.[a] ꝙ ſi pēdēte. §. j. & de in di. addic. in prin. R. dicit pro ſuo interim vſucapi. quod non placet: vt. j. pro dote. ſi æſtimata. & deficiēte cōditione fit acceſſio prioris emptoris ad venditorem: vt. ſ. de acqui. poſ. l. Pōponius. §. ſi is. niſi malam fidē habuit emptor cū accepit: vt. j. ea. l. §. fi. quo caſu nec prima venditoris cum vltima forte cōiūgitur: cū debeat eſſe cōtinua: vt. ſ. de vſuca. l. iij.

r *Se emiſſe*. quo caſu non eſt iuſtus, nedū iuſtiſſimus error in facto. ſ. ſuo: vt. j. pro ſuo. l. fi. aliàs ſecus: vt. j. e. l. quod vulgo.

ſ *Subſtantiam*. i. veritatem: quod eſt no. ſic. ſ. de adquirē. hered. l. cùm quidam. §. quod dicitur. & j. eo. §. ſi à pupillo. Azo.

t *Vſucapere*. ſupple ſicut inſpicitur veritas vbi emit emptor rem quā credidit alienā, cū ſit vēditoris: vt. ſ. de iur. & fac. igno. l. regu
A la. §. qui ignorauit. & hoc ſubaudito bene ſequitur, eſt tamē &c.

u *Eum*. qui non credit conditionem extitiſſe quæ extitit.

x *Venditoris*. vt in caſu glo.

y *Emptoris*. & ideò trāſit dominium propter domini voluntatē. Sed videtur non tranſire, ſicut non tranſit in accipientē indebitū ſcienter: vt. ſ. de cōdic. fur. l. quoniā. & j. de fur. l. falſus. §. j. & §. ſed & ſi is. quæ ſunt cōtra. Sol. pl⁹ delinquit qui ſciens indebitum accipit, quàm qui à domino quem nō dominū putat, accipit: cū hic ei patrocinante veritate non fallit dantem, nec fallitur: cum ſibi ſciens debitum capere crediderit. at in contrariis ſimul veritate & iuſta præcedente cauſa ex bona fide & dantis voluntate deſtituitur is qui accepit ſciens indebitum.

z *Extitiſſe*. quæ extitit. Accur.

a *Quaſi nondum putat*. ex quo videtur Sabinus malè dixiſſe: quod quidā dicunt, & pro eis eſt quod hîc dicitur, & quod infra proxi. & ſupra de condit. & demō. multum. & ſ. ti. ij. ſi fur. §. j. Tu dicas ſecundùm M. eum bene dixiſſe, quanuis ſit diuerſitas in affectione ementis.

b *Quod apertius*. Sed quare apertius? Reſpō. quia hîc habet affectionem, & rem adquiri putat: licèt nō ex vēditione quæ verè interceſſerat: ar. ſ. quādo credidit nō extitiſſe cōditionem quæ extitit: nec emptoris affectionē, nec aliam habet. ſed huic quæſtioni quādo fuit tradita heredi: non reſpon. hîc, ſed tu dic ſecundum Ioan. ꝙ ceſſat vſucapio: cùm traditionis tempore debeat bonam fidem habere, vt in prin. huius. l. ſed non poteſt habere bonam fidem: quia ex ea cauſa nō putat ſibi tradi. Item ad hoc vt quis vſucapiat, debet eo. ti. credere poſſidere, quo vſucapit: vt infra pro derelicto. l. iiij. nec ob. ſ. de vſuca. l. nunquam. §. fi. quia ibi defuncto fuit tradita: hic heredi. Alij dicunt non ceſſare, arg. ſ. proxi. §. & ſ. de adquirē.
D re. domi. l. cum in corpus.

c *Fieret*. & ita ſub pacto legis commiſſoriæ.

d *Vſucapturum*. ſtatim hoc determinatur. & ſic non eſt contra. ſ. de lege commiſſ. l. j.

e *Conditio ſit*. vt vendo ſi ſolueris tali die.

f *Conuentio*. vt vendo, ſed fiat inempta ſi non ſoluas tali die.

g *Implebitur*. & ſic procedit interim vſucapio: vt in ſequenti caſu. ſi vero conditionalis, tunc non: vt. ſ. eo. §. ſi ſub conditione.

h *Si in diem addictio*. i. venditio ſub pacto addic. in diem.

i *Attulerit*. ſupple, ſtetur venditioni, ſecundum Azo.

k *Perfectam*. nunc reſpondet.

l *Effici*. ſi alius non afferat meliorem conditionem. aliàs reddit: vt. ſ. de in di. addic. l. item quod dictum. ſed in commiſ. dic vt. ſ. de leg. com. l. iiij. §. ſed Iulianus. & ſ. proxi. §.

m *Et hanc*. non ſolùm in ſuperiori caſu de commiſſoria.

n *Ille*. ſcilicet Iulianus.

o *Non contrahi*. ſ. ſub conditione.

p *Reſolui*. ſub conditione.

q *Vera eſt*. vt & ſ. de in di. addic. l. quotiens. & l. vbi.

* Cōmēdādum ſingulare Sabini iudicium, ꝙ aliud ſit q̃ vulgi ex veritate pauca, ex opinione multa æſtimantis Cice. pro Roſcio Comœdo.

a] l. viij.

Pura eſt.

Sed & illa emptio pura eſt, [a] vbi conuenit, vt ſi diſplicuerit intra diem certum, inempta ſit.

Si traditur altera res quàm empta: non vſucapitur hoc titu. niſi accedat rei emptæ. Pau.

Cùm Stichũ emiſſem, Dama [b] per ignorantiam mihi pro eo traditus eſt. Priſcus ait, vſu me eum non capturum: [c] quia id quod emptum non ſit, pro emptore vſucapi non poteſt. [d] Sed ſi fundus emptus ſit, & ampliores fines poſſeſſi ſint, totum lõgo tempore capi: quoniam vniuerſitas eius poſſideatur, non ſingulæ partes. [e] B

Mala fides vẽditoris nocet emptori, ſicut nocet heredi. Pau.

Eius bona emiſti, apud quem mancipia depoſita erant. Trebatius ait, vſu te non capturum: [f] quia empta non ſint. [g]

Emptione facta ſolenniter per tutorẽ à pupillo transfertur in tutorem dominium, ſi eſt dominus: aliàs vſucapiendi conditio. Bar.

Tutor ex pupilli actione [h] rem [i] quam eius putabat eſſe, emit. C Seruius ait poſſe eum vſucapere. in cuius opinionẽ decurſum eſt, eo quòd [k] deterior cauſa pupilli non fit, ſi pluris [l] * habeat emptorem: & ſi minoris emerit, [m] tutelæ iudicio tenebitur, ac ſi alij minoris addixiſſet. [n] idque & à diuo Traiano conſtitutum dicitur.

Procurator emens à comprocuratore, præſcribit. Bar.

Procuratorem quoque [o] qui ex actione [p] quam mandatu domini facit, emerit, [q] plerique putant vtilitatis cauſa pro emptore vſucapturum. [r] Idem poteſt dici & ſi negotia domini gerens [ſ] ignorantis † emerit, [t] propter eandem D vtilitatem. Si ſeruus tuus peculiari [u] nomine emat rem quam ſcit alienam: licet tu ignores alienam eſſe, tamen vſu non capies.

Celſus ſcribit, ſi ſeruus meus peculiari nomine apiſcatur poſſeſſionem: id etiam ignorantem me vſucapere. [x] quòd ſi non peculiari nomine: non, niſi ſciente [y] me. & ſi vitioſè [z] cœperit poſſidere, meam vitioſam eſſe poſſeſſionem. Pomponius quoque [a] in his quæ nomine domini poſſideantur, domini potius quàm ſerui voluntatem ſpectandam ait. Quòd ſi peculiari, tunc mentem ſerui quærendam: & ſi ſeruus mala fide poſſideat, eámque dominus nactus ſit, vt ſuo nomine poſſideat, adempto puta peculio: dicendum eſt, vt eadem cauſa ſit poſſeſſionis, & ideò vſucapio ei non magis procedat.

In rebus peculiaribus ſcientiam ſerui inſpicimus, in dominicis ſcientiam domini. & illa ſcientia inſpicitur, quæ fuit in initio poſſeſſionis: non quæ poſtea ſuperuenit. Bar.

Si ſeruus bona fide emerit peculiari nomine: ego vbi primùm [b] cognoui, [c] ſciam alienam: proceſſuram vſucapionem Celſus ait. initium enim poſſeſſionis ſine vitio fuiſſe. Sed ſi eo ipſo tempore quo emit, quanquam id bona fide faciat, ego alienam rem eſſe ſciam: [d] vſu me non capturum.

Et ſi quod non bona fide ſeruus meus emerit, in pactionem libertatis mihi dederit: non ideo me magis vſucapturum. durare enim primam cauſam poſſeſſionis [e] idem Celſus ait.

Error iuſtiſsimus præſtat cauſam vſucapiendi in titu. pro emptore. ſecus ſi ſit error iniuſtus: vt error iuris. Bar.

---

a *Pura eſt.* vt ſupra de contrahen.emp.l.iij.non ergo ſemper hęc dictio ſi, facit conditionem: vt &.ſ.de tute.l.muto.§. hãc autem. ſed certe hic facit reſolutionem conditionalem, non venditionem. in quo eſt argu.contra.ſ.de adi.leg.l.legatum pure.j. reſpõ. ADDITIO. Dic ſecundùm Bar. quòd ibi loquitur in vltimis volũtatibus, hîc in contractibus: vt no.ſ.de in di.addic.l.ij.in fi.

b *Dama.* propriũ nomen ſerui.

c *Non vſucapturum.* facit ſupra de pign.act.l.ſi quis in pignore. & ſupra de acquir. poſſ. ſi me in vacuam. in princi. & de here inſtitu.l.quotiens. in princip.

d *Non poteſt.* niſi iuſtiſſimus adſit error: vt j.eod.quod vulgo. ſed opp.j.proxi. ſed ibi rei venditæ adhæret. Item opp. de eo qui gregem emit. nam per hoc ſingula capita nõ emit: & tamẽ ſingula vſucapiũtur pro emptore: vt.ſ. de vſuca.l. rerum. in fi. ſed ibi omnia continẽtur in vniuerſitate empta. Item op. de eo qui emit ancillã. nam etiam partum quem nõ emit, vſucapit pro emptore, ſecundùm Ioã. vt.j.eo. qui ob pactionem. ſed ibi eſt acceſſio: vel pro ſuo ibi vſucapit: vt ibi notaui. &.ſ. de Public. l.ſi ego.§. partus. Item contra.j.eod.§. ſi à furioſo. ſed ibi ſaltẽm de facto aliqua fuit.

e *Non ſingulæ eius partes.* imò videntur poſſideri: cùm ſingulæ vſucapiantur: vt.ſ.eo.l.emptor. quæ eſt contra. Itẽ & quia nomine partium datur interdictũ vnde vi: vt.ſ. de acqui. poſ.l.quod meo.§.fi.ad hoc dicas hîc ſubaudiri, tantùm. vel dic non poſſideri principaliter per ſe. ſed cum vniuerſitate prædij: ſed in Dama ſec⁹: qui Sticho accedere non poteſt: vt.ſ. proxi.reſpon. Item hîc totus fundus erat alienus: in.l. contra. pro parte tantum. & hoc etiam modo reſpon.ad.l.j.eo.qui fundum.§.ſi fundum.vel vt ibi. Item contra.C.fi.reg.l.fi.vbi. xxx. an. dicit præſcribi actioni fini. reg.ſed hic rei vin.x.an.pręſcribitur: ibi perſonali fi.reg. xxx. ann. & ita hic & poſt decẽnium agetur fi.reg.ſed pars præſcripta præſcribenti aſſignabitur.

* Flo. propius.

† Sic Flo. ſed melius in meo manuſcrip. ignorans.

f *Non capturum.* prædicta mancipia, ti. ſcilicet pro emptore: ſed pro ſuo ſic, ſecundũ quoſdã. & eſt ſic.j.de verb.ſignifi.l.bonorũ. & C.de euict.l.j.arg.contra.ſ.de peti.here.non tantùm. Acc.

g *Non ſint.* nec emptis rebus accedunt, quod erat ſuperiori caſu. Item contra videtur.j.eo. quod vulgo. ſed ibi erat magis iuſtus error quàm hîc. Præterea hic [a] emptor loco heredis eſt: & heres non vſucaperet. ergo nec iſte.

a] Iſta gl. eſt valde no. cũ ſuo tex ad hoc propoſitum quòd emptor omnium bonorum eſt loco heredis. & ſicut heres nõ vſucapit: ita nec iſte poteſt vſucapere. hoc ad duo, quòd iſte dicitur procurare in rem ſuam: ideo nil mirum ſi eſt loco heredis. Bolo.

h *Actione.* id eſt actu. aliàs adminiſtratione.

i *Rem.* ſcilicet mobilẽ. & ſic poteſt vſucapi, vt res eccleſiæ mobilis: vt C.de ſacroſan.eccle.auth.quas actiones. ſecus in immobili: vt in contra.ſ.de acquirẽ. re.do.l.bonæ fidei.§.nec intereſt. vel hic non erat, ſed putabatur pupilli. ibi erat. ſed hoc non placet quibuſdã: vt.ſ. de reb.eo.l.magis.§.j. item dic quòd auctoritate contutoris emit: quia ipſe ſe auctore non poſſet: vt.ſ. de au. tu.l.v.§.item ipſe. &.ſ.de contrahen.emp.l.ſi in emptione.§.fi. & l.non licet. & C.de contrahen.emp.l. cum ipſe. ſi enim ſe auctore feciſſet, aut ſciuiſſet ius, & non vſucaperet: vt.ſ.titu.ij.l. ſi fur. §.j. aut ignoraret, & tũc idem: vt.j.§.ſi à pupillo. nec poſſet dicere ſe credere puberem: vt C.de interdict. & releg. l. de tutela. ſed extraneus poſſet: vt.j.§. ſi à pupillo.

A

k *Eo quòd.* id eſt ideò quia.

l *Si pluris.* ſi, id eſt quãuis alius velit plus dare: quia conuenit tutorem emẽtem, & auctoritatem præſtãtem. vel dic pluris &c. id eſt ſi iſte tutor plus dedit quàm alius daret. ſi autem minus, hoc ſubiicit: & ſi minoris &c. & nota tutelæ conueniri, quia ſicut ab aliis, ſic à ſeipſo pupillum debuit cuſtodire: vt hîc, &.ſ. ſi ſer.vin.l.altius.

m *Emerit.* auctoritate contutoris: vt.ſ.

n *Addixiſſet.* id eſt vẽdidiſſet: cùm plus habere potuiſſet dominus.

o *Procuratorem quoque.* non ſolum tutorẽ. Acc.

p *Ex actione.* id eſt ex adminiſtratione.

q *Emerit.* à procuratore: vt conueniat prædictis. vel dic à quodã alio nomine domini: vt.ſ. de vſuca.l. pignori.§.fi.

r *Vſucapturum.* procuratorem, ſecundùm primum: vel dominum, ſecundùm alium.

ſ *Gerens.* ſine mãdato.

t *Emerit.* à procuratore domini, vel etiam ab extraneo, etiã rem domini: vt.ſ.de neg.geſt. at qui.§.cum me.

u *Peculiari.* ſecus ſi dominico: vt.j.§. Pomponius.

x *Vſucapere.* vt.ſ. pro ſolu.l.ij.&.j.de capti.l. pe. Accur.

y *Sciente.* quò ad vſucap. ſed quo ad poſſeſſ. etiam ignorante: vt.d.l.pro ſoluto.l.ij.cum ergo mea conſcientia exigitur: ſi illa eſt cum mala fide, non vſucapio: ſed in peculiari nocet domini ſcientia ad inchoandum: vt.j.§.ſi ſeruus.in fine.

z *Vitioſè.* puta per vim.

a *Pomponius quoque.* non tantum Celſus dicit quòd ſi non peculiari nomine emit, inſpicitur ſcientia domini: ſed etiam Pomponius dicit idem.

b *Primum.* ſcilicet ex poſt facto.

c *Cognoui.* ſcilicet emptionem factam.

d *Sciam.* quia fui præſens quando ſeruus emit: nec prohibui cum poſſem: vt.ſ.de lib.cau.l.imò.in fi.&.ſ.de vſuca.l.heres.§.fi. ſec⁹ ſi non potuiſſem prohibere: vt.ſ.de contrahen.emp.l.in huius.

e *Primam cauſam poſſeſſionis.* Sed cur non vſucapio ſicut extraneus emptor, cum mala fides ſerui non nocet? nam dominus vice emptoris eſt: vt.j.eo.ſeruus. hîc ergo vice heredis, non vice emptoris habetur. Azo. & facit.ſ.de acqui.here.l.cùm quidam.§. ſcientia. & quod no.ſ.de ædil.edic.l.cùm mancipium.

Domin⁹ vice emptoris eſt: & vtrum ſit vice heredis.

a *Si à pupillo emero.* rem alienam. & ſic eſt error dominij rei. res enim ſua non poteſt vſucapi, vt in contra ſupra de acquiren.re.do. l.bonæ fidei.vel hic erat mobilis, ibi immobilis. & eiſdem modis ſolue.C.eo.l.fi.vel ibi ſciebat emptor pupillum. Item op.aut pupillus iſte poſſidebat,aut non.ſed ſi non:nec iuſtam cauſam poſſ. poteſt pręſtare:vt.C.de acqui. poſſeſ.l. cum nemo.ſi poſſidebat,transferre poſſ. non poterat: vt.ſ.de acquiren. poſ.l. poſſeſſionem. & de acquiren.re.do. pupillus. quæ ſunt contra. ſi ergo ipſe non amittit: ergo nec alius quærit: ergo nec vſucapit:vt.ſ.ti. tu.iij.l.fine?Reſpō.non pupillum, ſed emptorē poſſidere vt precario à patre pupilli: & tamen iuſtam præſtat cauſam vſucapiendi: vt.ſ.tit.ij. l.non ſolū.§. quod vulgo.ſecundùm Azo. Vel dic quòd tradidit cum tutore.vel dic quòd nō amittat ex ſua traditione, vt ibi: ſed ex eo ꝙ emptor poſſidet & contrectat: vt ſupra de acquiren. poſſ. ſi rem. vel hîc proximus pubertati, ibi non: vel aliud eſt tradere, vt hîc: aliud nolle poſſidere,& deſerere:vt ibi.arg. ſupra de acqui.poſſ.l.iij. §. quòd ſi ſeruus.

b *Quem puberem.* & ſic eſt error ætatis.

c *Hic plus.* aliàs eſt nō. aliàs ſine non.

d *Sit in re.* plus enim eſt quòd res eſt aliena, quàm opinari eam eſſe pupilli, vt ſupra ea.l.§.ſi ſub conditione.&.ſ.de ma.vindic. l. ſi pater. §. quotiens. aliàs eſt non, hoc modo,non plus eſt in re, ſcilicet quòd ille eſt pupill*,quàm in exiſtimatione.quòd creditur pubes:& tunc eſt ſic ſupra de acquiren.here. qui putat. & ſic duo errant hîc errores:primus de rei dominio,ſecundus de ætate.

Si à pupillo emero [a] ſine tutoris auctoritate, quem puberem [b] eſſe putem: dicimus vſucapionem ſequi:vt* hic plus [c] ſit in re [d] quàm in exiſtimatione. Quòd ſi ſcias pupillum eſſe, putes tamen pupillis licere res ſuas ſine tutoris auctoritate adminiſtrare, non capies [e] vſu: quia iuris error nulli prodeſt. [f] Si à furioſo,quem putem ſanæ mentis, emero: [g] conſtitit vſucapere [h] vtilitatis cauſa [i] me poſſe,quamuis nulla eſſet emptio: & ideo neque de euictione actio naſcitur mihi, nec† Publiciana [k] cōpetit, nec acceſſio poſſeſsionis.

Bona fides auctoris non prodeſt ſingulari ſucceſſori habenti ſcientiam rei alienæ:ſecus in ſucceſſore re vniuerſali.Bartolus.

Si eam rem quam pro emptore [l] vſucapiebas,ſcienti mihi alienam eſſe uendideris, non capiam vſu.Etiam heredi vlteriori defuncti poſſeſsio proderit: quãuis medius heres poſſeſsionem eius nanctus non ſit. [m]

Ibi vſucapietur res,ſcilicet ſi defunctus inceperat eam vſucapere: quia fuit ſibi tradita. ſecus ſi non inceperat, quia fuit tradita heredi malæ fidei, licet defunctus bona fide emiſſet: quia non inchoauit vſucapere.Pau.

Si defunctus bona fide emerit, vſucapietur res, quãuis heres ſcit alienam [n] eſſe.hoc & in bonorū poſſeſſore, [o] & in fideicommiſſariis quib* ex Trebelliano reſtituitur hereditas,cæteriſque [p] prętoriis ſucceſſoribus obſeruatum eſt.

Emptori [q] tempus vẽditoris ad vſucapionem procedit.

Per litis conteſtationem nō interrumpitur vſucapio triennij: & ex duabus cauſis ſe non compatientibus res non poteſt poſsideri. Bartolus.

Si rem alienam emero: & cum vſucaperem,eandem rem dominus à me petierit,non interpellari vſucapionem [r] meam litis conteſtatione.ſed ſi litis æſtimationem ſufferre maluerim, [ſ] ait Iulianus cauſam poſſeſsionis [t] mutari ei qui litis æſtimationem ſuſtulerit: idémque [u] eſſe ſi dominus ei qui rem emiſſet à nō domino, donaſſet.eáque ſententia vera eſt.

III. VLPIANVS *libro ſeptuageſimoquinto ad Edictum.*

Litis* æſtimatio ſimilis [x] eſt emptioni.

Mala fides in parte impedit vſucapionē alterius partis, ſi eſt incerta ratione loci & quotæ aliàs ſecus.Pau.de Caſt.

IIII. IAVOLENVS *libro ſecundo ex Plautio.*

Emptor fundi partem eius alienam non† eſſe ignorauerat. [y] Reſponſum eſt, nihil eum ex eo fundo longa poſſeſsione capturum. Quod ita verum eſſe exiſtimo, ſi quæ pars aliena eſſet in eo fundo, emptor ignorauerat. [z] quòd ſi certum locum eſſe ſciret, reliquas partes longa poſſeſsione capi poſſe non dubito. Idem iuris eſt ſi is qui totum fundum emebat, pro indiuiſo partem aliquam alienam eſſe

capit?Reſpon.heres in re quam defunctus bona fide poſſedit. Et not.ex prædictis ſeparari cauſam ſucceſſoris vniuerſalis & ſingularis:vt hîc,& inſti.eo.de vſuca.§.diutina.&.ſ.eo.§.ſi eam rem.

o *Poſſeſſore.* ordinario:vt habeat locum ſequens litera.

p *Cæteriſque.*qui habent ſeptimam bo.poſſ.extraor. vt inſtitu. de bo.poſſ.§.ſeptima.

q *Emptori.*facit inſtitu. eo.§.inter.

r *Vſucapionem.*rei mobilis: ſecus de præſcriptione in immobili: vt C.de rei vindi. l. more litis. Item hoc quò ad curſum: ſecus quò ad effectū:vt.ſ. de rei vindi.l. ſi poſt acceptū. ſed hodie videtur interpellari etiã quoad curſum. Cod.de anna.exceptio: vt perfectius. ſecūdùm M.ſed ſecundùm Io. illa in quatuor caſibus lo quit: vt not.d.l. ſi poſt acceptum.

ſ *Maluerim.* pro re quã emerã à nō domino, & vſucapiebam.

t *Cauſam poſſeſſionis.* id eſt eius quod eſt effectus poſſeſſ. id eſt vſucapionē. nam prius vſucapiebam:nunc non, cùm factus ſim dominus,ſi res præſens eſt:vt ſupra de rei vind.l.eius. &.l.hoc ſi.cauſa autem poſſ. conſtat quia mihi non mutatur, imò & priorem cauſam retineo:vt.ſ.de acqui.poſſ. l.iij.§. ex pluribus. quæ eſt contra.

u *Idémque.* vt. ſ. cauſa poſſ. mutetur prædicto modo.

x *Litis æſtimatio ſimilis.*vel vt fiat dominus ſi res eſt pręſens: vt ſupra de rei vindi. l. eius.&.l. ſequen. vel vt detur cauſa vſucapiendi:vt ſupra eo.l.j. Itē vt cōpetat Publ. vt ſupra de Publi. l. ſed & ſi res. §. ſi lis. item vt de euic. teneatur:vt hîc,&.ſ.rerum amo.l.ſi propter res.& arg.j.qui.ex cau.in poſ.ea.l. ſi. ſed nō cauetur de euic.licèt teneatur,vt dixi:vt.ſ.de rei vin.l.& ex diuerſo.§.petitor.& ſupra de condic.fur.ſi ſeruus.§.cauere.ſed quidam dicunt eum non teneri de euic.arg.C. de tranſac.ſi pro fundo.ſed certe hic non eſt tranſactio.Item facit.ſ.commo. l. ſi vt certo.§.j. & ſupra de euic.l.ſi ſeruus ven.§.j.Sed argu.contra.C.de ſer.fugi. l.mancipia.in fi. ADDIT. Dic ſecundùm Bar.quòd ibi ſoluit pœnam:hîc litis æſtimationem.

e *Non capies vſu.*vt.C.ſi quis ignorãs rem mi.l.j.&.C.eo.l.fi. Acc.

f *Nulli prodeſt.*vt & ſupra de vſuca.l.nunquam.ſed certe & ſi puberem putem, poſſum in iure errare:vt ſi credam poſſeſſionē ſine decreto alienare:quod nō poteſt.ad quod dic vt notaui infra pro donato.l.ſi vir vxori.

g *Emero.*rem quam poſſideo: nam poſſeſſionem transferre non poteſt,ſicut nec pupillus ſine tutore.

h *Capere.*pro emptore.nam de eo titu.hîc tractat.Azo.

i *Vtilitatis cauſa.*ſecus de rigore:quia non eſt contractus deficiēte conſenſu.& facit ſupra de inſtitu.ſed & ſi pupillus.§.ſi.Sed contra ſupra eo.cum Stichum.ſolue vt ibi.

k *Publiciana.*imò competit:vt ſupra de Pub.l.eum qui à furioſo. quæ eſt contra.Solu.vt ibi.

l *Si eam rem quam pro emptore.*idem in quolibet alio tit.vt ſupra de acqui. poſ.l. Pompo. in fi.licèt alij dicant ſecus: & idem quod in herede.vt infra.l.ſi defunctus.

m *Non ſit.*niſi alius in medio poſſederit:vt infra eo.tit.l.qui cum herede.§.fi.

n *Scit alienam.* & eſt ratio: quia & ſi heres non adiiſſet, hereditas compleret vſucap.vt.ſ.tit.ij.l.nunquam.§.vacuam.& quia eſt eadem perſona:vt in auth.de iureiu.à mo.& econtra ſi defunctus ſciuit: heredi quamuis bo. fi. noceret, licèt à ſe velit incipere: vt infra de diuer.præſcript.cum heredes. Quis ergo pro herede vſu-

Emptor.] CASVS. Emi fundum meum à te: & partem fundi ſcio alienam.quæritur an reliquas partes vſucapiã. Et diſtinguitur.nã aut neſcio quæ ſit pars aliena,nec ratione loci,nec quotæ:& hoc caſu non vſucapiam.aut ſcio quæ pars ſit alieno pro diuiſo:& tunc vſucapiam cæteras partes.Franc.

y *Ignorauerat.*quãtū eſt alienū ratione loci & quotę:vt in primo. aut ſcio ratione loci:vt in ſecūdo.aut ratione quotæ: vt in tertio.

z *Ignorauerat.*ratione ergo incertitudinis nihil valet.argu. contra ſupra de leg.j.l.ſi ita ſit ſcriptum. & ſecundùm hanc intellige ſupra de acquir.poſſ.l.ſi quis fundum.Sed quid ſi emptor ignoraret quòd aliqua pars ſit aliena:vẽditor ſcit,& dixerit, vẽdo tibi quicquid iuris habeo in iſto fundo?Reſpon.non procedere vſuca.arg. ſupra de acquir.poſſ.l.locus.venditio autem tenet:vt ſupra de here.ven.l.quòd ſi nulla. Vel dic procedere vſucap. vt infra eod.qui cum.§.j.nec obſt.l.locus. quia poteſt dici quòd ibi vterq; ſciebat quòd aliqua pars erat aliena,ſecundùm H.

Scit.

Margin notes:

* Sic reperi in manuſcr. cōuerte ordinem ita vt plus ſit in æſtimatione quam in re. rectè.

† Sic Flor. quidam tamē ait ea eſſe ſuppoſititia,& contra l. ſed etſi §. Marcellus ſ. de publi.

Succeſſoris vniuerſalis & ſingularis an & quãdo cauſa poſſit ſeparari: & quis ſit illius ſeparationis effectus. Addita à Triboniano.

* De ratione litis æſtimãdæ Cic.in oratione pro Cluentio.

† Sic Flor. ſed libri manuſcr. habēt inuerſam lectionem ita alienam eſſe non ignorauerat. vtraque defendi poteſt.

UNED

ſcit.[a] eam enim dũtaxat non capiet: cæterarum partium non impedietur longa poſſeſſione capio.

Furtum factum à domino, vſucapibilem rem non facit. Barto.

V. MODESTINVS *libro decimo Pandectarum.*

SI rem quã tibi pigneraui, ſubripuero,[b] eámque diſtraxero. de vſucapione dubitatum* eſt. Et verius eſt vtiliter cedere tempora vſucapionis.

Qui ab alio rogat precario qđ poſſidet, incipit poſſidere ex noua cauſa, & deſinit ex antiqua. Bart.

VI. POMPONIVS *libro trigẽſimoſecundo ad Sabinum.*

QVi cùm pro herede vel pro emptore vſucaperet, precario rogauit,[c] vſucapere non poteſt. Quid[d] porrò inter eas[e] res intereſt: cum vtrubique deſinat ex prima cauſa poſſidere, qui precario vult habere?

Mala fides in vna re certa, non nocet in altera in qua certum eſt adeſſe bonam fidem, ſecus ſi ambæ ſunt incertæ. Pau.

Si ex decem ſeruis quos emerim, aliquos putem alienos, & qui ſint ſciam, reliquos vſucapiam. ꝙ ſi ignorem qui ſint alieni, neminẽ vſucapere[f] poſſum.

Vſucapio cœpta per defunctũ, completur per heredẽ etiam poſſeſsione non apprehenſa. Pau.

Poſt mortem eius qui hominem emerit: expleto tempore quod defuiſſet ad vſucapionem, quamuis eum hominem heres poſsidere non cœpiſſet, fiet[g] tamen eius:[h] ſed ita hoc, ſi nemo eum poſſediſſet.[i]

Ad vſucapionem ſufficit ſola ciuilis poſſeſsio. Bartolus.

VII IVLIANVS *libro quadrageſimoquarto Digeſtorum.*

QVi fundum pro emptore poſſidebat: antequam diutinam poſſeſſionem impleret, deceſſit. ſerui qui in poſſeſsionem relicti fuerant, diſceſſerunt relinquendæ eius gratia. Quæſitum eſt an nihilo minus heredi[k] tempus lõgæ poſſeſſionis procedere poteſt. Reſpondit, etiam diſcedentibus ſeruis hoc tempus[l] heredi procedere.[m]

In parte addita fundo noua emptione, noua præſcriptione opus eſt. Bartolus.

Si fundum† Cornelianum pro emptore longa poſſeſsione capiã, & partem ex vicini fundo ei adiiciam:[n] vtrum eam quoque partem reliquo tempore[o] pro emptore capiam, an integro ſtatuto tempore? Reſpondi: partes quæ emptioni fundi adiiciuntur,[p] propriam ac ſeparatam conditionem[q] habent: & ideò poſſeſsionem quoque earũ ſeparatim nanciſci[r] oportere: & longam poſſeſsionem earum integro ſtatuto tempore impleri.

Reſtitutio procuratoris facta ei qui ſcit vel ſcire debet ad ſe non pertinere, vſucapiendi cauſam non tribuit: niſi procurator reſtituens fuerit ſciens. tunc enim donare videtur. Bartolus.

---

a *Scit.* puta tertiam.

S *I rem.*] Pone caſum vt poſui ſupra de vſuca. l. ſequitur. §. ſi rem pignori. Franciſcus.

A

b *Subripuero.* Ego dominus: ſecus ſi non ſum dominus: vt ſupra pro ſol. l. fin. &. C. eod. l. cum ſcit. vel ſolu. vt ſupra de vſucap. l. ſequitur. §. ſi rẽ. vbi etiam quæſiui quomodo hoc caſu poteſt habere locũ vſucapio: cùm domin⁹ alienet. & fa. j̃. de fur. l. cum heres. §. j.

Q *Vi cum pro herede.*] CASVS. Vſucapiebam rem titu. pro emptore, vel pro herede: & interim eandem rem petij precario à vero domino. dicitur quòd deſino vſucapere. [SI EX DECEM.] Emi. x. ſeruos à domino. quoſdam ſcio alienos, & eos cognoſco. alios vſucapiam. ſed ſi nõ cognoſco illos quos ſcio alienos, neminem eorum vſucapiam. [POST MORTEM.] Teſtator vſucapiebat ſeruum tit. pro emptore. deceſſit teſtator. heres interim diſtulit adire hereditatem. dicitur quòd hereditas cõplet vſucap. & ea completa ſi heres poſtea adeat here. efficitur dominus huius ſerui ſicut aliarum rerum hereditariarum. & hæc ſunt vera niſi alius interim eum ſeruũ poſſidet. Franc.

* Inter Caſſianos & Proculianos l. Sequitur. s̃. tit proxim.

c *Rogauit.* à vero domino: vt. s̃. de acqui. poſſ. interdũ. non à creditore debitor. nã non deſineret vſucapere: vt. s̃. titu. ij. l. non ſolum. §. qui pignori. &. §. fi.

d *Quòd.* pro quia. aliàs quid.

e *Inter eas.* id eſt titu. ꝓ empt. & pro herede ex vna parte: & precarium ex alia.

f *Neminem vſucapere.* ratione incertitudinis: vt. s̃. eod. l. emptor.

g *Fiet.* adita hereditate, ſaltem animo.

h *Eius.* vt. s̃. titu. ij. l. cœptam.

i *Poſſediſſet.* vt. s̃. tit. iij. l. ſi de eo. §. j. & l. Pomponius. §. quæſitum.

Q *Vi fundum.*] CASVS. Vſucapiebat Titius fundum titulo ꝓ emptore. deceſſit interim Titius. ſerui defuncti qui ſtabant in illo fundo, receſſerunt de fundo animo relinquendi poſſeſ. illius fundi. dicitur quòd adhuc procedit vſucapio. [SI FVNDVM.] Poſſidebã tit. pro emptore fundum. ſi iam tenueram eum aliquo tempore, nunc cœpi poſſidere partem fundi vicini aliquo ti. dicitur quod de nouo incipio poſſidere & vſucapere iſtã partẽ. [SERVVS.] Seruus meus mandauit Titio vt ei emeret fundum. tandem iſti ſeruo in teſtamento reliqui libertatem: & Titius emit fundum, & ſeruo facto libero tradidit. quæritur an iſte factus liber vſucapiat fundum? & dicitur quòd non: ſiue Titius credebat conceſſum liberum peculium ſeruo facto libero: ſiue ignorabat. & redditur ratio: quia aut ſeruus nunc factus liber ſcit ſibi peculium conceſſum non eſſe: aut ſcire debet, cùm in teſtamento manumiſſo intelligitur peculium ademptum: & ſic ſi ſcit, eſt malę fidei poſſeſſor. ſi autem ignorat, errat in iure: & ſic non vſucapit. & adducit ſimile de eo qui ſimulat ſe meũ creditorem: & ei ſoluam. nam non vſucapit, cùm ſit malæ fidei poſſeſſor. ſi autem ſciebat Titius peculium manumiſſo conceſſum non eſſe, & tamen ſoluit: præſumitur donare potius quàm indebitum ſoluere. [SI TVTOR.] Tutor rem pupilli ſurripiens vendidit eam. dicitur quòd emptor eam non vſucapiet, cum ſit furtiua. [QVI BONA.] Emi fundũ à non domino bona fide, & eum poſſidere cœpi: tandem alius inuaſit poſſ. fundi: & poſtea ab inuadente recuperaui: & eo tempore quo recuperaui, cœpi habere malam fidem. dicitur quòd non vſucapiam. & reddit rationem. poſtea adducit ſimile, cũ emi rem à nõ domino bona fide: & tẽpore quo traditur mihi, incepi habere malã fidẽ. nã iſtã rem nõ vſucapiam. Poſtea adducit aliud ſimile: Vẽdidiſti mihi ſeruũ vitioſum, qui tamen nõ erat tuus: tamẽ poſſidebas eũ bo. fi. & tradidiſti: tandẽ quia apparet vitioſus, reddidi eũ tibi recepto precio: & nũc incipis habere malã fidẽ. dicitur quòd nõ vſucapies. Idẽ eſt & in eo qui bona fide poſſidebat fundũ, & poſtea deiect⁹ de eo fuit, & eũ recuperauit per interdictũ vnde vi: & tẽpore quo recuperauit, cœpit habere malã fidẽ. [QVI SCIENS.] Interdictũ eſt heredi quòd non deminuat de rebus hereditariis. tandem uendidit cuidam hoc ſcienti. dicitur ꝙ ille qui emit. non vſucapiet. [PROCVRATOR.] Mandaui procura. meo vt venderet fundũ quẽ poſſidebã: & hic fundus valebat centum. tandem procurator vendidit eũ pro. xxx. odio mei, vt afficeret me damno. dicitur quòd ſi emptor hoc ignorauit, bene poterit præſcribere. & adducit ſimile de eo qui ſciens rem alienam vendidit ignoranti. dicitur quòd emptor præſcribit fundum. ſi autem emptor cum procuratore meo colluſit, dicitur quòd emptor non pręſcribit. [FVRTIVA.] Subripuiſti mihi ſeruum. tandem eum mihi ignorãti eſſe meum ſeruũ, obligaſti: & eum luiſti poſtea: & eum vendidiſti cuidam bo. fi. ementi. dicitur quòd emptor nõ vſucapiet: cùm hæc res ſit furtiua: nec videtur veniſſe in poteſtatẽ domini, cùm dominus hoc ignorauit. [LIBER HOMO.] Liber homo quem poſſidemus bona fide, ex iiſdem modis nobis acquirit, ex quibus acquirit ſeruus domino: & ita liber homo ſi ex peculio quod ad me ſpectat, aliquã rem à non domino emerit, etiam ignorans vſucapio. Fran.

† Iſte tex. nõ eſt alibi ſecũdum Ro. fol. 20 fin. ad hoc ꝙ præſcriptio in principali, trahitur ad acceſſoria, quando illa inerãt principali ab initio. ſec⁹ ſi ex poſt facto: quia tũc opus eſt noua præſcriptione. Bolog.

B

C

D

k *Heredi.* qui adiuit antequam ſerui diſcederẽt: & ſic fuit ei quæſita ciuilis per ſeruum.

l *Tempus.* ante diſceſſum ſeruorum. vel poſt.

m *Procedere.* quia retinuit ciuilem poſſeſſionem: quam niſi certis modis non potuit perdere: vt ſupra tit. iij. l. ſi id quod. §. j. & fa. l. ſi colonus. & quod ibi no. &. s̃. de dolo. l. cùm quis. item hoc niſi ſit alius ingreſſus. argu. ſupra. l. proxi. in fine.

n *Adiiciam.* acquirendo aliquo tit. aliàs quomodo vſucaperem?

o *Reliquo tempore.* quod adhuc ſupereſt ad vſuca. complendam.

p *Adiiciũtur.* ſ. poſt emptionẽ primã: ſecus ſi totũ ſimul: vt in cõtra. s̃. e. l. ij. §. ſed ſi fund⁹: vel ibi totũ credidi vni⁹ vẽdẽtis: hîc non.

q *Conditionem.* niſi adiiceretur per alluuionem: vt ſupra de Pu. l. ſi ego. §. idem ait.

r *Nanciſci.* non ergo trahitur vltima acquiſitio ad primam: quod videbatur ratione cuiuſdam vniuerſitatis: ſed non eſt: vt ſupra tit. ij. l. rerum. §. fi. & facit ſupra de auro & argen. lega. l. cum aurum. §. fi. &. C. finium regun. l. fi.

Seruus meus Titio mandauit vt fundum ei emeret: eíque manumiſſo Titius poſſeſsionem tradidit. quæſitum eſt an longa poſſeſſione caperet. Reſpondit, ſi ſeruus meus mandauerit Titio vt fundũ emeret: & manumiſſo [a] ei Titius fundum tradiderit, cum putaret & peculium ei conceſſum eſſe, vel etiam cum ignoraret [b] peculium conceſſum non eſſe: nihilo minus [*] ſeruum [c] diutina poſſeſſione capere: quia aut ſcit † ſeruus [d] peculium ſibi conceſſum non eſſe, aut ſcire debet: [e] & per hoc [f] ſimilis eſt ei qui ſé creditorem eſſe ſimulat. [g] Quòd ſi ſcierit Titius peculiũ manumiſſo conceſſum non eſſe: donare potius [h] quàm indebitum fundum ſoluere intellegendus eſt.

Furtum tutoris facit rem inuſucapibilem, nec ſufficit rem in tutoris poteſtatem reuerti. Bart.

Si tutor rem pupilli ſubripuerit, & vendiderit: vſucapio non contingit prius quàm res in poteſtatem [i] pupilli redeat. Nam tutor [k] in re pupilli tunc domini loco [*] habetur, cùm tutelam adminiſtrat, [l] non cùm pupillum ſpoliat. [m]

Eo tempore quo poſſeſsio recuperatur, debet quis eſſe bonæ fidei: aliàs nõ procedit præſcriptio: ſiue recuperetur extra iudicium ſiue per actionem perſonalem, ſiue per interdictum. Barto.

Qui bona fide alienum fundum emit, & poſſeſsionẽ eius amiſit: [n] deinde eo tempore adprehendiſſet [o] quo ſcit rem alienam eſſe, non capiet [p] longo tempore: quia initium ſecundæ poſſeſsionis vitio [q] non carebit: nec ſimilis † eſt ei qui emptionis quidem tempore putat fundum vendentis eſſe: ſed cum traditur, ſcit alienum eſſe. [r] Cùm enim [ſ] ſemel amiſſa fuerit poſſeſsio: initium rurſus recuperatæ [t] poſſeſsionis ſpectari oportet. [u] Quare ſi eo tempore redhibeatur [x] homo, quo emptor [y] ſcit alienum eſſe, vſucapio non contingit: [z] quamuis antequam venderet, in ea cauſa fuerit, vt vſucaperet. Idem iuris eſt in eo qui de fundo deiectus, poſſeſsionem per interdictum recuperauit, [a] ſciens iam alienum eſſe.

Qui ſciens emit ab eo cui eſt interdicta adminiſtratio à iudice, vel à lege, non præſcribit. Pau.

Qui ſciens [b] emit [c] ab eo quẽ prætor [d] vt ſuſpectum heredem deminuere vetuit: vſu non capiet.

Malitia procuratoris non nocet emptori bonę fidei: ſecus ſi procurator colludat. Bart.

Procurator tuus ſi fundum [e] quem centum aureis vendere poterat, addixerit [f] triginta aureis in hoc ſolùm vt te damno adficeret, ignorante emptore: dubitari non oportet quin emptor longo tempore capiat. Nam & cùm [g] ſciens quis alienum fundum vendidit ignoranti: non interpellatur [h] longa poſſeſsio. Quòd ſi emptor cum procuratore collu-

a *Manumiſſo*. in vltima voluntate domini, vel etiam inter viuos.

b *Cùm ignoraret*. errans etiã in iure: nam ſoluenti ad impediendã condictionẽ indebiti non nocet etiam error iuris: vt no. C. de iur. & fac. igno. l. cùm quis. & ſic repetet hic Titius condic. indebi. A

c *Seruum*. ſcilicet manumiſſum in vltima voluntate, vel etiam inter viuos &c.

d *Scit ſeruus*. & ſic eſt malæ fi. quare non vſucapit: vt ſupra tit. ij. l. ſi fur. §. j.

e *Scire debet*. quia in vltima voluntate non intelligitur datum in dubio: vt inſtitu. de leg. §. peculium. ſi ergo hoc neſcit, in iure errat: & ſic nõ vſucapit: vt ſupra de vſuca. l. nunquam in princ. Vel dic, ſcire debet: quia cùm eſſet legatum, fuit adẽptum, & hoc ſciuit: ſed dicit ſe obliuioni dediſſe: & ſic etiã inter viuos eſſe potuit: quia expreſſe dixit dominus ſe non concedere peculium: & hoc ſciuit: ſed tradidit obliuioni manumiſſus: quare craſſa ignorantia nocet: vt. ſ̃. de iur. & fac. igno. nec ſupina. & ſecundũ hoc no. quẽ non debere tradere obliuioni quod ſcit. ſic. C. de cõ trahen. & cõmit. ſtip. l. magnam. Item non debere quem factum ſuũ vel quaſi ignorare: vt C. de reſcin. ven. quiſquis. & infra quod vi aut clam. l. iij. in fi. &. ſ̃. ſi cer. pet. l. quod te. & infra de fideiuſ. l. ſi Titius. §. Seia.

* Sic Flor in veter. nihilo magis, ait Taurel. ſic & in meo.

† Not. quòd ſcire, vel ſcire debere, idem ſunt. Bald. ad hoc iſtum textũ allegat in. l. 1. C. de ſer. ver. quæro. vlterius &c.

* Iuxta hoc Paul. ad Gal. cap. 4. quandiu heres puer eſt, nihil differt à ſeruo, cũ ſit domin' omnium &c.

f *Et per hoc*. refert ſe ad articulum quando ſciuit ſibi conceſſum non eſſe: & ſic fuit malæ fidei poſſeſſor: cui hic caſus ſimilis eſt. B

g *Simulat*. cum non ſit. ſi ergo ex hac cauſa ſolutum ſit, non vſucapit, cum ſit malæ fidei poſſeſſor.

h *Donare potius*, vt &. j̃. de reg. iur. l. cuius per. &. ſ̃. de lib. agno. l. ſi quis à liberis. §. ſi mater. non ergo repetit, & domino tenetur adhuc actione mandati: vt infra de ſol. l. ſi quis ſeruo. & l. ſi ſeruus. ſed ſi quæras, ſecundum Azo. an tranſlatũ ſit dominium hoc caſu in manumiſſum? Reſpon. ita, ſi procurator factus fuit dominus: quod eſt ſi ipſe & tradens, vel alter eorum, hoc egerit, vt domino quæreretur. ſed ſi ponas procuratori à nõ domino traditum eſſe, eúmq; poſtea manumiſſo ſoluiſſe, & ſciẽs peculiũ non cõceſſum: an vſucapiet manumiſſus? Reſpõ. ita, ſecundum Io. Quid ergo. ſ̃. proxi. dicitur? Reſpon. illud tunc verum eſt cum quaſi creditor acceperit: hic vero quaſi extraneus de dono habet vſucapionem. ergo ſiue ſciat eum ſcienter indebitum ſoluere, & tunc ti. pro donato habet locum: ſiue ex prima cauſa credat ſibi ſolui, cum tamẽ probabiliter credat ſibi peculium conceſſum, & tunc ex ea cauſa ex qua putat ſibi tradi. ſi autem ſcit non cõceſſum, eſt malæ fidei, & non præſcribit: vt ſupra proxi. reſpon. C

i *Priuſquam res in poteſtatem*. ſed certe nec tunc, cum ſit pupillaris: vt ſupra de adquiren. re. do. bonæ fi. quæ eſt cõtra. reſpõ. non ob. poſtea quòd fuerit furtiua: ſed quòd eſt pupillaris, ſic. vel ibi in immobili: hic in mobili. vel hic rediit poſtquam fuit factus pubes: & ſecũdum hoc dic in poteſtate pupilli id eſt eius qui fuit pupillus. vel ſecundum Azo. de ipſo pupillo dicit quòd interim non vſucapit, cùm ſit poſſeſſione priuatus: vt ſupra titu. iij. l. rem quæ.

k *Nam tutor*. videbatur ſufficere redire in poteſtatem tutoris quaſi domini: ſed non eſt ita: nam &c.

l *Adminiſtrat*. ad opus pupilli.

m *Spoliat*. ſic etiam in omnibus eſt dicendum qui gerunt officiũ, ſiue in diuinis, ſiue in humanis rebus. & facit infra de fur. l. interdum. §. tutelam. &. C. de pactis. l. pactum. & ſupra de ma. te. l. qui filium. §. itaque.

n *Amiſit*. quia alius inuaſit.

o *Apprehendiſſet*. cum titulo, vel ſine.

p *Non capiet*. vſu: vt & ſupra titu. ij. l. ſi is cui. §. ſi quis bona.

† diſſimilis: vt. l 2. ſ̃. eod. in prin. maxime cũ Iulian' auctor huius legis Sabinianus fuerit. l. 2. in fi. ſ̃. de orig. iur. & Sabinianorum hæc ſententia fuerit. l. ſi aliena. ſ̃. de vſuca.

q *Vitio*. perſonali.

r *Alienum eſſe*. qui nõ vſucapit: vt. ſ̃. eo. l. ij. in prin.

ſ *Cum enim*. redit ad primum.

t *Recuperatæ*. cum titu. vel ſine titulo.

u *Oportet*. vt vſucapiat, ſi habeat malam fidẽ: aliàs ſic etiã ex primo tit. vt no. in. l. naturaliter.

x *Redhibeatur*. non eſt hic caſus ſimilis aliis niſi ad id de quo tractat: ſ. quia interrũpitur prima poſſeſſio, & initium ſecundæ inſpicitur, vtpote cum is cui redhibetur, redhibentis tempora ſibi continuet: ſed non ſic in aliis ſupradictis: quia ibi non continuantur tempora: vt. ſ̃. tit. ij. l. ſi hominẽ. & tit. iij. l. Pomponius. §. præterea. &. §. quæſitum.

y *Emptor*. i. venditor: vt & ſupra de act. empt. l. veteres. nã & hic quaſi emptor eſt, cùm pretiũ reddit & dat: vt. j̃. de diuer. præſcript. l. ſi duobus. §. vendidi.

z *Non contingit*. quando ſecũdum initium eſt vitioſum, vt hîc. aliàs ſecus: vt. d. l. ſi hominem. & l. Pomp. §. præterea. quæ ſunt cõtra. Alij dicunt quòd poteſt ſi incipiat à ſe. alij econtra, ſcilicet ſi velit cõtinuare cum primo. prima placet.

a *Recuperauit*. ſecus ſi incontinenti: quia tunc poſſeſſor in priſtinã cauſam redit: vt infra de vi & vi ar. l. qui poſſeſſionem. ſed an hoc quod non vſucepit, pro intereſſe ab inuaſore recuperat? Reſpon. non: vt ar. infra de fur. l. ſi is cui. in fi. D

b *Sciens*. ſi vero ignoraret datur acceſſio: vt ſupra titu. iij. Pomponius. §. ſi iuſſu. Franciſcus.

c *Emit*. rem hereditariam.

d *Prætor*. viuus poſtulantibus creditoribus: quod cauſa cognita fieri debet: vt ſupra de cur. fur. l. obſeruare. vel dic etiã mortuus: quod facit mota quæſtione de hereditate iudicio petitorio: vt. ſ̃. de peti. here. diuus. vel diuiſorio: vt. ſ̃. fami. erciſc. alienationes. & facit ſupra de vſuca. ſi ab eo.

e *Fundum*. quem bona fide alienum poſſidebas. idem ſi tuum: ſi tamen pro certa quantitate tantum dari mandaueras: puta pro. c. & ipſe minoris vẽdidit: quo caſu dominium non tranſtulit: vt. ſ̃. man. ſi diligenter. Quid autem ſi certa forma non erat præfixa in mandato: ſed ſimpliciter mandauerat vt venderet? nunquid dominium tranſtulit cùm doloſè eum pro minori vendidit? argu. ꝙ non ſupra man. l. antepenult. §. fi.

f *Addixerit*. id eſt vendiderit.

g *Nam & cum*. vere malitia procuratoris nõ obſtat præſcriptioni: quia nec alterius cuiuſlibet venditoris.

h *Non interpellatur*. id eſt non impeditur: & hoc iure iſto: hodie ſecus:

ſit, & eum præmio corrupit quo vilius mercaretur:[a] non intellegetur bonæ fidei[b] emptor, nec longo tempore capiet.& ſi aduerſus petentem dominum vti cœperit exceptione* rei voluntate eius venditæ:replicationem[c] doli vtilem futuram eſſe.

Res non dicitur reuerſa in poteſtatem domini, qui furtum factum ignorauit.Pau.

Furtiua res non intellegitur rediſſe in domini poteſtatē, quamuis poſſideret eam, ſi modò ignorauerit[d] ſubreptam ſibi eſſe.† Si igitur[e] ſeruum qui tibi ſubreptus erat, ignoranti tibi tuum eſſe, pignori dedero,[f] & ſoluta pecunia eum Titio uendidero:Titius vſucapere non poterit.[g]

Per liberum hominem bona fide poſſeſſum, ex re poſſeſſoris, & ex opera ſua adquiritur dominiū & vſucapiendi conditio, ſicut per ſeruum proprium.Pau.

Liber homo qui bona fide nobis ſeruit, hiſdem modis ex re noſtra[h] adquirit nobis, quibus per ſeruum noſtrum adquirere ſolemus.[i] Quare ſicut traditione,[k] ita vſucapione[l] rem noſtram faciemus, interueniente libera perſona. & ſi peculij nomine, quod nos ſequi debet, emptio contracta fuerit, etiam ignorantes[m] vſucapiemus.

Qui emit ab eo quem ſcit conſumpturum pretium, bonæ fidei eſt:niſi ſciat eum conſumpturum in aliquem malum vſum.Bart.

VIII. IDEM *libro ſecundo ex Minicio.*

SI quis cùm ſciret venditorem pecuniam ſtatim conſumpturum,[n] ſeruos ab eo emiſſet: plerique reſponderunt, eum nihilo minus bona fide emptorem eſſe.

D ídqud verius eſt. Quomodo enim mala fide emiſſe videtur, qui à domino emit?[o] niſi fortè & is qui à luxurioſo[p]* & protinus ſcorto[q] daturo pecuniam, ſeruos emit, nō vſucapiet.[r]

Dominus poteſt vſucapere partum ancillæ furtiuæ ab alio quàm à ſeruo ſubtractæ, & per ſeruū domino traditæ.Bart.

IX. IDEM *libro tertio ad Vrſeium Ferocem.*

QVi ob pactionem libertatis ancillam furtiuam à ſeruo accepit: poteſt partum eius quaſi

B emptor[s] vſucapere.

Dominus poteſt vſucapere partum ancillæ à ſeruo manumiſſo ſubtractæ, & ſibi traditæ.Barto.

X. IDEM *libro ſecundo ad Minicium.*

SEruus domino ancillam quam ſubripuerat, pro capite ſuo dedit.ea concepit. quæſitum eſt, an dominus eum partum vſucapere poſſit. Reſpondit. Hic dominus quaſi emptor partum vſucapere poteſt.[t] nāque[u] res ei abeſt pro hac muliere:& genere quodāmodo[x] venditio inter ſeruum & dominum contracta eſt.

Iuſtiſsima cauſa erroris in titu. pro emptore, tribuit cauſam vſu-

C capiendi.Bartolus.

XI. AFRICANVS *libro ſeptimo Quæſtionum.*

QVod vulgo traditū eſt, eum qui exiſtimat ſe quid emiſſe, nec emerit, non poſſe pro emptore vſucapere: hactenus verum eſſe ait, ſi nullam iuſtam cauſam eius erroris emptor habeat.[y] Nā ſi fortè ſeruus vel procurator cui emendā rem mandaſſet, perſuaſerit ei ſe emiſſe, atq; ita tradiderit, magis eſſe vt vſucapio ſequatur.

Per miſsionem in poſſeſsionē ex primo decreto, nō deſinit quis vſucapere vel præſcribere.Pau.

XII. PAPINIANVS *libro decimo Reſponſorum.*

MIſſo legatario in poſſeſſionem,[z] res pro emptore

ſecus:vt.C.de præſcript.long.temp.authen.malæ fidei. Accur.

a *Mercaretur*.& ſic illi procuratori vilius venderet.

b *Bonæ fidei*.ſic ſupra de leg.j.l.ſi ſeruus plurium.§.j.& quod dicit præmio, an idem ſi gratia? videtur idem, ar.j̄.de fur.l. ſi pignori.

c *Replicationem*. quia colluſit cum procu. & hoc niſi reliquum quod deeſt, vellet emptor ſupplere:tūc enim nō obſtaret replicatio: vt ſupra man.l. diligenter.§.j.

d *Ignorauerit*.vt & infra de fur.ſi ad dominū. in fi. titu. & de verbo. ſignifi.l.Labeo.§.item ſi. &.ſ̄.de vſuca. ſequitur. §.tunc.niſi in caſu:vt in d. l. ſequitur. §. Labeo. Arg.contra inſtit. de le. §.ſi quis rem ſuam.

e *Si igitur*.quantum ad propoſitum:quia in veritate ſuæ rei pignus nō contrahitur.

f *Pignori dedero*. quantum ad propoſitum.

g *Nō poterit*.quia in poteſtatem tuam rediiſſe ignoraſti.

h *Ex re noſtra*.vel opera ſua: vt.ſ̄.de adquirē. re.do.l.adquiritur.§. de his.

i *Solemus*. Not. paria quo ad quid, liber homo poſſeſſus, & ſeruus. ſic.ſ̄.de vſur. qui ſcit. §. in alieno.

k *Quare ſicut traditione*. facta à domino.

l *Vſucapione*.quando à non domino.

m *Ignorātes*.facit ſupra pro ſoluto.l.ij.

SI quis.] CASVS. Emi rem à Titio, quem ſciebam pecuniam ſtatim conſumpturum.bene vſucapere poſſum iſtam rem:niſi Titio eſſet interdictum bonis: quia erat luxurioſus.nā tunc ſi emam ab eo, nō vſucapio.Franc.Accurſius.

n *Conſumpturum*. non tamen in turpem vſum. ſed idem ſi in turpem vſum: ſi tamen poterat vendere: quia non erat ei interdictum: vel ſi erat, fecit cum tutore vel curatore:aliàs bona fides non prodeſt: vt ſupra de vſucap.l.vbi lex. Accurſius.

o *A domino emit*.ſecundum credulitatem ſuam.

p *Luxurioſo*.cui per hoc erat interdictū bonis à iudice:ſed furioſo per legem interdicitur: vt ſupra de cur.fur.l. j. aliàs cuicunque det, quid ad me? & pro hoc ſupra de aleato. l.fin. §. j. ij.reſpon. Alij dicunt etiam ſi non interdictum. & pro eis ſupra de mino. quòd ſi minor. §. fina. & ſupra manda. l. ſi vero non remunerandi. §. ſi adoleſcens. ſed illæ in minore loquuntur. Item pro eis infra qua. rerum act. non datur. l. ij. ſed ibi contraxerunt colluſores inter ſe: ſecus ſi extraneus. vel illud in ac. de euic.aliud in principali.

q *Scorto*.id eſt meretrici.

r *Non vſucapiet*.ſubaudi, nam &c.

QVi ob pactionem.] CASVS. Seruum meum manumiſi: & ob hoc dedit mihi ancillam furtiuam. dicitur quòd partū ancillæ potero vſucapere tanquam emptor.Franc.Accur.

s *Quaſi emptor*. qui nullo tempore ſciuit alienam. idem ſi nato partu & inchoata partus vſucapione cognoſceret, ſiue alienam,

A ſiue furtiuam.idem ſi poſt conceptionem ante natiuitatē cognouit ſimpliciter alienam.in aliis caſibus ſecus: & ſic non eſt contra ſupra de vſuca.l.ſequitur.§.de illo. Item quo titu? dic pro ſoluto. & ſic dictio quaſi,[a] nō eſt expreſſiua veritatis. nam eſt facio vt des: vt dixi.ſ̄.pro ſoluto. l.j. & facit infra.l.proxi.

SEruus.] CASVS. Seruum meum manumiſi: & ob hoc dedit mihi ancillā, quam ipſemet ſubripuerat:& hęc ancilla peperit penes me. dicitur ꝙ vſucapiā partum.Fran.Accur.

t *Vſucapere poteſt*. Quid eſt ergo quod dicitur ſupra de vſucap.l.ſequitur.§.de illo? Reſpon.ſuperior pars. §. per inferiorem determinatur. Ioā. vel aliter, ibi ſciuit ſeruum vitioſe detinere antequam ſibi ſeruus traderet: hic dominus ignorauit. vel ibi dedit cum erat ſeruus: hic iā liber factus quondā domino tradiderat. vel melius quando ſeruus non ſubtraxit ancillam, ſed eam ſine vitio ſuo habet, vſucapit dominus partū:vt.ſ̄. l. proxi. at quando ſubtraxit eā, & tradit quoad ſeruus eſt, non vſucapit dominus: quia poſſeſſio ſerui vitioſa domino nocet: vt.ſ̄.d.§. de illo. & ſupra eo.l.ij. §. ſi ſeruus bona fide. ſi autem tradit iam liber, vſucapit: vt hic.Io.

u *Nanque*.ſi hæc eſt ratio quare vſucapit partum cur in matre prohibetur: vt.ſ̄.eod.l.ij. ſed ſi ſeruus? Reſpon.nō eſt ratio quare dicatur vſucapere:ſed quare videatur quaſi emptor.

x *Et genere quodammodo*. id eſt de iure gen. vt apparet.ſ̄. de cōtrahen. empt.l.j.in princ.ibi, olin non erat.&c.

QVod vulgo.] CASVS. Id quod vulgo dicitur, eū non poſſe vſucapere pro emptore, qui credidit ſe emiſſe, & non emit, fallit in caſu: vt ſi credam emptionem factam: vt ecce ſi mandaui ſeruo meo, vel procuratori meo vt emat mihi rem:& ille poſtea dicat ſe emiſſe, cum non emerit, & tradat eam mihi:nam vſucapio pro emptore illam rem.Fran.Accur.

y *Emptor habeat*.A contrario ergo ſi iuſta cauſa interuenit, habet locum vſucapio pro emptore. nam & ſic facit ad titu. & pro hoc ſ̄.pro legato.l.fi.&.ſ̄.de vſuca.l.nō ſolum.§.quod vulgo.ibi, hoc amplius &c. Alij dicunt id eſt tit.pro ſuo.ar.ſ̄.de iure do.l.Proculus.Item quod dicit, iuſtam:dic id eſt iuſtiſſimam: quia in alieno facto:vt ſubiicit:vt &.j̄.pro ſuo.l.fi.& dixi.ſ̄.l.ij. in prin.

MIſſo.] CASVS. Heres qui poſſidebat rem aliquam titulo pro emptore: licet legatarius mittatur in poſſeſſ. huius rei cauſa legatorum ſeruandorum: tamen heres procedit in vſucapione.Fran.

z *In poſſeßionem*.cauſa rei ſeruandæ.

* Flo.exceptionem.

† Infero ex iſto textu ꝙ furtum committitur, quamuis fur habuerit animum reddēdi. de quo eſt expreſſus text.in l.qui iumēta.j̄. de fur. ſecundū Bal.in l.1. colum.6. C. de ſer.fugi.

a] Conc.rex. in c.gratum. cū ibi not. p Panorm.nu. 9.&quod ibi poſui in addi.in ver. dictio quaſi. extra de offi. & pot.iu de. & in c.cū de diuerſis & ibi notaui in apoſtil. ad Gemi. eo. verſi. extra de priui. & exceſ.priui. lib 6.

* i.prodigo. vide Anton. Augu. lib.4. c.11.

vſucapiuntur,[a] ſalua prætorij pignoris cauſa.

Nuntiatio noui operis non interrumpit præſcriptionē ſoli. Bart.

XIII. SCÆVOLA *libro quinto Reſponſorum.*

ALienam aream bona fide emit,[b] & ante impletā diutinam poſſeſſionem ædificare cœpit, ei denuntiante[c] domino[d] ſoli intra tempora diutinæ poſſeſſionis perſeuerauit. quæro vtrum interpellata ſit: an cœpta durauerit. Reſpondit, ſecundum ea quæ B proponerentur, non eſſe interpellatam.*

* Flor. interpellatum.

Qui emit ab aliquo tanquam à neg. geſtore, vel coniuncta perſona, eſt malæ fidei: niſi credat eum habere mandatum. Bart:

XIIII. IDEM *libro vicenſimoquinto Digeſtorum.*

INteſtatæ ſororis hereditas obuênit duobus fratribus: quorū alter abſens erat, alter pręſens. pręſens etiā abſentis cauſam agebat. ex qua hereditate ſuo & fratris ſui nomine fundum[e] in ſolidū vendidit Lucio Titio bona fide emēti. quæſitum eſt, cum ſcierit partē fundi abſentis eſſe, an totum fundum lōga poſſeſſione ceperit. C Reſpondit, ſi credidiſſet[f] mandatu fratris veniſſe,[g] per longum tempus cepiſſe.

PRO HEREDE, VEL† pro poſſeſſore.

† In indice titul. &.

TITVLVS VI.

Titulus putatiuus pro herede nō ſufficit ad vſucapiendum ſi nō poterat eſſe heres: quia viuebat ille cuius ſe heredem putabat. Pau. de Caſt.

I. POMPONIVS *libro trigenſimoſecundo ad Sabinum.*

PRo herede ex viui bonis nihil vſucapi poteſt,[h] etiam ſi poſſeſſor mortui rē fuiſſe exiſtimauerit.[i]

Miſsio ex primo decreto præſcriptionem nō interrumpit. Pau. de Caſt.

II. IVLIANVS *libro quadragenſimoquarto Digeſtorum.*

QVi legatorum ſeruandorum cauſa in poſſeſsionem mittitur, non interpellat poſſeſsionem eius qui pro herede vſucapit. cuſtodiæ enim cauſa rē tenet. Quid ergo eſt? etiam impleta vſucapione ius pignoris retinebit:[k] vt nō prius diſcedat,[l] quàm ſi ſolutum ei legatum fuerit, aut eo nomine ſatiſdatum.

Qui detinet rem quam ſcit alienam: ex ſuperuenienti tit. pro herede nō incipit poſsidere, nec vſucapere: quia nō poteſt ſibi cauſam poſſeſsionis mutare. Pau.

Quod vulgo reſpōdetur,[m] cauſam poſſeſsionis neminē ſibi mutare poſſe: ſic accipiendum eſt, vt poſſeſsio non ſolum ciuilis, ſed etiam naturalis intellegatur: & propterea reſponſum eſt, neque colonum,[n] neq; eum apud quem res depoſita, aut cui commodata eſt, lucri faciendi cauſa pro herede vſucapere poſſe.

a *Vſucapiuntur.* nihilo minus. ſ. ab herede: vt &. j̃. tit. j. l. ij. in prin. & facit. C. de pigno. l. vſucapio. & facit. s̃. tit. iij. l. iij. §. fina. Accur.

A ALienam.] CASVS. Fundum tuum bona fide poſſidebam: & antequam præſcripſiſſem, ædificabā domum in eo fundo: & cùm ædificarem, denuntiaſti mihi ne ædificarē. dicitur quòd propter hoc non interpellatur præſcriptio. Fran.

b *Emit.* aliquis.

c *Denuntiante.* nouum opus, ne ædificaret. vel dic quòd denuntiauit ſuam eſſe, nō tamen per executorem: quia tunc ſecus: vt. C. de præſcrip. xxx. ann. l. ſicut. nec ob. C. de rei vindic. ſi fundū. quia ibi fuit ab initio denuntiatum: vt. ff. de peti. here. item veniūt. §. petitam. quia ibi ſpeciale. & facit ſupra. de li. cauſa. l. nō ſolum. §. ſi eum.

d *Domino.* in non domino certū eſt: vt. C. de reſcin. vendi. l. ſi maior.

INteſtatæ.] CASVS. Duo fratres ſucceſſerunt ſorori ſuæ defunctæ ab inteſtato. vnus iſtorum fratrū erat abſens: & alter præſens. ille qui erat præſens, vendidit fundum communem nomine ſuo & fratris. quęritur an emptor vſucapiet, ſeu præſcribet? Et dicitur quòd ſi emptor credidit ꝙ venditor vendat de voluntate fratris, quòd præſcribet. Franc.

e *Fundum.* non hereditarium, ſed pro hereditario habitum.

f *Si credidiſſet.* & iuſtam cauſam habuit credulitatis: vt. j̃. de verb. ſign. bonæ fi. nō autem ideo quia frater: quia ſic eſſet error iuris, qui noceret: vt ſupra de vſuca. l. nūquam. Sed op. quòd coheres abſens poſſeſſionem ignorans non amiſit: ergo nec emptor quæſiuit. ergo nec præſcripſit? Reſpon. abſens non poſſidebat: vel quia non adierat: vel quia poſ. non apprehenderat: vt. s̃. de adquir. poſ. l. cū heredes.

g *Veniſſe.* id eſt venditum eſſe.

PRO HEREDE VEL PRO POSSESSORE.

Aliter accipitur hic: aliter ſupra de peti. here. l. pro herede. cum hic vere, ibi falſo heredes dicantur. & quando hoc locum habet, no. infra. l. 1.

D *Titulo pro herede vel pro poſſeſſore poßidet qui ex cauſa hereditatis vel bonorum poſſeßionis rei incumbit.*

PRo herede.] CASVS. Credebam Titium mortuum, cum eſſet viuus: cœpi poſſidere bona eius tanquam heres: & inter cætera bona erat quædam res aliena quam defunctus tenuerat bona fide. dicitur quòd non vſucapio iſtā rem tit. pro herede, cum Titius adhuc viuat. Franc. Accur.

Vſucapio p herede ad hoc vt habeat locum, quid oportet fieri.

h *Poteſt.* id eſt oportet eſſe mortuum eum in cuius bonis ſum heres: vt. C. eod. l. opinione. non autem dicas quòd res viuentis non poſſit vſucapi: quia hoc eſſet falſū: vt arg. j̃. pro legato. l. ea res. Itē eſt ratio: quia nec hereditas eſt viuentis: vt. s̃. de here. ven. l. j. Acc.

i *Exiſtimauerit.* quantum ad opinionem. non ergo ſufficit opinari: ſed certus eſſe debet eum mortuum eſſe, vt poſſit adire, vel bonorum poſ. petere: vt. s̃. de adqui. here. l. qui hereditatem. Item contra ſi putet eum viuum qui deceſſit: vt in eo titu. l. heres inſti. quis ergo vſucapit pro herede? Reſpon. M. ille qui tenet rem quā defunctus mala fide poſſidebat, & nolit vti acceſſione ex perſona defuncti: vt. C. de præſcrip. long. tempo. l. j. & ſupra de adquir. poſ. Pompo. §. cum quis. ſed Io. contra: vt. j̃. de diuer. præſcrip. l. cum heres. & no. s̃. de Publi. l. ſi ego. §. partus. Dic igitur ꝙ ille vſucapit pro herede, qui poſſidet rem quā & defunctus vſucapiebat pro emptore: vt ſic duobus modis poſſideat: vt. s̃. de adquir. poſſ. l. iij. §. ex pluribus. Item ille qui apud defunctū rem vitioſam, nūc purgatam vitio, poſſidet pro herede: vt. s̃. de vſuca. l. vbi. §. j. Item ille qui iuſtiſſimè errat: vt ſupra de vſuca. l. non ſolum. §. j. Item ille qui tenet rē in qua defunctus carebat titu. tenebat tamen pro ſua, & bona fide: vt. j̃. eo. titu. l. plerique. & hoc ſi eſt extraneus: ſecus in ſuo: vt. j̃. l. proxi. §. filium. & facit. j̃. de fur. ſi quis ex bonis. An autem totalis hereditas vſucapiatur? Reſpon. non: quia cum ſit vniuerſitas iur. vt. j̃. de verbo. ſigni. nihil aliud. ergo non poſſidetur: vt. s̃. de adquirē. re. do. ſeruus. §. incorporales. nec ergo vſucapitur: vt ſupra de vſuca. l. ſine. ſed res ſingulares corporales, ſi alienæ ſint in hereditate, ſic: vt in hoc titu. ſcilicet mobilis triennio: immobilis decēnio: licet quidā dicūt omnes decennio: ne inueniatur in quibuſdam heres, in aliis non, arg. s̃. de here. inſt. l. ex facto. quod nō placet. perſonalibus autē actionibus ſuis temporibus præſcribitur, ſcilicet. xxx. an. vel alio tempore: non dico titu. pro herede: ſed petitoris negligentia. ſecus in vniuerſitate facti, quæ vniuerſaliter vſucapitur: vt not. ſupra de vſucap. l. rerū. §. fin. & ad idem. s̃. de rei vin. l. vindicatio. Accurſius.

Vſucapere pro herede quis dicatur.

QVi legatorum.] CASVS. Heres Titij poſſidebat rem alienam titu. pro herede. tandem vnus legatarius cui heres debebat legatum, miſſus eſt in poſſeſſionem huius rei cauſa legatorum ſeruandorum. dicitur ꝙ non interrumpitur poſ. heredis: vnde procedit in vſuca. & ſi interim compleatur vſuca. nihilo minus legatarius erit & durabit in poſſeſſ. nec diſcedet de poſſ. niſi ei ſatisfiat. [QVOD VVLGO.] Quod aliàs dicitur neminē ſibi cauſam poſſ. mutare poſſe: habet locum in poſ. ciuili & naturali. hinc eſt quòd colonus vel depoſitarius vel commodatarius non poſſunt mutare cauſam poſſeſ. & poſſidere pro herede. [FILIVM.] Pater donauit filio ſuo, quem habebat in poteſtate, quādam rem: & ſic filius viuo patre ſucceſſit patri in ſolidum: & rem ſibi donatam à patre vult poſſidere titu. pro herede. dicitur quòd non auditur. idem eſt & ſi filius ſucceſſit patri in parte heredi. nam non poteſt poſſidere rem ſibi donatam pro parte coheredum, nec pro ſua tit. pro herede. Fran.

k *Retinebit.* vt ſupra de vſuca. l. iuſta. §. non mutat. Accurſius.

l *Diſcedat.* vt ſic tædio affectus hic heres ſatiſdet: vt & ſupra vt in poſſ. le. l. is cui. in prin. & facit ſupra tit. j. miſſo. Accurſius.

m *Quod vulgo reſpōdetur.* vt & ſupra de adquir. poſ. l. iij. §. illud. vbi plene dixi.

n *Colonum.* Arg. pro eis qui dicunt iſtos naturaliter poſſidere. ſic & ſupra com. diui. l. communi diui. §. nec. ſed tu dic nullam, vt. s̃. de vſuca. l. non ſolum. §. j. in fi. & quod hic dixit poſſeſſio ciuilis & naturalis: dixit proprie pro ciuili: impropriè pro naturali id eſt detentatione. ſic. s̃. de offi. procō. & leg. l. ij. Vel dic quòd hic verſus, & propterea &c. addat prædictis: quaſi dicat: ſi ita eſt in ciuili & naturali: ergo magis in nulla. Accurſius.

Filium

Filius heres, ſiue ſolus, ſiue cum alio ſuccedat, non vſucapit titu. pro herede. Paulus.

Filium [a] quoque donatam rem à patre pro herede [b] negauit vſucapere Seruius, ſcilicet qui exiſtimabat naturalem poſſeſſionẽ penes eum fuiſſe viuo patre. cui cõſequens [c] eſt, vt filius à patre heres inſtitutus, res hereditarias [d] à patre ſibi donatas pro parte coheredum [e] vſuçapere non poſſit.

Verus heres rem alienam quam credit hereditariam, poteſt vſucapere tit. pro herede. de hoc dic vt in gloſ. Franc. Accurſius. B

III. Pomponivs *libro vicenſimotertio ad Quintum Mucium.*

PLerique putauerunt, ſi heres ſim, & putem rem aliquam ex hereditate eſſe, quæ non ſit, poſſe me [f] vſucapere. [g]

Ille poteſt vſucapere pro herede, qui poteſt inſtitui heres. Fran. Ac.

IIII. Pavlvs *libro quinto ad legem Iuliam & Papiam.*

COnſtat eum qui teſtamenti factionem [h] habet, [i] pro herede vſucapere poſſe.

PRO DONATO.
TITVLVS VII.

I. Pavlvs *libro quinquagenſimoquarto ad Edictum.*

PRo donato is vſucapit, cui donatiõis cauſa res tradita eſt: [k] nec ſufficit [l] opinari: ſed & donatum eſſe oportet.

Filius in poteſtate rem donatã à patre non vſucapit titu. pro donato: nec viuente patre: nec poſt eius mortem: quia donatio non valuit: & ſic caruit titu. niſi patri non ſuccedat, & heres patris habeat illam donationẽ ratam: quia tunc vſucapit ex noua donatione facta ab herede. Paulus.

Si pater filio quem in poteſtate habet, donet, deinde decedat: [m] fili⁹ pro donato nõ capiet vſum: * quoniam nulla [n] donatio [o] fuit.

Donatio facta inter cõiuges de re propria donantis, vel de aliena: ſi tamẽ donãs efficitur pauperior, non valet: nec ex ea trãsfertur dominium, vel vſucapiendi cõditio cõſtante matrimonio: vel eo ſoluto per diuortiũ: niſi poſt diuortiũ fuerit per donantẽ cõfirmata: bene tamẽ trãsfertur poſſeſſio. ſed ſi erat aliena, & donans non efficiebatur pauperior: valet, & præſtat vſucapiendi conditionem. Paul.

Si inter virum & vxorẽ donatio facta ſit, [p] ceſſat vſucapio. [q] Item ſi vir vxori rẽ donauerit, & diuortium interceſſerit: ceſſare [r] vſucapionẽ Caſſius reſpõdit: quoniam nõ poſſit cauſam poſſeſſionis ſibi ipſa mutare. [ſ] aliàs ait [t] poſt diuortium ita vſucapturã, ſi eã maritus C cõceſſerit, quaſi nunc donaſſe intellegatur. [u] Poſſidere autẽ vxorẽ rẽ à viro donatã Iulianus putat. [x]

Cõteſtatio facta quo ad vnum, non interrumpit præſcriptionem quo ad alium. Bartolus.

II. Marcellvs *libro vicenſimoſecundo Digeſtorum.*

SI is qui alienam rem donauerit, reuocare conſtituerit donationem: [y] etiam ſi iudicium

a *Filium quoque*. Iſtud quoque, ſimilitudinem [a] cum ſuperioribus notat. nam ſuperiores, qui habent naturalem poſſeſſionem, non poſſunt mutare cauſam poſſeſſionis: & ſic nec vſucapere: ſic & hic, quia quaſi talem & hic, qualem & prædicti habent detentationem patre viuo. Accurſius. A

a] Not. in. l. ſi. de condi. & demõ. & in Cle. 1. §. 2. extra de regu.

b *Pro herede*. nec etiã ſi eſt heres: vt. C. eo. nihil. & eſt ratio vt ſubiicit. & diximus in. d. l. nihil. ſed an pro ſuo? quod videtur: vt. ĩ. pro ſuo. l. pen. §. ſi pater. ſed dic vt. d. l. nihil. Itẽ an pro donato? Reſpon. videtur quòd non: quia aut donauit vt extraneo: & ſic non tenet ab initio: ſed demum morte confirmatur: ſed tunc iam incipit rem eam habere filius quaſi ex cauſa legati: vt. C. de inoffic. do. l. ij. non tamen dico quòd ſit legatũ, vel donatio cauſa mortis. aut dat vt habeat in peculio: & tunc idem, ſcilicet quòd non vſucapiat: vt. ĩ. titu. j. l. j. §. j. vel poteſt dici quòd hic vt extraneo donauerit, & vſucapit pro donato, non ex tempore factæ donationis: vt infra titu. j. l. j. §. j. ſed ex tempore confirmationis, ſi non erat res patris. aliàs ex tempore confirmationis eſſet filij: vel vt dixi ibi, quando vt haberet in peculio.

c *Conſequens*. dixit quãdo ſolus eſt heres: audi quando cum alio, quia idem: & dic filius in poteſtate hic & ſuperiori caſu. ſed quidam dicũt in emancipato: & ideo nõ vſucapit ſcilicet tit. pro herede: quia non peruenit ad eum poſſeſſio, quę fuiſſet apud defunctum tempore mortis: quia nulla tunc erat apud filium: quod eſt neceſſe vt vſucapiat pro herede: vt. s̃. de vſuca. cũ heres. itẽ ſecundum eos hoc caſu pro ſua parte non vſucapit: quia ſua ſtatim fit.

d *Hereditarias*. ſiue in veritate, ſiue quo ad opinionem.

e *Coheredum*. ſed pro ſuo ſic, ſecundum quoſdã, quaſi habeat per aliũ quod non per ſe ſolus haberet: arg. s̃. de adquir. here. cũ hereditate. ſed tu dic, nec pro ſuo: vt. s̃. proxi. reſpon. &. C. eo. l. nihil.

f *PLeriq. Poſſe me*. niſi ſim de ſuis: vt. s̃. l. pxi. ĩ fi. vel niſi ſciẽtia defũcti mihi noceret, cui ſuccedo ĩ vitiũ: vt. C. cõ. de vſuca. l. fi.

g *Vſucapere*. titulo pro herede.

h *COnſtat. Factionẽ*. in paſſiua ſignificatione: ac ſi diceret, is qui poteſt inſtitui heres, poteſt vſucapere p herede: quod inſpicitur trib⁹ tẽporibus: vt inſti. de her. qua. & diffe. §. in extraneis. aliàs nõ vſucapit: heres tamẽ eſt: ſed adimit ei vt indigno: vt. s̃. de vulga. ſubſtit. l. ex facto. §. Iulianus. & facit. ĩ. pro legato. l. nemo.

i *Habet*. demum. ſed non omnem: quia non ſuus heres.

PRO DONATO.

Titulo pro donato poßidet cui cauſa poßidendi donatio eſt. Cuiacius.

PRo donato.] CASVS. Ille vſucapit titu. pro donato, qui rem ſibi donatam à non domino poſſidet: nec ſufficit ſi putet ſibi donatã: niſi hoc eſſet verum. [SI PATER.] Pater donauit Stichũ filio in poteſtate ſua exiſtenti, vt eum habeat in peculiũ: tandẽ deceſſit hic pater: quæritur an filius poſſit vſucapere hunc Stichum titulo pro donao? & dicitur quòd nõ: quia nulla eſt donatio. [SI INTER.] Vir vxori donauit rem ſibi viro cõmodatam à Titio, vel propriã. dicitur quòd vxor non poteſt vſucapere iſtam rem, nec conſtante matrimonio, nec etiã eo ſoluto. vxor tamen dicitur poſſidere iſtam rem. Fran. Accur.

k *Tradita eſt*. à non domino: aliàs fieret ſtatim dominus: vt. s̃. de adqui. re. dom. l. traditio. & ſic eſt contra. s̃. de don. l. in ædibus. in fin. vbi dicitur quòd nõ eſt donatio, niſi fiat ſtatim res accipiẽtis. & ſi non eſt donatio: ergo deficit titu. & ſic vſucap. ceſſat: ſed illud quo ad propoſitũ donationis, ſecundũ ſecũdam poſitionem caſus.

l *Nec ſufficit*. ſpeciale in hoc titu. vt iuſtus error non inducat vſuca. ſecundum Ir. quod nõ placet: vt dixi. s̃. de vſucap. l. Celſus. hic ergo non ſufficit opinari, ſcilicet ſupine. & facit. C. de rei vindic. l. nullo. & C. pro hered. l. fin.

Error iuſtus an vſuc. inducat.

* vſu.

m *Decedat*. ſ. pater.

n *Nulla*. eo caſu quo eſt inualida. ſec⁹ vbi eſt permiſſa: vt. ĩ. e. l. ſi vir.

o *Donatio*. vel dedit vt in peculio haberet, qđ eſt verius: vel ſi vt bene merito: & nõ vſucapit, ſ. extunc, quia nulla: ſed exnunc: quia aliqua, ſ. morte cõfirmatã: vt. C. de inoff. do. ſi pater. nec ob. C. de do. inter vi. & vxo. l. donatiões. quaſi retrotrahatur: quia reſpõ. vt dicem⁹. ĩ. l. ſi pater. ſ. vt quo ad fructus trahatur retro, nõ quo ad dominiũ, vel vſuca. Vel dic quòd pater hic mutauit voluntatẽ: vel olim non confirmabatur ſilentio. Item contra. ĩ. pro ſuo. l. pen. §. j. ſed ibi heredes confirmauerunt: vt. ĩ. eo. l. ſi pater. Vel dic vt not. s̃. tit. j. l. ij. §. fi. Item not. ꝙ M. dixit ꝙ non poteſt donari filio vt extraneo, cum non ſit extraneus: quod eſt falſum: vt ſupra de in rem ver. ſi pro patre. §. ſi domini. in fin. §. & quod iuſ. l. j. §. j. & de adop. l. ſi pater. §. qui duos. & de iur. do. profectitia. §. fin. & de leg. j. l. cum filio.

p *Facta ſit*. eo caſu quo eſt inualida. ſecus vbi eſt permiſſa: vt infra eod. l. ſi vir.

q *Vſucapio*. ſi tamen putat tenere, facit fructus ſuos: vt. s̃. de vſur. l. fructus. aliàs ſecus: vt. s̃. de adquir. poſſ. l. quod vxor.

D r *Ceſſare vſucapionem*. re propria donata. idem eſſet ſi de aliena, in caſu cum donator pauperior eſt, & donatarius ditior. nam hoc quoque caſu irrita eſt donatio. R.

ſ *Mutare*. mutata quidem eſt cauſa poſſeſſionis, vtpote cum reuocata ſit donatio: vt ſupra de don. inter vi. & vxo. l. ſed interim. §. fin. ipſa vero cui donatum eſt, non poteſt ſibi mutare cauſam poſſeſſionis: vt ipſa quæ nunc iniuſtum tit. habet, efficiatur validus & iuſtus tit. ſcilicet pro donato.

t *Ait*. ſcilicet Caſſius.

u *Intellegatur*. vt. s̃. de dona. inter vi. & vxo. cum hic ſtatus. §. ſi diuortium. nec mutat cauſam poſſeſ. ſed ei mutatur: vt ſupra de vſucap. l. non ſolum. §. j.

x *Putat*. vt. s̃. de adquir. poſſ. l. j. §. ſi vir. Sed contra. s̃. de don. inter vi. & vxo. l. inter. Solu. vt ibi. Accurſius.

SI is qui.] CASVS. Donaui tibi rem alienam. tandem cum vſucaperes iſtam rem, exiſtis mihi ingratus: & ſic reuoco à te iſtã rem donatam: & de hoc eſt iudicium. dicitur quòd vſucapio non interrumpitur. Franc. Accurſius.

y *Donationẽ*. vel quia donatarius extitit ingratus: vel quia cauſa

ediderit, [a] rémque cœperit vindicare, curret [b] vſucapio.

Si cõcurrit error iuris cũ errore facti, nõ impeditur vſucapio. Bar.

III. Pomponivs *libro vicenſimoquarto ad Quintum Mucium.*

SI vir vxori, vel vxor viro donauerit: ſi aliena res donata fuerit, verum eſt quod Trebatius putabat, ſi pauperior [c] is qui donaſſet non fieret, vſucapionem poſſidenti procedere. [d]

IIII. Idem *libro trigenſimoſecundo ad Sabinum.*

SI pater filiæ donauerit quæ in poteſtate eius erat, & eam exheredauerit: ſi id heres eius ratum habeat, [e] exinde ea vſucapiet donationem, qua ex die ratam heres [f] donationem habuerit.

Ante completam vſucapionem non eſt acquiſitũ dominium vſucapienti. item non dominus ſerui non poteſt ipſum manumittere: ſed ſi de facto manumittat, cadit à poſſeſſione: & ſic vſucapio interrumpitur naturaliter. Paul.

V. Scævola *libro quinto Reſponſorum.*

QVi pro donato cœperat vſucapere, manumittendo nihil egit: [g] quia nec dominiũ nanctus fuerit. quæſitum eſt, an vſucapere deſierit. Reſpõdi, eũ de quo quæritur, omiſiſſe videri poſſeſſionẽ, & ideo vſucapionẽ interruptã. [h]

VI. Hermogenianvs *libro ſecundo Iuris Epitomarum.*

DOnationis [i] cauſa facta vẽditione: nõ pro emptore, ſed pro donato res tradita vſucapitur.

PRO DERELICTO.

TITVLVS VIII.

Res habita pro derelicto à vero domino, ſtatim deſinit eſſe ipſius, etiam antequã per alium occupetur: & efficitur occupantis, ſi ſcit eam pro derelicto habitam, ſi autem nõ erat illius, ſed aliena: tunc occupans non acquirit ſtatim dominium, ſed vſucapiendi conditionem: & idem in alio qui habeat cauſam ab ipſo. Paul.

I. Vlpianvs *libro duodecimo ad Edictum.*

SI res pro derelicto habita ſit, ſtatim noſtra eſſe deſinit: [k] & occupantis ſtatim fit: quia hiſdem modis [l] res deſinunt eſſe noſtræ, quibus adquiruntur.

Res habita à domino pro derelicto, ſi ſciens hoc accipio eam, ſtatim efficitur pro derelicto, & deſinit eſſe eius: licet Proculus contradixerit. Franc.

II. Pavlvs *libro quinquagenſimoquarto ad Edictum.*

PRo derelicto rem à domino habitam ſi ſciamus, [m] poſſumus adquirere. Sed Proculus [n] non deſinere [o] eam rem domini eſſe, niſi ab alio poſſeſſa fuerit: Iulianus deſinere quidem omittentis eſſe: non fieri autem alterius, niſi poſſeſſa fuerit, & rectè.

Quod iuris eſt de toto quo ad totum, idem iuris eſt de parte quo ad partem: ſed non eſt idem iuris de parte quo ad totum. Bart.

III. Modestinvs *libro ſexto Differentiarum.*

AN pars pro derelicto haberi poſſit, quæri ſolet. Et quidẽ ſi in re communi ſocius partem ſuam reliquerit, eius eſſe deſinit: vt hoc ſit in parte, quod in toto. [p] Atquin totius rei dominus efficere non poteſt, [q] vt partem retineat, partẽ pro derelicto habeat.

---

propter quam donatum fuit, impleta non erat. Azo. vel põne in donatione cauſa mortis, quæ reuocatur conualeſcentia: vt ſupra de dona.cau.mor.qui alienam.

a *Ediderit.* id eſt litem conteſtatus fuerit.

b *Curret vſucapio.* nihilominus: quia non interrũpitur lit. cõteſt. vt.s̃. pro empt.l.ij.§. fi. hodie contra: vt. s̃. de anna.except.l. vt perfectius. vel illa ĩ quatuor caſibus loquitur, ſecundum Io. vel verius hic nõ fuit à vero domino lis mota: & ſic ciuilis interruptio nõ prodeſt aliis: licet in naturali interruptione ſecus: vt.s̃. de vſuca.naturaliter.

SI vir.] casvs. Vir donauit vxori ſuæ rem alienam. dicitur ꝙ vxor poterit vſucapere iſtã rem: niſi vir ex iſta dona. ſit pauperior effectus: vt quia habebat vir eã cõmodatam, vel depoſitam. Franc.

c *Pauperior.* pauperior autem tunc intelligitur fieri, cùm eius rei nomine obligatus eſt commodanti vel deponenti: & hoc caſu ceſſat, ſicut & in ſua: vt.s̃.eo.l. j.§. ſi inter. aliàs ſi non tenetur, vel quia dominus conſenſit: obtinet quod hic dicitur, &.s̃. de don. inter vi.& vxo. ſi conſtante. Accur.

d *Procedere.* oppo. aut putauit dona. valere, & ſic errat in iure: & non vſucapit: vt.s̃.de vſuc. l.nunquam. aut ſcit: & ita eſt malæ fidei: & nõ vſucapit: vt.s̃.de vſuc. ſi fur.§.j? Reſpõ. hic ſpeciale vt error iuris non noceat. vel verius, hic duplex fuit error. errauit enim in iure credẽs donationẽ generaliter valere inter virũ & vxorẽ. Itẽ errauit in facto, putans rem donatam fore donãtis: non errauit cum putauit dona. in illa re tenere: puta quia maritus ex cauſa lucratiua habebat. vincitur ergo hic error iuris ab errore facti adiuncto per veram opinionem, quam vxor habuit in re donata: & ſic procedit vſucap. Item ex dicto errore facti, quia credidit rem donantis, prouenit error iuris, dum putat rei propriæ coniugis valere dona. & ita ex quo principale non nocet, nec acceſſorium. Item error facti & iuris eſt mixtus: vt patet ex prędictis: & ſic non nocet, arg. ſupra de dona. inter vi.& vxo.l.ſi ſponſus.§.generaliter.

SI pater.] casvs. Pater filiæ quam habebat in poteſtate, donauit rem alienam: tandem eam exheredauit: deceſſit relicto herede: & heres habuit ratam donationem. dicitur quòd extunc poterit filia vſucapere. Franc.

e *Ratum habeat.* cum pater mutaſſet voluntatem: vel forte olim non confirmabatur ſilentio. Azo.

f *Heres.* non enim prohibetur heres donare. Sed an [a] exheredando videtur mutare voluntatẽ forte? diſtinguitur: mala mente, vel non: vt arg. ſupra de bo.lib.l.ſi patronus.

a] Iſta gl eſt notanda ad hoc propoſitum, quòd pater exheredando filiũ mala mẽte, videtur

QVi pro donato.] casvs. Seruum mihi donatũ à non domino manumiſi antequã vſucepiſſem eum. dicitur quòd non valet manumiſſio: & deſino vſucapere iſtum ſeruum. Franc.

g *Nihil egit.* vt.C.de his qui à nõ dominis ma.l.ſi nõ proprietatẽ.

h *Interruptã.* Nunquid procedet eo poſſidẽte libertatẽ: vt & aliàs inter emptorẽ & vẽditorẽ fit cõtinuatio: vt.s̃.pro emp.l.ij.§.emptori? Reſpon. hic videtur dicere ꝙ nõ: cum dicat interruptam.

reuocare donationẽ. aliàs factã filio ſuo: & ſic ex vno malo ſequitur aliud. Bol.

DOnationis.] casvs. Vendidi tibi rem alienam cauſa donationis in totum. dicitur quòd tu vſucapies rem titu. pro donato: non pro emptore. Franciſcus.

i *Donationis.* in totum: vt ſupra de contrahen. empt.l.ſi quis fundum. ſecus ſi pro parte. vt eo. tit. ſi quis donationis. & facit. C. de contrahen. empt. l. empti. & plus valere quod agitur.

PRO DERElicto.

Inſtar habet donationis: vt infra de ſtipula. ſeru. l. quod ſeruus. & ideo poſt præcedentem titu. competenter ponitur.

Et ſimiliter titulo pro derelicto poßidet qui rem à domino vel poſſeſſore derelictam occupauit. Cuiacius.

SI res.] casvs. Rẽ habuit dominus pro derelicto. ſtatim deſinit eſſe dominus eius rei: & qui eam occupat, ſtatim fit dominus eius rei: & vltima verba. l. expone vt in glo. Franciſcus.

k *Deſinit.* mobilis, cum abiecta eſt: immobilis, cũ exieris de ea animo derelinquẽdi. & ſic non eſt contra.s̃. de acquir. poſſeſ. ſi quis vi. §. differentia. & facit infra.l. proxi. & ſupra de noxali. quemadmodum. §.j. & infra de furt.l.falſus. §.ſi quis.&.§.ſi iactum.

l *Iiſdem modis.* acquiruntur enim per occupationem, quæ occupabiles ſunt, vt feræ & ſimilia. econtra amittuntur cum fuerint occupabiles, quæ ante nõ erant. & facit infra de regu.iur.l. nihil tam.& l. ferè quibuſcunque. Et not. quòd in hac & duabus ſequentibus legibus non habet locum vſucap. pro derelicto: quia ſtatim fit occupantis cum erat derelinquentis. Accurſius.

m PRo derelicto. Si ſciamus. aliud ſi ex alia cauſa putarem me acquirere, & pro derelicto rem habitam occuparem, arg. s̃. pro emptore.l.ij.§.ſi ſub conditione.&.j̃.eo.l.ſi id quod.

n *Proculus.* & male: argu. tamen pro eo. ſupra ex qui.cau. ma.l. nec vtilem.

o *Deſinere.* ſi modò deſinat poſſidere: vt dixi.s̃.l.proxi. ne ſit cõtra.s̃.de acquir.poſ.ſi quis vi.§.differentia. Accurſius.

AN pars.] casvs. Si ego & tu habemus rem communem: poſſum partem quam habeo in re, habere pro derelicto: ſecus ſi partem rei meæ volo habere pro derelicto. nam non poſſum. Franciſcus.

p *Quod in toto.* ſic.s̃.de acquiren.here.l. ſi ſeruus eius qui capere. & de vſur.l.qui ſcit.

q *Non poteſt.* ſic.s̃.de acqui.here.l.j.& de admini.tut.l.cum quæritur. & de procu.l. in cauſæ.&.C. de iure deli.l. quidam.in fin.& hoc niſi forte prius fundo diuiſo, vel domo per parietes, alteram pro derelicto habeat: quia tunc duo fundi, & duæ domus ſunt: vt.s̃.de lega.j.l.quod in rerum.§.ſi quis poſt.

Id quod.

IIII. PAVLVS *libro quintodecimo ad Sabinum.*

ID quod pro derelicto habitũ[a] eſt, & haberi putamus,[b] vſucapere poſſumus, etiam ſi ignoremus à quo derelictum ſit.

V. POMPONIVS *libro trigenſimoſecundo ad Sabinum.*

SI id quod pro derelicto habitum[c] poſsidebas, ego ſciens in ea cauſa eſſe,[d] abs te emerim, me vſucapturũ conſtat:[e] nec obſtare quòd in bonis[f] tuis nõ fuerit. Nam & ſi tibi[g] rem ab vxore donatã ſciens[h] emero: quia quaſi volente & cõcedente domino[i] * id faceres, idem iuris eſt. Id quod quis pro derelicto habuerit, cõtinuo[k] meũ fit: ſicuti cum quis æs ſparſerit, aut aues amiſerit: quãuis incertæ perſonæ voluerit eas eſſe, tamen eius fierent cui caſus tulerit: † eáq; cum quis pro derelicto habeat, ſimul[l] intellegitur voluiſſe alicuius fieri.

VI. IVLIANVS *libro tertio ad Vrſeium Ferocem.*

NEmo poteſt pro derelicto vſucapere, qui falſo exiſtimauerit rem pro derelicto habitam eſſe.[m]

VII. IDEM *libro ſecundo ex Minicio.* C

SI quis merces[n] ex naue iactatas inueniſſet: num ideo vſucapere non poſsit, quia non viderentur derelictæ, quęritur. Sed verius eſt, eum pro derelicto vſucapere non poſſe.

Qui negat alimenta, & alij tradi mãdauit: pro derelicto videtur habere. Bartolus.

VIII. PAVLVS *libro octauodecimo Reſponſorum.*

SEmpronius* Thetidi[o] ſtatus quæſtionem facere tentabat, quaſi de ſerua ſua nata ſit:[p] qui[q] iam teſtato conuentus à Procula nutrice Thetidis in ſoluendis ali- D mentis,[r] reſpondit non ſe habere vnde alimenta eiuſdem exſoluat: ſed debere eam patri ſuo reſtitui Lucio Titio.[ſ] ídque* ea illa in teſtationem[t] redegiſſet, vt poſtea nullam quæſtionem pateretur ab eodem Sempronio: Lucius Titius Seiæ Proculæ ſolutis alimẽtis,[u] puellam vindicta manumiſit. quæro, an poſſit reſcindi libertas Thetidis. Paulus reſpondit quoniam dominus ancillæ ex qua Thetis nata eſt. Thetidẽ pro B derelicto habuiſſe videtur, potuiſſe eam à Lucio Titio[x] ad libertatem perduci.

PRO LEGATO.

TITVLVS IX.

Ille poſsidet & vſucapit titulo pro legato, cui legatum eſt à non domino vt in glo. Franciſ.

I. VLPIANVS *libro ſexto Diſputationum.*

LEgatorum nomine is videtur poſsidere, cui legatum eſt.[y] Pro legato enim poſſeſſio & vſucapio nulli alij quàm cui legatum[z] eſt, competit.

II. PAVLVS *libro quinquagenſimoquarto ad Edictum.* C

SI poſsideam aliquam rem, quã putabam mihi legatam, cum non eſſet,[a] pro legato non vſucapiam:

III. PAPINIANVS *libro vicenſimotertio Quæſtionum.*

NOn magis quàm ſi quis emptum exiſtimet, quod non emerit.[b]

Not. hic caſum in quo ille qui habet cauſam à domino, non efficitur dominus, ſed acquirit vſucapiendi conditionem. Pau.

IIII. PAVLVS *libro quinquagenſimoquarto ad Edictum.*

PRo legato poteſt vſucapi, ſi res aliena legata ſit: aut teſta- D

ID *quod.*] CASVS. Rem habitam pro derelicto à non domino apprehendi, credens quòd dominus verus eſſet ille qui habuit eam pro derelicto. dicitur quòd vſucapio iſtam rem. Fran.

a *Habitum.* à non domino.

b *Putamus.* à domino, ſcilicet pro derelicto.

SI *id quod.*] CASVS. Rem habitam à non domino pro derelicto occupaui, & eam vendidi tibi ſcienti eam pro derelicto fuiſſe. dicitur ꝙ bene vſucapies tã pro emptore, quàm pro derelicto. Idẽ ſi vxor rem alienã donat viro: & vir eam vendat: nã emptor vſucapit. [ID QVOD.] Rem habitã pro derelicto à vero domino, apprehẽdi. ſtatim mea efficitur. Idẽ cũ quis ſpargit pecuniam, vel aues amittit: nam: apprehendentiũ efficiuntur. Frã.

c *Habitum.* à non domino: aliàs ſtatim eſſet factus dominus.

d *In ea cauſa eſſe.* id eſt pro derelicto habitam.

e *Conſtat.* tam pro emptore, quàm pro derelicto.

f *In bonis.* id eſt in dominio.

g *Nam & ſi tibi.* bonũ ſimile. nã quod pro derelicto poſſidetur, quaſi ex donatione poſſidetur: vt. j. de ſtipu. ſer. l. quod ſeruus. Accur.

h *Sciens.* tibi donatam: non ſciens alienam.

i *Domina.* putatiua: quia (vt dixi) res erat aliena: & ſic cũ nõ ſit facta pauperior, procedit vſucapio: vt. j. tit. j. l. ſi vir. & dic quòd dicitur concedere etiam ſi eſt abſens cum donauerit. ſed quidam dicũt quòd etiam ſi ſua res fuiſſet, habet locum quod hic dicitur: vt tamen exigant eam præſentem cum vir vendit: & ſic emptor quaſi à muliere videatur emere: & ſecundum hoc præſens conſentit.

k *Cõtinuo.* id eſt ſtatim cùm apprehendero.

l *Simul.* poſt apprehẽſionem. differunt tamẽ miſſilia ab habitis pro derelicto: quia qui habet pro derelicto, principaliter vult carere: vnde etiã antequam ab alio apprehendantur, deſinunt eſſe ſua: vt. ſ. eo. l. ij. in fi. ſed iactata in vulgus principaliter vt alius habeat: licet ſecundario carere velit, tamen demum poſt apprehenſionẽ alterius deſinit eſſe dominus: vt & inſtit. de rerũ diui. §. hoc amplius. &. §. pe. Item eſt arg. contra. huic. §. ſ. de teſta. tut. l. tutor incertus. & l. tutor ita.

* do mina.

† qui eas ſuſtulerit.

* Conc cũ hac l. inquãtũ cõcernit materiã alimentorum, text. 83. di. in prin. & quæ ſit pœna denegantis alimẽta, ponit Bart. in l. necare. ſ. de li. be. agno. & Spec. in titu. qui filij ſint legiti.

NEmo poteſt.] CASVS. Rem quam putabam eſſe pro derelicto, cum non eſſet, apprehendi. dicitur ꝙ non vſucapio. Franc.

m *Eſſe.* niſi iuſtus error interueniat: vt in aliis diximus ſupra de vſucap. l. Celſus. Accurſius.

SI *quis merces.*] CASVS. Mercator merces quas habebat in naui, eiecit eas adeo compoſitas quòd aqua non poterat eas deſtruere. dicitur quòd non præſumitur velle eas habere pro derelicto: & ideo apprehendens eas non vſucapit titulo pro derelicto. Franciſcus. Accurſius.

n *Si quis merces.* ſ. bene compoſitas: vt etiam ſi non capiatur, periculo expoſitæ nõ ſint: alioquin credendum eſſet derelinquẽdi animo merces iactaſſe: vt. j. de fur. falſus. §. ſi iactum. Io. & facit. ſ. ad le Rho. A de iac. l. ij. §. fi. & l. qui leuandæ. & inſti. de rerum diui. §. fi. Accur.

SEmpronius.] CASVS. Thetis nata ex ſerua Sempronij, & ex Lucio Titio: habebat Proculam in alumnam: quæ alumna nomine Thetidis petiit alimenta Sempronio: & Sempronius denegauit ei Thetidi dare alimenta, & dixit: vadat ad patrem ſuum Lucium Titium. & hæc reſponſio fuit in ſcriptis redacta. tandem Lucius Titius eam apprehẽdit, & manumiſit. dicitur quòd libera eſt, quaſi dominus habuerit eam pro derelicto, & ſic effecta fuit Lucij: & ſic Lucius tanquã effectus dominus potuit eam manumittere. Franciſcus

* ídque cũ illa.

o *Thetidi.* pupillæ.

p *Nata ſit.* de Lucio Titio: vt. j. in fi. legis

q *Qui.* ſ. Sempronius

r *Alimentis.* quæ ſi dominus erat, dare debebat.

ſ *Lucio Titio.* qui pater erat Thetidis.

t *In teſtationem.* id eſt ſcripturam coram teſtibus.

u *Solutis alimentis.* & apprehẽſa puella à Lucio Titio.

x *Lucio Titio.* qui eam occupauit. & eſt ſic ſupra de noxa. quemadmodum. §. j. ſed videtur ſtatim libera: vt in authẽ. de nup. §. & multo potius. & C. de Lati. lib. tol. l. j. §. ſed ſcimus. quæ ſunt contra. Solu. hic dixit dandam Lucio Titio: quod non dixit in contrariis. Alij quòd illæ hanc corrigant. Tu dic quòd illæ in languente, hic in nõ languente. an autem ſola denegatio alimentorum faciat haberi pro derelicto? Reſpon. non: vt. C. de infan. ex. l. ij. & facit ſupra de ſta. hom. l. ſeruus. & de dam. infe. l. ſi finita. §. non autem. & §. ſi quis.

* Alimẽtorũ denegatio non facit haberi pro derelicto.

PRO LEGATO.

Titulo pro legato poßidet is qui ex legati cauſa aut legati nomine rem habet. Cuiacius.

y LEgatorum. *Legatum eſt.* à non domino, & quãdoque à domino: vt infra. l. iiij. aliàs ſtatim fit dominus etiam ſine traditione: vt. j. de fur. l. à Titio. & an ſic currat vſucap. ſine traditione poſſ. dic vt ſupra de vſucap. Celſus.

z *Legatum.* vel iuſtus error interuenerit. quod dic vt. j. eo. l. iiij. & infra pro ſuo. l. penul. §. finali.

SI *poßideam.*] CASVS. Credo rem mihi legatam, cum non ſit. non vſucapiam eam tit. pro legato. idem in titu. pro emptore. hoc dicit. cum l. ſeq. Franciſ.

a *Non eſſet.* nec iuſtus error adeſt: vt dixi ſupra. l. proxi.

b NOn magis. *Non emerit.* nec iuſtiſſimus error interuenerit: vt ſupra pro emp. l. ij. in princ. & l. quod vulgo.

PRo legato.] CASVS. Siue teſtator legat rem alienam mihi, ſiue ſuam, & in codicillis adimat, & hoc ignorem: dicitur quòd vſucapio iſtã rẽ tit. pro legato. Idẽ eſt & ſi leget Titio, & duo ſint

UNED

Titij,& vnus eorum apprehendat legatum. nam vſucapit. Franc.

a *Adempta.* quod ergo eſt ademptum, non omnino perinde habetur ac ſi legatum non fuiſſet, cum hoc inducat iuſtam cauſam errandi: & eſt ſic in reuocatione mandati: vt. j. de ſolu. cum quis. Sed arg. contra. ſ. de le. j. l. ſi ita ſit ſcriptũ. Sed ſi res adempta erat teſtatoris, & ſit poſtea heredis: ergo tranſtulit dominium in legatarium: non ergo indiget vſuca. Ad hoc quidam dicunt quòd res erat apud legatarium ſine vitio: vt. j. eod. ſi non traditam. Alij ꝙ heres non tradidit, ſed dixit, cuicunque eſt legata, eã accipiat. vnde non videtur huic tradidiſſe, cum ei legata non erat. Alij ꝙ vere tradidit heres: ſed ſub conditione, ſi ei debetur: vnde ſi ei debetur, ſtatim eſt dominus: nunc ergo vſucapiet. Tu dic quòd heres ſimpliciter tradidit: & prudens in iure credebat dominiũ recta via in legatarium tranſiſſe: vnde tradendo non intendebat transferre dominium: ſed iam tranſlati dominij poſ. tradere: vnde non tranſtulit: vt. ſ. de condic. ob cau. l. iij. §. ſubtilius.

b *Iuſta cauſa.* ſic. j. eo. l. fi. & arg. ſ. de acqui. here. l. cum quidã. §. quod ſi ipſe putet.

c *Idem poteſt dici.* ſi ſit iuſtus error.

d *Exiſtimauerit.* & exiſtimare debuit propter maiorem affectum: nec dubium ſibi erat. aliàs ſi in dubium reuocet ius, impedit hoc legatũ: vt ſ. de rebus dub. ſi fuerit. & ita hic erraret in iure: & ſic non vſucaperet.

A

toris quidem ſit, ſed adẽpta a codicillis ignoratur. in horum enim perſona ſubeſt iuſta b cauſa, quæ ſufficit ad vſucapionem. Idem poteſt dici c & ſi in nomine erit dubitatio: veluti ſi Titio legatum ſit, cum ſint duo Titij: vt alter eorum de ſe cogitatum exiſtimauerit. d

Quantum ad vſucapiẽdum tit. pro legato, ſufficit mors illius qui legauit, & quòd putetur fuiſſe ipſius, licet ſit aliena. & dominus ei' viuat. Pau.

B

V. Iavolenvs *libro ſeptimo ex Caßio.*

Ea res quæ legati nomine tradita eſt: quãuis dominus eius viuat, e legatorum tamen nomine vſucapietur,

VI. Pomponivs *libro trigenſimoſecundo ad Sabinum.*

Si is cui tradita eſt, mortui eſſe exiſtimauerit. f

Is poteſt vſucapere tit. pro legato, qui poteſt capere ex teſtamento. Franc. Accur.

VII. Iavolenvs *libro ſeptimo ex Caßio.*

Nemo poteſt legatorum nomine vſucapere, niſi is cum quo teſtamenti factio eſt: g quia ea poſſeſsio ex iure teſtamẽti proficiſcitur.

Semper non eſt neceſſaria traditio ad vſucapiendum.

VIII. Papinianvs *libro viceſimotertio Quæſtionum.*

Si non traditam poſſeſsionem ingrediatur ſine vitio h legatarius, legatæ rei vſucapio competit.

Ea res.] casvs. Legaſti mihi rem Titij. dicitur ꝙ vſucapio iſtã rem licet dominus eius viuat: dum tamen credam teſtatoris fuiſſe. & h. d. hæc. l. cum ſeq. Fran.

e *Viuat.* non eſt contra. ſ. pro herede. l. j. quia ibi non erat mortuus cuius credebatur fuiſſe hereditas. & hic erat mortuus cuius credebatur fuiſſe res legata. & fa. j. pro ſuo. l. pe. §. fin. & l. fin. & coniunge le. ſeq. Accurſius.

f *Si is. Exiſtimauerit.* & eſt verum eum mortuum eſſe, & ſcitur.

g *Nemo. Factio eſt.* a paſſiue: vt. j. eo. l. fina. ſed ſi eius rei non habeat commercium, idem: ſecus ſi ab eo legetur qui non eſt capax: vt. ſ. de lega. ij. mortuo. §. Labeo. Item quid ſi errans in facto putet ſe poſſe vſucapere, quia inceſtuoſus eſt: ſed putat ſe legitimum? Item quid ſi aliàs eſt capax, ſed non ab iſto à quo credit ſibi relictum? Reſpon. hoc caſu non vſucapit. Azo. Item facit ſupra pro herede. l. fin.

a] Bal. in. l. 2. in 2. col. ſ. e. iſtam gl. ſingul. ad hoc reputauit, ꝙ licet heres vel legatari' reputetur cõmuniter capax, tamẽ ſi vere eſt incapax, non capit, nec vſucapere poteſt quæ gl. hoc non dicit, ſi bene ponderetur: ideò malè eã guſtauit Bald. Bolog.

h *Si non traditam. Sine vitio.* vt quia heres nõ ſatiſdat: vt in exẽplo j. quorũ le. l. fi. §. ſi per legatariũ. vel quia heres accommodauit voluntatẽ, licet non tradidit: vel quia vacantem & nondum per heredem apprehenſam occupauit. & ſecundum hoc non ob. ſ. de adquir. poſ. l. ſi ex ſtipulatione. Item facit hæc. l. ad id quod no. ſ. de vſucap. l. Celſus. Sed nònne tenetur peti. heredi? Dic ꝙ non, propter iuſtum errorem. quod dic vt. j. l. proxi. not.

Pro legato. casvs. Is poteſt vſucapere titu. pro legato, cui poteſt legari, quia ſit perſona quæ poſſit capere ex teſtamento. Secũdo, impubes condidit teſtamentum, & legauit Titio aliquam rem: hic Titius credidit teſtatorem eſſe puberẽ: & ſic poſſe teſtari. dicitur quòd vſucapiet. Tertio, teſtator legauit mihi rem tandem ademit eam mihi in codicillis: ego hoc ignorãs cœpi poſſidere illam rem. dicitur quòd vſucapiam. Franc. Accur.

i *Recte.* id eſt cui teſtator recte legare potuit.

k *Non iure.* ſed op. aut ſciebat: & tunc mala fide: vt. ſ. de vſuca. l. ſi fur. aut non: & ſic errabat in iure: & tunc idẽ vt non vſucapiat: vt ſ. de vſuc. l. nũquã? Reſpon. licet de iure non teneat, tamen legatariũ dic in facto erraſſe: vt quia credidit puberem & ſic poſſe teſtari, qui erat impubes. ar. ſ. pro empt. l. ij. §. ſi à pupillo. vel credidit adeſſe ſeptẽ teſtes vel ſigilla, vel ex cauſa præteritionis apparuit poſtea non valere iure iuſto: licet hodie ſec': vt. C. de li. præte. authen. ex cauſa.

l *Ademptum eſt.* de hoc dixi. ſ. eo. pro legato.

m *Poſt.* ſi iuſtus ſit error: ſed videtur ꝙ ceſſet vſucap. pro leg. cum teneatur peti. here. quæ eſt perpetua: vt. C. de peti. here. l. hereditatis? Reſpõ. propter iuſtum errorẽ habetur ac ſi titulũ haberet: vnde dicta actione nõ tenetur.

IX. Hermogenianvs *libro quinto Iuris epitomarum.*

Pro legato vſucapit, cui rectè i legatum relictũ eſt. Sed & ſi non iure k legatum relinquatur, vel legatum ademptum eſt: l pro legato vſucapi poſt m magnas varietates obtinuit.

PRO DOTE. TITVLVS X.

Si res detur in dotem vniuerſaliter, vel ſpecialiter, matrimonio cõtracto vſucapitur ꝓ dote, ante cõtractum verò vſucapitur pro ſuo: niſi expreſſe ſit actum quod non trãſeat dominium niſi matrimonio cõtracto: & hoc ſiue res detur æſtimata, ſiue inæſtimata. Bart.

PRO DOTE.

Titulo pro dote poßidet qui ex cauſa dotis rem ſibi habet. Cuiacius.

I. Vlpianvs *libro trigenſimoprimo ad Sabinum.*

Titulus eſt vſucapionis, & quidem iuſtiſsimus, qui appellatur pro dote: n vt qui in dotem rem o accipiat, vſucapere poſsit p ſpatio ſolenni quo ſolent qui pro emptore vſucapiunt. Et nihil refert, ſingulæ q res, an pariter vniuerſæ r in dotem dentur. Et primùm de

C

tempore videamus, quando pro dote quis vſucapere poſsit: vtrum poſt tempora nuptiarum, ſ an verò & ante nuptias. t Eſt quæſtio vulgata, u an ſponſus poſsit, hoc eſt qui nondum maritus eſt, rem pro dote vſucapere. Et Iulianus inquit: Si ſponſa ſponſo ea mente tradiderit res, vt non antè eius fieri vellet, quàm nuptię ſecutæ ſint: vſus quoque capio

Titulus.] casvs. Titulus ꝓ dote iuſtiſſimus eſt: nã æquũ eſt vt qui accepit rẽ in dotẽ, poſſit eã vſucapere titu. pro dote: ſicut qui emit, vſucapit tit. pro emptore. nec eſt vis vtrũ res quas dedit vxor in dotem, omnes ſint alienæ: an quædam ſint ſuæ, & quædã alienæ. Poſtea dicit quãdo vſucapere quis poſſit ti. pro dote: an demũ poſt nuptias contractas: an etiam ante? Et dicitur ꝙ ſi ſponſa dedit dotem ſponſo eo animo vt demũ poſt contractas nuptias fiat eius: tunc antequã matrimoniũ ſequatur, nõ poterit vſucapere vir. ſi autem nõ apparet quo animo dederit: cum præſumamus quod dederit eo animo quòd ſtatim fiat eius: ſic ſponſus poſſit ſtatim vſucapere illas res titu. pro ſuo: non pro dote. [constante.] Vxor res alienas dedit in dotem viro. dicitur quòd vir poteſt illas res vſucapere tit. pro dote. hoc fallit in duobus caſibus. Primus, quando nullum matrimonium eſt contractum: licet hoc putarent. alius, vt ſi eſt contractum inter perſonas quæ ſunt prohibitæ à iure contrahere. Franc.

D

n *Pro dote.* vt ſupra de Publi. l. ſunt & aliæ. §. j.

o *Rem.* alienam.

p *Poßit.* facit. C. eo. l. vnica. Accurſius.

q *Singulæ res.* id eſt ſingulariter, & per ſe tantum. res enim illæ alienæ fuerunt datæ in dotem.

r *Vniuerſæ.* ſ. res mulieris. i. cum aliis quæ erant mulieris, vel dantis: & ſic omnia bona ſua dedit, inter quæ erant quædam res alienæ: & hoc caſu videtur dominiũ trãſire ſine poſſeſſione, vt in ſocietate omniũ bonorũ: vt. ſ. pro ſocio. l. ij. ſed vſuc. demum ſecuta poſſeſſione: vt. ſ. de vſuca. l. ſine. ſed nõ audeo primũ dicere, ꝙ dominiũ ſine poſſeſſione trãſeat, quando generaliter dedit: ſed forte pro ſuo habet locum: vt. j. innuit. §. proxi. ſed alio caſu ibi dicit.

ſ *Nuptiarum.* & ita poſt matrimonium contractum.

t *Nuptias.* & ſic ante contractum de iure, vel de facto. Accur.

u *Vulgata.* id eſt conſueta. vel dic apertius & magis vulgariter quàm ſupra, licet ſtatim facta ſit illa eadem quæſtio ſupra proxi.

Ceſſabit.

ceſſabit.[a] Si tamen nō euidēter[b] id actū fuerit, credendū eſſe id agi Iulianus ait, vt ſtatim res eius[c] fiāt:[d] & ſi alienæ ſint, vſucapi poſſint.[e] quę ſentētia mihi probabilis videtur. Ante nuptias autē non pro dote vſucapit, ſed pro ſuo.[f] Conſtāte[g] autē matrimonio pro dote vſucapio inter eos locū habet, inter quos eſt matrimonium. cæterū ſi ceſſet[h] matrimonium, Caſſius ait ceſſare vſucapionem: quia ei dos nulla ſit.[i] Idē ſcribit, & ſi putauit[k] maritus eſſe ſibi matrimoniū, cum non eſſet: vſucapere eū nō poſſe: quia nulla dos ſit.[l] quæ ſententia habet rationem.

Ante cōtractū matrimoniū æſtimata res à ſponſa ſpōſo data, non vſucapitur à viro nec tit. pro ſuo: nec tit. pro emptore. Fran. Accur.

II. Pavlvs *libro quinquageſimoquarto ad Edictum.*

SI æſtimata[m] res ante nuptias tradita ſit: nec ꝓ emptore, nec ꝓ ſuo[n] ante nuptias[o] vſucapietur.

Res præſcripta vel vſucapta in iudiciū diuiſoriū non venit. Bart.

III. Scævola *libro vicenſimoquinto Digeſtorum.*

DVæ filię inteſtato patri hęredes extiterunt: & mancipia cōmunia ſingulæ[p] in dotē dederūt: & poſt aliquot annos à morte patris familiæ erciſcundæ iudiciū inter eas dictatū eſt. quæſitum eſt, cum mariti bona fide mācipia in dotē accepta vt dotalia multis annis[q] poſſederunt: an vſucepiſſe videātur, ſi qui accipiebāt, dantis crediſſent eſſe. Reſpondit nihil proponi cur non vſucepiſſent.[r]

a *Ceſſabit*. pro dote, & pro ſuo: quia nec dominium tranſiret ſi ſic daretur: licet eſſet mulieris: vt. ſ. de iure do. l. dotis fruc. §. fin.

b *Non euidenter*. id eſt non aperte.

c *Eius*. ſponſi.

d *Fiant*. vt. ſ. de iure dot. l. ſed niſi. & eſt ſic. ſ. de here. inſtit. l. quotiens. §. ſi duo. & de donat. l. Ariſto. & de admi tuto. l. ſi duo.

e *Poßint*. tit. pro ſuo. & ſic ſoluitur contrarium infra. l. proxi.

f *Sed pro ſuo*. hoc cum dos fuit inæſtimata. ſecus ſi æſtimata: vt infra l. proxi. ſecundum Azo. & H. vel aliter vt ibi.

g *Conſtante*. i. cōtracto de iure & de facto.

h *Si ceſſet*. de facto, & de iure: vt differat à ſequenti reſpon. & eſt ſic ſ. de iure do. l. iij. & ſupra tit. j. l. nemo.

i *Nulla ſit*. ſine matrimonio.

Error iuris præiudicat erranti: & quid in errore facti.

k *Putauit*. errans in iure: vt quia credebat valere in caſu prohibito: qui multi ſunt: vt inſtit. de nupt. §. ſunt & aliæ. vnde cum ſit error iuris, nocet: vt hic, &. ſ. de vſuca. l. nunquam. ſecus ſi in facto erret: vt quia credebat liberam, quæ eſt ancilla: quia tūc vel pro dote, propter iuſtū errorē, habet locū: vel ꝓ ſuo, ſecūdū Azo. vel vtraq; ſecundū alios: vt ſ. de iure do. l. Procul[9].

l *Sit*. vbi nō ſit matrimonium

m *SI æſtimata*. ſecus ſi non æſtimata: vt ſ. e. l. j. §. ante. quę eſt cōtra, ſecundū Azo. & H. & dic inæſti. etiā ſi æſtimētur ideo vt ſciatur an fiant deteriores: vt. C. de iure do. l. ſi inter. Alij, vt R. diſtinguunt, an ſic dentur vt demū ſecutis nuptiis, fiant accipiētis: & tūc obtinet quod hic. an ꝙ ſtatim, vel nihil de hoc agitur: & tūc quod ibi. & pro. eo. j. titu. j. l. j. Cui oppon. ſ. pro emp. l. ij. §. ſi ſub cōdit. ſed reſpon. verum eſt pro emp. vt ibi: ſed pro ſuo ſic & hic, etiam ante cōditionem. vel illud in condit. expreſſa: hic in tacita. Tu dic ꝙ cum dantur æſtimatæ: etiam ſi agitur vt ſtatim fiant viri, tamen contractus ſuſpenditur in euentum conditionis: vt. ſ. de iure do. le. plerūque. §. ſi ante. vnde cum habeatur pro eo ac ſi non fuerit, non poteſt dici ꝙ habuit bonam fidem vir in eo quod non fuit: quod eſt neceſſe non ſolum tempore traditionis, ſed etiā contractus in vēditione: vt. ſ. pro emp. l. ij. qualis iſte eſt: vt. C. de iur. do. l. quotiens. vnde prima ſolutio vera eſt.

n *Nec pro ſuo*. nedum pro dote.

o *Ante nuptias*. nec mirū: quia conditionalis eſt venditio: vt. ſ. de iure do. l. plerunq;. §. ſi ante. vnde interim vſucap. ceſſat: vt. ſ. pro emp. l. ij. §. ſi ſub conditione. licet R. cōtra: vt modo dixi. poſt cōditionem autem vſucap. pro emptore locum habet: vt dicta. l. plerunque. §. ſi ante. & C. de iure do. l. quotiens.

DVæ.] casvs. Duæ filiæ ſucceſſerūt patri ab inteſtato. in hac hereditate plura erant mancipia, puta decem. vna ex his dedit viro ſuo quinque: alia ex his mācipiis in dotem alia quinque. & iſta mancipia ſeparata quilibet virorum longo tempore poſſedit: nunc filiæ vellent diuidere heredi. & ſic etiam mancipia. dicitur ꝙ mancipia non poſſunt diuidere, cum vſucapta ſint. Franc.

p *Singula*. puta vna quinque mancipia: alia totidem: cum eſſent decem cōmunia. & ſic etiā remanſerunt communia: nec tamē fecerunt adinuicē furtum, cū quælibet credidit aliam permiſſuram.

q *Multis annis*. id eſt tempore ſtatuto in vſucapione. Accur.

r *Cur non vſucepiſſent*. triennio. & ſic not. actionem communi diuidundo tolli minori ſpatio. xxx. an. vt &. C. de commu. rerū alie. l. j. & no. C. in quibus cau. ceſ. lon. temporis præſcrip. l. vnus. nam habebat hic locum communi diui. ante præſcriptionem, etiam

ff. Nouum.

contra acceptorē virū: vt. ſ. de act. empt. l. Iulianus. §. idē Celſus.

PRO SVO.

Nota quòd pro ſuo, tribus modis dicitur. Primo ſtricte: quando deficit alius titu. vt hic, &. j. l. 3. Secundo largius, quando concurrit cum quolibet alio titu. vt. j. l. 1. §. j. etiam cum tit. pro ſol. qui eſt generalior aliis: vt. j. eo. l. hominem. &. ſ. pro ſolu. l. 1. Tertio largißimè quicūque pro ſe poſſediſſet. vnde etiam dominus pro ſuo poßidet: vt infra eo. l. 2. & dicitur tūc ad differētiam creditoris & ſimiliū qui non pro ſuo poſſident: & hoc tertio modo non eſt titu. vſucapionem patiens, quia iam quilibet poſſeſſor, etiam malæ fidei, & ſine tit. vſucaperet. Sed quidam dicunt quòd vbi concurrit alius titu. hic non eſt titu. ſed dicitur pro ſuo, id eſt proprio. quod non placet: cum ſpecies, ſcilicet pro emptore, vel ſimilis, per genus, ſcilicet per titu. pro ſuo, non tollatur: & econtra: nec ex pluribus cauſis quis poßidere prohibeatur: vt. ſ. de adquir. poſ. l. 3. §. ex pluribus.

Titulus pro ſuo cohæret ſuperioribus. Sed & hoc ſolo titulo pro ſuo poßidemus ea quæ alium titulum non habent, vt quæ cælo, terra, mari vel ex hoſtibus cepimus vel quæ ipſi vt in rerum natura eſſent fecimus, vel quæ alluuione fluminis adcreuerunt, & his ſimilia. Additur in indice vndecimus titulus, Communia de acceſſionibus poſſeßionū, & forſitan hic aliqua labes facta eſt, vt in titulo. De interd. & releg. & in tit. De bon. dam. atque etiam vt opinor, in tit. De cond. inſtit. in cuius fine Papinianus ita videtur ſcripſiſſe, Quemadmodum ſi exheredato filio nepotes cum filius mereretur fuiſſent & heredes inſtituti poſtea repudiaſſent. Verum enimuero ſi fuit præter decem ſuperiores hoc loco alius non fuit, vt opinor talis, Communia de acceßionibus poſſeßionum, qua de re eſt. 44. tit. 3. ſed, Communia de cauſis poſſeßionum, vel, vt in Codice, Communia de vſucapionibus. Cuiacius.

PRO SVO. TITVLVS XI.

Pro ſuo poſsidet, qui poſsidet ex cauſis ex quibus de iure gentium dominiū quæritur. Item quocunque titulo poſsidet. Item quilibet dominus. Bartolus.

I. Vlpianvs *lib. quintodecimo ad Edictū.*

PRo ſuo poſſeſſio talis eſt, cum dominiū nobis adquiri putamus: & ex ea cauſa poſſidemus, ex qua adquiritur,[ſ] & prętereа[t] pro ſuo: vtputa ex cauſa emptionis, & pro emptore, & pro ſuo poſsideo. Itē donata, vel legata, vel pro donato, vel pro legato, etiā pro ſuo poſſideo. Sed ſi res[u] mihi ex cauſa iuſta, puta emptionis, tradita ſit, & vſucapiam: incipio quidem & ante vſucapionē[x] pro meo poſſidere. Sed an deſinā ex cauſa emptionis poſt vſucapionem, dubitatur. Et Mauricianus dicitur exiſtimaſſe non deſinere.[y]

PRo ſuo.] casvs. Titulus pro ſuo habet locum quando alius titulus deeſt: vt ſi ceruum tuum, credens non manſuetum, cepi. Habet etiam locum cum alio titulo: vt ſi poſſideo rem ex cauſa emptionis, vel donationis. nam poſſidere dicor & titulo pro emptore, vel pro donato, & pro ſuo. poſtea aliqua ex prædictis repetit, vt addat. nam ſi emi à domino, & antequam vſucapiam poſſideo: poſſideo titulo pro ſuo, ſiue pro meo: & etiam poſtquam vſucepi, poſſideo titulo pro ſuo; & pro emptore. Franciſ.

ſ *Aquiritur*. id eſt adquiri ſolet: & eſt exemplum, vt ſi tuum ceruum, credens non manſuetum: vel tuam gemmam, credens nullius, in littore inuenio: vt ſupra de adquiren. poſſeſſ. l. iij. §. generali. & infra. l. ij. ſi autem eſſet nullius, fieret meum: & ſic non vſucaperem: vt ſupra de vſucap. l. ſequitur. §. lana. præterea eſt exemplum huius reſpon. vbicunque eſt iuſta cauſa vſucapiendi, & deficit alius titu. nec enim eſt determinatus titu. iſte: vt patent exempla ſupra titu. j. l. j. §. ante nuptias. & ſupra de iure do. l. Proculus. & infra eo. l. ſi. Accurſius.

t *Eſt præterea*. ex hoc. §. not. quòd omnibus tit. adhæret: licet quidam contradicentes hic, pro ſuo, id eſt pro proprio.

u *Sed ſi res*. videtur repetere ſupradicta. vnde R. dixit hic de conditionali emptione loqui: in qua ſi pendente conditione traditio fiat, habet locum vſucapio. quod non placet: vt no. ſupra titu. j. l. ſi æſtimata. dic ergo repetit vt addat & diſtinguat inter tempus ante vſucapionē completam: & tempus poſt vſucapionem completam. Idem tamen dicit vtrobique.

Vſucapio an habeat locū in emptione cōditionali, in qua pendēte conditione traditio fit.

x *Vſucapionem*. ſcilicet completam.

y *Deſinere*. ſcilicet poſſidere. aliàs eſt in litera, & tunc non ſub-

R

audies.nam ex pluribus cauſis tenere poteſt: vt.s̃. de adquir.poſſeſ.l.iij.§.fin.& adde quod ibi de hoc notaui.

a E*st ſpecies.*Mirabiliter dicit ſpecies,cum concurrat cum quolibet tit.ſed reſpexit ad id quod quãdoque procedit etiam nullo alio tit.interueniẽte:vt.s̃.l.proxi.not.Item caute dicit poſſeſſionis, & non vſucapionis:nõ enim in omnibus exemplis procedit vſucapio.Accur.

b *Capimus*. ſi quidem ſint alicuius, cum credam nullius: poſſidens vſucapio pro ſuo.ſi nullius, poſſideo pro ſuo ſed non vſucapio, cum meum ſit: vt not.ſupra l.proxi.

c *Noſtra fiunt*. vel vere: & ſic non vſucapimus. vel putatiue: quia puto meum fundum cui accedit, cum non ſit:vt ſupra de Publi. l. ſi ego.§. quod tamen.

d *Alieno nomine*. imò ſuo nomine:ſed dicit alieno: quia ab alio habet cauſam. ſic ponitur verbum alieno nomine, ſupra de his qui no. infa. l. furti. §. ſi quis alieno: vel dic re vera alieno: vt quia procurator meus qui emit ancillam, vſucapit antequã ſciam, & mihi tradat: ſed iure mãdati reſtituit.potuit enim procurator errare in facto: quia putat partũ illius eſſe ex ſua ancilla propria.

e *Empta*. à procuratore.

f *Fructus*. naturales, aliàs fiunt ſtatim mei: vt s̃.de vſur.l.fructus.

Pro ſuo dicor poſsidere omnia quæ capimus mari, cœlo, vel terra,& etiam ea quæ per alluuionẽ fluminum adquirimus. partũ ancillæ hereditariæ,& etiam fructus rei emptæ,ſeu donatæ, dicor poſſidere titu.pro ſuo.

II. PAVLVS *libro quinquagenſimoquarto ad Edictum.*

EST ſpecies [a] poſſeſſionis quæ vocatur pro ſuo. hoc enim modo poſſidemus omnia quę mari,terra,cœlo capimus: [b] aut quæ alluuione fluminum noſtra fiũt: [c] B item quæ ex rebus alieno nomine [d] poſſeſſis nata poſſidemus:veluti partum hereditariæ aut emptæ [e] ancillæ pro noſtro poſſidemus:ſimiliter fructus [f] rei emptę, aut donatæ,aut quæin hereditate inuenta eſt.

III POMPONIVS *libro vicenſimoſecundo ad Sabinum.*

HOminem quem ex ſtipulatione te mihi debere falſo exiſtimabas,tradidiſti mihi.Si ſciſſem mihi nihil debere, vſu eũ nõ [g] capiam: [h] quia ſi neſcio,verius eſt vt vſucapiam,quia ipſa traditio ex cauſa quam veram eſſe exiſtimo, ſufficit ad efficiẽdum, vt id quod mihi traditum eſt, [i] pro meo poſſideam. & ita Neratius ſcripſit: idque verum puto. C

Si poſt cœptam vſucapionem partus ancillæ furtiuæ per bonæ fidei poſſeſſorem,ſuperueniat ſcientia quòd ancilla erat furtiua:ita demum procedit & completur vſucapio,ſi ignorauerit cuius eſſet: vel ſciuit,& ſibi denuntiare nõ potuit:vel ſi potuit,denuntiauit:aliàs ſecus.Pau.

IIII. IDEM *libro trigenſimoſecundo ad Sabinum.*

SI ancillã furtiuã emiſti [k] fide bona:ex ea natũ & apud te cõceptũ eſt,ita poſſediſti,vt intra cõſtitutum vſucapioni tẽpus [l] cognoſceres matrẽ eius furtiuã eſſe. Trebatius omnimodo putat, [m] quod ita poſſeſſum eſſet, vſucaptũ eſſe.ego [n] ſic puto diſtinguẽdum, B vt ſi neſcieris intra ſtatutum tempus,cuius id mancipium [o] eſſet:aut ſi ſcieris, neq; potueris certiorem dominum facere: aut ſi potueris quoq;, & feceris certiorem: vſucaperes. [p] ſin verò cum ſcires & poſſes, non feceris certiorem: contra eſſe. [q] tum enim clam poſſediſſe videberis, [r] neq; idẽ & pro ſuo, [ſ] & clam poſsidere poteſt.

Licet filij in poteſtate res alienas inuentas in hereditate paterna non vſucapiant tit.pro herede, vel pro ſuo:ſi tamen fuerũt per patrem inter eos diuiſæ, & traditæ, & ipſi poſt mortẽ tenuerũt ex illa diuiſione,ratam ipſam habentes: vſucapiunt titu. pro ſuo, & ex dicta diuiſione. Pau.

Si pater cum filiis [t] bona quæ habebat, partitus [u] ſit: & ex ea cauſa [x] poſt mortem patris ea teneant, quòd [y] inter eos conueniret vt ea diuiſio rata eſſet: vſucapio his procedet pro ſuo [z] in his rebus quæ alienæ in bonis patris inueniuntur. Quod legatum [a]

H*ominem.*] CASVS. Credens te mihi debere Stichum ex ſtipu.eum mihi tradidiſti. dicitur quòd ſi ego etiã hoc credebã: vſucapiã titulo pro meo. ſi autẽ ſciam eum mihi non deberi:tunc non vſucapiam.Fran.

g *Non capiam*.vt.s̃.pro ſoluto.l.ſi exiſtimans.&.s̃. pro emp.l. qui fundum.§.ſeruus.ſed condictione indebiti teneor ratione poſſeſſionis:vt ſupra de condic.indebi.l.indebiti.§.j. & facit.j̃. de fur.l. falſus.§.ſed ſi is.& ſupra ſi mulier ven.no.l.j.§.competit.

h *Capiam*.quia habeo malam fidem.

i *Traditum eſt*.vt fiat meum: ſecus ſi mihi tradatur quaſi meum: D vt ſupra de vſuca.l.cum ſolum.quæ eſt contra.

S*I ancillam.*] CASVS. Ancillam furtiuam bona fide emiſti. tandem hæc ancilla concepit & peperit penes te: & ſic cœpiſti poſſidere partum:& antequam compleres vſucap.partus, cœpiſti ſcire ancillam furtiuam eſſe.quæritur,an procedat vſuca. & dicitur ꝙ ſic:quia non interrumpitur per talem ſcientiam. & hoc dixit Trebatius:auctor tamen legis dicit fore diſtinguendum: nam aut neſciuiſti ancillam furtiuam intra prędictum tempus:& tunc bene vſucapis.aut ſciuiſti:& volebas certiorare dominum, & nõ potuiſti:vel certioraſti: & tunc ſimiliter procedis in vſuca. ſi autẽ poteras certiorare dominum,& non feciſti:tunc diceris poſſidere clam,non pro ſuo. [SI PATER.] Pater diuiſit bona inter filios, & tradidit: tandem filij poſt mortem patris habuerunt ratam diuiſionem.dicitur quòd filij dicũtur poſſidere & vſucapere titulo pro ſuo,ſiqua ex his quæ ſunt diuiſa,non fuerunt de bonis patris. [QVOD LEGATVM.] Teſtator reliquit legatum Titio,cũ duo eſſent Titij. heres dedit vni ex his de quo forte teſtator non ſenſerat.dicitur quòd ille vſucapiet titulo pro ſuo.Franc.

k *Emiſti*.à fure,putans eum dominum.

l *Tempus*.ſcilicet triennium.

A m *Putat*.& male.

n *Ego*.iuriſconſultus.

o *Mancipium*.ſcilicet furtiuum.

p *Vſucaperes*.id eſt perficeres vſucapionẽ,cum ſcires ſcilicet cuius eſſet; & per hoc furtiuum. ſecus autẽ ſi ſimpliciter alienũ ſciuiſti: quia non ideo minus vſucapis:vt.s̃.de vſucap. iuſto.§.& ſi poſſeſſ.quæ eſt contra. & adde diſtinctionẽ quę eſt ſupra de publi.ſi ego.§. part⁹. Accurſius.

q *Eſſe*. quia non vſucapit.Accurſius.

r *Videberis*. contra. s̃. de adquirẽ.poſſ.l.clam. Solue vt ibi. vel poſſet illa ſecundum hanc loqui: vt is non poſſideat clam in caſibus hic ſupra poſitis, quo minus vſucapiat: ſed hoc caſu ſic.& eodem modo ſolue in eo.titu. l. ſi de eo. §.ſeruum.Item eſt contra ſupra de ſtat.hom.l. qui in vtero. §. præterea.ſed ibi erat iam prægnans cum erat ſubrepta:vnde non vſucapitur partus. Itẽ facit. C. de vſuca. pro empto. l. ſi matrem. Item ad denuntiationem facit ſupra de libe. agno. l. j. §. ſed ſi maritus. & ſupra loca.l. item quæritur.§. exercitũ.

ſ *Pro ſuo*. id eſt bona & mala fide, cum ſint oppoſita. vel pro ſuo: id eſt tit.qui aliis adhęret, & per eum vſucapitur, & clam. Item not.non inſpici initium.Itẽ ſciẽtiam ſuperuenientẽ nocere.In quo eſt arg.contra.C. de vſucap. transfor.l.j.§.hoc proculdubio.ſed & furtiuam hic ſciuit. Item facit ſupra de vſuc.l.ſequitur.§.de illo.&.l.non ſolum.

Scientia ſuperueniens quandoque nocet.

t *Si pater cum filiis*.in poteſtate conſtitutis.

u *Partitus*.& ſic non valuit inter patrem & filium:cum non poſſit naſci inter eos ciuilis obligatio.Accurſius.

x *Ex ea cauſa*.diuiſionis.

y *Quòd*.id eſt quia.ſed inuiti tenentur ſtare, ſi ſolenniter fuit facta:vt.C.fami.erciſ.l.fi.& authen.ſi modo.&.C.de teſta.l. hac cõſultiſſima.§.ex imperfecto.& authen.quod ſine.

z *Pro ſuo*. Dicunt quidam quod vbicunque ceſſat vſucapio pro herede,quia ſunt ſui:habeat locũ pro ſuo. quod non placet: quia verbis non rebus, lex quæ prohibet (vt.C. pro herede.l.nihil.) eſſet impoſita.Alij quòd hic ſit ſpecialis caſus: & ideo hic ponitur vt ſuus pro herede vſucapiat. Tertij quòd erant emancipati: ſed certe tunc & pro herede haberet locum.ſed hoc verum,ſi in tempore mortis teſtator habuiſſet. hic autem prius tradiderat. Alij quòd hic fuit eis tradita poſt mortem patris,à quodam qui ſe crediderat debere patri,cum non deberet. quod non placet. Alij, vt Azo,quòd cœperat poſſidere pro ſuo. Tu dic quòd pater donauit,& tradidit, & diuiſit,& procedit vſucapio pro ſuo ex diuiſione quam ratam habuerunt poſt mortem patris: quæ vicem obtinet emptionis: vt.C. communia vtriuſque iudi. l. j. & ſecundum hoc ſoluitur contra ſupra pro dona.l.j.§. ſi pater. Item contra ſupra de vſuca.cum ſolus.vbi huiuſmodi traditio ſiue diuiſio nõ inducit vſuca.ſed expone vt ibi.

a *Quod legatum*.legatum erat Titio,duo erant Titij: heres ſoluit ei de quo teſtator non ſenſerat.vſucapit.

UNED

a *Non ſit*.in veritate.

b *Perperam*.propter errorem nominis:& dic ſiue extranei,ſiue etiam teſtatoris erat res:vt not.ſ.pro legato.l.iiij.

c *Poßidet*.ſi habet veram cauſam opinandi ſibi legatum.Accur.

V*ſucapio*.] CASVS. Vſucapio nō ſolū ex prædictis cauſis ſiue titulis, ſed etiā ex aliis cauſis cōceſſa, ideo eſt inducta,vt ſit finis litiū.Secundo dicit: euenit aliquādo ꝙ rem quā credo meā,& non eſt,vſucapio: vt quia credo ꝙ ſeruus meus emerit, cui mandauerā vt emeret: aut ille cui ſucceſſi. nam in iſtis cauſis iuſte potui ignorare, cū in alieni facti ignorātia tolerabilis ſit error.Fran.

d *Ex aliis*. nō ſolum in prædictis tit. ſupra ſpecialiter expoſitis à titu. de vſuc.vſq; huc, ſed etiā ex aliis ꝓ quibus ſpecialiter habet locū hic tit.vt dixi exēpla.ſ. e. l. j.in prin.vel dic nō ſolū omnibus prædictis: vt etiā hūc comprehēdat: ſed etiā in aliis ſi qui reperiātur.Vel dic ecōtra, nō ſolū hoc ti. pro ſuo, ſed etiā ex aliis ſuperioribus ſpecialibus eſt hæc ratio.Accur.

† Multa pē clare in hāc ſententiā M. Cic. li 2. off. vbi Arati Sicyonij meminit.

e *Interim*. i. ſtatuto tēpore:vel.i.aliquando.

f *Finis*. Not.rationem quare vſucapio eſt inducta.ſic.C.de iudi.l. apertiſſimi. item eſt illa, ne dominia rerum &c. vt inſtitu. de vſucap. in prin.Accur.

g *Poſſederit*. credens ex iuſta cauſa ſe habuiſſe, vt ſubiicit:ſecus ſi ſolum credebat ſuum.

nō ſit, [a] ab herede tamē perperā [b] traditum ſit:placet à legatario vſucapi:quia pro ſuo poſſidet. [c]

Exceptio vſucapionis vel præſcriptionis,eſt exceptio litis finitę: ideo poteſt opponi ad impediēdā litis cōteſtationem, ſicut exceptio rei iudicatæ,& tranſactionis.Pau.

V. NERATIVS *libro quinto Membranarum.*

VSucapio rerū etiam ex aliis [d] cauſis cōceſſa,interim [e] propter ea quę noſtra exiſtimātes poſſideremus, † conſtituta eſt, vt aliquis litiū finis [f] eſſet. Sed id quod quis cū ſuū eſſe exiſtimaret poſſederit. [g] vſucapiet etiā ſi falſa fuerit eius exiſtimatio.quod tamē ita interpretandum eſt,vt probabilis error poſſidētis vſucapioni nō obſtet: [h] veluti ſi ob id aliquid poſſideam,quòd ſeruū [i] meū, aut eius cuius in locum hereditario iure ſucceſsi, [k] emiſſe [l] id falſo exiſtimem:quia in alieni facti ignorantia tolerabilis [m] error eſt.

Digeſtorum ſeu Pandectarum Liber quadrageſimus ſecūdus.

DE RE IVDICATA: & de effectu ſententiarum:& de interlocutionibus.

h *Non obſtet*.imò proſit.Azo.ſecus ſi non probabilis ſit:vt C.pro donato.l.irritam.

i *Seruum*.cui mādaui rem emendā:vt.ſ.pro emp.quod vulgo.

k *Succeßi*.ſic.j.de re.iur.l.qui in alteri⁹.&.ſ.ad Velle.l.ſi mulier.

l *Emiſſe*.cum vere tradita fuerit:aliàs non.

m *Tolerabilis*.non in ſuo:vt.ſ.de iur.& fac.igno. l. plurimum. & ſ.de adquir.here.l.cum falſum.Accur.

DE RE IVDICATA &c.

Dixit qualiter res per præſcriptionem quærantur,nunc qualiter per ſentētiam iudicis.Accur.

Mißionem in poſſeßionē Q.Mutius ponebat inter genera poſſeßionū.l.3.§.vlt.de adqui.poſ.ac ſane poſſeßio ſæpe appellatur in libris,ſed diſtat tamē ab ea plurimū.nec enim omnis qui eſt in poſſeßione,etiā poſſeſſor eſt. Verū ſuperiori tractatui de poſſeßione quia adfinis hic eſt de mißione in poſſeßionē, de hac etiā tractare parat prius quā perueniat ad interdicta quæ ex vtraq; cauſa cōpetūt,ſiue poßideat quis ſiue ſit in poſſeßione, & rurſus quia nō eſt cur dicat ſpecialiter de mißione in poſſeßionē legatorū aut vētris nomine aut dāni infecti,quas mißionū cauſas è re nata explicuit ante,his omißis perſequitur eas hoc libro tātū quæ reſtāt,ac primū eā quæ fit iudicati ſeruādi cauſa, ad quā reſpicit hic titu.de re iudicata & effectu ſentētiarū & de interlocutionibus.Res iudicata lis eſt de qua iudex ſentētiā dixit,vel lis finita ſententia iudicis cōpetētis.Et ſentētia de re ſiue lite iudicis vltima definitio cōprobatione principis nō indigēs.Iudicis ad differentiā arbitri cōpromiſſarij cuius ſentētia nō eſt per omnia ſentētia.l.3.§.ex cōpromiſſo.de his qui not.infa.Definitio,ad differentiā iußi vel interlocutionis,quæ rē non definit, quæ etiam mutari poteſt,nō ſentētia.& appellari à ſentētia,nō ab interlocutione cōprobatione nō indigēs,ad differentiā opinionis.l.6.de interd.& rele.Et interlocutio tamē & opinio improprie dicitur aliquādo ſentētia.Interlocutio eſt ſentētia quæ neque condēnationē cōtinet neque abſolutionē.Vel,ſentētia de articulo cauſæ quodā,nō de ſumma re.Effectū autē ſententiarū vocat emolumentum & executionē,de cuius ordine tractatur hoc tit.& poſt tempora faciēdi iudicati legibus aut cōſtitutionibus humanitatis gratia conceſſa maxime in iudiciis perſonalibus,cōſtat iudicati actionē eſſe in qua hoc tantū ſummatim quæritur an iudicatū ſit.l.41.de minor.ſicut in exceptione rei iudi.l.1.§.pari de lib.exhi.& ſtatim res iudicata ad finē perducitur captis & diſtractis pignoribus auctoritate magiſtratus vel etiam ſi iudicatus non defendatur miſſo creditore in poſſeßionem bonorum omnium iudicati ſeruandi cauſa.l.2.&.3.C.qui potio.in pign.habean.Cuiacius.

TITVLVS I.

Res iudicata dicitur cauſa per ſententiā iudicis terminata, cōtinentē cōdemnationē vel abſolutionē,vel aliud æquipollēs.Pau.

I. MODESTINVS *libro ſeptimo Pandectarum.*

REs iudicata † dicitur, quæ finē cōtrouerſiarum pronuntiatione iudicis accipit. [n] quod vel condemnatione, vel abſolutione [o] contingit.

Iudex poteſt in ſententia cauſa cognita tēpus executionis prorogare,vel minuere. idē ſi in ſententia nihil eſt dictum. iudex enim qui de executione cognoſcet, facere poteſt.Bar.

II. VLPIANVS *libro ſexto ad Edictum.*

QVi ꝓ tribunali cognoſcit, [p] non ſemper tēpus iudicati [q] ſeruat,ſed nonnunquam artat: [r] nonnūquam prorogat pro cauſæ qualitate, [ſ] & quātitate, [t] vel perſonarum obſequio, [u] vel cōtumacia.Sed perrarò intra ſtatutū tempus ſententiæ exequentur: [x] veluti ſi alimenta conſtituantur, [y] vel minori vigintiquinque annis ſubuenitur. [z]

Qui habet poteſtatē condēnan-

R*Es iudicata*.] CASVS. Ego Franciſcus pono caſum vt litera iacet:& intellige eam vt in gloſſis notatur.Fran.Accur.

n *Accipit*. ſentētia accipit finē controuerſiæ, quia in ea finis eſt:& dicūt quidā hoc verum.ſ. rem iudicatā dici, quādo iā appellari non poteſt,ar.ſ.de cōdi.inde.l. elegāter. §. ſi quis poſt. nos cōtra. nā etiā.interim dum poteſt appellari,eſt ſententia:vt per eandē.l.&.C.de ap.l. litigatoribus. ſed poſtea facta appellatione fingitur nec iudicatū:vt.j. ad Turpil.l.j.§.fi.& fingitur nec ꝓuocatū appellatione omiſſa:vt C. de tēp.appel.l.fi.§.fi.ſin autem pronūtiet iudex appellationis, & cōfirmet primā ſententiā cōdemnatoriā,ex qua ſententia detur actio: dic vt. ſ. de infamibus. l. furti.Accur.

† Cōcor tex. in §. definitiua. 2. q. vj. addo gl. videndam in. c. 1.in prin.ſuper verbo non habente. de friuo. appel in Pragma. ſanct. Ordinarius delegati ſententiam exequi poteſt, non ecōtra.

o *Abſolutione*. & his verbis tantū ſecundum quoſdā:vt & C. de ſenten.& inter.omn.iud.l. præſes.nō etiā per ęquipollentiā:vt.j.eod.l. in ſumma.&.ſ. de arbit.l. quid tamē. §. ſi arbiter. &.de compēſa. l. quod in diem.§.j.Sed iudex appellationis ſufficit ſi dicat iuſtam,vel iniuſtam:vt C.de appel.l.eos.circa prin.

Q*Vi pro tribunali*.] CASVS. Iudex ordinari⁹ qui exequitur ſententiā,aliquādo ſeruat tēpus ſtatutū antequā exequatur: aliquādo ꝓrogat:aliquādo arctat:& ponit exēpla:& dic ea vt ī gl.

p *Qui pro tribunali cognoſcit*.qualis eſt ordinari⁹, qui & ſententiam ſuā & delegati ſui exequitur:vt.j.eo.l.à diuo. delegatus autē nō: cū executio ſit mixti imperij:& ſic nō poteſt delegari:vt.ſ. de iuriſdi.om.iudic.l.iubere.cognoſcit ergo hic exequendo.

q *Tempus iudicati*.quod erat olim duorum menſium:hodie quatuor:vt.j.eo.l.debitoribus.& C.de vſu.rei iudi.l.ij.&.iij.

r *Artat*.aliàs coarctat.& dic cauſa cognita:vt ſubiicit.aliàs nō: vt.j.eo.l.ſi ſe.§.ſi quis.quę eſt cōtra.Sed prorogat etiā ſine cauſa: vt ibidem,cum proniores ſimus in liberando &c. vt. j. de actio. & obliga.l. Arrianus.

ſ *Qualitate*.vt in rei vindi.vbi arctatur & prorogatur:vt inſti.de offi.iudi.§.j.&.§.ſeq.

t *Quantitate*.vt ſi eſt quātitas parua,poſſit arctari:ſi multum magna,prorogari.ar.j.de iure fiſ.l.in fraudem.§.fiſcalibus.Accur.

u *Obſequio*.condēnato obediēti iudici prorogatur:inobediēti,ſiue cōtumaci,nō.vel dic obſequio,vt quia filius vel libertus patri vel patrono ſunt dānati.ſic enim prorogatur. at ſi ecōtra,poterit arctari:ar.j.de lib.homi.exhi.l.iij.§.ij.ſed melius videt̄ dici econtra.& ad hoc.j.de iniu.l.prætor.§.fi.& de cōtumacia dic quia habet pecuniā,& nō vult ſoluere:vel ecōtra non habet, nec habere poterit ad magnū tēpus.ar.j.eo.l.debitoribus.& fa.ſ.de arbit. l. quid tamē.§.ſolutioni.&.l.ſi cum dies.§.fi.&.l.Celſus.in prin.

x *Exequentur*.paſſiue.

y *Conſtituantur*.pupillo:quo caſu ſtatim tutor cogetur eum alere.arg.ſ.de fer.l.ij.

z *Subuenitur*.per in integ.reſt.& idē dicas in aliis exemplis ſupra poſitis & ſimilibus.ſ.vt ex cauſa arctetur. Itē facit.ſ. de iudic.l.ſi debitor.& de leg.j.l.ſi domus.§.ſi in pecunia.

Q*Vi condemnare*.] CASVS. Iudex qui habet merā iuriſdictionē

di, habet etiã poteſtatẽ abſoluẽdi: & econuerſo: & qui non habet vnum, non habet aliud. Bar.

III. PAVLVS *libro ſeptimodecimo ad Edictum.*

QVi damnare [a] poteſt, is abſoluẽdi quoque poteſtatem habet.

Actio iudicati non datur procuratori qui ſe liti non obtulit, niſi ſit in rem ſuam: idem in tutore & in actore municipij.

IIII. VLPIANVS *libro quinquageſimo octauo ad Edictum.*

SI ſe non obtulit [b] procurator, [c] iudicati actio in eum denegabitur, & in dominũ dabitur. ſi ſe obtulit, [d] in ipſum dabitur. Obtuliſſe autem ſe liti videtur, non is qui in rem ſuam procurator datus ſit: [e] nam hic alia ratione recuſare iudicati actionem non poteſt: quia hic non in alienam, ſed in ſuam rem procurator factus eſt. Tutor quoque vel curator in ea conditione ſunt, vt nõ debeant * videri ſe liti obtuliſſe: idcircóque debet denegari in eos iudicati actio. [f] Actor municipũ C poteſt rem iudicatam recuſare. [g] in municipes enim iudicati actio dabitur. [h]

Condemnatus ad ſoluendum, cogitur præciſè ſoluere: nec euitat coactionem ſi paratus eſt dare expromiſſorem de ſoluendo. Paulus de Caſtro.

Ait prætor: *Condemnatus vt pecuniã ſoluat.* [i] A iudicato [k] ergo hoc exigitur, vt pecuniã ſoluat. † Quid ergo ſi ſoluere quidem paratus nõ ſit, ſatisfacere [l] autẽ paratus ſit? quid dicimus? Et ait Labeo, debuiſſe hoc quoque adiici: [m] *Neque eo nomine ſatiſfaciat.* [n] fieri enim poſſe, vt idoneum expromiſſorem habeat. Sed ratio pecuniæ [o] exigendæ hæc fuit, quòd B noluerit prætor obligationes ex obligationibus fieri. [p] idcirco ait, vt pecunia ſoluatur. Ex magna [q] tamen & idonea cauſa accedendum erit ad Labeonis ſententiam. [r]

Sententia habet executionem paratam, niſi ſit nouata. Bartolus.

Si ex conuentione litigantium cautum ſit poſt rem iudicatam ei cui quis condemnatus eſt, eueniet vt hic & retendatur: [ſ] * ſi modo nouatio [t] interceſſit. cæterùm ſi non nouandi cauſa id factum eſt, manebit ordo [u] exſecutionis. Sed & ſi pignora [x] accepta ſint, vel fideiuſſores in rem iudicatam: conſequens erit dicere, non ceſſare exſecutionem: quippe cum acceſſerit aliquid rei iudicatæ, non ſit [y] à re iudicata receſſum. Idem obſeruandum eſt in eo cuius procu-

† Incluſa aſtericis deſunt in vulgatis, ſed in meo manuſcri. ad marginem notatur ea Piſis contineri.

* etiam recedatur.

quòd poſſit vnã ex partibus condemnare, ſi videat eam condemnandam, vt quia habet malum ius: ille idem iudex poterit eam abſoluere, ſi videat abſoluendã, vt quia habeat bonum ius. Fran.

[a] *Qui condemnare.* Quatuor ſunt regulæ. Prima hæc: qui damnare poteſt &c. & dic in genere, non in eadem cauſa. nam ſi poteſt dãnare iuſte, non debet eundẽ abſoluere: ſi tamen faciat, valet ſentẽtia: niſi cõtra ius conſtitutionis eſſet lata: vt. j. quæ ſentẽtiæ. l. j. §. j. Itẽ nec ſic, vt qui iam tulit ſententiã, poſſit eã mutare: vt. j. eo. l. iudex. & ſic non obſt. ſ. de offic. procu. Cæſ. l. fi. §. fi. Secunda econtra: qui abſoluere poteſt, cõdemnare poteſt. hoc fallit in authen. vt clerici apud propri. epi. §. illud palã. & C. vbi ſenato. vel cla. l. quotiens. §. adeo. & ſ. de offi. procõ. l. ſolent. Tertia eſt: qui non poteſt damnare, nec abſoluere. Quarta econtra: qui nõ poteſt abſoluere, nec condẽnare: vt. j. de re. iur. l. nemo. Item facit ad. l. ſ. de adi. leg. l. iij. §. cõditio. & . j. de re. iur. l. eius eſt velle. & . l. nõ debet cui pro. ſed ar. cõtra. ſ. de iniu. teſt. l. fi.

SI ſe non obtulit.] CASVS. Quidam cœpit defendere quẽdam cõuentũ, & condẽnatus eſt. quæritur, in quẽ fiat executio ſentẽtiæ? & diſtinguitur. nã ſi cũ mandato conuenti venit ad eius defenſionem, tunc nõ fit executio in eum: ſed in bonis domini cõuenti. ſi autẽ ſine mãdato: tũc in eius defenſoris bonis fit executio. Quid autẽ de procuratore in rem ſuam? certe in eius bonis fit executio. Quid de tutore vel curatore cõdẽnatõ nomine pupilli vel adulti? dicitur ꝙ non fit executio in bonis tutoris vel curatoris: ſed in bonis pupilli vel adulti. idem de actore municipũ quod dictũ eſt de tutore. [AIT PRÆTOR.] Nũc ponit edictũ, quod eſt tale: prętor ait condẽnatus vt pecuniã ſoluat, ſubaudi. ſoluere iubebo. apparet ergo ꝙ à iudicato exigitur vt pecuniã ſoluat. Sed quid erit ſi condẽnatus nõ vult ſoluere pecuniã in qua eſt cõdẽnatus: forte quia nõ habet eã præ manibus, ſed vult dare fideiuſſorẽ de ſoluẽda pecunia: nũquid auditur? & Labeo dicit ꝙ audit̃, niſi iudex expreſſerit in ſentẽtia ꝙ tantũ pecuniã ſoluat: nec volẽs ſatiſdare audiat̃. ſed auctor legis dicit ꝙ pecuniã tantũ debet ſoluere: nec auditur volẽs ſatiſdare: niſi ex magna cauſa hoc iudex cõcedat: quod dic vt in glo. [SI EX CONVENTIONE.] Si cõdẽnatꝰ es mihi in. c. & poſtea illa. c. mihi promiſiſti: ſi animo nouãdi eſt factũ. receſſũ eſt à re iudica. aliàs non. ſed ſi dediſti pignora vel fideiuſſores ꝓ eo in quo eras condẽnatus: non extinguit̃ executio rei iudicatæ. Sed pone ꝙ procurator meus eſt cõdẽnatus: & ſic teneor vtili: tandẽ ego ꝓmiſi in id quo erat cõdẽnatus. nõ ꝓpter hoc extinguitur executio ſentẽtiæ. [SI QVIS.] Cõdẽnatus eſt Titius vt ſoluat mihi. c. intra. xx. dies. quęritur quãdo tẽpus quod datur cõdẽnatis, incipiat currere Titio. i. an ex tẽpore quo ſentẽtia lata eſt: an extũc cum. xx. dies cucurrerint? & dicitur ꝙ aut iudex poſuit minorẽ terminũ quàm. l. dies, vt fuit in caſu poſito: & tũc ſuppletur ei illud quod deeſt de tempore legitimo. ſi autẽ maiorem terminum dedit, puta ſex mẽſes: tunc quatuor menſes tanquam legitimũ tempus currunt ſtatim à tempore latæ ſententiæ: & eis finitis incipiunt currere alij duo menſes quos vltra legitimum dedit iudex. [CONDEMNATVM.] Nunc exponit illud verbum, condemnatus: quod poſitũ eſt in edicto: & leuis eſt hic. §. [SOLVISSE.] Nunc exponit il- A lud verbum edicti: dixit enim, ſoluat. & dicitur quòd ſoluere quis dicitur multis modis. [CELSVS. Proprietarius nomine ſerui in quo habebat proprietatem, fuit condemnatus: tandem eũ pro noxa dedit. dicitur quòd non liberatur à ſententia, niſi ille qui habebat vſumfructum in ſeruo, amiſit vſumfructum. Fran.

* videantur.

[b] *Si ſe non obtulit.* obtuliſſe ſe liti dicitur, qui ſine mandato ſponte aliena negotia ſuſcepit.

[c] *Procurator.* i. procurãs. nam prout ſe obtulit, nõ habuit mandatum: prout non obtulit, habuit mandatum: vt hic primo caſu fuit. & . ſ. de procurato. l. Plautius. j. reſpon.

[d] *Obtulit.* ſine mandato. quod duobus modis fit: vt. d. l. Plautius. pe. & vlt. reſpõ. & fa. ſ. de mino. eum qui. & . j. de excep. do. l. ſi procurator. & . ſ. ad. l. Aquil. proinde. §. ſi procurator. & . j. iudic. ſol. ſi ad defendẽdum. Accur.

[e] *Procurator datus ſit.* vt ſupra de ali. iu. l. non ſolum. §. j. & de euict. ſi cũ venditor. & eſt tertius caſus vbi in dominum actio denegatur: vt. ſ. de libe. cauſa. l. ordinata. §. fin.

[f] *Iudicati actio.* finito officio: vt C. de admi. tut. l. cum quædam. & C. quando ex facto tuto. l. j. & . ſ. ſi quis cau. l. fi. & etiam eo durante non dicitur conueniri tutor vel curator, cũ alieno nomine conueniatur: vt ſupra de admi. tuto. l. ij.

[g] *Recuſare.* vt non ſoluat de ſua burſa.

[h] *Dabitur.* ſi fiat executio in communi burſa municipum.

[i] *Soluat.* ſubaudi iubebo ſoluere: aliàs compellã pignoribus captis: vt infra eo. l. debitoribus.

[k] *Iudicato.* id eſt condemnato.

[l] *Satisfacere.* id eſt ſatiſdare.

[m] *Adiici.* in edicto ſcilicet hoc quod ſequitur, neque &c.

[n] *Satisfaciat.* id eſt ſatiſdet.

[o] *Pecunia.* dictum quidem Labeonis vtile eſt, ſed &c.

[p] *Fieri.* vt &. C. de fru. & lit. expen. l. terminato. niſi hoc fieret D rectore volente: vt ſupra qui. mo. pig. vel hypo. ſol. l. j. in prin. & . §. j. & ſupra de pig. act. l. ſi rẽ. §. omnis. & ſupra ſi cer. pet. l. ij. §. mutui. in fin.

[q] *Ex magna.* forte ſicut dicitur. j. eo. l. debitoribus. & . ſ. de iud. ſi debitori. vel verius pro rei qualitate & perſonarum: vt. ſ. e. l. ij.

[r] *Sententiam.* & ſi velit ſatiſdare, audiatur.

[ſ] *Recedatur.* à re iudicata.

[t] *Nouatio.* aliàs nouatio, aliàs nouãdi animo: quod erat olim pręſumptiue: hodie ita demum, ſi hoc agatur: vt inſti. quibus mo. tol. ob. §. præterea. & facit. C. de execu. rei iud. l. ſi cauſam. & . C. de tranſa. ſi cauſa. & . ſ. de mino. xxv. an. ſi cui. ſed ar. contra. j. de præ. ſtip. l. pe. ADDITIO. Dic quod ibi interuenit plus in ſecũda quàm in prima, hic autem non, ſecundum Barto. Imo & Alex.

[u] *Manebit ordo.* qui eſt. j. eo. l. à diuo. & . l. debitoribꝰ. & facit. j. de actio. & obliga. l. Lucio.

[x] *Pignora.* quo caſu etiam, ſcilicet quando accipiebat pignora, ſi principale debitum ſtipulabatur, fiebat olim nouatio.

[y] *Non ſit.* ſic & ſupra quemadmo. ſer. amit. l. is cui. Sed ar. contra. C. de pact. conuen. l. fi. & infra de preca. l. & habet. §. cũ quis

ADDITIO. Dic ſecundum Bar. hic quòd ibi prouiſio legis eſt de iure

de iure ſpeciali:hic de iure communi.vide eũdem Bart.in.l.& habet.§.cum quis infra de preca.

a *Condemnatus*. nam ſi nouauit dominus vtilem, qua teneretur ex ſententia in procuratorem lata:vt ſupra eod.l.j.j.reſpon. ceſſat ordo executionis:licet directa non ſit nouata.

rator condemnatus [a] eſt.

Si in ſentẽtia apponatur minus tempus quàm detur iudicatis à lege, ſine cauſę cognitione ſuppletur vſque ad tempus legitimum. ſi autem detur maius, cõputatur in eo tempus legitimum:& vtrunque habet, tam legitimum, quàm quod eſt ſupra legitimum.Pau.

Si quis condemnatus ſit † vt intra certos dies [b] ſoluat:vnde ei tẽpus [c] iudicati actionis computamus?vtrum ex quo ſententia prolata eſt: an verò ex eo ex quo dies ſtatutus præteriit? Sed ſi quidem minorem [d] diem ſtatuerit iudex tempore legitimo,repleatur ex lege quod ſententiæ iudicis deeſt. Sin autem ampliorem numerum dierũ [e] ſua definitione iudex amplexus eſt,computabitur reo & legitimum tempus, [f] & quod ſupra [g] id iudex præſtitit.

Non dicitur quis condemnatus vt executio poſſit fieri,niſi condẽnatio valeat.Pau.de Caſtro.

Condemnatum [h] accipere debemus eum qui ritè condemnatus eſt, [i] vt ſententia valeat.cęterum ſi aliqua ratione ſentẽtia nullius momenti ſit,dicendum eſt cõdemnationis uerbum non tenere.

Soluiſſe, [k] accipere debemus nõ tantùm eum qui ſoluit:verùm omnem omnino qui ea obligatione liberatus eſt, [l] quæ ex cauſa iudi-

b *Certos dies*. puta. xx. dies.

c *Tẽpus*. quadrimeſtre.

d *Minorem*.quia.xx.tãtum:cum legitimum ſit quatuor menſium: repletur &c.& ſic eſt contra ſupra eo.l. ij. ſed ibi cum cauſæ cognitione, hic non.ſed quidam dicunt quòd arctare tempus ꝓdeſt victori quo ad interitum, vt extunc de eo teneatur victus: vt ibi: non autem quo ad executionem,vt hic. quod non placet. Sed quid ſi ſub conditione iuſſit ſolui? Reſpon.demum exiſtente conditione currit legitimũ:licet ſecus ſit in appellatione: vt infra quando appel.ſit.l.j.§. biduum. nam in poteſtate eſt litigatoris ſtatim appellare.Accurſius.

† Colligitur ex iſto text. quòd beneficiũ iuris nemini eſt auferẽdũ.concor tex.in.c. indultũ de re.iu.in.6. & ibi per Dy. De materia iſtius vide etiam not.p glo.in c.cũ ſit Romana. extra de appel.

e *Dierum*.puta ſex mẽſium.

f *Tempus*.ſtatim à tempore ſententiæ.

g *Supra*.non vtrũque, ſed quadrimeſtre habet, vt à lege: & duos mẽſes quos vltra dederit iudex, habet à iudice: & hoc, fecerit cum cauſa, vel non: vt diximus ſupra eo.l. ij. Item not.ex hoc.§.quòd ſupplet lex, quod omittit homo: ſic in libertate: vt.ſ.qui ſine ma per totum. Item in legatis & fideicommiſſis: in quibus transfertur dominiũ ſine traditione:vt infra de fur.l.à Titio.

Lex ſupplet quod homo omittit.

h *Condemnatum*.exponit verba prætoris.

i *Condemnatus eſt*.vt &.j.de pœ.l.rei.§.fi.&.ſ.ad Tertul.l.j.§.fi. & C.ne de ſtatu defun.l.ſi pater.& arg.ſ. de teſta.tu.l.iij. & de teſta. l.ad teſtium.§.ſi quis.&.C.in quibus cau.in integ.reſt.non eſt neceſ.l.ſi tutor.&.ſ.de iur.cod.l.conficiuntur.§.j. &.ſ. de ſtat. ho.l. vulgo.verba enim cum effectu &c.vt.ſ.quod quiſque iuris.l.j. in fin.& ne quis eum qui.l.pe.§.ij.& fa.j.eo.l.ſi cum nulla.Accur.

k *Soluiſſe*.& hic exponit verbum prætoris,ſoluat.

l *Liberatus eſt*.etiã per alios modos quibus tollitur obligatio:qui ſunt inſtitu.quibus mo.tol.obliga.& facit.j.eo.l.intra.

m *Agi iudicati*.vt &.j.de ſolu.l.ſi hominem.Sed cõtra.ſ.de vſufru.l.locum.§. proprietarius. vbi innuit iam non teneri, ſed fructuarium.Solu.hic conſtitutus fuit vſusfru.poſt delictum cõmiſſum,vel poſt iudiciũ ſuſceptum,vel poſt condẽnationem factam: ibi ante. vel licet teneatur iudicati, vt hic, nihilo minus is cui datus eſt,repellit fructuarium,niſi præſtaret vſusfru.æſtimationem. vel forte agit adhuc iudicati is cui datus eſt pro noxa, ad impenſas litis.Item contra.ſ.de dolo.l.ſi oleum.§.& ſi ſeruum.ſed ibi in eo ſeruo in quo alius habet ius pignoris: hic vſũmfr.vel datur ibi de dolo,id eſt iudicati nomine doli.Vel ſol.vt ibi.

A *It prætor.*] CASVS. Nunc exponit quædam verba quæ ſubaudiuntur.ſ.l.proxi.§.ait prætor.hoc modo:ait prætor,condemnatũ ab eo cuius de ea re iuriſdictio eſt, ſoluere cogã. modò exponit hæc verba,& dicit ꝙ melius dixiſſet: cuius de ea re notio eſt. hoc enim nomen notionis ſpectat ad eos qui iuriſdictionem non habent de quauis cauſa:vt ſunt arbitri ex quorũ ſententia datur actio quandoq;,& etiã exceptio.[SI IVDEX.]Decem erant tibi legata in teſtamẽto vel in codicillis: & in eiſdẽ grauatus eras vt ea mihi reſtituas.ea accepiſti: non mihi das. egi contra te vt ea x.quæ habuiſti mihi reſtituas.iudex cõdemnauit te hoc modo, vt quod habes ex teſtamento talis vel codicillis, mihi reſtituas. dicitur quòd hæc ſententia valet. idem eſt ſi teſtator hæc. x. tibi reliquerit ſine ſcriptis,& prædicto modo te grauauit.Franc.

cati deſcendit.

Qui ſeruum noxæ traditum nõ facit perfectè accipiẽtis: poteſt ex prima ſententia conueniri.Bart.

Celſus ſcribit, ſi noxali condẽnatus,eum ſeruũ in quo vſusfructus alienus eſt, noxæ dediſti: poſſe tecum adhuc agi iudicati. [m] ſed ſi vſusfructus interierit, liberari ait.

Sententia etiam illius qui nõ habet iuriſdictionẽ, ſed notionem: mittenda eſt executioni.Pau.

V. IDEM *libro quinquagenſimonono ad Edictum.*

AIt prætor: [n] *Cuius de ea re iuriſdictio eſt*.Melius ſcripſiſſet, *Cuius de ea re notio eſt*. [o] Etenim notionis [p] nomen etiam ad eos [q] pertineret, * qui iuriſdictionẽ nõ habent, [r] ſed habent de quauis alia cauſa notionem.

*pertinet.

Paria ſunt in ſententia certam quantitatem exprimere, vel eius verba ad acta certam quãtitatem continentia referre.Bartolus.

Si iudex aliquem ſic condẽnet, vt quod habet ex teſtamento [ſ] vel codicillis Męuij,reſtitueret Titio: ſic accipiendum eſt,quaſi quantitatem nominauerit,quæ teſtamẽto vel codicillis relicta eſt. Sed & ſi fideicommiſſum ſine ſcriptura pronũtiatum, [t] idem erit [u] probandum. [x]

Miles habet beneficium vt non exigatur ab eo niſi in quantum facere poteſt.Bartolus.

n *Ait prætor*.continua cum eo quod eſt.ſ.proxi.l.§.ait prętor.& ſubaudi ab eo.Accur.

o *Notio eſt*. nam verbũ notionis, vtpote generalius, ad plures extenderetur. & ꝙ ſit generalius,probat ſtatim: vt infra de verb.ſign.l.notionem.

p *Notionis*.quod aliquis intelligeret tam de ordinario, quàm de delegato.

q *Ad eos*. ſubaudi etiã &c.

r *Non habent*. quales ſunt delegati ſecũdum quoſdam.quod nõ placet:quia habẽt delegata:vt.ſ.de offic.eius cui l.j.§.fin.&.l. fi. & de iu. om.iud.l. more. niſi dicas non habent ordinariam.dic ergo ꝙ hoc dicit propter arbitrũ cõpromiſſariũ cum pœna & ſine pœna aſſumptũ, id eſt electum: ex quorum ſententiis datur actio: quandoque exceptio: vt. C.de arbi.l.cũ antea.&.l.ne in arbitris §.fin. ad quæ noua iura hic reſpexit,nõ ad vetera. ſecundum quæ non erat actio,vel exceptio, nec ſententia: vt. C. de arbi.l. j. &. ſ. de infa. l. quid ergo. §. ex cõpromiſſo.

ſ *Ex teſtamento*. hoc ſi certa quantitas parte actorum cõtinetur. aliàs cõtra: vt.C.de ſen.quæ ſine cer.quanti.l.iij. vel ſpeciale eſt hic in actione ex teſtamẽto,& qualibet vniuerſali actione.arg.ſ. ſi pars here. pe.l.j.§.fi.&.ſ.de rei vindi.l.quæ de tota. §. incertæ. ſed certe hæc non eſt vniuerſalis,ſed ſpecialis petitio.Item cõtra.j.de ver.obli. l.vbi autẽ.§.illud dubitationem.ſed ibi verbũ futuri temporis eſt, quod erit natum:vnde eſt incerta: vt & argu.inſtitu.de le.§.incertis. ſecus in præſenti: vt quod habet ex teſt. &c. vel præterito, vt hic,&.d.l.vbi.§.ſed qui vinũ.&.§.qui vero.& eſt ratio: quia præſentia vel præterita ſunt certa:non futura:vt inſtit.de verbo.obli. §.conditiones.& fa.ſ.de contrahen.emp.hęc venditio.§.huius.& infra de libe.& poſthu.l.nominatim.ſed quęritur ſecundum Azo. quid ſi ita dicat iudex:iubeo reſtituere poſſ.aduerſario qualẽ ipſe habebat ante litem conteſta?videtur ꝙ teneat, maxime in poſſeſſoriis iudiciis,in quibus etiam ſic fertur ſentẽtia:vti poſſidetis, ita poſſideatis:vt.C.vti poſſ.l.j.& quare non poſſet ſimiliter proferre per verba præteriti imperfecti,vt:ita poſſideatis vti poſſidebatis?& ſic non idem in reſtituendæ poſſeſſionis iudicio.

t *Pronuntiatum eſt*.id eſt relictum:ſcilicet à teſtatore.& no. codicillos ſine ſcriptura.ſic.C.de bo.lib.l.fin.

Codicilli quandoque ſine ſcriptura fiunt.

u *Erit*.cum certum ſit quod relictum eſt.

x *Probandum*.vt veniat in prædicta ſententia.

M*iles.*] CASVS. Miles exiſtens in caſtris contraxit debitum: nunc ad illud debitum conuentus & condemnatus eſt. dicitur quòd tenetur ſoluere in quantum facere poteſt: & intellige deducto ne egeat.[DECEM.]Seruus tuus dederat mihi damnum in decem.egi contra te Aquil.noxali:iudex condemnauit te in decem: & in ſententia expreſſit quòd poſſis dare ſeruum pro noxa, & libereris à condẽnatione de. x. & dicitur quòd decem veniunt in condemna.& illa. x. petenda: ſeruũ autem poſſis dare pro noxa: & hoc ex permiſſu legis:ſed ſecus ſi promiſiſſes mihi dare decem,aut ſeruum noxæ dedere. nam hoc caſu non potero petere

præciſe.x.cum tam decem quàm Stichus ſint principaliter in obliga.ſed in primo caſu decem tantum principaliter debentur ex ſentẽtia:& ea tantum petam:licet ex permiſſu legis libereris dando ſeruum pro noxa. [QVI IVDICATI.] Bona debitoris mei mihi condemnati mea auctoritate per violẽtiam accepi,& vendidi. dicitur quòd teneor & furti, & vi bonorum raptorum. [IVDICATI.]actio in factũ, quæ oritur ex ſententia, eſt perpetua,& rei perſecutionem continet,& datur heredi,& in heredẽ. Franc.

a *Armata*.ſi tamen in caſtris contraxit : ſecus ſi vagando per mundũ: vel etiam domi:vt inſti. de teſta. mili.§.j.itẽ hoc priuilegiũ perdit ignominia miſſus.argu.ſ̃. de teſta.mili.l. teſtamenta eorum . & eſt eadẽ hæc l. cum. l. item miles infra eo.

b *Facere poteſt*.deducto ſcilicet ne egeat:vt.j̃.de reg.iur.l.in condemnatione. idem in patrono cauſæ, [a] vt cogatur ſoluere in quantum facere poteſt : cum & ipſe miles ſit.argu.C. de aduo. diuer. iudi. l. aduocati. & eſt argu. bo.ſ̃.de bo. poſſ. ex teſta. mili.l.j. in prin.nam & in quaſi caſtrenſi pecu.idem habet priuilegiũ aduocatus, quod miles in caſtrẽſi: vt.C.de aduoc.diuer.iudi.l.fori.Itẽ quid in milite cœleſtis militiæ ? [b] Reſpõ.idem multo magis:argu. C. de epiſc. & cle. l. ſacroſanctæ. cum per eos ſummi numinis veniã ſperemus : vt . C. de ſum.trin.& fi.catho. epiſtola, inter claras.in fine. & facit. C. de execu.rei iud.l.ſtipendia.& l.fi.§.item miles.

a]Scribentes hic dicunt iſtam gl.vnicam in iure ad hoc propoſitũ quod aduocati habent priuilegium, vt nõ teneantur niſi in quantũ facere poſſint, deducto ne egeãt ſicut habent aliæ perſonæ priuilegiatæ Bolog.

b]Iſtam glo. reputat ſingu.Barba. in c. Odoardus extra de ſolu.ad hoc qđ miles cœleſtis militiæ æquiparatur militi terreſtri.

* in decem.

VI. IDEM *libro ſexageſimoſexto ad Edictum.*

MIles qui ſub armata [a] militia ſtipẽdia meruit, condẽnatus:eatenus qua facere poteſt, [b] cogitur ſoluere.

Si vnũ eſt in obligatione, aliud in ſolutione : illud petetur quod eſt in obligatione.ſed ſi vtrumque eſt in obligatione, vtrumque peti poteſt.Bartolus.

Decem aut noxæ dedere [c] condemnatus, iudicati in decem tenetur. [d] facultatem enim noxæ dedendæ ex lege [e] accipit . At is qui ſtipulatus eſt decem, aut noxæ dedere,non poteſt decem petere: [f] quia in ſtipulatione ſingula per ſe veniunt, [g] eáque ſingula ſeparatim ſtipulari poſſumus, [h] at iudicium ſolius noxæ deditionis nullũ eſt, ſed pecuniariam [i] condẽnationẽ ſequitur : [k] & ideo iudicati * decẽ agitur. his enim ſolis condẽnatur : [l] noxæ deditio in ſolutione eſt, quę è lege tribuitur.

Non licet victori ſua auctoritate ſententiam exequi.Bartolus.

Qui iudicati [m] bona auctoritate [n] ſua diſtraxit:furti actione, & vi bonorum raptorum [o] ei tenetur. Iudicati [p] actio perpetua eſt, & rei perſecutionẽ continet: item heredi & in heredem competit. [q]

Intra tempus quod datur iudicatis,poteſt quis ſoluere, vel aliter ſe liberare.Bartolus.

VII. GAIVS *libro ad Edictum prætoris vrbani, titulo de re iudicata.*

c *Noxæ dedere*.permiſſiuè.

d *In decem tenetur*.in his & ante ſententiam tenetur.arg. ſupra de conſti.pecu.l.j.§.fi.

e *Ex lege*.quandiu iudicati non conuenitur: vt ſupra de peti. here.l.item veniunt.§.idem recte.

f *Decem petere*.ſ.præciſe:vt &.j̃.de actio.& oblig.l.obligationum fere.§.modus.ſed ſupra ſic.& in hoc differt.Accurſius.

g *Veniũt*.neutra alteri plus accedẽs quàm accedatur ei ab altera: & ſic ambo ſunt in obligatione:vt.j̃.de verb.obl.l.ſi duo.in fine.

h *Poſſumus*.& ita coniungẽdo alternatim idem facere videamur: ſcilicet vtrumque ſtipulari.

i *Pecuniariam*.Niſi ex delicto vicarij.

k *Sequitur*. noxæ deditio.

l *Solis condemnatur*.non ergo in noxa,niſi dicat permitto:vel ſi nõ dicat permitto , tamen intelligitur : vt inſti.de off.iudi. in prin. & C.de noxali.l.ij.& ſic ſemper in decem tantum videtur damnatus & tantum decem petuntur act.in factum.

m *Qui iudicati*.id eſt damnati.

n *Authoritate ſua*. [c] ſecus ſi iudicis:vt infra de regulis iuris.l.non videtur.§.j.vel condemnati ſcilicet voluntate.

o *Bonorum raptorum*. ſi violenter hoc fecit : & etiam edicto diui Marci: vt. ſ̃. quod me.cau.l.extat.per iudicẽ igitur vel executorẽ eſt facienda venditio:ſ̃.de euic.l.ſi plus.§.j.& de neg.geſt.l.iij.§.ſi executor.&.C.ſi in cauſa iu.pi.l.ij. & facit.j̃.quæ in frau.cre.l.qui autem.§.ſciendum.

c]Habes hic glo.ſing. ad hoc quod actor vendẽs bona ſui debitoris de licentia iudicis, nõ incidit in aliquã pœnam.quę gl. clara eſt Bolo.

p *Iudicati actio*.ſcilicet in factum:vt.C.de re.credi.l.actori.

q *Competit*.licet vetus actio fuerit temporalis vel trãſitoria: quia ex delicto forte:vt.ſ̃.de pecu.l.licet.§.idẽ ſcribit. vetus quoq; durat:ſed ſi vetus fuerit rei vindi.nõ datur noua:vt no.C.de iudi.l.j.

A INtra dies conſtitutos.] CASVS. Condẽnato datur dilatio quatuor menſiũ ad ſoluendũ condemnationẽ:nec interim poterit cõueniri:liberari autẽ interim poterit:vt ſi ſoluat,vel ei accepto ferat̃. & redditur ratio.Fran.

INtra dies conſtitutos [r] quãuis iudicati agi non poſſit, [ſ] multis tamen modis iudicatũ [t] liberari poſſe, [u] hodie nõ dubitatur: quia conſtitutorum dierum ſpatiũ pro iudicato, [x] non contra iudicatum per legẽ conſtitutũ eſt.

Poſt litem conteſtatam etiam in actionibus ſtricti iuris tenetur reus de interitu,& etiam de fructibus. Pau.

VIII. PAVLVS *libro quinto ad Plautium.*

B SI homo ex ſtipulatu petitus, poſt litem conteſtatam [y] deceſſerit: [z] abſolutionem non faciendam,& fructuum [a] rationem habendam placet. [b]

Sententia non poteſt ferri pro furioſo non habente curatorem: quia non eſt qui pro eo petat:& ſi aduerſarius petat.nõ poteſt furioſus in contumacia conſtitui. Pau.

IX. POMPONIVS *libro quinto ex Plautio.*

FVrioſo ſentẽtia à iudice vel ab arbitro dici non poteſt. [c]

Propter dolum quis perdit beneficium ne conueniatur niſi in quantum facere poteſt.Bart.

X. MARCELLVS *libro ſecundo Digeſtorum.*

C QVi cum ſe pro patrefamilias fingeret,mutuam pecuniam accepit,& ex heres † à patre vel emancipatus ſit: quãuis facere non poſſit, [d] debet condemnari. [e]

† exheredatus.

Contra moroſum conſideratur intereſſe quanti plurimi fuerit à tempore moræ.Pau.

r *Intra dies conſtitutos*. quatuor menſium.

ſ *Non poſſit*.ſ. cum effectu:quia dat̃ exceptio in factum:vt inſti.de exceptio circa prin.

t *Iudicatum*. id eſt condemnatum.

u *Liberari poſſe*.vt per cõpẽſationem:vt.ſ̃.de cõpenſa.l. ſi cum militi. §. cum intra . Item & aliis modis quibus tollitur obligatio.

x *Pro iudicato*.i. condẽnato : vt.ſ̃.eo.l.ſi ſe.§.ſi quis.in fin.§. & infra de verb.obli.l.eum qui kalendis.§.pen.& de ſol.l. quod in diem . & de le. ij.l.ſi ita.§.Pegaſus.

SI homo.] CASVS. Stichum mihi debebas ex ſtipu. dare. quia non dabas,ſum litẽ cõtra te cõteſtatus:nec habebas iuſtã cauſam litigãdi: & interim deceſſit.dicitur ꝙ condemnaberis ſaltẽ in fructibus.Franc.

y *Cõteſtatã*.hoc quãdo nõ habuit cauſam differẽdi:&ſic videtur culpa ꝙ litigauerit.alias ſecus: vt.ſ̃.de vſur.l.ſi quis ſolutioni.&. l. partum.& de peti.here.l.illud.

z *Deceſſerit*.culpa rei.& ſic de homine etiã tenet̃ aliàs de fructibus tãtũ.

a *Sed fructuũ* . ſic in rei vindi.vt.j̃.iudi. ſolu.l.ſi ſeruus.ſed ſi in homine, non tenetur, quia ſine dolo & culpa deceſsit: quomodo de fructibus datur ſententia? Rñ.ſic, condemno te in homine & fructibus.ſed tamen quia ſine dolo & culpa deceſſit,ſatis eſt ſi fructus præſtes.Vel dic de homine abſolui,& de fructibus condemnari : cætera dic vt ſupra de rei vind.l. vtique.& fa.ſupra depoſiti.l.ſi in Aſia.§.fi.

b *Placet*.ante litem conteſtatam.

c F*Vrioſo.Non poteſt*.contra eum,ſed pro eo.ſecundum quoſdã: vt argu.C.de procu. l. non eo minus . nã ex quibus cauſis, &c.vt inſtitu.de here.quæ ab inteſt.§.ſui. Alij quòd etiam pro eo

D non valet in arbitro:vt ſupra de arbi.l.diem.§. coram. ſed in iudice ſic. Tu dic etiam in iudice:& etiam pro eo non valet, cum habeatur loco abſentis:vt ſupra de iure co.l.ij.§.furioſus. ſed minor loco præſentis.nec obſtat quòd pro abſente contumace vel contra eum ſententia datur:vt.C.de iudi.l.properãdum.§. ſin autem. quia condemnari & ſolui ei poteſt:at hic non ita. in contractibus autem adquiritur furioſo eo caſu quo ignoranti : vt ſupra ſi cer. pe.l.ſi à furioſo.

QVi cum ſe.] CASVS. Quidam filiusfami. dicens ſe ſui iuris accepit pecuniam mutuo . dicitur quòd licet ſit poſtea exheredatus à patre, vel emancipatus : tamen tenetur in ſolidum. Franciſcus.

d *Non poſſit*.id eſt ſoluere ſolidum.

e *Cõdemnari*.vt & ſupra quod cum eo.l.iiij.§.j.& facit.C.ad Maced.l.j.

SI kalendis fieri.] CASVS. Promiſiſti mihi domum facere in kalendis:non feciſti: & tunc multum interfuit mea eam eſſe factam in kalendis,licet poſtea minus: tamen nihilo minus teneris ad illum magnum intereſſe.Franc.

Si kalendis

a *Si kalendis fieri*.ſi plus tunc interfuit quàm nunc:vt ſupra ſi quis cau.l.qui autem.§.j.ſi vero poſtea creuit,& id inſpicitur: vt &.s̄. de act.emp.l.ratio.§.ſi per venditorem.& de triticaria.l.in hac.
b *Potuit*.i.debuit& ſic à tempore moræ:vt.s̄.ſi cer.pet.l. vinũ. & j̄.de verb.oblig.l.quod in diem.ſed contra.j̄.de act.& oblig.l. cũ quis.Sol.vt ibi: & adde quæ no.in dicta.l.ĩ hac.

IN *depoſiti*.] Casus. Si depoſui apud te rem vel cõmodaui,& tu dolo deſiſti poſſidere:cõdemnaris ad ęſtimationem: & tamen teneor tibi cedere act. meas ꝑ re illa mihi competentes.Fran.

* Quidque æſti. quo no uiſ.ſol. poterit.

c *In depoſiti*. contra in ſtricti iuris iudiciis, ſicut in actione in rem.
d *Res*. quia dolo deſiit poſſidere.
e *Cedat*.cõtra.s̄. de rei vind.l.is qui dolo. ſolu. vt ibi.Item facit.s̄.com mo. l. ſi is qui commodatum.in princ.

SI *quis*.] Casus. Sempronius ꝓmiſit mihi. x. Titius promiſit ꝙ faciet me ſecurũ de his x.per fideiuſſorem.contra hunc ago vt faciat quod promiſit: & quia non vult facere, quæritur qualiter in intereſſe mihi debeat cõdemnari.Et dicitur quòd in tãtum in quantum apparet nunc principalẽ ſcilicet Sempronium non eſſe ſoluendo: nõ inſpecto futuro tẽpore ſcilicet quòd poſſit effici non ſoluendo.ſi ergo tota.x.ſunt ſoluta,in nihilum tenebitur.vel ſi pars:tunc in reſiduũ tenebitur. [Si quis.] Promiſiſti mihi te prohibere ne aliquod damnum in nemore meo habeam. ſi hoc facis, bene eſt:ſi autem non facis hoc,tunc teneris mihi ad intereſſe,ſicut euenit in omnibus obligationibus vbi promittitur factum. Fran. Accur.

† quanti.

f *Satiſdari*.id eſt fideiuſſorem dari:vt ſupra qui ſatiſda.co.l.j.
g *Aeſtimandum*.in actione ex ſtipulatu, qua agitur vt ſatiſdetur.
h *Idque*.ſcilicet intereſſe.
i *Etiam nihil*.ſi locuples ſit promiſſor:vt.j̄.de verb.oblig.l. ſi ita ſtipulatus fuero.§.poſſum.& arg.l.decem.
k *Neque enim*.reſpon.tacitæ obiectioni,quaſi poſſit labi facultatibus debitor.& eſt ſic.s̄.qui & à qui.l.Iul.Sed arg.cõtra.s̄. de nego.geſt.l.diuortio.&.j̄.de fur.l.eum qui.§.Papi.at iuſti metus habetur ratio:vt ar.s̄.ad.l.Aquil.l.ſi ſeruus ſeruum.§.ſi furnum.&.l. in lege.& infra de euic.l.ij.& de deiec.l.prætor.§.prætor.Accur.
l *Decedet*.ſic.j̄.de verb.obl.l.decem.&.l.ſi quis ſtipu.§. ſi quis.& facit.C.de here.ven.l.ratio.Accurſius.
m *Pecuniam numeratam*.i.intereſſe.
n *Obligationibus*.vt veniat intereſſe in condemnatione: & hoc ſecundum omnes:vt hic,&.j̄.de ver.obl.l.ſi fundũ.&.l. cum ſtipulatus ſum mihi.§.fin.&.s̄.de aqua plu.arcen.l.ſi tertius. §. officiũ. Sed an ſit in obligatione vt per libellum debeat peti? quidã quòd ſic:& pro eis eſt ar.s̄.de condi.fur.l.in re furtiua.in princ.& de cõſti.pe.promiſſor Stichi.in princ.& de verb. obl.l. quoties quis.in princ.&.l.ſi quis ſtipulatus.§.fin.&.l.ſi pœnã.&.s̄.ſi cer.pe.l.cum fundus.§.quod ad pec.&c.&.s̄.ſi quis in ius voc. non ie.l.fin. ſiue certi,ſiue incerti cõditione ibi petatur intereſſe.&.s̄.de act. emp. l.j.in princip. Alij contra,& pro eis.j̄.de verb.oblig.l.ſi ſeruum.§. pe.&.§.fi.&.l.eum qui ita.§.fi.& de conſtit.pecu.l. promiſſor hominis.&.s̄.de noui ope.nun.l.ſtipulatio.§.ſiue.& hoc placet. Sed an præciſè ad factum poteſt compelli? videtur ꝙ ſic: vt.d.l. ſtipulatio.§.ſiue.ſecundũ H.& ſupra quod metus cau.l.ſi cum ex.§.ſed & ſi quis.&.C.de fideicom.lib.l.ſi. & ſupra de procu. ſed & hæ.§. pe.econtra quòd non poteſt:vt hic,&.C.de actio.empt.l.ſi traditio.& in contrariis ſit ſpeciale. Tertij diſtinguunt an poſſit per alium fieri:& tunc præciſè teneatur,aliàs non:vt.C.de cadu. tol.§. ne autem.Item hoc in factis.in dandis autem præciſè tenetur ad dandum:vt infra de verb.oblig.l.vbi autem.§.fi.

ff. Nouum.

XI. Celsus *libro quinto Digeſtorum*.

SI kalendis fieri [a] aliquid ſtipulatus ſum: nempe quãdocumque poſt kalẽdas accepto iudicio, tanti tamen æſtimãda lis eſt,quãti interfuit mea calendis id fieri. Ex eo enim tempore quidquid * ęſtimatur, quod nouiſſimè ſolui poterit. [b]

Ei qui cõuenitur ex contractu: licet dolo deſierit poſſidere,cedũtur actiones. Bartolus.

XII. Marcellus *libro quarto Digeſtorum*.

IN depoſiti [c] vel commodati iudicio,quamquam dolo aduerſarij res [d] abſit:condemnato ſuccurri ſolet,vt ei actionibus ſuis do minus cedat. [e]

Qui promittit ſatiſdare,tenetur ad intereſſe: quod eſt quatenus reus principalis facere poſſit. Bar.

XIII. Celsus *libro ſexto Digeſtorum*.

SI quis ab alio decem, ab alio ſatiſdari [f] ſtipulatus eſt: æſtimandum [g] erit,quantum †ſtipulatoris interſit ſatiſdari: idque [h] aut tantumdem erit, aut minus, aut interdum etiam nihil. [i] neque enim [k] vani timoris * vlla æſtimatio eſt. verùm ſorte ſoluta, nullum iam pretium ęſtimationis eſt:aut quantum ex ſorte fuerit ſolutum,tantumdem ex æſtimatione decedet. [l]

In obligationibus faciẽdi, poſt moram ſuccedit obligatio ad intereſſe. Bartolus.

B Si quis promiſerit prohibere † ſe, vt aliquid damnum ſtipulator patiatur & faciat: neque ex ea rę dãnũ ſtipulator patietur & faciat: ita habeatur facit quod promiſit. ſi minus:quia non facit quod promiſit,in pecuniam numeratam [m] cõdemnatur: ſicuti euenit in omnibus faciendi obligationibus. [n]

Iudex poteſt ſuam ſententiam interlocutoriam reuocare, nõ definitiuam. Bartolus.

XIIII. Idem *libro viceſimoquinto Digeſtorum*.

QVod iuſſit [o] * vetuitve prætor, [p] cõtrario imperio tollere & remittere † licet:de ſententiis [q] contra.

o *Quod iuſſit*.Puta ne venirent per talem locum.
A p *Prætor*.vel quilibet iudex etiam delegatus: [a] & da exemplum,vt quia primo iuſſit adeſſe kalendis, poſtea idibus: vt.s̄.de arbi. l. dicere. §. fin. & idem in qualibet ſententia interlocutoria: quę nihil dari vel reſtitui vt expenſas litis imperet,aut quietę poſſideri imperet:alioquin contra, puta in iudicio momẽtaneæ poſſ.ſuper quo lata ſentẽtia,etiam ſi appellatio interponatur,tamen debet ſortiri effectum. C. ſi de momen.poſſ.fue. ap.l.j. ſecundũ Azo.& ſecundũ hoc omnis interlocutoria per quam deciditur incidẽs vel emergẽs,poteſt mutari: & hoc ſecũdũ Azo. & ſecũdum eũ vſq; ad quatuor mẽſes poterit reuocari : non poſtea, forte quaſi tunc habeat executionẽ.Sed quid erit de ſententia lata in poſſeſſorio? videtur quòd ſic, eſt interlocutoria, vt quidam dicũt, quòd poſſit mutari ſecundum Azo.Sed contra eſt, ſcilicet quia non poſſit mutari etiam ſecundum eum: quia nec appellari:vt.C.ſi de momen.poſſeſſ. fue. ap.l.j. Item hoc poſito quòd ſit interlocutoria, continet aliquid reſtitui, vel dari,vel æquipollẽs vt quiete poſſidere: ſed certe definitiua eſt: vt d.l.vnica no . vnde ceſC ſat hæc quæſtio.Alij dicũt quòd ſi eſt talis interlocutoria,per quã quæſtio incidens vel emergens decidatur, hanc iudex corrigere non poſſit:ſicut nec definitiuam:cum huiuſmodi interlocutoriæ ſic inducant excep.rei in illo.c.ſicut definitiua:vt ſupra de cõpen. l.quod in diem.§.s.ſi rationem.&.C.ſi ex fal.inſtru.l.j.Incidens autem eſt, [b] vt ſi actor ſeruus dicitur,& ſimiles.emergens,vt teſtem admittendum,vel non admittendum:& ſimiles. ſi autem talia nõ contineat,tunc poſſit mutari: puta vt adſint partes idibus vel kalendis:vt ſupra de arbi.l.dicere.§.fin.& ita hic loquitur.Sed videtur quòd etiam in dictis exemplis non poſſit mutari : vt.C. de dila.l.ſiue pars.quæ eſt cõtra.Solu. [c] vt ibi.Vel diſtingue in dilationibus vtrum à lege:& tunc coarctari tantum , non mutari à iudice poſſunt.an à iudice:& tunc mutari:vt.d.l.dicere.in fin.& argu. ſupra de noui operis nuntia.l.ſi opus.
q *De ſententiis*.definitiuis: [d] vt infra eo.l. Paulus. & de pœ.l. diui fratres.& de quæſt.l.j.§.fin.& dices ſupra eo.l.iudex.

ADiuo.] Casus. Magiſtratus populi Romani mandabunt executioni ſentẽtiam delegatorum,item arbitrorum:& intellige quando partes cõfirmauerunt expreſſè,vel tacitè,puta taciturD nitate.x.dierum compromiſſum. Item ſentẽtia in vna terra dicta, poterit mandari executioni in alia:puta ſi condẽnatus in vna terra nõ habeat bona ibi:ſed in alia. Tertio dicit,executio debet fieri in bonis condẽnati hoc modo.primo mobilia, ſi qua habet condemnatus,accipientur & vendẽtur:& ſi hæc non ſufficiant, accipientur immobilia,& vẽdentur:& ſi hæc non ſufficiant,tunc peruenietur ad nomina ſiqua habeat debitor.Sed pone quòd pignora quæ capta ſunt de bonis condemnati,non poſſunt vendi: quia non inuenitur emptor.hoc caſu dabuntur in ſolutũ ipſi creditori pro toto debito,licet minus valeant:quia lex præſumit quòd creditor ex quo ea accepit, ꝙ vult ea tenere loco debiti: & non amplius debitum nec eius partem petere poterit.[Si super rebus.]Titius eſt condemnatus mihi in decem : & quia non ſoluebat,executor poſuit me in poſ.cuiuſdam prædij.venit quidam, & dicit hoc prædium eſſe ſuum, & non condemnati. dicitur quòd executor prædij cognoſcet ſuper hoc : & ſi viderit eſſe condemnati, procedet in executione . ſi non viderit eſſe condemnati,ſed petentis:dimittet illud prædium penes petentem . & de his debet ſummatim cognoſcere: nec hæc ſententia alicui partium faciet præiudicium, ſi de proprietate prædij velint poſtea plenius in-

R iiij

a] Et arbiter,ſecũdum Bart.

* Iſte text. facit ad id ꝙ voluit glo. in.c. 2. §. itẽ nec in verbo precibus vltra medium de elect. in Prag. ſan.

† Vulg. prohibere ſe nẽ aliquod dã. ſtip patiatur & faciat ne quod ex ea re dã. ſtipulator habeat facit ꝙ &c.

* Cõcor.tex. in.c. eũ ceſſante. extra de appel.
† repetere.

b] Glo. ĩ hoc non bene dicit. ideo dic ſecundũ Ale.quòd incidens dicitur illud ꝙ reſpicit merita cauſæ,& habuit ortũ ante lit.conteſt.vt exceptio pacti, tráſactionis & compenſationis.
c] Illa intelligitur ſecũdum iſtam. Bar.& Alex.
d] Appellatione ſentẽtiæ venit definitiua. glo. eſt cõcor. in l.1 §.biduum infra quando ap.tit.ad-do aliam in. c.1 § itẽ placet.1.in ti.de cauſis in Prag.ſan.

Iudices ordinarij exequuntur ſententias delegatorum ab eis, & etiam arbitrorum quæ merentur executionem. Paulus.

XV. VLPIANVS *libro tertio de officio Conſulis.*

A Diuo Pio reſcriptum [a] eſt, magiſtratus populi Romani vt iudicum à ſe [b] datorum vel arbitrorum [c] ſententiam exſequantur, hi qui eos dederunt.

Poteſt vnus iudex alterius iuriſdictionis iudicẽ requirere vt eius ſententiam exequatur. Bart.

B Sententiam Romæ dictam, [d] etiam in prouinciis [e] poſſe præſides, ſi hoc iuſſi fuerint, ad finem [f] perſequi, [g] imperator noſter cum patre reſcripſit.

In executione primo debent capi mobilia, ſecundo immobilia tertio nomina. Bartolus.

In venditione [h] itaque pignorum captorum facienda, primò quidem res mobiles animales [i] pignori capi iubent: [k] mox [l] diſtrahi. quarum pretium ſi ſuffecerit: bene eſt. [m] ſi non ſuffecerit, etiam ſoli pignora capi iubent, & diſtrahi. Quòd ſi nulla mouentia [n] ſint, à pignoribus [o] ſoli initium faciunt. [p] ſic denique interloqui [q] ſolent, ſi mouentia non ſint, vt ſoli quoque capiantur. [r] Nam à pignoribus ſoli initium faciendum non eſt. Quod [ſ] ſi nec quæ ſoli ſunt, ſufficiant, vel nulla ſint ſoli pignora:

ter ſe litigare. & ſi executor viderit eſſe prędiũ condemnati, quod tamen ipſe præſcribebat, & miſit creditorem in tenutã: vſucapio A ſiue præſcriptio interrumpitur. Poſtea dicit: cum executor volebat creditorem in tenutam alicuius prædij ponere: obiicitur ab aliquo quòd illud prædium non eſt condemnati. debet executor illud dimittere, & ad alia bona debitoris cõdemnati ire. Sed quid ſi aliquis contradicit executori ne illam rem cõdemnati capiat, dicens eam ſibi obligatã: quæritur an poſſit vendi vt primo ſatisfiat creditori qui habet eam in pignus: & poſtea victori? & certe dicitur quòd ſic. hinc eſt quòd ſi aliquis velit emere hanc rem, & primo ſatisfacere creditori qui habet eam obligatam, & reſiduum ſoluere victori: auditur etiã ſi nolit hoc creditor. [SI POST ADDICTVM.] Titius eſt condemnatus mihi in. c. & quia non ſoluebat, executor miſit me in poſſ. cuiuſdam prædij, & vendidit poſtea illud prędiũ: ita quòd mihi eſt ſatisfactum: vel mihi ipſe dedit in ſolutum. poſtea venit quidam, & dicit illud ſuum prędium. dicitur quòd executor non debet ſe intromittere de hac cauſa etiam ſi poſſ. prædij iam eſſet tradita emptori. Quid autem ſi emptor nolit ſoluere pretium: nunquid executor debet in hac cauſa ſe intromittere vt condemnet emptorem, & mandet ſententiam executioni in aliis rebus emptoris? & certe non. nam iam hæc cauſa iret in infinitum. pone enim & nunc aliquem venire & mouere quæſtionem in his rebus emptoris pignori captis. Vel dicas emptorem haberi pro condemnato ad illud pretium: pone quòd ipſe neget ſe emiſſe: vel ſi cõfiteatur ſe emiſſe, C dicat tamen ſe pretium ſoluiſſe. & ſic non videtur habere locum quod de condemnato dixi. quid ergo erit? iam victor videtur deriſus. ſed ne hoc eueniat, dicamus quòd executor prædium captum pignori non debeat vendere niſi ſtatim pretium ſoluatur: & poſito quòd vendat, nec ſoluatur pretium, vt fuit in quæſtione propoſita: tunc executor recuperet prædium, & vendat alij, quaſi vinculo pignoris non ſit liberatũ donec ſoluatur pretium. [SIC QVOQVE.] Non ſolum prædictis modis fit executio: ſed etiam hoc alio, vt ſi debitor condemnatus non habeat corporalia, ſed habet nomina debitorum, tunc nomina capiantur pignori. & hæc ſunt vera ſi confiteantur ſe debere. ſi autem negent: dicunt quidam de hoc debere cognoſci, debeant, vel non: ſicut fit in corporalibus ſi de eis vertatur quæſtio. ſed tamen dicit quòd ſecus ſit in nominibus, vt illa demum nomina dentur pignori, quæ confitentur debitores, & tunc vel executor exiget illud nomen, & ſoluet victori, vel vendet vt corporalia vendi ſolent, & pretium ſoluet victori, ſecundum quod melius & facilius de his duobus ei executori videbitur. Sed pone quod condemnatus habet pecuniam penes argentarios, vel penes alium, vel depoſuit eam. certe hanc pecuniam accipiet executor, & ſatisfaciet victori. idem eſt ſi pupillus ſit condemnatus alicui, & pecuniam habebat in arca hic pupillus. nam hanc pecuniam accipiet executor, & mihi victori ſoluet. Franciſcus.

a *A diuo Pio reſcriptum.* concor. extra de foro cõpe. l. ſi quis. ad fi.

b *A ſe.* id eſt à magiſtratibus populi Romani, & idem de quolibet alio ordinario. vel dic à ſe generaliter loqui, licet reſcriptum miſſum fuerit magiſtratibus populi Romani. ſic ergo delegatus [a] non exequitur ſuam ſententiam iure noſtro, vt hic. Sed quid in delegato principis? videtur ſecus tum, quia delegat vt ordinarius, vt. C. de iudi. à iudice. & citat: vt in auth. de lit. §. omnem. ibi, aliis autem omnibus, &c. Item ſi cui executio mãdatur, cognoſcit de veritate precum, vt. C. ſi contra ius vel vti. pub. l. & ſi non cognitio. ergo idem & econtra, ſcilicet ſi eſt cõmiſſa principalis, & executio videatur commiſſa. Sed licet hæc ſpecialia habet, non tamẽ hoc contra ius commune habere debet, cum hoc non inueniam ſpecialiter. nec ideo quia cognitio mãdatur, videtur mãdari executio, licet ſecus ſit ecõtra, quia executio vt fiat miſſio, de mixto imperio eſt, vt. s̃. de iuriſ. om. iudi. l. iubere. Sed iure canonũ delegatus à papa poteſt exequi, vt extra de offic. & poteſt. iud. deleg. c. paſtoralis. §. præterea poſtulaſti. Item ſecundum Azo. illud poteſt A quæri, an executio ſententiæ poſſit demãdari: & poteſt apertius proponi quæſtio, ſi mãdari poſſit vt in poſſeſſionem mittat: quod dic vt diximus. s̃. de offi. eius cui manda. eſt iuriſdi. l. cognitio. §. vt poſſeſſio. & de iuriſ. om. iu. l. j. Illud inſtantius quæritur, an hoc ſaltem vt poſſit in poſſeſſionem mittere, non vt poſſideat, delegetur: & quidem cuilibet magiſtratui municipali hoc permittitur. quod dic vt ſupra de damn. infect. l. iiij. §. an tamen. &. §. ſi forte. & infra ad muni. l. ea quæ. §. magiſtratibus. ergo delegatur: quia magiſtratus iure cõpetit: vt ſupra de offic. eius cui man. eſt iur. l. j. in princ. ſecundũ quoſdã. Azo. Item quæro de eo cui vniuerſitas cauſarũ alicuius loci mandatur: & dicam non tranſire quod ſpecialiter non poſſet delegari, ſcilicet ſententiæ ſuæ vel alterius executio: vt ſupra de offic. eius cui man. eſt iuriſ. l. j. j. reſpon. licet de illis cauſis aliquam poſſit alij delegare: vt infra quis & à quo. ap. l. j. §. j. Item videtur delegatum in poſſeſſionem mittere: vt in authen. de exhi. §. ſi vero. ſed ibi non aperit de delegato vel ordinario dicat: quare dic loqui de ordinario. vel ibi de delegato principis, ſecundum quoſdam.

a] Inferior à principe ſecundũ Ale.

c *Arbitrorum.* quando ſine pœna factum fuit arbitrium, & expreſſe vel tacite. ſcilicet taciturnitate. x. dierum ſit homologatum. id eſt à partibus comprobatum: vt. C. de arbi. l. pe. quod ius nouum hic reſpexit. vel loquitur quando à partibus fuerunt petiti certi iudices, ſupra non. vel quãdo in locum recuſati alij dantur: vt. C. de iudi. l. apertiſſimi. §. fin. Accurſius.

d *Sententiam Romæ dictam.* accedit ad hoc extra de foro compe. ca. poſtulaſti.

e *In prouinciis.* idem econtra: vt. s̃. de iudi. l. argentarium. §. nomine pupillæ. item de vna prouincia vel ciuitate in aliam: vt. j̃. de bo. authen. iud. poſ. l. cum vnus. §. fi. &. C. de iudi. properandum. §. ſi autem reus. ſecus in delictis, [b] vbi remittitur ad locum delicti: vt in auth. vt nulli iu. §. ſi vero quis comprehenſorum.

b] Idẽ Barto. dicit tamen Alexã. quod hoc eſt verũ ſi iudex delicti petit remiſſionẽ: & tunc poſſet fieri etiam poſt ſententiam, ſecundum Alexã.

f *Ad finem.* quia ſententia ſit efficax.

g *Perſequi.* aliàs perduci. Accurſius.

h *In venditione.* Dixit faciendam executionem, & per quos: audi nunc qualiter.

i *Animales.* aliàs animalia: quæ & ipſa mobilia ſunt: vt infra de verbo. ſignifi. l. mouentium. & licet non faciat hic ordinem inter mobiles, facias tamen: vt primo [c] illa quæ minus debitori nocerent: & maxime pecunia. ſed eſt argu. contra ſupra de vend. in poſſ. mit. l. j. §. deminutio. &. C. de bo. quæ libe. l. fin. §. vbi autem. & ſupra de ſerui. l. ſi cui.

c] Idẽ Barto. & Alexã. & hoc procedit etiam in reb⁹ immobilib ſecundum ſcrib.

k *Iubent.* ſcilicet dicti exequentes. aliàs iubentur.

l *Mox.* hoc dic vt no. C. de bo. auct. iudi. poſſ. l. cum proponas.

D m *Bene eſt.* imò videtur cõtra: vt. C. de his qui ad eccl. confu. l. fin. §. cum autẽ monitus. ſed illa ſecundũ iſtam. vel ibi ex interlocutoria, & ſic nõ liquido. hic ex definitiua: & ſic in liquido debito.

n *Mouentia.* vel alia mobilia.

o *A pignoribus.* impropriè: vt. j̃. de verb. ſigni. l. plebis. §. pignus.

p *Faciunt.* exequentes.

q *Interloqui.* aliàs, interim exequi: aliàs, interloqui.

r *capiantur.* & ſic fertur ſub conditione. ſed contra infra quando appel. ſit. l. j. §. biduum. ſed dic [d] quòd hic verſus quòd ſi nulla, &c. non ſit de ſententia. ſed hic, vt ſoli, &c. & ſic dictio quod, vel non eſt, vel abundat. Alij quòd hic de interlocutoria: ibi de definitiua. Tertij, quòd hic de præſenti permittit: ibi prohibet de futuro. argu. s̃. ſi cer. pe. l. itaque. vel licet ferri non debeat, lata tamen tenet. & ſic ſtatuetur tempus intra quod ſi non appareant mobilia, capiantur res ſoli. argu. ſupra de here. inſtitu. l. ſi quis inſtituatur. vt infra de bo. auct. iudi. poſ. l. ſeruus. ADDITIO. Iſta vltima ſolu. etiam placet Paul. & Alex. Vel dic aliter ſecundum Barto. Pau. & Alex. quòd ſentẽtia definitiua non poteſt ferri ſub conditione extrinſeca, ſed bene intrinſeca.

d] Iſta ſolu. diſplicet Alexan.

ſ *Quod.* l. dicentes, quòd ſic nec ea, &c. & hoc ſi habes, exequi.

Ad iura.

a *Ad iura.* id eſt nomina: vt. C. quando fin. vel pri. l. ij. & infra eod. §. ſic quoque.
b *Iſto modo.* nullo excepto priuilegio: vt. s̃. quod cuiuſque vniuer. l. ciuitatis. & de fun. dota. l. j. & C. de prædiis mino. l. j.[a] quid autem de eccleſiaſticis? Reſpon. idem ſecundum Azo.

A alius ſe poſſidere: ſed hic conſtabat debitorem poſſidere. & dic hoc fieri ante addictionem. ſi autem poſt: habet tunc locum inferior. §. ſi poſt. Accurſius.
m *Summatim.* No. ſimilia de ſummaria cognitione: vt not. C. de iudi. l. iudicis.

a] Hoc procedit in actione perſonali & reali, ſecũdum Ale.

b] Idem Bar. Pau. & Alex. hæc tamen via nõ eſt ſecura ſecun. Pau. & Alex.

c] Et ideo habet locũ euictio, ſecũdum Ale.

d] Quo caſu valet, ſiue fiat à principe, iudice, vel à parte. Pau. & Alex. quamuis B. in contrariũ teneat ĩ hoc vltimo: & male ſecũdum prædictos ſcribẽ.

†. Frã. Ar. in l. ſi ſtipuler. in 9. col. j. de verbo. obliga. reputat iſtũ text. ſing. ad hoc quòd ſi creditor voluntate ſua ſpõtanea accepit pign⁹ in ſolutũ, licet plus ſibi debeatur quã valeat pign⁹ non tamen poteſt petere reſtitutionem: nec habet locũ diſpoſitio legis 2. de reſcin. ven. C quod habet verũ quando ipſe creditor dicit ſeipſum eſſe contentum de pignore pro toto debito: vt probat noſter text. ibi, qui contentus &c. aliàs nõ habet locũ doctrina Fr. Bolo.

c *Non inueniant.* vel nõ iuſtum pretiũ offerentem inueniant. arg. ſupra de leg. iij. l. non dubium. §. fin.
d *Addicantur.* id eſt dentur in ſolutum. & not. quòd quadruplex eſt via victori. Primo, vt quaſi pignora teneat.[b] Secũdo, ſi magis velit, addicãtur ſibi pro quãtitate debita, non pro minori: vt hic. & hæc addictio eſt quaſi emptio:[c] vt. C. de euict. l. ſi prædium. Tertio, quia poteſt licitari & emere ab executore vt quilibet alius: vt. C. ſi in cauſam iudi. pignus. l. ij. Quarto, quia ſi victus callide fecerit ꝙ nõ inueniatur emptor, dominium à principe impetratur: vt. C. ſi in cauſam iudi. l. finali. & ſecundum hoc intellige. C. de excep. rei iudi. l. ordo. & facit. C. de iure do. impe. l. fin. §. ſi autem in tempore.
e *Quæ debetur.* non pro minori, inuito cõdemnato, & executore: vt infra in fin. huius. §.
f *Creditum.* id eſt propter creditum: & eſt appellatio generalis: vt. s̃. ſi certum pe. l. j.
g *Contentus.* quod pręſumit hæc lex: ſiue ſit hoc actum, ſiue ſimpliciter accipiat:[d] ſiue etiam victor dicat: cum victus & iudex nõ conſentiant: & ſic cum lex præſumat ſuper certo, non admittitur probatio in contrarium, vt dicat quod pro parte debiti accepit: vt not. C. de proba. l. ſiue poſſidetis. ſecus ſi iudex pro certa quãtitate det, vt videmus quotidie fieri. eſt ergo tutius victori emere vt quilibet, quàm ſic in ſolutum accipere.

tunc peruenietur etiam ad iura.[a] Exſequuntur itaque rem iudicatam præſides iſto modo.[b]

Si pignus datur creditori in ſolutum ſimpliciter: præſumitur datum pro toto debito. Bart.

Si pignora † quæ capta ſunt, emptorem non inueniant:[c] reſcriptũ eſt ab imperatore noſtro, & diuo patre eius, vt addicãtur[d] ipſi cui quis condemnatus eſt. addicantur autem vtique ea quantitate quæ debetur.[e] Nam ſi creditor maluerit pignora in creditum[f] poſſidere, híſque eſſe contentus:[g] reſcriptum eſt, non poſſe eum quod amplius[h] ſibi debetur petere: quia velut pacto tranſegiſſe de credito[i] videtur, qui contentus fuit pignora poſſidere: nec poſſe eum in quantitatem certam pignora tenere, & ſuperfluum petere.[k]

Coram iudice exequente examinatur quæſtio emergens ſuper rebus pignori captis ſummatim: quæ cognitio non facit præiudicium volenti ordinariè agere: & poſt pignus addictum creditori ad vſucapionem proficiet. Bart.

Si rerum quæ pignoris iure captæ ſunt, controuerſia fiat:[l] conſtitutum eſt ab imperatore noſtro, ipſos qui rem iudicatam exſequuntur, cognoſcere debere de proprietate: & ſi cognouerint eius fuiſſe qui condemnatus eſt, rem iudicatam exſequentur. Sed ſciendum eſt, ſummatim[m] eos cognoſcere debere: nec ſententiam eorũ poſſe debitori præiudicare,[n] ſi fortè hi dimittendam eam rem putauerint, quaſi eius ſit qui controuerſiam mouit, non eius cuius nomine capta eſt: nec eum[o] cui reſtituta eſt, ſtatim habere per ſententiam debere, ſi fortè iure ordinario cœperit ab eo res peti. Sic euenit, vt omnibus integris[p] tantùm capioni res iudicata proficiat.[q] Sed illud debet dici, vbi controuerſia eſt de pignore, id dimitti debere, & capi aliud ſi quod eſt ſine controuerſia.[r]

B Quando eſt aliquid quod poſſet capi ſine controuerſia: illud quod captum fuit in quo eſt controuerſia, dimittitur, & præcedẽs ſummaria cognitio ceſſat: & illud quod eſt ſine controuerſia, capietur. item ſi mouetur executio, ſed pignus venditur, & priori creditori ſatisfacit: & reſiduum in cauſam iudicati conuertitur.

Quòd ſi res ſit pignerata,[ſ] quę pignori capta eſt, videndum eſt an ſic diſtrahi poſſit, vt dimiſſo creditore ſuperfluum in cauſam iudicati conuertatur. Et quamquam non cogatur[t] creditor rem quam pignori accepit, diſtrahere: tamen in iudicati exſecutione ſeruatur: vt ſi emptorem inuenerit res quæ capta eſt, qui dimiſſo priore creditore ſuperfluum ſoluere ſit paratus, admittenda ſit huius quoque rei diſtractio.[u] nec videtur deterior conditio creditoris fieri, ſuum conſecuturi, nec prius ius pignoris dimiſſuri, quàm ſi ei fuerit ſatisfactum.*

C Poſt rem venditam & in ſolutum datam ceſſat ſummaria cognitio iudicum exequentium. Bartolus.

Si poſt addictum[x] pignus aliqua cõtrouerſia emptori mouea-

n *Præiudicare.* ſi ſummatim feratur ſententia, non præiudicatur: vt &. s̃. de libe. agno. l. ſi quis à liberis. §. meminiſſe. ſec⁹ ſi plene: vt not. C. de ordi. cog. l. ij.
o *Nec eum.* mouentem litem. vel verius, id eſt victorem. & dic, reſtituta, id eſt tradita: vt j. de verb. ſignifi. l. verbum reddendi.
p *Integris.* id eſt omnibus integre venientibus quæ ſunt neceſſaria ad vſucapionem: & ſecũdum hoc proficiet vſucapioni, ſcilicet faciendę per creditorem: vt. s̃. de adquir. poſſ. l. Pomponius. §. ſi iuſſu. ſecũdum quoſdã. quod poteſt dici poſt addictionem. ſi autem tantum pignori capiatur, vt hic erat, dices, integris omnibus, id eſt tã iure debitoris quã creditoris: item & eius qui mouet controuerſiã ſuper re capta in cauſam iudicati. & quod ſubiicit vſucapioni, ſcilicet interrumpendæ. fuit enim naturalis interruptio: vt ſupra de vſuc. l. naturaliter. nam miſſus in poſſeſſ. non poteſt vſucapere, cum nõ habeat poſſeſſionem:[e] vt ſupra de adquirend. poſſ. l. iij. §. fina. & infra vti poſſi. l. ſi duo. §. creditores.
q *Proficiat.* quia pro ſuo poſſidens vſucapit.
r *Sine controuerſia.* vt C. quando fi. vel pri. l. ij. & j. eo. §. ſed vtrum.
ſ *Pignerata.* cuidã alij ex conuentione.
t *Non cogatur.* aliàs. ſcilicet vt &. s̃. de pigno. actio. l. quamuis.

e] Idẽ Imo. & Al. cõtra Bar. qui contrariũ tenet.

*ſatiſdatum

h *Amplius quàm.* aliàs deeſt quàm. & tunc eſt plana. aliàs non deeſt, & tũc dic nõ amplius quàm quod ſibi, &c. id eſt nihil vltra. iam enim nihil vltra debitum eſt, cum præſumatur pro toto accepiſſe: & verbum amplius expone. id eſt decætero. non autẽ poterit pignora reſtituere, & debitum petere. ſed quidam dicunt quòd reſiduum ad quod pignus nõ ſufficit, poteſt petere: & non plus, ſi forte vellet pœnitere de eo quòd pignora accepit: quod præcedens & ſequens litera non patitur: licet eſſet æquum: & licet ſic ſit in pignore conuentionali: vt. C. de iu. do. impe. l. fin. §. ſed ſi quidem. Sunt & aliæ differentiæ inter cõuentionale & prætorium ſiue iudiciale pignus: vt no. s̃. de pigno. actio. l. j.
i *De credito.* ſ. cætero, adeo vt probatio in cõtrarium non admittatur: vt dixi. & ſic no. quòd lex præſumit remiſſionem reſidui, & tranſactionem factam, vt aliàs pactionẽ: vt. C. de pact. l. ij. ſecus ſi partem debiti accepiſſet: vt. C. de excep. l. ſi ex maiore. ſed alij dicunt decætero. i. deinceps: quia velit pœnitere: vt dixi.
k *Petere.* ar. s̃. de procura. l. in cauſæ. in prin.
l *Fiat.* ab aliquo iure dominij. idẽ ſi iure poſſeſſionis: quia dicat

D u *Diſtractio.* & ſic vel creditor conuentionalis pignoris vendet, vel venditioni conſentiet. aliàs etiam eo inuito fiet.
x *Si poſt addictum.* id eſt captum & poſtea venditum auctoritate iudicis. Et continua: Quia ſupra dixit quando controuerſia mouetur ante addictum pignus, vbi ſummatim cognoſcitur: nunc quando poſt, vbi ſiue de proprietate ſiue de poſſeſſione fiat quæſtio, non ſe intromittunt exequentes, cuicunq; ſit addicta. ſi autem de pretio: conſulitur iudici vt omni alia quæſtione omiſſa, aut præſenti pecunia vendat: aut ſi hoc non fecerit, res ipſas vbicunque inueniat, quaſi nondum vinculo pignoris liberatas accipiat. Sed quare magis de pretio? Reſpondetur, quia ibi non eſt longa cognitio auferre rem: imò ideo, quia nihil videtur feciſſe executor, niſi pretium ſoluatur: quo ſoluto totum videtur feciſſe: cum ei amodo auocari non poſſit pretium. vbi autem ſibi res eſt addicta, ſemiplene facit executor. nam tum demum extinguitur iudicati actio omnino, ſi res addicta facta eſt accipientis: vt infra de ſolutio. l. ſi quis aliam. vnde ea euicta non ceſſat eorũ audientia, ſecundum quoſdam, prout habes non ceſſabunt, & poſtea, idemque, &c. & ſic ad proximum dictum refertur. Vel ſecundum alium ceſſat eorum officiũ: quia licet non plene, tamen

prout voluit petitor finierunt. arg. ſ. eod. §. ſi pignora. ſed pretio non ſoluto nec plene nec ſemiplene fecerunt. Azo.

a] Iſta non placet Barto. Pau. & Alex.

a *Periculum.* quo ad hoc vt teneatur pretium ſoluere. Item quo ad executorem, vel victorem, qui de euict. non tenetur: ſed non quo ad illum cui proficit ſolutio: vt ſupra de euict. l. ante. §. j. & l. ſi pignora. &. C. de eui. ſi ob cauſam.

b *Ceſſabunt.* Si habes, nonne ceſſabunt? reſpon. vtique ceſſabunt: & hoc ſi quæſtio proprietatis vel poſſeſſionis moueatur: ſecus ſi pretij nō ſoluti: vt ſubiicit. Item hoc ſiue tradita ſit iam poſſeſſio: vt hic. ſiue non: vt ſupra proxi. reſpon. dummodo contracta ſit venditio. nam & ante fieri poteſt controuerſia: vt. C. de rei vindic. l. ſi fundum. &. C. de euict. l. ſi poſt. venditione autem non facta ſummatim cognoſcetur: vt ſupra. §. ſi ſuper rebus. Item alia litera eſt, non ceſſabunt.[b] & tunc dic cum mouetur quæſtio de pretio. Alij dicunt priori[c] caſu non ſuſcepiſſe periculum: hic ſic. & ſic non ceſſat. Alij[d] quòd ſuperiori caſu agitur aduerſus aliū ad quem poſſeſſio caſu deuenerat: hic conueniebatur: & ſic hic non ceſſat.

b] Iſta non placet Ale.
c] Hac ſol. cōmuniter no. tenetur ſecūdū Alexan.
Vide in hunc locum Eraſ. Chil. 4. cent 9. prouer. 8
d] Iſta etiam nō tenetur, ſecūdum Alexan.

c *Idemq.* quod in proximo caſu, ſi habes nōne. vel ad primum, non ad proximum, ſi habes non ceſſabunt. ſed alij referunt ad proximum etiam ſi ſit, non ceſſabunt.

d *Addicta.* alio emptore non inuento: vt eo. §. ſi pignora.

e *Non ſoluat.* executoribus qui vendunt: vt ſupra de euic. l. ſi pignora. Accurſius.

f *Videndum eſt.* hic poteſt continuari: quid enim, &c. vſque illuc, melius, &c. & tunc aſſume. & non puto, &c. & iunge cum eo: melius, &c. & ſecundum hoc, quid enim, &c.

g *Et.* examinatio quæſtionis. vel lege recte: & quod dicit non puto vltra procedere debere, id eſt vt mandet ſententiam executioni pro pretio non ſoluto in alias res ipſius emptoris.

h *Cæterum.* id eſt alioquin.

i *Longe.* in infinitum. pone enim iterum ab aliquo ſuper rebus illius emptoris captis moueri quæſtionem. Item quod ſubiicit, quid enim, &c. dic quòd probat cauſam ſuæ reſponſionis: quod longe. ſcilicet res abiret. nam aut dices quòd condemnabunt emptorem, & eius res capient & diſtrahent: aut dices quòd habebunt pro condemnato. hoc ſecundum dici ſemper non poteſt. quid enim ſi negat ſe emiſſe vel dicit ſe pretiū ſoluiſſe quod negatur ſolutum? neceſſe ergo habes dicere condemnationem faciendam. ſed quodcunque diceres, vel pro iudicato habendum, vel condemnationem fieri,[e] procederes in infinitum: quia quod in venditione primi condemnati contingit, poſſet contingere in venditione bonorum ſecundi & tertij: & ſic per ſingulos. quod eſſet abſurdum.

e] Iſta gloſ. eſt de mente Bar. Pau. & Alex.

tur: an ſit cognitio eiuſdem iudicis qui ſententiam executus fuerit, videndum eſt. Et cum ſemel emptio perfecta ſit: eiuſque qui comparauit, periculum[a] vertatur: non puto locum eſſe cognitioni. Certè poſteaquam inductus eſt emptor in poſſeſſionem: nónne ceſſabunt[b] partes eorundem iudicum? Idémque[c] & ſi ipſi cui quis iudicatus eſt, res fuerit addicta.[d]

Si per iudicem exequentem res ſit vendita, pretio non ſoluto ceſſat officium iudicis in pretio exigendo: vnde res debet vendi præſente pecunia, vel res vendita reuocari. Bartolus.

Sed ſi emptor cui pignora ſunt addicta, exequente iudice pretium non ſoluat:[e] vtrum aduerſus emptorem porrigere manus debeant iidem iudices qui ſententiam exequuntur, videndum eſt.[f] Et[g] non puto eos vltra procedere. Cæterum[h] longè[i] res abibit. Quid enim dicemus? Condemnabunt emptorem, & ſic exequētur aduerſus eum ſententiam? an ſtatim pro iudicato[k] habebunt? & quid ſi neget ſe emiſſe, aut exſoluiſſe contendat? Melius igitur erit, ſi non ſe interponant:[l] maximè cum nec habeat[m] actionem aduerſus eum is cui[n] iudicatum fieri deſideratur. nec iniuria adficietur.[o]

Oportet enim res captas pignori & diſtractas, præſenti pecunia diſtrahi: non ſic, vt poſt tempus pecunia ſoluatur. Certè ſi ſe interponant:[p] hactenus debebunt interuenire, vt ipſam rem addictam[q] capiant, & diſtrahant, quaſi non vinculo pignoris liberatam.[r]

D Vbi aliæ res non ſunt, nomina capiuntur eorum qui confitentur: quæ exigentur vel vendentur vt iudici videbitur. Bart.

Sic quoque[f] iudices exequentur iudicatum, vt nomina iure pignoris capiant, ſi nihil aliud[t] ſit quod capi poſſit. Poſſe enim nomen iure pignoris capi, imperator noſter reſcripſit. Sed vtrum confeſſum nomen tantùm capi poſſit, an etiam ſi neget quis ſe debere, videamus. Et magis eſt vt id dumtaxat[u] capiatur, quod

B confitetur.[x] Cæterum ſi negetur, æquiſſimum erit diſcedi à nomine: niſi fortè quis exemplum ſecutus[y] corporaliū pignorum, vltra proceſſerit, dixeritque ipſos debere iudices de nomine cognoſcere,[z] vt cognoſcunt de proprietate.[a] ſed contra reſcriptum eſt.[b] Item quid dicemus? vtrum ipſi iudices cōuenient nomen,[c] exigéntque id quod debetur, & in cauſa iudicati conuertent: an vero vendent nomen, vt pignora corporalia ſolent? Et neceſſe eſt, vt quod eis facilius videatur ad rem exequendam, hoc faciant.

C Si creditor habet pecuniam debitoris, vel debitori deſtinatam: ipſa pecunia capitur: non debitoris nomen. Bartolus.

Sed & ſi pecunia penes argentarios ſit: æquè capi ſolet. Hoc amplius & ſi penes alium quem, deſtinata tamen ei qui condemnatus eſt: ſolet pignoris iure capi,[d] & conuerti in cauſam iudicati. Præterea pecuniam quoque depoſitam nomine condemnati, vel in arcam recluſam ſolent capere, vt iudicato ſatisfiat. Hoc amplius & ſi pupillaris pecunia in arcam repoſita ſit ad prædiorum comparationem, & citra permiſſum prætoris ab eo qui exequitur iudicatum, ſolet capi,[e] & in cauſam iudicati conuerti.

k *Pro iudicato.* vt ſic non condemnetur. & ſic eſt argu. quod confeſſus non condemnatur. quod dic vt infra tit. j. l. j.

l *Non ſe interponant.* ad exequendam ſententiam pro pretio.

m *Cum nec habeat.* ſi eſt habeat, in ſingulari, dic habeat, is. ſcilicet emptor cōtra eum cui, &c. ſed aduerſus eum qui pretio pignoris liberatur: vt ſupra de euic. l. antepen. & ſic ſupple: ergo & iſte victor non debet habere cōtra eū emptorem. vel dic is. ſcilicet victor aduerſus eum emptorem.

n *Cui.* id eſt à quo. nā frequenter datiuus pro ablatiuo ponitur. ſi habes in plurali habeant, ſcilicet exequentes cōtra victorem. quaſi dicat ſicut non poſſunt iudices ſtare pro emptore cōtra victorem: ſic nec contra emptorem pro victore. & ſecundum hoc abundat is. vel etiam legi poteſt cum ſeque. verſi. quaſi dicat is cui, &c. non afſici damno, &c.

o *Adficiatur.* ſcilicet victor.

p *Interponāt.* executores prædicti, quia emptor non ſoluit pretiū: vt dictum eſt. Accur.

q *Addictam.* id eſt captam & venditam.

r *Liberatam.* non videtur ergo poſſe haberi fidem de pretio ab exequentibus: & ſi habeatur, non tranſeat dominium. arg. infra de iure fiſc. l. ſi procurator. in fin. ſed qualiter auferatur ei ſi dicat ſe ſoluiſſe pretium? Reſpon.[f] hoc forte non dicebat: aliàs contra.

f] Idem & ſi diceret. dum tamen conſtaret iudici emptorē nō ſoluiſſe. Barto An. & Alexan.

ſ *Sic quoque.* quaſi dicat nō ſolum prædicto modo exequuntur iudicatum, ſed etiam iſto.

t *Aliud.* corporale, vel ſit. ſ. in quæſtione: vt. ſ. eo. §. ſed illud.

u *Id dumtaxat.* ſcilicet nomen.

x *Cōfitetur.* paſſiue ponitur. R.

y *Secutus.* in nomine, vt cognoſcatur de eo ſicut de corporali pignore.

z *Cognoſcere.* ſummatim: vt. ſ. eo. §. ſed ſciendum.

a *De proprietate.* ante addictionem.

b *Reſcriptum.* ergo non confeſſi tantum capient.

b *Reſcriptum eſt.* quæritur quare ſecus? Reſpon. quia facilius in rebus corporalibus habetur ſummaria cognitio. cætera dic vt not.[g] C. quando fiſcus vel pri. l. ij.

c *Conuenient nomen.* tunc. ſcilicet quando nomen non diffitetur.

d *Capi.* ſic dicendo, habeas illud nomen loco pignoris. & iſte poſtea habebit vtilem actionem,[h] ſicut video in nomine pignori obligato ex conuentione: vt ſupra de pign. l. cum conuenit. & facit. C. de præto. pigno. l. j. & ij. &. C. de his qui ad eccle. confu. l. fin. §. ij. Accurſius.

e *Solet capi.* pupillo condemnato.

g] Et bene Bar. & P.
h] Scilicet hypothecariā cauſatam ex pignore capto per iudicem: vel vtilem actionē perſonalem An. & Alex.

Sunt qui.

S*Vnt qui in id.*] CASVS. Debes ſcire quòd regulariter quilibet conuenitur in ſolidum, exceptis quibuſdam perſonis quæ cõueniuntur in quantum facere poſſunt, deducto ne egeant, & non deducto ære alieno: vt ſocius. Itẽ patronus patrona, & liberi eorum, & parentes. Item maritus quando conuenitur de dote. Item miles qui in militia exiſtens contraxit debitũ. nam iſti in quantum facere poſſunt, cõueniũtur. Tandem dicit: quidam eſt debitor multorum ex ſimili cauſa: nec eſt omnibus ſoluendo. dicitur quòd occupantis cõditio erit melior. & ſi vnus egerit, nõ deducitur quod debetur aliis qui ſunt ſimilis cõditionis. ſic eſt & in act. de peculio. & idem ſi filius vel libertus agat contra patrem, vel patronum. nam non deducitur quod aliis filiis vel libertis debetur. eſt & alius qui conuenitur in quantum facere poteſt: vt qui conuenitur ex cauſa donationis: & iſte deducit quod omnibus debet. Itẽ quod ſupra dixi, quòd ſi vnus filiorum agat cõtra patrem vel patronũ, eſſe occupantis meliorem cõditionem: intelligas tamen quòd ille conueniatur deducto ne egeat. Item ſi vir conueniatur ab vxore ex cauſa dotis, ſiue ex alio contractu: habet vir hoc priuilegium, vt conueniatur in quantum facere poteſt. Idem econtra ſi vxor conueniatur à viro ex aliquo contractu. Item priuilegium quod datur viro ſi conueniatur ab vxore, idem priuilegium datur ſocero & patri viri. Sed quid erit ſi pater mulieris promiſit dotem genero pro filia: & fecit pactum quòd gener lucraretur ſi filia decedat in matrimonio: nunc gener agit contra ſocerum ad hanc dotem: nunquid hic ſocer habet priuilegium ne conueniatur niſi in quantum facere poteſt? Certe nõ. & hoc eſt verum ſi ſoluto matrimonio per mortem filiæ gener petat dotem. ſi autem adhuc conſtante matrimonio gener petat dotem à ſocero, tunc ſocer condemnandus eſt in quantum facere poteſt. Item quod dictum eſt ſocerum genero condemnari in quantum facere poteſt, fallit ſi conuentus neget ſe ſocerum, vel ſi conueniatur ex cauſa doli. Item priuilegium quod datur viro, datur etiam procuratori viri, vel defenſori qui conuenitur nomine viri, & eo viuo: poſt mortem autem viri conuenitur in ſolidum. Item priuilegium quod dixi prædictis perſonis dari, non tranſit ad eorum fideiuſſores. Item priuilegium quod datur viro & aliis perſonis ſupra numeratis, non vadit ad heredes eorum, ſed in ſolidum tenentur. & hoc dicit hæc lex cum ſeq. vſque ad. l. ſi conuenerit. Franciſcus Accurſius.

† Flo. Sociũ.
* accipiẽdũ.

l.6.j̃.eod. Errore Triboniani bis hoc poſitum eſſe ait Anto.Augu.lib.1.c.7.

Perſonæ hic enumeratæ conueniuntur & exiguntur in quantum facere poſſunt, & ære alieno non deducto. fallit in donatario. Bartolus.

XVI. IDEM *libro ſexagenſimotertio ad Edictum.*

SVnt qui in id quod facere poſſunt [a] conueniuntur: id eſt [b] non deducto ære alieno. [c] & quidem ſunt hi ferè, [d] qui pro ſocio conueniuntur. Socius † autem omnium bonorũ accipiendus [e] * eſt. Item parens,

XVII. IDEM *libro decimo ad Edictum.*

PAtronus, [f] patrona, liberique eorum, & parẽtes. [g] Item maritus de dote [h] in id quod facere poteſt, conuenitur.

XVIII. IDEM *libro ſexagenſimoſexto ad Edictum.*

ITem miles [i] qui ſub armata militia ſtipendia meruit, condemnatus, eatenus quatenus facere poteſt, cogitur ſoluere.

XIX. PAVLVS *libro ſexto ad Plautium.*

INter eos quibus ex eadem cauſa [k] debetur, occupantis [l] melior conditio eſt: nec deducitur quod eiuſdem conditionis hominibus debetur: ſicuti fit in de peculio actione. [m] nam & hic [n] occupantis melior eſt cauſa. Sed & ſi cum patre patronóve agetur, non eſt deducendum æs alienum: maximè quod eiuſdem conditionis [o] perſonis debebitur, vt liberis, libertis. Is quoq; qui ex cauſa donationis conuenitur, [p] in quantum facere poteſt condemnatur, [q] & quidem is ſolus [r] deducto ære alieno. [ſ] Et inter eos [t] quibus ex ſimili cauſa pecunia debetur: occupantis potior erit cauſa. imò nec † totum quod habet, extorquendum ei puto: ſed & ipſius * ratio habẽda eſt ne egeat.

† l.73.j̃. de re iur. quæ videtur oſtendere hæc verba, nec totum quod habet &c. etiam pertinere ad alias perſonas Ant.Aug. li.1.cap.7.
* ipſi.

a *Poſſunt*. deducto ne egeant. aliàs nullum eſſet priuilegium: vt infra de reg.iur.l.in condemnatione.in princ.

b *Id eſt*. pro ſcilicet ponitur, ſecundum Ioan. ſic ſupra quando act.de pecul.eſt anna.l.j.§.quandiu.in glo.id eſt.Azo.

c *Aere alieno*. excipe donatorem: vt.j̃.eo.l.inter eos.§.fin.

d *Fere*. fere dicit: quia ſi negauit ſe ſocium eſſe, in ſolidum condemnatur: vt.j̃.eo.l. ſed hoc.§.cauſæ. quia & alij ſunt, vt donator: vt.j̃.eo.l.inter eos.in fine. Item qui ceſſit bonis: vt.j̃.de ceſ. bo.l.is qui bonis. Item filius exheredatus vel abſtentus. quod dic vt not ſupra quod cum eo.l.ij.&.iij. Vel fere dicit, quia hic etiam enumerati non ſemper habent beneficium: puta maritus, vel ſocius, ſi quid dolo facerent: vt ſupra pro ſocio.l. verum. §.tempus.verſi. hoc quoque.& ſupra ſol.matri.l.etiam.§.licet.&.C.de rei vxo. act. §. cum autem. vel tertio, ſecundum H. fere propter donatorem dicit, qui æs alienum deducit: vt dixi.

e *Accipiendus eſt*. contra ſupra pro ſoc.verum.in prin.vbi etiam ſpecialis rei ſocium dicit habere beneficium hoc. Solu. hic ſub. maxime. vel illa ad iſtam trahitur. vel hic interrogatiue lege: & ſolue per illam: vel vt ibi.prima placet.

f P*Atronus*. niſi patronatus ius amiſerit, quod multis modis fit: vt not.C.de bo.quæ libe.l.fin. Accurſius.

g *Parentes*. in infinitum, cum ſit fauor in omnibus his, accipe vt ſupra de in ius vo.l.quique.§.parentes.&.l.ſed & ſi.§.liberos autem.& de libe.& poſthu.l.cum quidam.proprie tamen aliter: vt ſupra de gradi.l.iuriſconſultus.§.parentes.

h *De dote*. vt ſupra ſolu.matri.l.maritum.cauet tamen de ſoluendo ſi peruenerit ad fortunam pinguiorem: vt C.de rei vxo.act.§.cum autem. Sed contra.inſtitu.de act.§.item ſi de dote. Sed non eſt: quia in quãtum facultas patitur, vt ibi: idem eſt quòd in quantum facere poteſt. Item contra ſupra de neg.geſt.l. diuortio. in princ. Sol. vt infra eod.l.non tantum.in glo.ij.

i I*Tem miles*. facit ſupra eo.l. miles.in princ. & quod ibi not. & no.quòd iſtæ tres leges reſpiciunt ſecundã partem rubricæ.

k I*Nter eos. Ex eadem cauſa*. in genere dicit, id eſt ex credito: ſed eandem cauſam dicit, quia omnibus in quãtum facere poteſt, debet condemnari. & ſic omnium eſt eadem cauſa vel conditio in condemnatione. aliàs aliter dicitur eadẽ cauſa, vt infra de except.rei iudic.l. & an eadem.& aliàs aliter: vt ſupra de inoffic.teſta.l.circa.

l *Occupantis*. occupare dicitur, qui primò ad ſententiam peruenit: vt ſupra de pecu.l.ſi uerò. aliàs qui primo litem conteſtatur: vt ſupra de lega.j.l. ſi pluribus. Item hoc accipe inter non priuilegiatos & priuilegiatos æquali priuilegio perſonali: vt ſupra quod cum eo.l.ſed an.& de pecul.l. ex facto. §. plane. quæ ſunt contra.niſi in duabus dotibus: vt.C.qui po.in pign. ha.l.ſi.§.fin. Item non videtur melior conditio occupantis, cum in executione vltimus veniat cum primo: vt infra eod. l.in iudicati. quæ eſt contra.Solu.in hoc eſt melior, quia totius debiti fit certa condemnatio non habito reſpectu quòd alij hic idem conuentus damnari poteſt poſtea. at in vltima ſententia debet haberi reſpectus ad primã: vt quod debetur ex prima, ex bonis deducatur: & ſi quid in bonis ſuperfuerit, ſecundum eius æſtimationem fiat condemnatio. cum autem vtraque ſententia executioni mandatur, non poteſt petere primus vt primo ſibi ſatisfiat, & poſtea alij: imò vterque admittitur: pro rata tamen portione debiti cuiuſque: ſcilicet vt plus accipiat cui plus debetur: vt ibi. quod multum prodeſt vltimo, ſi forte bona poſt vtranque ſententiam ſint minorata. habetur ergo ratio non in executione, ſed in ſententiæ prolatione. Si autem ſolus ſecundus primo petat executionem, non habetur ratio primi qui non petit: imò ſecundi occupantis melior erit cauſa: vt ibi. Accurſius.

m *In de peculio actione*. vbi non deducitur. quod dic vt ſupra de pecu.l.ſi vero.

n *Et hic*. in actione de peculio: vt. d. l. ſi vero. & in aliis etiam caſibus ibi no.

o *Eiuſdem conditionis*. nec aliis, excepto donatore: vt infra proxi. & infra eo.l.exheredatum. Accurſius.

p *Conuenitur*. ex ſtipulatione olim: hodie etiam ex nudo pacto datur ex lege condictio: vt.C.de dona.l.ſi quis argentum.§.pe.

q *Condemnatur*. ſi ab eo cui donauit, conueniatur. ſecus ſi ab eo cui ſic delegatus eſt: infra eo.l.Neſennius. Azo.

r *Is ſolus*. & hoc eſt contra infra eod.l. in iudicati. ſed ſolue vt modo dixi.

ſ *Alieno*. in quo non computatur quod ex ſimili cauſa debetur; vt ſubiicit.

t *Inter eos*. ſcilicet donatarios. & facit.j̃.eo.l. cum ex cauſa. &.l. exheredatum.& de reg.iur.l.diuus.&.l.quotiens.&.l.in condemnatione.& ſupra de dona.l.qui in donatione.& ſupra ſolu.matri. l, maritus.ij. Hic quæro, ſecundum Azo. an hæc exceptio vt quis damnetur in quantum facere poſſit, ſit dilatoria, vel peremptoria? videtur dilatoria: quia non ſemper obſtat agenti. vt inſtit. de

Exceptio vt quis condemnetur in quantum facere poteſt, an ſit dilatoria, vel peremptoria.

excep.§.perpetuæ.&.§.temporales.Item quia ſi ſoluatur, non eſt repetitio: vt.ſ.de condic.inde.l. in diem.&.l.quod nomine.&.l. nam & ſi maritus.Econtra perpetua: quia poſt litem cōteſtatam opponitur: imò etiam quandoque poſt ſententiam: vt.j.eod.l. Neſennius.§.fin. quod nō eſt in dilatoriis: nec etiam peremptoriis: vt. C. ſentent. reſcin.non poſſ.l.peremptorias. ſed Ioan. dicit eam dilatoriam.

a N*On tantum dotis nomine.Condemnatur.* etiam ſoluto matrimonio: & etiam eo conſtante in caſibus permiſſis: vt ſupra de iud. dot.l.mutus.§.manente.

b *Condemnandus eſt.* cōſtante matrimonio, nō ſoluto: vt. ſ. de nego. geſt.l.diuortio.in prin. etiam ſi durante matrimonio contraxit. Nec obſtat.ſ.de conſtit.pecu.l.iij.vbi ex alio contractu etiā ſoluto matrimonio habet priuilegium: ſed ibi ideo, quia imitatur naturam primi contractus actio de conſtituta: vt ſupra de dona.l.qui id quod. in princip.& facit.C.de dona. inter vir. & vxo. l. & ſi de tua. Item hoc in contractu: ſecus in delicto: vt infra eo.l.ſi rerum.& arg.j.eo.l ſed hoc ita.§.j.Accur.

†Vide Eraſ. Chil I.cent. 5.prouer.15. &Chil.2.cēt. 5.prouer.82.

Verba Plauty quæ poſtea repræhendit Paulus.

c S*Icut. Cum ſocero.* patre viri: vt ſupra ſolu. ma.l. rei iudicatæ.§.fin.&.l.ſeq.

d *Cum ſocero.* patre vxoris.Accurſius.

e *Vtimur.* nos ergo ſequimur æquitatem, in qua lex deficit: vt &.ſ. ſolu. matri.l. ſi vero.§. de viro.&. C. de pact. conué. tam ſuper dote. l.hac lege.& de vſucap. dicitur. ſed hoc ſoluto matrimonio: vt inferior lex diſtinguit: vt ſupra ſolu.matrim.l.ex diuerſo.in princ.

f S*Ed hoc ita. Soluto matrimonio.* per mortem filiæ.aliàs non valeret pactum: vt ſupra de pact. dot. l.ij. & debeat lucrari dotem ex pacto: vt ſupra de iur.do.l.ſi de dote.

g *Succurrendum.* ratio diſtinctionis hæc eſt, quia conſtante matrimonio durat affinitas & in parentibus viri, quia affines ſunt vxori: & in parentibus vxoris, quia affines ſunt viro: cæterum vxore mortua, & ita ab vna parte affinitatis vinculo ſoluto, ſicut amoris vinculum, ita & priuilegij decreſcit beneficium.

Affinitas an ſit conſtante matrimonio inter parentes viri & vxoris: & q̃d ſoluto matrimonio.

h *Socium.* facit ſupra eod.l.ſunt qui.& ſupra pro ſocio.l.verum. §.tempus.verſi.hoc quoque.&.l.ſi vnus.§.fin.& infra de fideiuſſ. l.ſi dubitetur.§.j.

i S*I cum.Fuerit.* id eſt fieri poſtuletur.

k *Facere poteſt.* ſcilicet maritus: vt.ſ.ſol.matri.l.alia.§.j.& eſt ratio: quia ſi nō obtulit ſe, in dominum fiet executio: vt.ſ.eo.l.ſi ſe.ſiue obtulit, actione mādati, vel neg.geſt.recuperaret à domino.eſt ergo æquum vbique procuratorem ſic damnari.Acc.

l *Defenſor.* ſine mādato.nec enim deterior, &c.vt ſupra de proc. l.ſed & hæ.§. defendere.&.l. minor.§. quoniam. & facit infra de except.l.omnes exceptiones.

Poteſt eſſe iudicium inter virum & vxorem conſtante matrimonio ex alia cauſa quàm ex cauſa dotis: quia illa non poteſt conſtante matrimonio peti. Paul.

xx. Modestinvs *libro ſecundo Differentiarum.*

NOn tātùm dotis nomine maritus in quantum facere poſſit condemnatur: [a] ſed ex aliis quoq; contractibus ab vxore iudicio conuentus, in quantum facere poteſt condemnandus eſt [b] ex diui Pij conſtitutione. quod & B in perſona mulieris æqua lance † ſeruari, æquitatis ſuggerit ratio.

Socer vxoris pro dote conuentus, hoc beneficium habet. ſed ſocer viri non, ſi conueniatur ſoluto matrimonio. ſecus ſi eo conſtante.h.d.cum princ.l.ſeq.Barto.

xxi. Pavlvs *libro ſexto ad Plautium.*

SIcut autem cum marito agitur, ita & cum ſocero, [c] vt nō vltra facultates damnetur. An ſi cum ſocero [d] ex promiſſione dotis agatur, in id quod facere poteſt, damnandus ſit? Quod & id æquum eſſe videtur: ſed alio iure vtimur, [e] vt & Neratius ſcribit. C

xxii. Pomponivs *libro viceſimoprimo ad Quintum Mucium.*

SEd hoc ita accipiēdum eſt, ſi à ſocero dos ex promiſſione petatur ſoluto matrimonio. [f] verùm ſi manente matrimonio dos ab eo petatur, ſuccurrendū [g] vtiq; eſt, vt ne maioris ſummæ condemnetur, quàm quantum facere poteſt.

Qui mētitur in eo quod eſt cauſa beneficij, perdit beneficiū. Bart.

Quod autem de ſociis dictum eſt, vt & hi in quātum facere poſſint condemnentur: cauſa cognita ſe facturū prætor edicit. Cauſæ cognitio autē in hoc erit, vt negāti ſe ſociū [h] eſſe, aut ex doli clau- D ſula obligato non ſuccurratur.

Exceptionē iure perſonali competentem domino, opponit procurator & defenſor. Barto.

xxiii. Pavlvs *libro ſexto ad Plautium.*

SI cum procuratore mariti de dote actum fuerit: [i] ſi quidē viuo marito condemnatio fiet, in quantū facere poteſt [k] fiet damnatio. nam & defenſor [l] mariti in id quod ille facere poteſt, dānatur: mortuo verò marito, in ſolidū. [m]

Exceptio iure perſonali competit fideiuſſori. Barto.

xxiiii. Pomponivs *libro quarto ex Plautio.*

ET ſi fideiuſſor [n] acceptus ſit rei [o] vel actionis, non proderit ei [p] ſi perſona pro qua fideiuſſit, in quantum facere poteſt condemnanda eſt. Si maritus ſoluēdo non fuerit: licet ipſi marito proſit quòd facere non poſſit (id enim perſonæ mariti præſtatur [q]) heredi [r] eius hoc non prodeſt.

xxv. Pavlvs *libro ſexageſimo ad Edictum.*

SCiendū * eſt, heredes earū perſonarū [ſ] nō in id quod facere C poſſunt, ſed in integrum teneri.

Si partes concordant qualiter ſententia feratur, iudex debet ſequi eorum voluntatem. Paul.

xxvi. Vlpianvs *libro ſeptuageſimoſeptimo ad Edictum.*

SI conuenerit inter litigatores, quid pronuntietur: non ab re erit, iudicem huiuſmodi ſententiam proferre. [t]

Appellatio non rite, interpoſita, non retardat executionem. Bart.

xxvii. Modestinvs *libro primo Reſponſorum.*

PRæſes prouinciæ [in] vſuras vſurarum condemnauit contra leges, [u] & ſacras conſtitutiones: [x] ideoque Lucius Ti-

m *In ſolidum.* niſi filius eiuſdem matrimonij ſucceſſit viro: vt ſupra ſolu.matri.l.etiam.in princ.

A

n E*T ſi fideiuſſor.* hæc lex non loquitur in marito, ſed generaliter.

o *Rei.* id eſt ſpeciei: & actionis: ſcilicet pro quantitate competentis. vel rei, ſcilicet dandæ vel tradendæ. actionis. id eſt acti ſiue facti. vel pro eodē pone rei & actionis: ſcilicet pro re competenti.

p *Ei.* ſcilicet creditori: imò fideiuſſori. Azo. qui in ſolidū condemnetur, & in ſolidum agat mādati: & hoc quia perſonale beneficium eſt, aliàs contra ſi rei cohęreat: vt infra de regu. iur.l.in omnibus. &.j.de except.l.omnes except.& inſtitu.de replica.§. finali. &. C.de vſur. rei iudic. l. fina.§. fin. item hoc niſi conueniatur vt defenſor: vt ſupra pro ſocio.l.verum.§.j.

q *Præſtatur.* ſic infra de regulis iur. l. in omnibus.

r *Heredi.* non ſuo: vt ſupra ſolu.matri.l.etiā.

ſ S*Ciendum.Perſonarum.* omniū prędictarum, excepto viro relinquente cūmunem filium: vt ſupra.l. proxi. dixi. & facit ſupra quod cum eo.l.ſed ſi.§. ſoli. & pro ſocio.l. verum.

*Iſta.l. cum præced. ad hoc allega. quòd diſpoſitio perſonalis cū perſona extinguitur. concor. text. in cano. pōtifices.12. q. 3. tex.in. c. requiſiſti. de teſta.& in. c. ſi gratioſè. de reſcrip.in 6. no. in ca. priuilegium de re iudi. in.6.

S*I cōuenerit.*] casvs. Mutuaui tibi.c.hoc pacto vt non tenearis niſi in quantum facere poſſis. nunc conuenio te ad iſta. c. Iudex huius cauſæ ſeruabit hoc pactum non condēnando te niſi in quātum facere poſſis. Frāciſc.Accurſius.

t *Proferre.* contra ſupra de arbit. l. qualem. Solu.ibi in arbitrio, hic in iudicio. Vel dic hic quid, id eſt de quo. pone quòd plura petere poteram: conuenit vt vnum tātùm peterem. vel hic iam lite agitata: ibi à principio. tu dic poni hic caſum quando conuênit vt in quantum facere poſſet, damnetur qui debebat in ſolidum damnari: vt ſupra de pactis.l. ſi quis crediderit. Quid autem ſi econtra? tunc aut beneficium habet propter reuerentiam perſonæ: & tunc non poteſt contra paciſci: vt ſupra ſolu.ma.alia.§.eleganter.aut iure contractus: [a] & tunc ſic: vt hic, &.C.de pact.ſi quis in conſcribendo. Item pone vt ſupra communi diui.l.iudicem. Item. C.de teſti.l.fin.

a] Iſtam glo. ſequuntur Bar. P. & Alexan.

P*Ræſes prouinciæ.*] casvs. Mutuaueras mihi. c. ſub vſuris aliquo tempore elapſo petis à me ducenta tam pro ſorte quàm pro vſuris, & vſuris vſurarum. iudex me ad hoç condemnauit. appellationem interpoſui forte poſt decem dies, & ſic mea appellatio pronuntiatur iniuſta. dicitur quòd ſentētia remanet firma. Franciſcus.

u *Leges.* vt & ſupra de condict. indeb.l.ſi non ſortem.in princip. Accurſius.

x *Conſtitutiones.* vt &.C.de vſur.l.fin.& dic condemnauit, ſcilicet tacite, non expreſſe. aliàs non valeret ipſo iure ſententia: vt. C.

quando

UNED

tius contra prolatam ſententiam iniuſtam præſidis appellauit.[a] Quæro, cum non ſecundũ legem hic Titius prouocaſſet: an exigi poſſit pecunia ſecundum cõdemnationem. Modeſtinus reſpondit, ſi ſententiæ[*] certa[b] quantitas cõtinetur, nihil proponi cur iudicati agi non poſſit.

Si ex duob⁹ delegatis alter ferat ſententiã vno modo, alter modo cõtrario, vel diuerſo: vtraq; ſentẽtia pẽdet quouſque per delegantẽ altera fuerit approbata. Pau.

XXVIII. IDEM *libro duodecimo Reſponſorum.*

DVo iudices dati[c] diuerſas[d] ſententias dederunt. Modeſtinus reſpondit, vtramque ſentẽtiam in pendenti[e] eſſe, donec cõpetens iudex[f] vnam earum † cõfirmauerit.

XXIX. IDEM *libro ſeptimo Pandectarum.*

TEmpus quod datur iudicato,[*] etiã heredibus eius, cæteríſq; qui in locũ eius ſuccedunt, tribuitur:[g] † videlicet quod ex tẽpore deeſt: quia cauſæ magis q̃ perſonæ beneficium prȩſtatur.[h][*]

XXX. POMPONIVS *libro ſeptimo Variarum lectionum.*

CVm ex cauſa donationis promiſſa[i] pecunia eſt: ſi dubiũ[k] ſit an ea res eouſq; donatoris facultates exhaurire poſſit, vt vix quidquã ei in bonis relictum ſit: actio in id quod facere poſſit, dãda eſt: ita vt & ipſi donatori aliquid ſufficiẽs relinquatur.[l] quod maximè inter liberos & parentes[m] obſeruandum eſt.

Condemnatis & confeſſis datur terminus ad ſoluendum: & ex cauſa prorogatur: quo elapſo pignora capiuntur, & poſt duos menſes diſtrahuntur. Bar.

XXXI. CALLISTRATVS *libro ſecundo Cognitionum.*

DEbitoribus[n] non tãtum petentibus[o] dies ad ſoluẽdum dandi ſunt,[p] ſed & prorogandi,[q] ſi res exigat. Si qui tamen per cõtumaciam[r] magis, quàm quia nõ poſſint explicare pecuniam, differant ſolutionem: pignoribus captis[ſ] compellendi ſunt ad ſatisfaciendum ex forma quam Caſsio proconſuli diuus Pius in hæc verba reſcripſit:[t] His qui fatebuntur[u] debere, aut ex re[x] iudicata neceſſe habebunt reddere,[y] tempus ad ſoluendum detur,[z] quod ſufficere pro facultate[a] cuiuſque videbitur. eorum qui intra diem vel ab initio datum,[b] vel ex ea cauſa poſtea prorogatum[c] ſibi, non reddiderint, pignora capi:[*] eáque, ſi intra duos menſes[d] non ſoluerint, vendantur. Si quid ex pretiis ſuperſit: reddatur ei cuius pignora vendita erant.

quando prouo. non eſt neceſ. l. ij. quæ eſt contra. Alij quòd hic erat quæſtio facti: ibi iuris. quod in idem recidit. Alij aliter dicũt: vt ibi notaui. Accur.

a *Appellauit*. poſt decem dies: vel quia ad minorem iudicem appellauit: vt. j̃. de appel. l. j. §. ſi quis.

b *Certa*. vt Co. de ſenten. quæ ſine cer. quãti. l. hæc ſententia. j. & facit. j̃. quæ ſentẽ. ſine appell. l. j. §. j. & j̃. de app. ſi expreſſim. & j̃. eod. l. cum prolatis. Accur.

D*Vo iudices.*] CASVS. Duo ſunt iudices delegati in vna cauſa. quilibet dedit ſuam ſententiam contrariam alteri. Dicitur quòd vtraque eſt in pẽdenti donec delegans confirmet quam vult. Fran. Accur.

c *Duo iudices dati*. id eſt delegati: vt non obſtet. j̃. eo. l. inter pares. quæ eſt cõtra: quia illa in ordinario dicit. vel hoc intellige [a] in interdicto vti poſſidetis, cum vterque æque probauit. Item in fami. erciſcun. iudicio, cum nõ poſſit apparere quis actor, & quis reus ſit. nec obſtat. s̃. de iudic. l. in tribus. & l. ſeq. illud enim intelligitur vt appareat quis primo de calumnia debeat iurare, ſecundum Al.

d *Diuerſas*. ita quòd cõtrarias. ſic. C. de fide inſtru. l. ſcripturæ.

e *In pendenti*. quia interim neutra aſtringit: neutra abſoluit: & tempus appellationis à tẽpore cõfirmationis cedit.

f *Iudex*. id eſt qui eos delegauit ſecundum quoſdam. vel dic eum competentem qui ad hoc delegabitur: vt C. de appell. iubemus ſiqua. & facit ſupra de lib. cau. l. duobus. & in auth. vt iudi. nõ expec. ſa. iuſſi. §. ſi autem. & ſupra de arbi. itẽ ſi. §. fi. & l. ſicuti. & l. diem. §. ſi plures. Ex prædictis diſtingue, aut ſunt delegati plures: & tũc obtinet quod hic dicitur, ſi ſunt pares: aliàs plurium ſententia obtinet: vt ſupra de arbi. l. ſicuti. Si ordinarij impares: tunc quod eſt infra eo. l. Pomponius. aliàs incipit, ſi vni. ſi pares: tunc quod in. l. inter pares. & facit. j̃. de ver. obli. l. qui ex pluribus.

T*Empus.*] CASVS. Cõdẽnatus habet ſpatiũ quatuor mẽſium ad ſoluẽdũ condemnationem. interim deceſſit. dicitur quòd id quod remanet ex hoc tempore, vadit ad eius heredẽ. Frã. Acc.

g *Tribuitur*. & etiam plus quandoque: vt Co. ſi penden. appella. mors interue. l. fi. Accur.

h *Præſtatur*. vt. s̃. eo. l. & ſi fideiuſſor. §. fi. & j̃. de reg. iu. l. in omnibus. & l. priuilegia. Accur.

C*Vm ex cauſa.*] CASVS. Ex cauſa donationis mille mihi promiſeras: & eſt dubium an hæc omnia ſoluendo remaneat tibi vnde poſſis ſuſtentari. dicitur quòd cõueniam te in quantum facere poſſis. & hoc maxime habet locum ſi eras meus pater qui hoc mihi promiſeras. Fran.

i *Promiſſa*. per ſtipulationem. hodie ſufficit nudo pacto: vt Co. de dona. l. ſi quis argentum. §. pe.

k *Dubium*. aut certum eſt eum eſſe diuitem, & non inquiruntur facultates: aut certum quod eſt pauper: aut dubiũ: & tunc inquiruntur. ſic C. de condic. inde. l. fi. & ſupra de condic. inde. l. ſufficit. & s̃. de dolo. l. & eleganter. §. non ſolum.

l *Relinquatur*. vt & j̃. de reg. iur. l. in condemnatione. & l. diuus Pius. & dicunt quidam in ſolidum teneri donatorem. ſed condemnari in quantum facere poteſt. alij dicunt nec teneri niſi in quãtũ facere poteſt. & facit. s̃. eo. l. inter. & j̃. eo. l. Neſenni⁹. §. fi.

A

m *Parentes*. donantes liberis: vt. s̃. eo. l. patronus. Accur.

D*Ebitoribus.*] CASVS. Cum debitor meus confitetur ſe mihi. c. debere: iudex debet ei præcipere vt ſoluat, dando aliquã dilationẽ. & ſi modica ſit, nec poſſit ſoluere intra illã dilationem, tunc lex dat dilationẽ. nã habebit quatuor mẽſes integros. & hæc ſunt vera quando debitor confitens non poterit incõtinenti ſoluere. ſi autem poterat, cum haberet pecuniam præ manib⁹, & nolebat ſoluere, & ſic eſt contumax: tunc pignoribus captis cogitur incontinẽti ad ſoluendũ. aut ſi non eſt contumax, ſed non poteſt ſoluere: tũc dilatio dabitur à iudice. & ſi eſt minor quàm legalis, ſupplebitur à lege, vt habeat dilationem quatuor menſiũ, ſi iuſta de cauſa impeditus nõ ſoluat intra primam dilationẽ. & ſi intra iſtam dilationẽ non ſoluat, tunc res eius pignori capientur. & ſi à tempore quo pignora ſunt capta, ceſſet per duos menſes ad ſoluẽdum, vẽdentur pignora, & ſatisfiet creditori. Fran. Accur.

B

n *Debitoribus*. poteſt dici vt loquatur tota lex quando non fuit lis conteſtata, nec proceſſit in figura iudicij: ſed tantum fuit reus cõfeſſus. vel poteſt dici ꝙ vſque ad verba reſcripti de definitiua dicat.

o *Petentibus*. cõfitentibus vel condemnatis.

p *Dãdi ſunt*. in ſententia definitiua, quod eſt quatuor menſium, vel plus, vel minus, ex cauſa: vel dic in præcepto, quod facit iudex in confeſſum citra formam iudicij.

q *Prorogandi*. ſcilicet ſi iudex minus quatuor menſibus dedit ſine cauſa, iam lex prorogat & ſupplet: vt. s̃. eo. l. iiij. §. ſi quis. Accur.

r *Contumaciam*. quia habent pecuniam: ſed nolunt ſoluere. ſic. s̃. man. l. Lucius. in fi.

ſ *Captis*. ſic inſtit. de ſatiſ. tuto. & cura. §. pe.

t *Reſcripſit*. reſcriptum loquitur poſt præceptum factum in confeſſum citra formam iudicij.

u *Fatebuntur*. tibi proconſuli. Accur.

C

x *Aut ex re*. aut, pro ſicut. nam quaſi cõdemnatus eſt confeſſus: vt. j̃. titu. j. l. j. vel dic vere eſt condemnatus confitens ipſa cõfeſſione, & ſtatim tempora iudicati currunt: vt. j̃. tit. j. l. certũ. §. fi.

D

y *Reddere*. ſcilicet ſtatim, ſi appareãt contumaces. cũ aliquo tempore tamẽ: vt. j̃. de ſolu. quod dicimus. ſed cur nõ definitiue damnatur confitens, ſed tantum ei præcipitur? Reſpond. quia non in forma iudicij fuit facta confeſſio, nec fuit iuratum de calumnia, nec lis cõteſtata: aliàs contra, ſecundũ nos: vt. j̃. tit. proxi. l. Iulianus. Alij contra: vt. s̃. ad. l. Aquil. proinde. ij. in fi. ſecundum Azo.

z *Detur*. cum non fuit contumax: vt. s̃. de iudi. l. ſi debitori.

a *Pro facultate*. ſi ſemper datur ꝓ facultate, ad quid quadrimeſtre inducitur? Reſpondeo prodeſt: quia vbi minus & ſine cauſa, ſuppletur à lege: ſed vbi tantum vel plus dat iudex, licet ſit ȩquũ plus dari, non ſupplet lex: vt. s̃. eod. l. iiij. §. ſi quis condemnatus. Item ſi iudex nihil dixit: de quadrimeſtri intelligitur.

b *Datũ*. à lege: ſcilicet quadrimeſtre tẽpus. vel dic à iudice. Acc.

c *Prorogatum*. quia iudex minus dederat: vt. s̃. eo. l. ſi ſe. §. ſi quis.

d *Duos menſes*. à die captionis. vel dic. à die ſententiæ. Azo. & hoc dic vt no. Co. de bo. auct. iud. poſſi. l. cum proponas. & facit. s̃. de compen. l. ſi cum militi. §. cum intra.

* ſi in ſententia.

a] Iſte intellect⁹ eſt ſingularis & approbatus per docto.

† eorum.

* iudicati.

† Ex lege. 12. tabul. Gell. li. 20. cap. 1. vide. l. 2. & 3. C. de vſur. rei iudic.

* Flo. præſtituitur.

Sententiæ cõtrariæ à diuerſis latæ ꝙ ſit ſtandum.

* capiantur] al. capiant.

C*Vm prolatis*.] CASVS. Cum haberem cauſam coram iudice, allegaui legem ſcriptam in corpore iuris, vel aliquam ſententiã principis in ſimili quæſtione, quæ decidit quæſtionẽ pro me: iudex credens ꝙ hæc lex nihil faceret ad quæſtionẽ, iudicauit contra me. dicitur ꝙ hæc ſententia tenet: niſi retractetur remedio appellationis. Franciſcus.

a *Cum*. ab aliis iudicibus non definitiuas, ſed interlocutorias à principe. Accur.

b *Prolatis*. i. oſtenſis & allegatis ab eo pro quo faciebant. & dic cognitionibus, id eſt ſententiis aliorum iudicum in ſimilibus negotiis: & ſecundum hoc bene exiſtimauit: vt & C. de ſen ten. l. nemo. idem tamẽ ſi contra exiſtimaſſet. Vel dic cognitionibus, id eſt ſentẽtiis domini imperatoris, quæ ſunt lex: vt C. de legi. & cõſtitu. l. fi. & idem ſi quælibet alia lex fuit allegata, & à iudice non audita, quia non credidit facere ad rem: & idem etiam ſi crediſſet, cũ non expreſſe ſed tacite iudicet contra eã: vt C. quando prouo. non eſt neceſ. l. ij. & . ſ. eo. l. prę ſes. & . ĩ. quę ſẽ. ſine ap. l. j. §. j. Quidam dicunt, & tertio, vbi expreſſe contra legem pronuntiat: vt minorẽ. xiiij. an. poſſe teſtari. nam valet ſentẽtia ſecundum eos ſi putauit aliã eſſe quæ diceret contra, & illam non valere quæ dicit eum non poſſe teſtari: vel quia correcta: vel quia non ſic intelligatur. [a] quod non placet.

c *Conſtitutionibus*. aliàs cognitionibus.

† Cõcor. tex. in. c. cum inter eo. ti. extra. & iſta. l. ſecundũ Io. de Imo. & Alex. hic, eſt ſing. ad hoc quòd ſentẽtia lata contra tenorem alicuius legis dubiæ, quæ habet plures & varios intellectus, & ſic quæ eſt ſup ambiguo iure lata: illa talis ſententia valet: & non eſt omnino nulla Bol.

* ind cante.

† Not. tex. iſtum contra ipſos teſtes corruptos & falſos: quia tales acriter & ſeuerè ſũt puniendi: & non omitto in propoſito de teſte, qđ ſi quis in cauſa capitali falſum teſtimonium tulerit contra innocentẽ: talis puniẽdus eſt vt homicida, & ſimilitudine ſupplicij: text. eſt egregius & mirabilis in l. 1. ĩ. ad l. Corn. de ſica. quẽ tex. dicit egregium Corſ in ſuis ſing. in verbo, teſtis. 162. vbi etiã refert eũ ſin. poſt Bal. & Barba.

Sententia lata contra tenorem conſtitutionis, ſi non fuit error expreſſus, valet mero iure. Pau.

XXXII. IDEM *libro tertio Cognitionum.*

CVm [a] prolatis [b] † conſtitutionibus [c] contra eas pronũtiat iudex, [d] eo quòd non exiſtimat cauſam de qua iudicat, per eas iuuari, non videtur contra cõſtitutiones ſententiam dediſſe: ideoque ab eiuſmodi ſententia appellandum eſt: alioquin [e] rei iudicatæ ſtabitur.

Sententia lata prætextu falſorũ teſtium per reſtitutionem in integrum reuocatur: & delictum punitur. Bar.

XXXIII. IDEM *libro quinto Cognitionum.*

DIuus Hadrianus aditus per libellum [f] à Iulio [g] Tarentino: & iudicante * eo, falſis teſtimoniis, [h] conſpiratione aduerſariorum teſtibus pecunia corruptis religionem iudicis circunuentam eſſe: in integrum cauſam reſtituendã, in hæc verba reſcripſit: [i] Exemplum libelli dati mihi à Iulio Tarentino mitti tibi [k] iuſſi. tu, ſi tibi probauerit, conſpiratione aduerſariorum & teſtibus pecunia corruptis [l] oppreſſum ſe: & rem ſeuerè [m] vindica: † & ſi qua à iudice tam malo exemplo circumſcripto iudicata ſunt, in integrum reſtitue. [n]

d *Iudex*. ſupple, & hoc facit eo & c.

e *Alioquin*. i. ſi non appelletur.

D*Iuus*.] CASVS. Aliquis ſuccubuit in cauſa eo ꝙ aduerſari⁹ probauit quod voluit, per teſtes pecunia corruptos. dicitur ꝙ licet non appellet, tamen ſi hoc probat, retractabitur ſententia: & etiam teſtes illi punientur: & de hoc extat reſcriptum de quo habetur mentio in litera. Fran. Accur.

f *Per libellum*. ſ. ſupplicatorium.

g *A Iulio*. ſcilicet condemnato.

h *Ex falſis teſtimoniis*. i. dictis teſtium.

i *Reſcripſit*. cuidam præſidi.

k *Mitti tibi*. præſidi prouinciæ.

l *Corruptis*. idem ſi precibus, vel etiam ſine aliqua corruptela dixerunt falſum. nã idem in teſtibus quod in inſtrumentis debet eſſe: vt. C. de fide inſtru. l. in exercendis. & teſtes inſtrumẽta dicũtur: vt. ſ. de fide inſtru. l. j. Itẽ quia tit. C. ſi ex fal. inſtru. eſt generalis in teſtibus & in inſtrumẽtis. item pro hoc. C. ſi. tut. vel cur. fal. alleg. excuſatus ſit. l. j. Sed Placen. [b] contra. nã propter inſtrumenta dicitur omnino retractari: ſed ꝓpter teſtes demum ſi ſint pecunia corrupti, vel etiam precibus. nam duo exigebant. ſ. eos falſos, & producentis dolum: quod eſſe non poteſt niſi pretium vel preces adſint: vt ar. ſ. de iudi. l. ſi prætor.

m *Seuere*. i. crudeliter.

n *Reſtitue*. actione in factum propoſita, [c] quæ & contra teſtes vel doloſe procedentem datur: vt. ĩ. ad. l. Corne. de fal. l. qui nomine. & hoc perpetuo, vel implorato officio iudic. & ſic intra quadrienniũ ex clauſula generali. ſ. ex quibus cauſis maio. l. j. in fi. ſed in caſu fauore minoris ipſo iure: [d] vt. C. ſi tut. vel cur. fal. alleg. l. j. & . ij. & . iij. Itẽ cõtra videtur. ſ. de excep. l. qui agnitis. ſed illa in inſtrumentis dicit: hæc in teſtibus: licet quidam dicant hic quando pecunia corrupti: ibi non. vel dic vt ibi. [e] & facit C. ſi ex fal. inſtru. per totum. Item quid ſi ex falſo iuramento eſt lata? dic vt C. de tranſac. l. ſi ex falſis.

a] Iſte intellect⁹ eſt ſin. & approbatur per Imo. & Ale.

b] Iſta opi. reprobatur per docto.

c] Iſta reſpõſio non cõgruit literæ: & eam reprobat Imo. & Ale.

d] Idem Bar. & Alexan.

e] Idẽ imo. & Alexan.

S*I victum*.] CASVS. Alicui capto in turri, conuicto propter aliquod delictũ & condemnato, antequã pœna ei inferretur, portabatur comeſtio, vel aliquid ſuper quo iaceret. aliquis prohibuit hoc portari. dicitur ꝙ prohibens, vtili act. in factum vel iniuriarum arbitrio iudicis eſt puniendus. Fran.

XXXIIII. LICINNIVS *Rufinus libro tertiodecimo Regularum.*

SI victum [o] vel ſtratum [p] inferri quis iudicato [q] nõ patiatur, vtilis [r] in eum pœnalis actio danda eſt: vel, vt quidam putant, iniuriarum cum eo agi poterit.

In cauſis publicis ex cauſa retractatur ſentẽtia propter inſtrumẽta de nouo reperta. Bar.

XXXV. PAPIRIVS IVSTVS *libro ſecundo Conſtitutionum.*

IMperatores Antoninus & Verus reſcripſerunt, quãquam ſub obtentu nouorum [s] inſtrumẽtorum reſtitui [t] negotia [u] minimè oporteat: tamen in negotio publico [x] ex cauſa [y] permittere ſe huiuſmodi inſtrumentis vti.

Iſta. l. cũ. l. tunc autẽ. & cum. l. inter pares. & . l. duo ex tribus. tractant de vna eadémque materia, quando ſunt plures iudices ordinarij vel delegati in vna cauſa: & aliqui pronuntiant: & aliqui nõ: vtrum valeat pronũtiatio: vel ſi omnes pronuntiant, & diſcordant, quæ ſententia præualeat. Pau.

XXXVI. PAVLVS *libro ſeptimodecimo ad Edictum.*

POmponius libro trigenſimo ſeptimo ad edictum ſcribit, Si vni ex pluribus iudicibus de liberali cauſa cognoſcenti, de re non liqueat, cæteri autem conſentiant: ſi is iurauerit ſibi non

o *Si victũ*. vnde viuat.

p *Vel ſtratũ*. hoc expone vt. ĩ. de verb. ſignifi. l. verbo victus. & . l. in ſtratum.

q *Iudicato*. i. condemnato. Sed ad quid differebatur pœna: vt C. de pœnis. l. cũ reis? Reſp. vt in eo. tit. ſi vindicari. & . ĩ. de pœnis. l. prægnãtis. vel dic iudicato. ſ. ſpe. ar. ſ. de iureiuran. l. admonendi.

r *Vtilis*. ſ. in factum: vt ſupra de præſcript. ver. l. quotiẽs. & arg. ſ. ad. l. Aquil. liber homo. in prin. & . l. quẽadmodũ. §. magiſtratus. Sed in quam pœnã? Reſpon. [f] vt iudici videbitur: vt ĩ. de cuſto. reo. l. ſi quis reum. & inſtit. de oblig. ex quaſi male. §. j. & . ſ. ſi quadr. pau. fecіſ. dica. l. ex hac. Itẽ cui dabitur? Reſpon. condemnato, ſi non eſt factus ſeruus pœnæ per ſententiam, vt quia deportatus, vel relegatus: vt inſtit. qui. mo. ius pat. po. ſol. §. cũ autem. & de capi. demi. §. minor. Secus ſi ſeruus pœnæ: vt quia in metallum eſt damnatus: vt inſtitu. qui. mo. ius. pa. po. ſol. §. pœnæ. quia tunc non: vt inſti. de iniu. §. ſeru⁹. nec fiſco vt domino: vt. ſ. de his quæ pro non ſcrip. ha. l. ſi in metallũ licet [g] quidam ſibi ſeruo facto dicant dari: vt ar. ĩ. de iniu. l. item apud. §. ſi quis ſic fecit. poteſt etiam criminaliter à quolibet accuſari: vt capitalis pœna imponatur: vt. C. de cuſtod. re. l. j. §. fi.

f] Idem Bar.

g] Iſte intellect⁹ eſt ſin. ſecundum Imo. & Alexan.

I*Mperatores*.] CASVS. Sententia ſolenniter lata, à qua non eſt appellatum, non poteſt retractari ob hoc ꝙ vna partium dicat ſe inueniſſe inſtrumenta quæ ſi à prin. habuiſſet, obtinuiſſet. hoc autem fallit in republica in caſu: quod dic vt in glo. Franciſcus

s *Nouorum*. i. nouiter repertorũ: vt arg. C. de tranſac. l. ſub prætextu. ſed contra. ſ. de iureiur. l. admonendi.

t *Reſtitui*. i. reſcindi. Accurſius.

u *Negotia*. i. ſententias. Accur.

x *Publico negotio* idem in pupillari, & eccleſiæ: vt no. C. eodem l. ſub ſpecie. Accurſius.

y *Ex cauſa*. ſi non ſit defenſor reipu. ſoluendo, contra quem habet act. reſpu. ar. C. de iudi. l. properandum. in fi. Sed cõtra videtur. C. ſi tu. vel cura. interue. l. etiam. & . C. de ſacroſan. eccle. l. iubemus. §. prędia. & . §. œconomus. vel dic [h] an ſit lapſum trienniũ & tunc an præuaricatio affuerit: vt. C. de ſen. aduer. fiſcũ. l. j. li. x. & hoc petita reſtitutione offi. iudi. ex clauſula generali: vt. ſ. ex qui. cau. maio. l. j. in fi. & ita. ĩ. quadrienniũ tantũ ſecundum Ioã. vt. C. de tempo. in integ. reſti. l. ſuperuacuã. alij [i] actione in factum, & ſic perpetuo ob dolum delinquentis. & facit. ſ. man. l. ſi hominem. & . ĩ. de excep. rei iudi. l. cum de hoc. in fi.

h] Idẽ Ang. Imo. & Alexan.

i] Idem P. & Alex.

P*Omponius*.] CASVS. Plures iudices cognoſcebant de quadã cauſa liberali. omnes excepto vno volebant iudicare: poſſunt dum tamen ille vnus iuret ideo nolle iudicare, quia de cauſa ſibi

ſibi non liqueat, nam tunc cæteri iudicant: cum & ſi omnes vellent iudicare, & diſcordarent, ſententia plurium teneret. Vltimo dicit, tunc omnes dicuntur iudicare, cum omnes adſunt. & ſtatur ſententiæ omnium, vel maioris partis. & hoc dicit hæc lex & ſequen. Franciſcus Accurſius. A

liquere: eo quieſcente cæteros qui conſentiant, ſententiam proferre: [a] quia etſi diſſentiret, [b] plurium ſententia obtineret.

XXXVII. MARCELLVS *libro tertio Digeſtorum.*

TVnc autem vniuerſi iudices intelleguntur iudicare, cum omnes adſunt. [c]

XXXVIII. PAVLVS *libro ſeptimodecimo ad Edictum.*

INter pares [d] * numero iudices ſi diſſonæ ſententiæ proferantur: in liberalibus quidem cauſis, ſecundum quod à diuo Pio conſtitutum eſt, pro libertate ſtatutum obtinet: [e] in aliis autem cauſis pro reo. quod & in iudiciis publicis obtinere oportet. [f] Si diuerſis ſummis condemnent iudices: [g] minimam [h] ſpectandam eſſe Iulianus ſcribit. B

Non valet ſententia plurium altero abſente, licet valeat eo præſente & non contradicente. Bar.

XXXIX. CELSVS *libro tertio Digeſtorum.*

DVo ex tribus iudicibus [i] vno abſente [k] iudicare non poſſunt: quippe † omnes iudicare iuſſi [l] ſunt. Sed ſi adſit, & contrà ſentiat: ſtatur duorum ſen- C

a *Proferre*: non ergo omnes iudicãt. & ſic eſt contra in authẽ. vt iudi. non expe. ſa. iuſ. §. ij. & j. e. l. duo. & ſ. de arbi. l. ſicuti. & C. quando prouo. non eſt neceſ. l. cum magiſtratus. Solu. ibi liquebat, hic non: & hoc hic iurauit: vt & ſ. de arbi. l. ſi de meis. [a] §. ex cõpromiſſo. verſi. proinde. & ar. j. de fur. l. in actione. & ſupra de poſi. l. j. §. ſi quis argentum. Sed qualiter poteſt non liquere: cum aut probat actor & obtinet: aut non, & ſuccumbit? Reſpon. vt. d. l. ſi de meis. Item hoc quando cœpit audire cauſam: & iam ad ſententiam eſt ventum. ab initio autem cognitionem accipere cogitur & procedere per ſuperiorem: vt in authen. vt iudi. non expect. §. j. & j. de mu. & ho. l. munerum. §. iudicandi. quæ ſunt contra. Item cum hic de ordinariis dicat: quod patet, quia de cauſa liberali dicit: quare non poteſt vnus totum expedire etiam alio nõ vocato: ſicut in voluntaria iuriſdictione fit: vt. ſ. de offic. con. l. j. quod hic & j. l. proxi. negat? Reſpon. hic habet locum quando ſimul cœperunt audire. aliàs quilibet ſolus poſſet audire incipere & finire: cum in ſolidum iuriſdictio videatur conceſſa: vt. ſ. de lib. cau. l. ſi pariter. & d. l. de offic. conſu. & arg. C. de auct. præ. l. fi. Idem in delegatis ad vniuerſitatem cauſarum: ſecus in pluribus delegatis ad vnam vel ad certas cauſas, qui nec etiam ab initio ſeparatim incipiunt: vt. j. eo. l. duo. Vel dic quòd in delegatis hic loquitur: qui de liberali cauſa cognoſcunt, cum contingit abeſſe præſidem: vt. ſ. de offic. eius cui man. eſt iuriſ. l. j. §. j. Item nunquid interlocutoria ſententia ſine alio dabitur ab vno: vt præcipiat partes adeſſe? quod puto: arg. C. de auct. præſtan. l. vlti.

a] al. incipit, Idem Põpo.

* Hũc locũ pulchre explicat Ari. in proble. ſec. 19. de his quæ ad ius ciuile pertinent. Cic. ꝓ Cluent. & Cœlius ep. ad Cic. lib. 8. ep. Cic.

† Gell. lib. 5. cap. 6.

b *Diſſentiret*. iſte ab illis: pluriũ, &c. vt. ſ. de arbi. l. itẽ ſi vnus. §. fi. ſed an reſpectu numeri tantũ dicitur maior pars? quod videtur. [b] Alij vt Azo, [c] etiã ratione dignitatis: vt arg. ſ. de pactis. l. maiorem. & ratione diſcretionis: vt. j. de remiſ. l. qui cõmeatus. in fin. & in authẽ. de defen. ciui. §. nos igitur. nam ſi propter meã diſcretionem alius apparet maior, vt ibi dicitur: multo magis ego. D

b] Verũ eſt quãdo iuriſdictio cõpetit pluribus.

c] Verum eſt quando iuriſdictio cõpetit vt vniuerſis ſecũdum Bar.

c *TVnc autem. Adſunt*. & etiam ſententiam ferunt, vel vni iudicanti conſentiunt: vel etiam iudicato. id eſt ſententiæ. ſi vero diſſentiunt: tunc omnes. ſi autem eſt aliquis cui non liquet, ille ſe excuſat iurando: vt. ſ. l. proxi. Accurſius.

I*Nter pares*.] CASVS. Duo iudices de cauſa cognoſcentes diuerſas ſententias dederunt. quæritur cuius ſententiæ ſtetur. & diſtinguitur. nam ſi eſt liberalis, ſtatur ei ſentẽtiæ quę pro libertate eſt data. ſi autem eſt alia cauſa, ſtatur ſentẽtiæ latæ pro reo. & hoc etiam in criminalibus cauſis locum habet. ſi autem eſt cauſa pecuniaria, & diuerſas ſententias dederint, vnam in maiori, aliam in minori: ſtatur illi quæ in minori ſumma eſt lata. Franciſ.

d *Inter pares*. aliud ſi inter impares: vt ſupra eod. l. Pompo. contra. Item hoc ius habet locum in ordinariis: ſecus in delegatis: vt ſupra eo. l. duo. Accurſius.

e *Obtinet*. vt. ſ. de manu. l. lege. & arg. ſ. de fideicommiſſ. li. l. in fideicommiſſariis libertatibus. & ſ. de reb. dub. l. ſi fuerit. in fin. & idem in querela inoffic. teſta. vt. ſ. de inoffic. teſta. l. ſi pars.

f *Oportet*. ſcilicet pro reo. & eſt ſic. j. de actio. & ob. l. Arrianus.

g *Iudices*. etiam delegati. nec ob. ſ. e. l. duo. quia hic cõſenſerunt in minorẽ ſummam: vt. ſ. de arbi. l. diem. §. ſi plures. & dic vt ibi.

h *Minimam*. ſic in ſtipul. vt infra de verbo. obliga. l. inter ſtipul. §. ij. & l. ſi ita ſtipulatus fuero. x. & fa. infra de reg. iur. l. in obſcuris. & de lega. iij. l. fideicommiſſa. §. ſi quis.

tentiæ. * Quid enim minus [m] verum eſt omnes iudicaſſe?

Commoda præmiorum poſſunt capi in cauſam iudicati, in ſubſidium tantum. Bartolus.

XL. PAPINIANVS *libro decimo Reſponſorum.*

COmmodis præmiorum quæ propter coronas [n] ſacras pręſtantur, condemnato placuit interdici: [o] & eam pecuniam iure pignoris in cauſam iudicati capi.

Exceptio mere perſonalis non obſtat ei cui facta eſt delegatio ex cauſa lucratiua vel oneroſa: licet obſtaret deleganti. Barto.

XLI. PAVLVS *libro quartodecimo Quæſtionum.*

NEſennius Appollinaris. [p] Si te donaturum [q] mihi, delegauero creditori meo: an in ſolidum conueniendus ſis? Et ſi [r] in ſolidum conueniendus, an diuerſum putes, ſi non creditori meo, ſed ei cui donare volebam, te delegauero? Et quid de eo [ſ] qui pro muliere cui [t] donare volebat, marito eius dotem promiſerit? Reſpondit, Nulla [u] creditor exceptione ſummouetur: licet is [x] qui ei delegatus eſt, poterit

D*Vo*.] CASVS. Tres erant iudices delegati, duo abſente tertio iudicare non poſſunt, cum omnes iuſſi ſint iudicare. ſed ſi omnes ſunt præſentes, ſtatur ſententiæ duorum. Franc. Accurſius.

* Concor. tex. in. c. fin. extra de re iudi in cap. quia ꝓpter e. tit in. ca. 1. de his quæ fi. à maio. par. c. extra.

i *Duo ex tribus iudicibus*. delegatis. idem in ordinariis, ſi cœperint cognoſcere: vt dixi. ſ. eo. l. Pompo.

k *Abſente*. vel mortuo: vt. C. de pedaneis iudi. l. placuit. & fa. ſupra de arbi. l. ſicuti. & l. item ſi. §. fin. & infra de regu. iur. l. factum. j.

l *Iuſſi ſunt*. niſi aliquis iuret ſibi non liquere: vt ſupra eo. l. Pompo.

m *Quid enim mi*. id eſt quid deficit quin hoc dicamus. ſcilicet omnes iudicaſſe?

C*Ommodis*.] CASVS. Quidã athleta pugnauerat ad populi delectationem, & obtinuerat: vnde debebat ſiue ſperabat habere præmium à republica. iſte athleta cõdemnatus eſt mihi in. c. nec bona ſua ad hoc ſufficiũt. dicitur quòd reipublicæ interdicendũ eſt ne hoc pręmium ſoluat athletæ: & hæc pecunia debita tanquam pignus tenebitur. Franciſcus.

n *Coronas*. i. victorias. qui enim pugnabãt ad delectationem populi, præmium à repub. conſequebantur: vt. C. de athletis. l. j.

o *Interdici*. vt ſibi. ſcilicet non ſoluatur, ſed victori: vt argu. ſupra eod. à diuo. §. fina. & hoc eſt verum, [d] cum omnia alia deficiant: aliàs nec priuata pactione poſſunt obligari: vt. C. quæ res pign. oblig. poſſ. l. ſpem. nec publica: vt. C. de execut. rei iudi. l. ſtipendia. quæ ſunt contra.

d] Idẽ Bart. Ange. & Alexan. qui dicit quod habet locũ in fructib⁹ prebẽdæ vel beneficij clerici condemnati. & idem in feudo. & hoc etiã videtur ſentire Bart. & Pan.

N*Eſennius*.] CASVS. Promiſi tibi centum dare ex cauſa donationis. delegaſti me creditori tuo, vel ei cui donare volebas: vel viro tuo cauſa dotis pro te promiſi. nunc conuenior ab eo cui ſum delegatus. an tenear in ſolidum, non deducto ne egeam: quæritur. & dicitur quòd ſic. & adducit ſimilia. & caue quia ante non reſpondet niſi ad duas quæſtiones. Idem tamen dicas in tertia. [FVNDVM.] Donaſti mihi fundum & tradidiſti: tandem deſij poſſidere hunc fundum, & ad te peruenit: nunc ago contra te ad fundum. dicitur quòd ſi non reſtituas, condemnaris in ſolidum, & etiam ad fructus extantes in ſolidum damnaris, ſi eos poſſides. ſi autem dolo deſiiſti poſſidere, iurabo contra te in litem. [IN SOLIDVM.] Ex cauſa donationis conuentus, in ſolidum condemnatus, poterit obtinere priuilegium ne executio in eius bonis fiat niſi in quantum facere poteſt. Franciſcus.

p *Neſennius Apollinaris*. Iulio Paulo ſalutem, & hanc quæſtionẽ.

q *Donaturum*. id. tradíturum ex cauſa donationis: ſed tamen iam donauerat verbis. vel etiã dic quòd non donauerat etiam verbis.

r *Et ſi*. ſecunda quæſtio.

ſ *Et quid de eo*. tertia quæſtio.

t *Cui*. mulieri.

u *Reſpondit, nulla*. tres poſuit quæſtiones. & hic reſpon. ad primam: ſed non ad ſecundam. ſed idem eſt in ſecunda quod hic dicitur in prima: vt ſupra de dona. qui id. §. fin. & facit in eo. titu. l. ij. §. cum vero. & infra de doli except. pure. §. ſi eum. & infra de noua. l. ſi quis delegauerit. & l. ſi Titius.

x *Is*. donator. Accurſius.

vti aduerſus eum [a] cuius nomine promiſit. Cui ſimilis [b] eſt maritus: maximè ſi conſtante [c] matrimonio petat. Et ſicut heres donatoris in ſolidum condemnatur, [d] & ipſe fideiuſſor [e] quem in donãdo adhibuit: ita & ei cui non donauit, in ſolidum [f] condemnatur.

Donator cõuentus rei vindicatione, non habet beneficiũ ne cõueniatur niſi in quantũ facere poteſt pro re vel fructibus. Barto.

Fundum quis donauit. [g] Si non reſtituat, [h] vt quiuis poſſeſſor [i] damnandus eſt. Si autem fundum reſtituit: fructuum [k] nomine, ſi non eos conſumpſit, [l] in ſolidum condemnandus eſt. potuit enim non periclitari, ſi ſtatim reſtituiſſet. Si dolo malo deſiit poſſidere, [m] in litem iurabitur: & tanti ſequetur condemnatio. [n] B

Exceptio quæ non impugnat ſententiam, poteſt opponi in executione eius. Paulus.

In ſolidum condemnatus donator actione iudicati, niſi in quãtum facere poteſt, non tenetur, [o] beneficio conſtitutionis.

Pronuntiata definitiua non poſſunt per iudicem retractari: ſed omiſſa circa pronuntiata, ſi concernunt acceſſoria, bene poſſunt ſuppleri eadem die. Paul. C

XLII. IDEM *libro tertio Reſponſorum.*

PAulus reſpondit, reſcindere * quidem ſententiã [p] ſuam præcedentem prætorem non poſſe: reliqua autem quę ad conſequentiam quidẽ iam ſtatutorum pertinent, priori tamen ſententiæ deſunt, circa condemnandum [q] reum vel abſoluendum debere ſupplere, ſcilicet eodem die.

Si plures condemnentur in vna ſentẽtia, nõ cenſetur quilibet condemnatus in ſolidũ, ſed pro parte, poſito quod in ſolidũ quilibet teneretur, & quod petitũ fuerit quẽlibet in ſolidũ condemnari. item ex perſona conrei exiſtentis non ſoluẽdo, alter cõreus nõ tenetur, quando obligatio eſt diuiſa. Pau.

XLIII. IDEM *libro ſextodecimo Reſponſorum.*

PAulus reſpondit, eos qui vna ſententia in vnam quantitatẽ condemnati ſunt, pro portione virili [r] ex cauſa iudicati [ſ] conueniri: & ſi ex ſententia aduerſus tres dicta Titius portionem ſibi competentem exſoluit, ex perſona cæterorum ex eadem ſententia conueniri eum non poſſe.

Ius exequendi ſententiam tranſit contra eum qui in locum condemnati ſuccedit. Barto.

XLIIII. SCÆVOLA *libro quinto Reſponſorum.*

EX contractu paterno actum eſt cum pupilla tutore auctore, & condemnata eſt. poſtea tutores abſtinuerunt eam bonis paternis: & ita bona defuncti ad ſubſtitutũ [t] vel ad coheredes peruenerunt. Quæritur, an hi cauſa iudicati teneãtur. Reſcripſit, † dandam in eos actionem, [u] niſi culpa tutorum pupilla condemnata eſt.

Acta non poſſunt deſtrui ſine conſenſu partis & iudicis. Bart.

a *Eum.* donatarium.

b *Similis.* cum nec ipſe habeat cauſam lucratiuam: vt. j. de actio. & oblig. l. ex promiſſione. Sed contra. s. de iure do. l. ſi extraneus. vbi delegatus à muliere, habet priuilegium vt in quantum facere poteſt damnetur. Sol. [a] ibi iam ſoluto matrimonio mulier cõtra virũ agit qui nõ exegerat: hic vir agebat. vel dic vt ibi. Item contra. s. ſol. mat. l. ſi prior. vbi prior vir delegatus ſecundo viro ab vxore in ſolidũ nõ tenetur. Sol. ibi promiſit ſic: quod mulieri debeo. vbi verba cum effectu accipio. ſecus ſi dixiſſet: decem quæ mihi dedit, tibi promitto. arg. ſupra de iureiur. l. eum qui. §. ſi mulier. Accurſius. A

a] Reprobatur per P. Imo. & Alexan.

c *Si conſtãte.* idem ſi ſoluto: vt ſupra eo. l. ſed hoc ita.

d *Cõdemnatur.* vt ſupra eod. l. ſciendum.

e *Fideiuſſor.* repete vt. s. eo. l. & ſi fideiuſſor.

f *In ſolidum.* & hoc in hac exceptione, vt quis dãnetur in quantũ facere poteſt. ſecus in exceptiõe doli, vbi diſtinguitur: vt. j. de except. doli. l. apud Celſum. §. item quæritur. &. §. ſed & ſi mulier. & l. pure. §. pen. & l. Iulianus. Azo. Itẽ facit. s. de cõdi. cau. da. l. ſi donaturus. & l. ſi extraneus. & l. qui ſe.

g *Donauit.* & tradidit. ſed poſtea aliquo modo ad eum poſſeſſio rediit: & ſic nõ eſt contra s. de dona. l. in ædibus. §. j. & l. cũ de donatione. s. de vſurpa. l. videamus. §. ſi actionẽ. quæ ſunt contra. ADDIT. Dic quòd ibi in actiõe ſtricti iuris, vel malę fidei poſſeſſore, quia tũc fructus veniunt à tempore moræ: hic vero ſecus.

* Huc pertinet qd̃ ſcribit Suetoniꝰ Iuliũ Cæſarem tantùm metum inieciſſe conſuli deſignato, vt eum nõ piguerit ſentẽtiam ſuam, quia mutare turpe erat, interpretatione lenire.

h *Reſtituat.* poſtea cum poſſidens eſt conuentus actione in rem.

i *Poſſeſſor.* non vt donator in quantum facere poteſt.

k *Fructuum.* perceptorum poſt litem conteſtatam.

l *Conſumpſit.* Nam eis cõſumptis non iurabitur in litem pro eis: ſed condemnabitur in æſtimationem. erat enim malæ fidei poſſeſſor: quia poſt litem conteſtatam conſumpſit: vt. s. de dolo. l. arbitrio. §. non tamen. ſecundum H. aliàs ſi extarent, cum rei vin. poſſent peti, poſſet pro eis iurari in litem: vt. s. de in lit. iuran. in actionibus. Alij vt Azo, quòd hic [illegible] quando cõſumpti ſunt: & hic ſubaudiunt, maxime. Tertij, ſi non cõſumpſit, ſcilicet ante lit. conteſta. quia tunc non tenetur, cum ſit bonæ fidei. Quarti, quòd ſi extant, ante lit. conteſt. officio iudicis, cum bonæ fidei ſit poſſeſſor. poſt litem conteſta. rei vindicatione, ſi extant. ſi autem conſumpti ſunt: nec offic. iudi. primi: nec rei vindic. ſecundi. ſed primi nulla actione, ſecundi condictione ſine cauſa petuntur: vt C. de condict. ex lege. l. mala fide. Accurſius.

m *Deſiit poßidere.* non conſumendo.

n *Condemnatio.* quanti in litem iuratum fuerit.

o *Non tenetur.* vt &. s. de dona. l. qui id. ij. reſpon. ſic &. s. ſoluto matri. l. ex diuerſo. §. fi. & quod cum eo. l. ſi filius. & hoc ſi nõ fuerit primo iudicio ſuper hoc propoſita exceptio. aliàs ſecus: vt. j. de except. rei iudi. l. duobus. &. C. de fide inſtru. l. fina. §. fina. &. s. de neg. geſt. l. ſi autem. §. ſi quocunque. & l. quod in diem. §. ſi rationem. s. de compen. & pro hoc eſt quod notaui. s. eod. l. ſi conuenerit. & facit ſupra de iure dotium. l. ſi extraneus.

P*Aulus.*] CASVS. Iudex poſtquam dedit ſententiam definitiuam, non poteſt eam mutare, ſupplere autem poterit quod deerat: vt ſi in ſententia condemnauerat de fundo, nunc vult ſupplere in fructibus. Franc. Accurſius.

p *Sententiam.* vt. &. s. eo. l. quod iuſſit. in fin. & C. quando prouo. non eſt neceſ. l. j. &. j. eo. l. iudex. & l. acta. §. j. & l. cum quærebatur. & infra de pœnis. l. diui fratres. fallit in caſibus: vt not. C. ſenten. reſcin. non poſſe. l. j.

q *Circa condemnandum.* vt in fructibus de quibus omiſerat: vt ſupra de rei vindic. l. & ex diuerſo. & econtra abſoluit ſi à fundo petito abſolueret. & facit. C. de fruct. & lit. expen. l. terminato. & C. quando prouo. nõ eſt neceſ. l. omnem.

P*Aulus.*] CASVS. Duo ſunt condemnati in. xx. in vna ſentẽtia. quilibet videtur cõdemnatus in. x. & ſi vnus eorum ſoluat ſua. x. liberatur in reſiduo. Franc. Accurſius.

r *Virili.* etiam ſi in ſolidum prius tenebatur: & ſententia condemnatis proficit. ſic ſupra de doli except. l. fideiuſſor. Sed contra infra de except. rei iudica. l. euidenter. ſed plene dic vt nota. C. ſi plures vna ſentent. l. j.

ſ *Ex cauſa iudicati.* niſi iudex expreſſerit vnũquemque teneri in ſolidum.

Eadem ferè ſpecies in. l. pe. s. de aucth. iut.

E*X contractu.*] CASVS. Pupilla conuenta tutore auctore in. x. ex contractu paterno, condemnata eſt, tandem abſtinuerunt eam tutores ab heredi. paterna: & ſic hæc bona iuerunt ad ſubſtitutum vel ad coheredes. quæritur in quos detur actio ex ſententia. & dicitur quòd in ſubſtitutum, vel in coheredes, & exacti regreſſum habebunt contra tutores pupilli in caſu ſi culpa eorum condemnata fuit pupilla. Franciſcus Accurſius.

† Reſpõdit.

t *Ad ſubſtitutum.* ſed nonne euanuit ſubſtitutio adita hereditate, vt. C. de impu. & ali. ſubſtitu. poſt aditam. & idem de iure accreſcendi inter heredes: vt ſupra de vſufruc. accreſcen. l. fin. §. fin. Reſpon. [b] hoc facit reſtitutio ac ſi adita non eſſet hereditas: vt ſupra de minori. l. & ſi ſine. §. ſed quod Papi. ſed ſi non habet ſubſtitutum vel coheredem: an ad cognatos inferioris gradus deferatur hereditas? Reſpon. non, [c] ſed ad fiſcum ſecundum quoſdam: vt ſupra de ſuc. edi. l. fina. Accurſius. D

b] Iſta gl. eſt ſing. ad hoc quòd licet ſubſtitutio vulgaris adita hereditate euaneſcat: quod idẽ eſt etiã in legatis per agnitionẽ primi legatarij: tamen hoc fallit vbi heres qui adiuit, eſſet reſtitutus aduerſus ipſam aditionem. Bolog.

c] Reprobatur per Imo. & Alex. quia nõ ad fiſcũ, ſed ad proximiores.

u *In eos actionem.* cum effectu, & inſpecto exitu. & de hoc excipit niſi, &c. quia & vbi culpa tutoris interuenit, datur ſimiliter in eos actio. exitus vero fit cõtra tutores qui conueniuntur, ſecundum Azo. Sed H. dicit tunc nullo modo teneri ſubſtitutum vel coheredes. argu. infra. l. proxi. §. fin. ſed ibi non habebat tutorem: vel ſi habebat, non defendit: hic defendit, ſed male. & facit ſupra de in integrum reſtitutio. l. fina. & de minori. l. ait prætor. §. non ſolum. & C. ſi aduerſus rem iudica. l. cum & minores. Item videtur huic contra. infra eo. l. ſæpe. in princ. ſed non videntur alij, ſed illi iidem qui ſunt condemnati. Accurſius.

A*Cta.*] CASVS. Acta cauſæ, id eſt ſcripturas factas in cauſis, poteſt iudex iubere ea deſtrui, ſi partes hoc volunt. & hoc ſi cauſa nondũ finita eſt. at ea finita poteſt hoc facere iudex etiam inuitis

inuitis partibus.[DE AMPLIANDA.]Ex quo iudex in ſentẽtiã impoſuerit pœnam alicui: nõ poteſt eam pœnam augere vel minuere niſi de voluntate principis.[CONTRA.]Lata ſententia contra minorem indefenſum, non tenet.& dic vt in glo. Franc. A

a *Acta*.id eſt ſcripturæ de his factæ quæ apud iudicẽ acta ſunt, vel dicta. Azo.

XLV. PAVLVS *libro primo Sententiarum.*

ACta[a] apud ſe habita, ſi partes conſentiãt, & iudex hoc permiſerit,[b] poteſt iubere ea die circũduci:[c] niſi vel negotium vel lis terminata eſt.[d] De ampliãda vel minuẽda pœna dãnatorũ poſt ſententiã dictam ſine principali[e] auctoritate nihil eſt ſtatuendum.

Hic eſt caſus vnic⁹ in iure, quòd valeat iudicium agitatũ cũ adulto curatorem non habente. Pau.

Cõtra[f] indefenſos minores tutorem vel curatorẽ non habẽtes[g] nulla ſententia proferenda eſt.

Verbum cõdemno, vel abſoluo, poſitum in ſcriptura ſentẽtiæ, poteſt per iudicem mutari antequã ſit pronuntiatũ: poſtea non. Pau.

XLVI. HERMOGENIANVS *libro ſecundo Iuris Epitomarum.*

ACtorum[h] verba emendare tenore ſententiæ perſeuerãte non eſt prohibitum. B

Ad hoc vt valeat ſententia, debẽt eſſe præſentes vel legitimè citati omnes illi quos negotium tangit, id eſt contra quos principaliter fuit actũ: & ſi aliqui ſunt præſentes, aliqui non, nec citati: non valet, niſi quo ad præſentes vel citatos. Paulus. C

XLVII. PAVLVS *libro quinto Sententiarum.*

DE vnoquoque negotio præſentibus[i] omnib⁹ quos cauſa[k] contingit,[l] iudicari oportet. aliter enim iudicatum tantum inter preſentes tenet. Qui apud fiſcum[m] cauſam defendere ſæpius conuenti[n] neglexerint: rebus[o] iudicatis ſubiiciendi ſunt.[p] quod[q] eo apparet, ſi ſæpe conuenti præ-

b *Ea die*.vel poſtea vſque ad deciſionẽ. Acc.

c *Circunduci*. i. deſtrui: vt not.ſ̃.de peti.here.l. ſi quis libertatem.& facit.ſ̃.de arbi.l.ſed ſi cõpromiſſum. &.j̃.l.pxi.

d *Terminata eſt*. tranſactione, vel ſententia, ita quòd non poſſit appellari. nam tunc iudex poteſt hoc facere etiam ſi partes non conſentiãt: ſed ante litem finitã nõ poteſt, ſecundum Azo. Vel dic quòd tunc poſſunt partes, etſi iudex non permittat: cũ ſuum officium ſit finitum, ſecundũ B. vel dic[a] quòd tunc fieri non poteſt, etiam partibus & iudice volente, quo minus deciſio teneat: niſi & ab ea expreſſe recedat.

e *Sine principali*. Quid ergo ſi principale reſcriptum fuerit allatum, id eſt, impetratum ſuper hoc? Reſpond.[b] non ei credam: vt. C. ſi contra ius vel vti.pu.l.fi. & de peti.bo.ſub.l.j.lib.x. niſi dicat, non obſtãte tali lege vel legibus: arg. ſ̃.de lega.iij.non aliter. &.l.ſi quis.in prin.& in authen.de teſta. imperfect.§.ſed & ſi quis. Itẽ niſi propter inopiam: vt.C.de mo.mul.l. eos. in fi.&.ſ̃.de offic.præſi. l.illicitas.§.fina.& facit C.de pœn.l.pœnam. & j̃.de quæſti.l.j.§.fi.&.j̃. eod.l.iudex. &.ſ̃.eod.l. Paulus.&.j̃.de appel.l. ab executore.ij.reſpon. & quod not.C. ſenten. reſcin.non poſ.l.j. Acc.

f *Cõtra*.ſed ꝑ eis poteſt: vt.C.de procu.l.nõ eo.

a]Iſta approbatur, aliis duabus reprobatis, ſecundũ Bart. Alc.& alios.

b] Cõtra eſt de le.l.C.de precib.imp. eſſe.

g *Non habentes*.vel habentes, ſed abeſſe nolentes.[e] argu. ſ̃. quod cuiuſque vniuer.l.j.§.& quidem.& facit. C.ſi aduer. rem iudicatam.l.cum & minores. Accurſius.

h A*Ctorum*.Dic ſecundum quoſdam quòd cum legit ſententiã: antequam legat verbum condemno vel abſoluo, poteſt id mutare, & ſic aliter ſententiare quàm propoſuerat, cum tunc ſibi aliter videatur. ſed poſt lectã non poteſt: cum nec corrigere poſſit: vt.j̃.eo.l.iudex. Vel dic ſecundo, quòd etiam tota perlecta poteſt verba definitiuæ ſententiæ mutare retenta ſententia. Nec ob. d.l.iudex. quia non iudicat iterum, ſed declarat iudicatum: vt arg. ſ̃.de teſtamen.l.heredes.§.quod vero. Item not.arg.pro nobis, ꝙ licet verba offendere ſeruata ſententia: vt not.C.de legib.& conſtit.non dubium. Accurſius. D

D*E vnoquoque*.] CASVS. Sentẽtia debet dari præſentibus partibus: & dic vt in gloſſa.[QVI APVD.] Vna partium citata à iudice ſuo, puta à procuratore fiſci, noluit venire. dicitur quòd ſententia poterit dari. Franciſcus.

i *Præſentibus*.verè, vel interpretatiuè, quia contumaces: vt.j̃.eod. contumacia.& in authen.vt om.ob.iu.§.ſi vero neque.

k *Quos cauſa*.quia principaliter contra eos lis mota fuit: aliàs cõtra: vt.j̃.eo.ſæpe.& facit.§.famil.erciſc.l.in hoc iudicio. &. C. res inter alios actas.l.fi. Accurſius.

e]Scribẽ.hic dicunt iſtam gloſ.ſing. ad hoc, ꝙ citatio facta de tutorib⁹ vel curatorib⁹, non eſt ſufficiens ad hoc vt poſſit ferri ſententia cõtra pupillos, vel contra minores ſi tutor vel curator noluit adeſſe. de qua materia ꝑ Bart. in l.qui habet.§. ſi pupillus. ſ̃. de tuto Bolog.

l *Contingit*.vt tutores & alij cum quibus fuit lis conteſtata.

m *Qui apud fiſcum*.id eſt fiſci procuratorem iudicem. Idẽ ſi apud alium. Accurſius.

n *Conuenti*.id eſt citati.& erat lis conteſtata. aliàs non poſſet dari definitiua: vt. C. de iudi.l.properandum.§.j.

ſentiam ſuam facere noluerint.

Dicitur quod decretum, ſiue citatorium, ſi fiat ſuper alienationibus ſiue trãſactionibus, debet ſcribi verbis Latinis: & intellige inter Latinos. Franciſcus Accurſius.

XLVIII. TRYPHONINVS *libro ſecundo Diſputationum.*

DEcreta[r] à prætoribus Latinè[s] interponi debent.

Filiusfa. effectus ſui iuris ſi conuenitur ex cõtractu celebrato tẽpore quo erat in patria poteſtate: ſi non eſt heres patris, condemnatur duntaxat quatenus facere poteſt: nec deducitur æs alienũ: licet ſecus in donatione. Pau.

XLIX. PAVLVS *libro ſecundo Manualium.*

ET exheredatum, vel eum qui ſe paterna hereditate abſtinuit: nec ex ipſius[t] cõtractu, niſi[*] id quod facere poteſt,[u] condemnãdum. Quemadmodum autem facere poſſe credatur, videndum eſt: vtrum deducto omni ære alieno,[x] vt is qui ex donatione conuenitur:[y] an vt maritus & patronus, nullo deducto ære alieno. Et indubitati iuris eſt, ad ſimilitudinem viri & patroni eũ detrahendum.[z] † Pinguius enim donatori ſuccurrere debemus, quàm ei qui verum debitum[a] perſoluere cõpellitur:

L. TRYPHONINVS *libro duodecimo Diſputationum.*

NE liberalitate ſua inops fieri[b] periclitetur.

Qui dolo ſuo effectus eſt nõ ſoluendo: perdit beneficiũ ne cõueniatur vltra quàm facere poſſit. P.

LI. PAVLVS *libro ſecundo Manualium.*

o *Rebus*. prius cõdemnandi quaſi contumaces. Accurſius.

p *Subiiciendi ſunt*. quaſi contumaces: ſi tamen iniuſtam foueant cauſam: vt.C.de iudi.l.properãdum.§.ſin autem.

q *Quod*. ſcilicet ipſum negligere. facit. C. quomodo & quãdo iudex. l. conſentaneum. &. j̃. eo.l.contumacia.§. cõtumax.

Valer. Max. lib 2 ti.r.cũ. l.iudices. C. de ſentent.

r D*Ecreta*. id eſt edicta citatoria[d] cõ tra abſentẽ, vt hic, quæ fiunt ſuper alienationibus & tranſactionibus per ipſos prætores: vt C.de aſſeſ.l.ij. Accur.

d]Dic quòd etiã appellat decreta ſententias ſecũdum Imo.

ſ *Latine*. ſcilicet inter Latinos: ſed inter alios eorum lingua: niſi vnus intelligat linguam alterius: vt.ſ̃.de inſtitoria.l. ſed & ſi pupillus. §. de quo.verſi. proſcribere. &. C. de ſen. l. iudices. & infra de verb. oblig. l.j.§.fin. Accurſius.

*niſi in id.

E*T exheredatum*.] CASVS. Filius exheredatus, vel qui abſtinuit ſe ab hereditate paterna, ex contractu ipſius conuenitur in quãtum facere poteſt, nõ deducto ære alieno, ſicut vir & patronus. ſec⁹ in donatore conuento. nam ibi deducitur æs alienum: & eſt ratio: ne ex liberalitate ſua inops factus periclitetur. hoc dicit hæc.l.cum ſequent. Franciſcus.

† ei detrahẽ dum. al. eũ condemnãdum.

Græciſmus. Ant.Aug.li. 2 c.1.

t *Nec ex ipſius*. nam ex patris contractu nullo modo tenetur, cum nõ ſit heres. Accurſius.

u *Facere poteſt*.niſi in caſibus: vt ſupra quod cũ eo.l.ſed ſi ex parte.§.interdum.&.§.quãquam.& facit.ſ̃. l.j. &.ij. & fi.&.C.quod cum eo.l.eius rei.&.l.ſi ex.

x *Aere alieno*.vt ſupra eodem.l.inter eos. nam ſoli donatori hoc conceditur.

y *Conuenitur*.de quo conſtat: vt hic, &.ſ̃.e.l.inter eos.§.is quoq;.

z *Condemnandum*.& ſic non deducto ære alieno. & ita eſt cõtra. ſ̃.quod cum eo.l.iij.in fi.vbi deducit etiam filius quod creditoribus debet. Sol. donator deducit de omnibus quib⁹ debet ex cauſa non ſimili: ſed filius non deducit quod debet primis, vt hic: ſed poſterioribus qui ſecum contraxerunt poſtquam fuit factus ſui iuris, vt ibi. Si quæras quare poſterioribus & non primis deducit: ibi eſt ratio. vel hic[e] filius iuſte fuit exheredatus: ibi iniuſte. item hic forte ex maxima parte inſtitutus: vnde ſtulte abſtinuit: ibi ex minima: & ſic facit bene quòd abſtinet. Accurſius.

e] Reprobatur: quia diuinat, ſecundum Ale.

a *Debitum*. id eſt non lucratiuum. nam & ex donatione fit verum debitum.

b N*E liberalitate. Fieri*. i. factus. & ſic tempus pro tempore ponitur. ſic. ſ̃.de lega.iij.l.etiam.& facit.ſ̃.de ædil.edic.l. ad res donatas.&.ſ̃.de dona.l.Ariſto.in fi. Accurſius.

S*I quis dolo*.] CASVS. Miles, vel maritus, vel ſimilis qui conuenitur in quantum facere poteſt: in odium creditorum bona ſua diſſipauit. Dicitur quòd amodo conuenitur in ſolidum.

S

SI quis[a] dolo fecerit vt bona eius venirēt,[b] ī ſolidū tenetur.[c]

Si creditor conſecutus eſt quantum ſibi debetur à debitore, vel ab alio, licet non ex cauſa debiti, ſed propter dolum ſuum, quia nō permiſit creditorē venire in poſſeſsionem bonorum: non poteſt de æquitate amplius agere ad debitum. Paulus.

Si quis creditorem miſſum[d] in poſſeſſionem rei ſeruandæ cauſa, non admiſerit, ſi venditor[e] * præſtiterit creditori quāti eius interfuerit: quæſitum eſt an debitor liberetur. Et puto improbum eſſe eum, qui velit iterum conſequi quod accepit.[f]

B

In actionibus deſcendentibus à delicto, ceſſat beneficium ne quis conueniatur niſi in quantum facere poteſt. Bart.

LII. TRYPHONINVS *libro duodecimo Diſputationum.*

SI rerum amotarum cū viro[g] agatur: quāquam videatur ea quoque actio præcedētis ſocietatis[h] vitæ cauſam habuiſſe, in ſolidū cōdemnari debet: quoniā[i] ex malo * cōtractu[k] & delicto oritur.

Contumacia eſt delictum, quod patet: quia punitur. Pau.

LIII. HERMOGENIANVS *libro primo Iuris Epitomarum.*

COntumacia[l] eorum qui ius dicenti non obtemperant: litis damno coërcetur.[m] Contumax eſt, qui tribus edictis propoſitis, vel vno pro tribus, quod vulgo peremptorium appellatur,[n] literis euocatus[o] præſentiam ſui facere contemnit. Pœnam contumacis[p] non patitur, quem aduerſa valetudo, vel maioris cauſæ[q] occupatio defendit. Contumaces non videntur, niſi qui cū obedire deberent,[r] non obſequūtur: id eſt qui ad iuriſdictionem eius cui negant obſequi, pertinent.

De tribus dicit quòd peremptorium eſt nullum. Bart.

LIIII. PAVLVS *libro primo Sententiarum.*

COntra pupillum indefenſum, eúmque qui reipublicæ cauſa abeſt, vel minorem viginti quinque annis, propoſitum peremptorium nihil momenti habet.[ſ] Is qui ad maius auditorium vocatus eſt, ſi litem in-

[SI QVIS CREDITOREM.] Pone caſum vt in gl. quæ incipit, Et ſi venditor. i. debitor &c. ibi, vel dic tertio &c. Fr. Accurſius.

A

a *Si quis.* alioquin ſi quid poſtea acquiſierit, in quantum facere poteſt, condemnandus eſt: vt. j. de ceſ. bo. l. iiij.

b *Venirent.* quia ipſemet vendidit. Vel dic quòd ſic diſſipauit, vt neceſſe ſit vēdi per creditores. licet ergo prius habeat beneficiū vt in quantum facere poſſit, condemnetur: quia miles, vel maritus, vel ſimilis, nunc amiſit: contra eos tamen contra quos dolo fecit: vt ſupra ſol. matr. l. etiam. §. licet. alij ponunt exemplū in eo qui ceſſit bonis doloſè. ſecus ſi nō doloſè, quia nō perdit priuilegium: vt infra tit. ij. l. iiij. quod non placet: quia nemo videtur do. &c. vt infra de regu. iur. l. nullus videtur. licet ſit arg. contra. ſ. de damno infe. l. Proculus. ADDITIO. Dic quòd ibi non erat dolus aliquo modo. Imo. & Alexan.

c *Tenetur.* ſed & prius tenebatur in ſolidū, ſed tamen non debebat in ſolidum condemnari. Azo.

d *Miſſum.* id eſt mitti iuſſum.

e *Si venditor.* id eſt debitor: qui ideo non admiſit, vt libere venderet. & quod. j. dicit debitor, pro eodē ponit, vel dic venditor, id eſt executor ſiue officialis qui vendidit ipſam rem in cuius poſſeſſionem iuſſus erat mitti creditor, & ſoluit ei. Vel dic tertio, quòd in fraudem creditorum vendidit debitor: vnde emptor conuentus fuit actio. in factum ex edicto. j. quæ in frau. credi. l. j. & non veniente eo iuſſus fuit creditor mitti in poſſeſſ. bono. emptoris. & non fuit admiſſus: vnde conuentus fuit actio. in factum ex edicto infra ne vis fiat ei. l. j. liberatur ergo debitor. Idem ſi alius creditor, vel etiam prorſus extraneus, impediat miſſionē. nam poteſt conueniri dicta acti. in factum: vt infra titu. iij. l. ſi quis. in princi. Alij quòd quidam emit ac. creditoris, & ei ſoluit: & ſic venditor, id eſt emptor.

* & debitor.

* Flo. male.

C

f *Quod accepit.* vt & infra de reg. iur. l. bona fides. Sed contra ſupra de peti. here. l. etiam. §. pe. ſed ibi non petit quod accepit, cum accepit à doloſo æſtimationem: ab alio petit rem. Item contra. j. de tab. exhi. l. iij. §. condemnatio. ſed ibi ex cauſa ſuperueniente agit: quia extitit conditio. hic ex veteri. An autē hic extrâneus exactus debitorem conueniat, arg. quòd ſic. ſ. de euic. l. ſi plus. §. j. ſed dic contra: quia propter ſuum dolum ſoluit: vt. d. l. ſupra de peti. her. l. etiam. §. pen.

SI rerum.] CASVS. Soluto matrimonio vxor agit contra virum act. rerum amotarum. dicitur quòd vir tenetur in ſolidū: quoniam ex delicto hæc actio oritur. Fr. Accurſius.

D

g *Cum viro.* quod eſſe poteſt: vt ſupra rerum amot. l. contra. §. ij. & l. mulier.

h *Societatis.* id eſt matrimonij.

i *Quoniam.* hæc ratio bona eſt: & alia, quia ſolutū eſt matrimonium: arg. ſ. de nego. geſt. l. diuortio. ſed hic poſita ratio ſufficeret etiam conſtāte matri. vt. ſ. eo. l. ſed hoc. in fi. & facit. ſ. quod cum eo. l. ſed ſi ex parte. §. quanquam.

k *Ex malo contractu.* id eſt facto.

COntumacia.] CASVS. Contumax punitur damno litis: nam non appellat. Item in expenſis & in ſimilibus. Secundo dicit quòd contumax dicitur qui ter citatus, vel ſemel pro omnibus, non venit, cum venire poſſet non impeditus morbo, vel alia maiori cauſa: & cum venire debet, vt quia erat iudex ſuus, coram quo erat citatus: vel ſaltem dubium erat. Franciſcus.

l *Contumacia.* contumacia attenditur quandoque reſpectu non venientis: vt extra de dolo. c. ij. & c. cum dilecti. ad fin. quandoq; reſpectu non reſtituentis: vt ſupra de rei vindica. l. qui reſtituere. quandoque reſpectu non reſpondentis: vt ſupra de interro. ac. l. de ætate. §. qui tacuit. & §. nihil. quandoque reſpectu recedētis:[a] vt extra de dolo. c. prout. & xj. q. iij. certum. & extra de procurat. conſtitutis. & de iudi. c. j. quandoque reſpectu non exhibentis: vt infra de appell. l. creditor. §. iuſſus. Prima contumacia, ſcilicet de non veniendo, poteſt contingere tribus modis: vno, quia peremptoria citatione recepta venire cōtempſit. alio, quia malitioſè ſeipſum occultat. alio, quia impediuit ne ad eum citatio perueniret, vt extra vt lit. non conteſt. ca. quoniam. §. porro. & v. q. j. quidam. & d. c. certum. & ſ. de euic. ſi dictum. §. ſi præſente.

a] Sine licentia, ſecundū Imo.

m *Litis damno coercetur.* vt non appellet:[b] vt ſupra de iudi. l. & poſt. §. fina. item in expenſis:[c] vt. C. de iudi. properandum. §. ſin autem. Item vt ex cauſa poſſit iuriſdictionem denegare: vt ſupra quib. ex cau. ma. l. ſed & ſi per prætorē. §. ſed & ſi dum. & Cod. de inge. ma. l. diffamari. Item quandoq; principalem cauſam amittit: vt Cod. de iis qui accu. non poſ. l. ſi ea. & ſupra de libe. cau. diui. §. j.[d] ſed illud non propter abſentiam ſolummodo, ſed quia nec erat probatum propter contumaciam: ergo nō perdit principalem cauſam: vt Cod. de iudi. properandum. §. cum autem. & ſupra de iudi. l. & poſt. quæ ſunt contra. Item facit Cod. de remiſsio. pign. l. ſi eo. & Cod. quomodo & quando iudex. l. conſentaneum.

b] Quando eſt verus cōtumax Imo.

c] Intellige in factis poſt cōtumaciā, & non ante. Angel. & Imo.

d] In gl ſuā.

n *Appellatur.* ad hoc facit. ſ. de iudi. ad peremptorium. cum ſequentibus. Item facit. ſ. eo. de vnoquoque. §. j.

o *Euocatus.* ſicut debet fieri per legem vel ſtatutum. aliàs non potuit citatio arctare citatum: vt extra de elect. ca. bonæ memoriæ.

p *Pœnam contumacis.* quæ eſt multiplex: vt modo dixi: & alia, vt. ſ. ſi quis ius dicen. non obtempe. l. j.

q *Cauſæ.* vel iuſtæ: vt. ſ. ſi quis in ius vo. non ie. l. ij. §. item ſi nihil. & ſ. de iudi. l. ſi prætor. in fin.

r *Deberent.* quod eſt ſiue certum ſit eſſe de iuriſdictione vocātis, ſiue eſt dubium:[e] vt. ſ. de iudi. ſi quis ex aliena.

COntra pupillum.] CASVS. Citatus eſt pupillus peremptoriè: vel abſens reipublicæ cauſa, vel minor. xxv. an. & lata eſt ſententia contra eum. dicitur quòd non tenet citatio vel ſententia. [IS QVI AD MAIVS.] Titius habens cauſam coram vno iudice, citatur propter aliam cauſam coram maiore iudice: & iuit, & deſeruit interim primam cauſam. nō dicitur contumax vt primus iudex poſſit ferre ſententiam in eum. Franc.

e] Facit iſta gl. cum ſuo text. quod priuilegiatus nō tenetur comparare quando citatiōis nullitas eſt notoria. concord. tex. in Cle. paſtoralis. eod. titu. verſi. Piſana. & ca. ſuper literis. extra de reſcript. gloſ ordi. & fin. in. c. ſi epi coep. 3. q. 2. & in. c. præterea. de dela.

ſ *Nihil momenti habet.* diſſimiliter tamen quàm in definitiua ſententia. nam in abſentem lata tenet, ſed ad appellandum reſtituitur: vt ſupra de in integ. reſtit. l. fina. ſed contra pupillum vel minorem indefenſum nullo modo: vt ſupra eod. acta. §. fi. Sed quidam vt P. dicunt in abſentem idem, ſcilicet ſi iudex ſciebat abſentiam, vt ipſo iure non teneat. Item in poſſ. differunt. nam pupillus patitur miſsionem, non venditionem, niſi ex facto patris deſcendat negotium: vt infra quib. ex cau. in poſſeſ. l. apud Iulianum. §. j. & §. fina. Item tertius miſſionem & venditionem: vt infra de bo. auctor. iudi. poſſ. l. ſi minor. licet reſtituatur. Item ſecūdus miſsionem & venditionem, licet & ipſe reſtituatur: vt ſupra de damn. infec. l. ſi finita. §. ſi forte, nec ob. quaſi debeat in notitiam citati peruenire edictum: vt no. infra quæ ſententię. l. j. §. itē cum ex edicto.

Contumax.

a *Contumax*.imò videtur quòd de vno iudicio ad aliud quis vocari non poſſit:vt.ſ.de in ius vo.l.ij.in fi.&.l.iiij.in princ.ſed illas ſecundum hanc intellige, vt non poſſit vocari niſi ſit ſcilicet vocatus ad maius auditorium.

b I *Vdex.ſententiam*.definitiuam.ſecus de interlocutoria:vt.ſ.eo. quod iuſſit. Accur.

c *Non poſſit*.vt infra de pœn.l. diui fratres. &.l. relegati.in fi. &.j. eo.l. cum quærebatur. &. ſ. de arbi.l.dicere. in fi.& l.ſequen. &.C.de ſent. ex breui.re.l.ij.§.j.&.ſ. eo.l.Paulus. in princip. Item fallit. ſ. de offic. præſi.l.illicitas.in fi.Itē ſ.de in integ.reſti.l. diuus. Item. C. de ſen. ex breui.reci.l.ij.§.fin. vbi excipit principē & præfectum præto. & ſenatum: quaſi ipſi corrigāt ſuas ſententias. Sed dic non in hoc excipit: ſed vt per alios poſſint recitare. Item fallit.ſ. eo. l.Paulus.in fi. Item fallit in aliis caſibus quos notaui.C.ſen.reſcin.nō poſſ. l.j. Item dic quòd hac. l. tenuit ſententia: quia contra ius litigatoris eſt lata, non conſtitutionis: & ſic in ordinario & delegato intelligitur: & ſic non eſt contra. C.de ſen. l. j. in fi.& de accu.l.ſi accuſatoribus. &.C.quomodo & quando iudex. l. ſi præſes.quia in illis nō tenuit.ipſo iure: & ita ille idē cognoſcit ſi eſt ordinarius: ſecus ſi delegatus: vt C.quomodo & quando iudex. l. ſi vt proponis.

Hoc nomine Verrem arguit Cic.3. Verrin. vide Plutarch. in apophth. de Philip.

† Cōcor. in c. in literis. & in.c. venerabili.de offic & po. iu. deleg.extra. tex.i.c.ſi cōpromiſſari°. §.ſi verò. de elec.in 6.

choatam deſeruit,contumax[a] nō videtur.

Iudex non poteſt ſuam ſententiā definitiuam corrigere.Pau.

LV. VLPIANVS *libro quinquageſimoprimo ad Sabinum.*

IVdex poſteaquā ſemel ſententiam[b] dixit, poſtea iudex eſſe deſinit. Et hoc iure vtimur, vt iudex qui ſemel vel pluris vel minoris cōdemnauit: amplius corrigere ſententiam ſuam non poſſit.[c] Semel enim, malè ſeu bene, officio functus† eſt.

Sententia iuſiurandum & confeſſio in iudicio habent executionem paratam.Bart.

LVI. IDEM *libro viceſimoſeptimo ad Edictum.*

POſt rem iudicatā,[d] vel iureiurādo deciſam,[e] vel cōfeſſionē ī iure factā,[f] nihil quæritur[g] poſt orationem diui Marci,quia in iure confeſſi pro iudicatis habētur.

Maior decē & octo annis poteſt eſſe iudex delegatus & ordinari°. item minor decem & octo,& maior quatuordecim, poteſt eſſe delegatus, ſi ex conſenſu partiū delegetur:vel ordinarius, ſi ex certa ſcientia imperator eum iudicem dederit.Bartolus.

LVII. IDEM *libro ſecundo Diſputationum.*

QVidam conſulebat,[h] an valeret ſententia à minore vigintiquinque annis iudice data.* Et æquiſſimum eſt tueri ſententiā ab eo dictam,niſi minor decem & octo annis ſit. Certè ſi magiſtratum[i] minor[k] gerit:dicendum eſt iuriſdictionem eius non improbari.[l] Et ſi fortè ex conſenſu[m] iudex minor[n] datus ſit ſcientibus his qui in eum conſentiebant: rectiſsimè dicitur valere ſententiam. Proinde ſi minor prætor,ſi conſul ius dixerit,ſententiámve protulerit:valebit. Princeps enim qui ei magiſtratum dedit,omnia gerere decreuit.[o]

Ab executione non eſt incipiēdum.Paulus.

LVIII. IDEM *libro ſeptimo Diſputationum.*

SI cum nulla ſententia[p] præceſſiſſet, capta ſunt & diſtracta pignora:poſſunt reuocari.[q]

Sufficit ſi in ſententia exprimatur verbum condemno,vel æquipollens:& quòd exprimatur certa quātitas expreſſè, vel per relationem ad acta.Bart.

LIX. IDEM *libro quarto de omnibus Tribunalibus.*

IN * ſententiis[r] ſufficiet, ſi expreſſerit iudex ſummam in ſententia,ſoluíque iuſſerit,vel præſtari,vel quo alio verbo[ſ] hoc ſignificauerit. Amplius eſt reſcriptum, etſi in ſentētia non ſit ſumma adiecta:ſi tamen is qui petit, ſummā expreſſerit,[t] & iudex ait, *Solue quod petitum*[u] *eſt*:vel, *quantum*[x] *petitum eſt*:valere ſententiam.

Sententia incerta non valet.

Qui ſortis quidem condemnationem faciunt, de vſuris autē ita pronuntiant: *Vſuræ ſi quæ competunt*, vel *Quæ competunt, vt præſtentur*:non rectè[y] pronuntiāt. debēt enim de vſuris quoque cognoſcere, & certam facere condemnationem.†

Sententia lata cōtra mortuum, eſt ipſo iure nulla.Barto.

Si quis ex edicto perēptorio poſt mortē ſit cōdēnatus,nō valet ſententia:[z] quia morte rei perēptorium eſt, vt generalem tradam doctrinam.Accurſius.

d P*oſt rem iudicatam*. ſic.ſ.eo.l.imperatores.

* Ex.l.Iulia iudiciorū & edicto Diui Auguſti. de quo Plin.li. 10.epiſt.

e *Deciſam*.hoc,niſi prætextu nouorum inſtrumentorum:vt not.ſ.de iureiurā.l. admonendi. quæ eſt contra.

f *In iure factam*.ſic.j.titu.j.l.Iulianus.&.l.j.& ſupra ad.l.Aquil.l. proinde.ij.§.notandū.Acc.

g *Quæritur*. quia cœpit eſſe res certa.

Q *Vidam conſulebat*.] CASVS. Sententia lata à iudice minore xxv.an.maiore tamen.xviij.tenet:cum & ſi magiſtratus ſit, tenebit quod faciet.& hoc facit pro me Frāciſco, cum adhuc ſim intra ætatem.xxv.an.Secundo dicit:etiam minor.xviij.an. poterit de cauſa cognoſcere: vt ſi ex conſenſu partium datus ſit. & ſic de facto euenit in me Frāciſco.nam cum eſſem intra ætatē. xviij. an.datus fui iudex in quadam cauſa,& de ea cognoui. hoc etiam eſt ſi princeps fecit minorem.xviij.an.prætorem vel conſulē.nam ſententiæ quas dabit,tenebunt.Franc.

h *Quidam conſulebat*.minor decemocto annis.imò videtur debere eſſe maior viginti an.ad minus:vt ſupra de arbi.l.cum lege.quę eſt contra.Solu.ibi de delegato:hic de ordinario . vel aliud in arbitris:vt ibi:quod nihil eſt:quia & de iudice ibi dicit.dic ergo nō cogitur iudicare:vt ibi:ſi tamen iudicat,tenet ſententia:vt hic. & not.quatuor ætates:vt dixi ſupra de iudi.cum prætor.§. non autem.Accurſius.

i *Magiſtratum*.ſcilicet ordinarium:vt differat à ſequenti: itē mediocrem:vt differat ab vltimo.§.Accurſius.

k *Minor*.xxv. maior tamen.xviij.an.

l *Non improbari*. ſed decuriones eſſe non poſſunt: vt infra de decuri.l.ſpurij.§.j.quæ eſt arg.contra. ſed ibi non fuit à principe creatus,ſecundum quoſdam.

m *Ex conſenſu*.partium.

n *Minor*.etiam.xviij.annis,dummodo adultus ſit. facit.ſ.eod.ſi conuenerit.&.C.de iureiur.l.j.&.ſ.de iur.om.iu.l.j.

o *Decreuit*. potuit etiā Barbario dare libertatem:vt.ſ.de offic.præſi. l.Barbari°.& not.quòd princeps dat ſiue eligit huiuſmodi magiſtratus in ciuitate Romana: vt j.ad.l.Iuliam ambi. l.j.

S *I cum nulla*.] CASVS. Bona debitoris mei ante ſententiam contra eum latam capta ſunt pignori,& vendita. dicitur quòd reuocari debet quod factū eſt. Frā. Accurſius.

p *Sententia*. definitiua, vel interlocutoria , ne obſit quod eſt. j. quib. ex cau.in poſſ. ea.l.Fulcin ius.§.j.& facit.C.de execu.rei iudi. l.j. &.ij. & idem ſi eſt minus ſolennis:vt.C.de ſentent. l.prolatam.Accurſius.

* In vulg. edit. eſt lex, In ſumma.

q *Reuocari*. aliàs recuperari:aliàs reuocari.

I *N ſumma*.] CASVS. Si iudex condemnat reum in certa quantitate pecuniæ,iubens eam ſolui,vel præſtari:tenet ſententia.Idem ſi dicat: ſolue quod petitū eſt. cùm certa quantitas eſſet petita . ſi autē iudex fecit ſentētiam certam ſuper ſorte : de vſuris autem ſic dicat, Vſuræ ſi quæ competunt, ſoluantur: non tenet. [SI QVIS EX EDICTO.] Citatus eſt Titius perēptoriè.deceſſit.nunc eſt lata ſententia contra eum. dicitur quòd ſententia non valet, cum extinctum ſit peremptorium morte Titij: & de nouo citatio erat facienda in heredes Titij.Fran.Accurſius.

† Ampliabis hoc dictū,vt procedat nō tātū in definitiua:vt.l.r. 2. &.j. C. de ſen.quę ſine certa quāti. quod eſt verum etiā in interlocutoria l.quid tamen.§. Pomponi°. & ibi Bar.ſ. de arbit.

r *In ſumma*. proferenda in ſententiis. vel id eſt, vt generalem tradam doctrinam.Accurſius.

ſ *Verbo*. nam ſententia magis quàm verba,eſt inſpicienda:vt ſupra de adi.lega.l.iij.§.conditio.& Cod.quæ res pigno. l. finali. & ſupra de iure do.l.promittendo.& ſecundum hoc accipe.Cod.de ſentent.l.ij.

t *Expreſſerit*.quandoque etſi non exprimat:vt ſupra eodem. l. ait prætor.§.fina.& facit ſupra de arbi.l.quid tamen.§.ſi arbiter. ſed contra.in ea.l. §. Pompon. ſed ibi non erat certum aliqua parte actorum.Item facit.C. de ſenten.quæ ſine certa quanti. l.ij.&.iij. &.iiij.& ſupra de contrahen.empt. l.hæc venditio.§.huiuſmodi. Accurſius.

u *Quod petitum*.quando ſpecies,vel factum.

x *Quantum*.quando quantitas. idem ſi vnum pro alio ponatur: argum.ſupra de lega.iij.l.ſi quis. item in cauſa appellationis recipio , ſecundum H.iudicem ſic poſſe pronuntiare vt dicat , condemno vel abſoluo ſicut primus fecit.licet quidā dixerunt quòd tantum iuſtam vel iniuſtam[a] debeat pronuntiare:vt.C.de appel. l.eos.j.Accurſius.

a] Vtraque placet Bart. dicit tamen Alexā. quòd iſta eſt magis communis.

y *Non rectè*.vt.C.de ſenten.quæ ſine cer.quanti.l. quanquam. & arg.ſ.de vſu.l.quod in ſtipu.

z *Non valet ſententia*.vt &.j.quæ ſen.ſine app.l.pen.

a *Soluitur.* id eſt poſſibilitas ferendi in eum ſententiam: ſed in heredem transfertur iudicium: vt ſupra de iudi.tam ex.§.fina.ſed ſecus in decreto fauore mortui interpoſito: vt ſupra de fideicommiſſ.lib.l.cum quaſi.in princip.in beneficio autem dic vt infra de regulis iur.l.Neratius.

b *Praſtabitur.* ab eodẽ, ſi eſt ordinarius. alias ſecus: vt no.C.quomodo & quando iudex.l. ſi vt proponis. & facit s̃.de iudi.l.& poſt.§.cir cunducto.

Q *Væſitum eſt.*] CASVS. Vnus ex litigatoribus febricitans diſceſſit à cauſa,& iudicatum eſt. nunc dicitur quòd ſententia non tenet, cum morbus ſonticus faciat differri cauſam. morbus autẽ ſonticus dicitur, qui cuiq; rei agendæ nocet: vt eſt febris. & hoc intellige, ſi eſt magna febris,non ſi leuis veniens in homi nem robuſtum.Item ſecus in quartana veteri, propter quam non dimittat ſua negotia.nam hæc non excuſat. Fran. Accurſius.

† In hunc locum Gell.li. 20.noc. At. cap.1.] rectè ſic diſpungẽdũ ait Ant. Augu.lib.1.c.9. contra Haloandrum.

c *Pronuntiaſſe.* pro eo, vel contra eum: vt.s̃.e. l. de vnoquoque. licet ſecus in minore ſit: vt C.de procu.l.non eo.

d *Differt.* ſiue litigatorem tenet: vt hic, &.s̃.ſi quis cau.l.ij.§.ſi quis iudicio. ſiue iudicem: vt &.s̃.de iudi.l.iudex.

e *Sonticus.* id eſt nocẽs quo minus poſſit adeſſe iudicio.

f *Cuiuſque rei.* de qua quæritur: vt.j.de verb. ſigni.l.morbus. &.s̃.de ædil.edi.l.iiij.§.fin. &.l. fi.§.j.nã nullus eſt morbus quin cuiquam rei noceat.

rium ſoluitur:[a] ideoque vt in re integra, de cauſa notio præſtabitur:[b] & quod optimum patuerit, ſtatuetur.

Febricitans febre naturali non tenetur expectare, vel in peremptorio comparere. Bart.

LX. IVLIANVS *libro quinto Digeſtorum.*

Q Væſitum eſt,cum alter ex litigatoribus febricitãs diſceſſiſſet,& iudex abſente eo pronuntiaſſet: an iure videretur pronuntiaſſe.[c] Reſpondit, Morbus ſonticus etiam inuitis litigatoribus ac iudice diem differt.[d] Sonticus[e] † autem exiſtimandus eſt, qui cuiuſque rei[f] agendæ impedimento eſt.[*] Litiganti porrò quid magis impedimẽto eſt, quàm motus corporis contra naturam, quem febrem appellant?[g] Igitur ſi rei iudicandæ tempore alter ex litigatoribus febrem habuit, res non videtur iudicata.[h] Poteſt tamen dici, eſſe aliquam & febrium differentiam. Nam ſi quis ſanus alias ac robuſtus, tempore iudicãdi leuiſſima febre correptus[i] fuerit: aut ſi quis tam veterem quartanã habeat, vt in ea omnibus negotiis ſupereſſe ſoleat: poterit dici morbum ſonticum non habere.[k]

Legem iſtam declara vt per gl. ſupra eo.l.inter eos. Pau.

LXI. IDEM *libro quadrageſimoquinto Digeſtorum.*

I N iudicati actione[l] nõ prius[m] ratio haberi debet ei* cui prior

g *Appellant.* vt &.s̃. de ædil.edi.l.j.§.ſed ſciendum.

h *Iudicata.* hoc cùm iudex ſciuit,citauit vel non. idem ſi ignorauit,& non citauit: vt.C.quomodo & quando iu.l.ea quæ. Si autem citauit,*dicam idem quod in eo qui abſens eſt probabili & neceſſaria cauſa: vt not.s̃.de in integ.reſti.l.ſi.ſed an teneatur mittere procuratorem? Reſpon.non: vt,s̃.ſi quis cau.l.ij.§.j. item an idem iudex iudicat? Reſpon.vt.s̃.eo.l.iudex.

a] Scribẽtes hic iſtã glo. reputarunt ſing. ad hoc quòd ſententia lata contra abſentẽ ex iuſta cauſa, qui tamẽ legitime fuit citatus, quẽ iudex ſcit abeſſe ex iuſta cauſa: nõ valet.que gl. clara eſt. ita Bart. tenuit in.l. ea quæ. C. quomodo & quãdo iudex. Bolo.

i *Correptus.* quia corrigitur homo in vitiis.alias corruptus.

k *Non habere.* vt & ſupra ſi quis cau.l.ij.§.ſi propter.&.s̃.de ædil. edic.l.j.§.proinde.Sed arg.contra in eo.tit.l.qui tertiana.ſed verbum rectè,ibi poſitum,tollit contrarium.

I *N iudicati.*] CASVS. Si teneor pluribus in quantum facere poſſum,& vni ſum condemnatus: poſtea alius me cõuenit: dicitur quòd ei debeo condemnari in ſolidum nõ inſpecto eo quòd alij ſum condemnatus.& hoc intelligas in ſententia: at in executione ſpectabitur. Accurſius.

l *In iudicati actione.* quæ in factum dicitur: vt Cod. de re. cred.l. actori.

m *Non prius.* licet prius meruerit ſententiam: vt hic, & argu. infra de ali.leg.l.Mela.§.ſed ſi alimenta. ſed contra ſupra eodem.l. inter eos.Solutio.hoc generale: illud ſpeciale in illis qui agunt in quantum facere poteſt reus. Alij quòd illa ſecundum iſtam: vt in execut. loquatur. nam & hic potior eſt occupantis conditio: quod non placet. Tertiò, quòd obtinet in ſententia danda ſuper actione in factum: ſed in executione facti illius prius habebitur ratio,qui primam prius meruit ſententiam.vel dic vt ibi. Fräciſc. Accurſius.

n C *Vm quærebatur perperam.* id eſt male. Accurſius.

o *Non poſſe.* vt.s̃.eo.iudex.& dic ſcilicet vt ex eiſdem actis: A ſed de nouo bene poteſt iudicare cognoſcendo iterum, ſi eſt ordinarius: ſecus ſi delegatus: vt.C. quomodo & quando iu.l.ſi vt proponis.& dic perperam,vt quia contra mortuum: vt.s̃.eo.l.in ſumma.§.fi. vel contra minorem indefenſum: vt ſupra eodem.l. acta. §.vltimo.

reus condemnatus fuerit.

Intellige iſtam.l.ſecundum Dy. quòd hic iudex iudicauit perperam,id eſt iniuſtè quantum ad ius litigatoris: erat tamen ſententia mero iure valida. Pau.

LXII. ALFENVS VARVS *libro ſexto Digeſtorum à Paulo Epitomatorum.*

C Vm quærebatur,iudex ſi perperam[n] iudicaſſet, an poſſet eodem die iterũ iudicare: reſpondit non poſſe.[o]

B Sententia lata contra vnum, nõ præiudicat alteri qui eum prohibere nõ poterat,vel ab eo cauſam non habebat: ſecus ſi poterat prohibere: & ab eo cauſam habebat, & ſciens erat. Bart.

LXIII. MACER *libro ſecundo de Appellationibus.*

S Aepe conſtitutum[p] † eſt, res inter alios iudicatas aliis non præiudicare. quod tamen quandam diſtinctionem[q] habet. nam ſententia inter alios dicta, aliis quibuſdam etiam ſcientibus[r] obeſt: quibuſdam verò,etiam ſi contra ipſos iudicatum ſit,[ſ] nihil nocet. nam ſcientibus nihil præiudicat: veluti[t] ſi ex duobus heredibus debitoris alter condemnatur. nam alteri integra defenſio eſt,etiam ſi cum coherede ſuo agi ſcierit.[u] Item[x] ſi ex duobus petitoribus[y] alter victus[z] adquieuerit:[a] alterius petitioni non præiudicatur. idque ita reſcriptum eſt. C

Scientibus ſententia quæ inter alios data eſt, obeſt: cum quis

S *Aepe conſtitutum.*] CASVS. Licet regulariter dicatur res inter alios iudicata non præiudicare aliis: hoc tamẽ recipit diſtinctionem. nam quandoque præiudicat aliis ſcientibus: quandoque non præiudicat aliis.licet videatur contra eos iudicatũ tacite. & de hoc vltimo dat duo exempla. Primum in duobus heredibus debitoris. nam licet vnus eorum condemnetur, alteri nõ nocet. Secundum exemplum eſt in duobus heredibus creditoris.nam licet vnus agat & ſuccumbat, alteri nõ præiudicat. Poſtea reuertitur ad primum dictum, vt ſententia inter quoſdam lata noceat aliis.& dat de hoc quatuor exempla: vt ſi creditor patiatur agere de proprietate pignoris, aut maritus ſocerum vel vxorem de re dotali, aut emptor venditorem de proprietate rei vẽditæ. Idem ſi libertum meũ defendo in cauſa libertinitatis mota ſibi ab alio,& ſuccumbo,& ſic iudicatur libertus petẽtis. nã omnibus his caſibus præiudicat. in ſuperioribus duobus nõ redditur ratio in litera. Vltimo dicit: Titius à te vindicabat fundum me ſciente, & ſuccubuit.tandẽ illum eundem vindico.non mihi præiudicat ſententia lata contra Titium. Franciſcus.

† Not.q̃ res inter alios acta &c.cõcor.tex.in.c. inter dilectos. extra de fi. inſtru. text.in.c.cũ ſuper cõtrouerſia.de re iud. extra in c.pe eo.titu.

p *Sæpe conſtitutum eſt.* vt infra de excep.l.Modeſtinus.& Cod. res inter alios actas.l.j.& Cod. de fide inſtrumentorum. l.ij. in fine. Sed contra ſupra eod.ex contractu. ſed expone vt ibi. item fallit hoc in caſibus quatuor qui ſequuntur hic, ſcilicet creditore & debitore. item viro & vxore. item venditore & emptore. item patrono & liberto.& in aliis quos not.Cod.quibus res iudi.non nocet.l.ij.

Res inter alios acta an aliis noceat.

D q *Diſtinctionem.* id eſt fallit quandoque.

r *Etiam ſcientibus.* alias ſcientibus,ſcilicet,non ſolùm litigãtibus. alias conſentientibus,ſcilicet tacite,non ſolùm expreſſe. quod in idem recidit.

ſ *Iudicatum ſit.* non directò,ſed per conſequentiam.& de his primo ſtatim duo exempla ponit.quandoque etiam ei contra quem fertur,non nocet: vt.s̃.eo.l.contra pupillum.

t *Veluti.* primum exemplum in ſcientibus, contra quos videtur iudicatum per conſequentiam. Accurſius.

u *Agi ſcierit.* vt &.s̃.de iudi.l.ſi petitor.Sed ar.contra.s̃.de euic. l.quidam.ſed ibi & pretium receperunt coheredes.

x *Item.* ſecundum exemplum.

y *Petitoribus.* quia ſunt duo heredes creditoris. non dicas quòd ſint duo rei credendi in ſolidum: quia tunc nocet aliis: vt infra de duob.reis.l.ij.

z *Victus.* per ſententiam.

a *Adquieuerit.* ſententiæ,non appellando.

Competit.

de ea re cuius actio vel defenſio primùm ſibi competit, [a] ſequenti [*] agere patiatur: veluti ſi creditor [b] † experiri [c] paſſus ſit debitorem de proprietate [d] pignoris: aut maritus ſocerum vel vxorem de proprietate rei in dote acceptæ: aut poſſeſſor [e] venditorē de proprietate rei emptæ. & hæc ita ex multis cōſtitutionibus intellegēda [f] ſunt. Cur autem his [g] quidem ſciētia nocet, ſuperioribus [h] verò non nocet, illa ratio eſt, quòd qui ſcit coheredem ſuum agere, prohibere [i] eum quo minus vti [k] velit, propria actione vel defenſione vtatur, non poteſt. Is verò [l] qui priorem dominum defendere cauſam patitur: ideo propter ſcientiam [m] præſcriptione rei quãuis inter alios iudicatæ ſummouetur, quia ex voluntate eius de iure quod ex perſona agentis [n] habuit, iudicatum eſt. Nam & ſi [o] libertus meus me interueniente [p] ſeruus vel libertus alterius iudicetur, mihi præiudicatur. [q] Diuerſa cauſa eſt ſi fundum à te Titius petierit, [r] quem ego quoque, ſed non ex perſona Titij, ad me pertinere dico. Nam quamuis cōtra Titium me ſciente iudicatum ſit, nullum tamen præiudicium patior: quia neque ex eo iure quo Titius victus eſt, vindico: neque potui Titio intercedere [*] quo minus iure ſuo vtatur: ſicuti & de coherede ſupra diximus. [ſ]

*ſequentē.

† Sic Flo.rectè & in ma nuſcri. ergo fa'litur Zaſi' qui legit, creditorem debitor.

* interdicere.

Pendente appellatione fruſtratoria currunt vſuræ. Bart.

LXIIII. SCÆVOLA *libro vicenſimoquinto Digeſtorum.*

NEgotiorum [t] geſtorum condēnatus appellauit, & diu [u] negotium [x] tractum [y] eſt. quæſitū eſt, appellatione eius iniuſta pronuntiata, an quo tardius iudicatū ſit, [z] vſuræ pecuniæ [a] in condemnatum deductæ [b] medij temporis debeãtur. [c] Reſpondit, † ſecūdum ea quæ proponerentur, dandam [d] vtilem actionem. [e]

† Hoc reſpō ſum legitur ſub tit de ap pel l.24. verbis quit uſdā mutatis.

DE CONFESSIS.

TITVLVS II.

In tex. ibi cōfeſſus, ſcilicet in iure, ſeu coram iudice, & non dato libello: & tunc habetur pro condemnato, quia non expedit aliam condemnationē facere: & in confeſſum nullę ſunt partes iudicis in procedēdo, ſed in exequēdo. Pau.

I. PAVLVS *libro quinquagenſimoſexto ad Edictum.*

COnfeſſus pro iudicato eſt: qui quodammodo [f] ſua ſentētia damnatur.

Iſta.l. loquitur quando cōfeſſio allegatur falſa per confitentem, & vult eam reuocare, dicens quòd per errorem confeſſus eſt. Pau.

a *Competit.* ſi vult.

b *Si creditor.* aliàs ſecundum Pi. debitorem. & tūc eſt. j̃. creditor. ſed communis eſt debitor, & creditorem. & ſecundum eam eſt glo. Accurſius.

c *Experiri.* vel etiam defendi. idem poteſt dici & ſi creditor patitur debitorem experiri vel agere. cum ſit ſciēs. aliàs ſecus: vt. j̃. de except. rei iudi. l. ſi mater. §. fi. & l. iudicatæ. in fin. & s̃. de pig. l. ſi ſuperatus. & C. de pig. præſes. & ideo habent hic quidam literam Piſanam, debitorem & creditor.

d *De proprietate.* hypothecariam intentando. nam debet probari rem eſſe debitoris: vt. s̃. de pig. ſi ſuperatus. & l. & quæ nondum. §. quod dicitur. Et ponitur experiri, proprie in perſona creditoris. at in ſocero & vxore & venditore, impropriè pro defendere, ſecundum Io. ſed H. & Ot. item & ſi agere vellet etiam vxor de facto: quod nōn placet, cum de iure non poſſit agere: vt. C. de rei vin. l. doce ancillam. ponitur ergo experiri ſecundum Io. prout aptatur ad venditorem & vxorem, pro defendere: ſicut & defendere quãdoq; ponitur pro agere: vt. C. de teſti. l. j. & s̃. de alie. iudi. l. pen. quod etiam ex ſequenti litera apparet, cur autē &c. & ex eo quod dicitur in princip. huius. §. ſed ſcientibus &c. ibi, actio vel defenſio. quod ergo hic dicit agere, ſup. vel conueniri. Et not. quòd aliquando experiri ſemel poſitum, poſtea ſubauditum, propriè & impropriè ponitur. ſic & s̃. de peti. here. l. nec vllam. §. omnibus.

e *Poßeſſor.* id eſt emptor.

f *Intelligenda.* facit. s̃. de lib. cau. l. duobus. & s̃. de dona. inter vi. & vxo. l. ſi ſeruus communis. in fi.

g *Cur autem his.* id eſt vltimis.

h *Superioribus.* id eſt primis.

i *Prohibere.* argu. pro vtroq;. s̃. de noxa. l. in delictis. & s̃. de dāno infe. l. fluminum. §. quanquam. Item facit hoc ad id quod not. s̃. de pig. act. l. Gaius. Item caue tibi: quia hæc ratio non eſt generalis. nam nec debitor poteſt prohibere creditorē. cum enim creditor ſuperet debitorem: ergo multo magis eum quem debitor poteſt ſuperare: vt. s̃. de diuer. præſ. l. de acceſſionibus.

k *Vti.* id eſt ſicut.

l *Is verò.* Not. quòd non reaſſumit de debitore & creditore.

m *Propter ſcientiam.* aliàs ſententiam. ſecundum Pi. ſcientiam.

n *Agentis.* vxoris forte, vel ſoceri, vel venditoris.

o *Nam & ſi.* audi quartum exemplum.

p *Interueniente.* id eſt ipſum defendente: quod poſſem facere eo inuito: vt. C. de lib. cau. l. principaliter. Idem ſi me ſciente tãtùm, cùm ad me defenſio pertineat: vt. s̃. ſecus ſi ignorante. ſed ſi fiat aliquo modo ſeruus alterius, & ab eo manumittatur, mihi etiã neſcienti præiudicat: vt. s̃. de bo. lib. l. ſi libertus meus.

q *Præiudicatur.* cum enim iudicatur alterius in ſolidū, ergo meus non eſſe: vt & j̃. de excep. rei iudi. l. ſi inter.

r *Petierit.* & victus fuerit. Azo. & dic diuerſa cauſa quàm in prędictis quatuor caſibus.

ſ *Diximus.* in prin. l. huius. Accurſius

NEgotiorum.] CASVS. Quis cōdēnatus ad. c. act. neg. geſt. appellauit: & diu vētilata fuit cauſa. tãdē iniuſta appellatio eſt pronuntiata. an vſurę medij tēporis debeantur? & dicitur ꝙ ſic, & iudex appellationis ſuper his etiam pronuntiabit. Fr. Accurſius.

t *Negotiorum.* directa: puta in centum.

u *Diu.* j̃. annum tamen vel biennium: vt in authen. de his qui in gre. ad app. §. j. quandoq; & vltra, quãdo per iudicē ſtat: vt in authent. vt ſpon. lar. §. hoc quoque. Accurſius.

x *Negotium.* appellationis.

y *Tractum.* i. prolōgatū.

z *Iudicatum ſit.* à iudice appellationis.

a *Pecuniæ.* i. ſortis.

b *Deductæ.* in cōſequētiã. ſ. primæ ſententiæ.

c *Debeantur.* ita quòd iudex appellationis de his pronuntiet: vt. s̃. de vſuris. l. tutor. in princi. & ſic non ob. C. depoſiti. l. iiij. & ſecundum hoc, deductæ eſt genitiuus. vel dic etiam nominatiuus: & dices eas deductas in conſequentiam à iudice appellationis: & ſic debentur poſtea: ne ſit contra. d. l. depoſiti. & C. de vſuris. l. in bonæ fidei. §. j. ſed videtur quòd à die confirmationis & poſt quatuor mēſes demum currant: vt. C. de vſur. rei iudi. l. ij. ſed ibi de centeſimis dicit, non de his quæ proprio cōtractu currebãt: ſed in eo. tit. C. de vſur. rei iudi. l. iij. §. ſi enim ſine. expreſſe dicit ceſſare etiã vſuras contractus. ſed ibi trãſierat in rē iudicatã: hic non. vnde hic diſtinguitur ſecūdū quoſdã, fruſtratoriè appellet, vel non: vt primo caſu currant: aliàs nō: vt hic, & j̃. de appella. l. negotiorum. & l. imperator. §. ſi vterque. & d. l. de vſur. l. tutor. quæ diſtinctio poteſt admitti, ſi ſemper dicas fruſtratoriè appellatum quando ſuccubuit appellator. aliàs quare aliquid innouaretur pendēte appellatione, cum quiſque eorum in prima cauſa obtinuerit? quod dic vt not. C. de ſenten. quæ ſine certa quantitate. l. j.

d *Dandam.* ſicut enim poſt lit. conteſta. currunt vſuræ nihilo minus ex contractu: vt. C. de iudi. l. j. ita poſt ſententiam appellatione ſuſpenſam, vt hic, quia non videtur pronuntiatum: vt infra ad Turpil. l. j. in fine.

e *Vtilem actionem.* ſcilicet nego. geſto. & officium ei adhærens, ſecundum quod deductæ eſt genitiui caſus: vel actionem in factū ex ſententia, prout eſt nominatiuus: & ſecūdum hoc dic vtilem, id eſt efficacem. Alij dant in factum ſubſidiariam: vt. s̃. de præſcriptis verbis. l. quotiens.

DE CONFESSIS.

Dixit de vere condemnatis: hic de quaſi. & habet locum hic titu. poſt lit. conteſta. ſed ille de interro. actio. ante.

Iudicatis ſimiles ſunt in iure palam ſua ſponte confeßi de intentione actoris; ex XII. tabul. lege illa, Aeris confeßi rebusq́ iure iudicatis: Loquitur lex de ære confeſſo tãtum, ſed ex S.C. facto auctore Diuo Marco in omnibus actionibus vel interdictis confeſſus pro iudicato habetur & ſolutionis in vtroque tempus & executionis ordo obſeruatur idem, non ille duodecim tabul. ſed alius. Cuiacius.

f *COnfeſſus. Quodammodo.* quia impropriè. ſic. C. de fideicommiſſ. l. fin. propriè non: vt. C. ne quis in ſua cauſa. l. j. & facit ſupra titu. j. l. poſt rem. & infra titu. j. l. penul. & ſupra de interro. actio. de ætate. §. j. & C. de excep. rei iudi. l. fin. cætera dic vt not. C. eo. l. j.

NOn fatetur.] CASVS. Confeſsio per errorem facti facta, non præiudicat confitenti: vt ſi confiteor te meum coheredem,

ff. Nouum.

S iij

cum non eſſes.nam mihi non nocet.& intelligas ſi probem contrarium vſque ad ſententiam: vt habes hoc exemplum. ff. famil. erciſcun.l.cum putarem.ſed confeſſio per errorem iuris facta nocet confitenti:vt ſi confeſſus ſum me tibi debere cẽtum ex ſtipulatione quam credebam valere,cum nõ valeret, vt quia inter abſentes facta,vel aliàs vitioſa.Franciſ.

a *Qui errat.* in facto, ſi probetur contrariũ,vſque ad ſententiam: vt C.de iur.& fac.ignor.l. error. & da exemplum vt ibi per.l.ſupra famil. erciſcũ.l.cum putarem. & infra eo.l.cum fideicõmiſſum. probato ergo contra. ipſo iure eſt tutus, vel ſaltem ſibi reſtitutio datur: vt dices infra eo l.penult.in fin. niſi in caſu: vt infra eo. l.ſi is. Si ergo in alieno facto,planum eſt: quia probabiliter errat:vt.ſ̃. pro ſuo.l. fin. Si in ſuo, dicam idem,cũ de damno certet:vt argu.ſupra de condict.indebi.l.ſed & ſi me. item hoc poſt lit.conteſta. ſed ſi ante, aut ſciens falſum: tunc ſerua quod dicitur ſupra de rei vindi.l.is qui.&.l.fin autem.& de dolo.l.penul.ſi ignorat,diſtingue an iuſte,an iniuſte:vt primo caſu ſuccurratur ſi probetur contrarium.ſecundo non:vt ſupra de interro.actio.l.de ætate.§.qui iuſto.

II. VLPIANVS *libro quinquageſimooctauo ad Edictum.*

NOn fatetur qui errat,[a] niſi ius ignorauit.[b]

III. PAVLVS *libro nono ad Plautium.*

IVlianus ait,confeſſum certum ſe debere legatum,omnimodo damnandum, etiam ſi in rerũ natura non fuiſſet,[c] etſi iam à natura receſſit:ita tamen,vt in æſtimationem eius damnetur: quia confeſſus pro iudicato habetur.

IIII. IDEM *libro quintodecimo ad Plautium.*

SI is cum quo lege Aquilia agitur,confeſſus eſt ſeruum occidiſſe,licet non occiderit: ſi tamen occiſus ſit homo, ex confeſſo tenetur.[d]

V. VLPIANVS *libro vicenſimoſeptimo ad Edictum.*

b *Ignorauit.*ſume exemplum.ſ̃.de iur.& fac.igno.l.fin.puta confeſſus eſt tutor pupillum teneri ex contractu inito ſine tutore, credens eum teneri: vel confitetur promiſſor ſe teneri ex ſtipulatione inutili:vt inter abſentes:vel alio modo. & nota in iudicio nocere errorem iuris in damnis:ſecus extra: vt ſupra de iuris & fac.igno. l.error.in fine.In facto ſecus:vt modo dixi. & eſt huius legis ratio.ſ̃.de iuris & fac.igno.l.ij. Sed quid ſi confitetur legem aliquam aliter dicere quàm dicat?Reſpon.non debet etiam de hoc fieri interrogatio,cũ ius certum ſit: vt ſupra de iur.& fac. igno.l.in omni.

I*Vlianus ait.*] CASVS. Heres confeſſus eſt ſe debere ex cauſa legati Stichum,qui iam erat mortuus,& hoc ſciebat.certe tenebitur in æſtimationem.Fr.Accurſius.

c *Non fuiſſet.* imò videtur quòd non:vt infra eodem.l.fina.quæ eſt contra. Solutio. hic ſciebat confitens non eſſe in rerum natura: ibi non. Vel hæc eſt ſententia Iuliani: ibi aliorum. Vel hic res erat in rerum natura tempore confeſſionis,licet non tempore ſententiæ: ibi non. prima placet.& facit infra eodem. l. qui Stichum.

S*I is cum quo.*] CASVS. Confeſſus es te occidiſſe ſeruum,cum alius eum occiderat. dicitur quòd teneris ex tua confeſſione. Fr.Accurſius.

d *Tenetur.*an liberetur qui occidit,dic vt.ſ̃.de inter.actio.l.confeſſionibus.Item an idem in contractu,& teſtamento,dic vt not. ſ̃.ad.l.Aquil.l.inde Neratius.in fin.

e Q*Vi Stichum.* Pone quòd dixit, Confiteor me debere Stichum ex promiſſione. nam præſumitur promiſiſſe ſicut confeſſus eſt: & ſic idem ſtatuetur ac ſi vere promiſiſſet:ſed tunc propter moram etiam re mortua teneretur: ergo & hic.nam hic confeſſus eſt poſt moram vel ex interpellatione: vel per litis cõteſtationem poſt confeſſionem:vel ante.Vel pone quòd ſimpliciter dixit,debeo.nam verba cum effectu ſunt intelligenda:vt ſupra ne quis eum qui in ius voc.eſt,vi exi.l.penultima.præſumitur enim ipſum fuiſſe in mora ante mortem. Vel tertio dic Stichum ab alio mortifere vulneratum:& confiteris te eum debere, quaſi tu occideris.nam teneris:vt.ſ̃.l.proxi.licet etiam[a] poſt confeſſionem vita excedat:cùm à die vulneris videatur occiſus:vt ſupra ad legem Aquil.l.ita vulneratus.Idem multo magis ſi ipſemet vulnerat.Vel dic ſecundum Io. quòd bene cõſtabat ipſum promiſiſſe,& mortuum eſſe,ſed dubitabatur an in mora fuiſſet:& ipſe cõfeſſus eſt ſe fuiſſe,& ita debere: vnde tenetur quandocunque deceſſit.Azo.Vel dic planè quòd conſtat eum fuiſſe in mora ex interpellatione,vel per litis conteſtationem, vt ſubiicit. & ex promiſſione eum teneri. ſed quaſi iam homo nõ ſit in obligatione,

a] Iſta gl. eſt ſing. ad hoc quòd vulneratꝰ fingitur mortuus à die illati vulneris,ſi moriatur. & eſt gl.clara.Bol.

A videbatur non tenere confeſſio, cum ad nullum ſit vſum homo mortuus:ſed tamen tenetur:vt arg.ſ̃.de conſti.pecu. l.promiſſor. & homo eſt in obligatione:vt.j̃.de verb.oblig.l.ſi ſeruum.§.effectus.verſi.nouari.& dices,condemnandus eſt in æſtimationem: vt plene not.ſ̃.titu.j.l.ſi quis ab.§.fina.Accurſius.

QVi Stichum[e] debere ſe confeſſus eſt: ſiue mortuus iam Stichus erat, ſiue poſt litis conteſtationem deceſſerit, condemnãdus eſt.

VI. IDEM *libro quinto de omnibus tribunalibus.*

CErtum[f] confeſſus, pro iudicato erit: incertum,[g] non erit. Si quis incertum confiteatur, vel * corpus[h] ſit confeſſus, B Stichum[i] vel fundum dare ſe oportere: vrgueri debet vt certum confiteatur. Item is † qui rem[k] confeſſus eſt, vt certam quantitatem fateatur.[l] Sed & ſi fundum vindicem meum eſſe, túque confeſſus[m] ſis, perinde habearis, atque ſi dominij mei fundum eſſe

* veluti ſi.

† Flo.cum.

CErtum.] CASVS. Qui confitetur ſe debere certum, tenetur:vtputa ſeruum Stichum. ſi autem incertum,vtputa corpus: nõ tenetur. ſi autem petere à te Stichũ,& fundum, & confeſſus es te vnũ ex his debere: nec dicas quem:cogẽris dicere. & ſecundum hoc debes habere in litera. ſed ſi Stichum vel fundum &c. Item ſi confitearis te debere quantitatem, nec dicas quantã:cogẽris dicere quantam. Vltimo dicit: vindicabam à te fundum tanquam meum: & tu hoc confiteris. dicitur quòd perinde habetur ac ſi iudicatũ eſſet meũ eſſe fundum.[SI ALIA.] Quacũque actione vel interdicto quis conuenitur & confiteatur, habetur pro condemnato: & dabitur tempus ad reſtituendum in his caſibus in quibus daretur vere condẽnatis, & ſi non reſtituat, iurabitur in litem: quod intellige vt in gloſ.[SI QVIS ABSENTE] Confeſsio facta ab vno litigatore altero abſente,non valet: ſicut & ſi libertus iurat abſente patrono ſe ei debere operas.nam non obligatur. Item ſi reus condemnatur actori abſenti: non valet. ſi autem interueniat procurator,vel tutor, vel curator eius abſentis:bene ſufficit. confeſsio autem prædictorum tutorum vel curatorum pupillo vel adulto C non obeſt. [IN PVPILLO.] Pupillus ex ſua confeſsione non tenetur niſi tutore auctore eſſet facta.adulti autem confeſsio tenet:ſed poteſt reſtitui contra confeſsionem. [CONFESSI.] Poteſt intelligi hic.§.de confeſsione quę fit ante litem conteſtatam, hoc modo,vt confeſſus ante litem conteſtatam ſe debere,habeat dilationem quatuor menſium ad ſoluendum: quæ datur condẽnatis poteſt etiam intelligi de confeſsione facta poſt litem conteſtatam.& dic vt in gloſ.Fr.Accurſius.

f *Certum.* ſicut ſententia,ſic confeſsio, quæ generat ſententiam, debet eſſe certa:vt ſupra titu.j.l.in ſumma.& facit.C.de repu.here.l.ſicut.in fine.& argu.ſupra vſufruct.quemadmodum caueat. l.j.§.recte.

g *Incertum.*re & genere,vel re tantum:vt ſubiicit,ſi quis &c.

h *Corpus.*hoc eſt incertum re & genere, ſed ſequitur vbi re, non genere: prout habes,ſed & ſi. & quod dicit, Stichum, cum ſunt plures: & fundum,in genere: & quod dicit vrgeri debet,&c.ſcilicet vtroque prædicto caſu. vel verius habeas, ſed ſi ſine culpa. & dic quòd petebam Stichum & fundum, ſcilicet Sempronianum, & reus confitetur de altero tantum: non tamen dicit de D quo.compellitur ergo vt dicat de quo. & hoc niſi alternatiue diceret reus ſe teneri ad alterum, quo caſu non eſt vltra cogendus. & pro hoc facit quod dicit Stichum:quod eſt certum re & genere.& quod dicit fundum,dic certum.& ſecundum hoc dic,eſt alternatio reſpondentis:non legis:ſed ſecundum primam eſt legis. & facit infra de verborum obligationib.l.vbi autem.§.qui illud. Accurſius.

i *Stichum.*aliàs,ſed ſi Stichum.& aliàs,ſed & ſi Stichum.

k *Qui rem.*id eſt quantitatem:vt ſubiicit.

l *Confiteatur.*ſcilicet vrgeri debet.Sed qualiter? Reſpond. captis pignoribus:vt arg.ſupra de re iudi.l.debitoribus.vel mulcta indicta:vt ſupra de ventre inſpic.l.j.§.quid ergo ſi non.vel ſi velit habeat eum pro confeſſo contra ſe, quod aduerſarius aſſerit. Idem ſi obſcure reſpondeat:vt ſupra de interroga.actio.l.de ætate. §.ſi cum eſſet.&.§.qui tacuit.&.§.nihil.item quo iure? dic officio iudicis:vt not.C.eod.l.j.in fine gloſ. & in authen. de his qui ingre. ad appel.§.fina.

m *Confeſſus.* per verba præſentis temporis:[b] puta meum eſſe: argu.ſupra de procura.l.Pomponius.§.ij. ſecus ſi per verba præteriti temporis:puta fuiſſe: quia nõ ſtatim habereris pro iudicato: imò

b] Barto.hic Cy.& Bal.in l.edita.C.de eden.omnes iſtam gl. reputant ſing. ad hoc:q̃ ille qui fuit olim dominus, debet allegare in libello ſe eſſe de præſenti dominũ: nec ſufficeret q̃d ſimpliciter allegaret ſe fuiſſe dominũ, etiã ſi reus hoc confiteretur. Bolo.

imò adhuc qualiter receſſit à me dominium, quæreretur: vt. C. de proba. l. ſiue poſſidetis. Accurſius.

a *Et ſi alia.* quàm reali, de qua proxime dixi.

b *Reſtitutorio.* facit inſtit. de interdic. §. j.

c *Dum quis conuenitur.* ex hoc vides quòd hic titulus habet locum poſt litem cõteſtatam: vt dixi in rubrica.

d *Dies datur.* nam quãdoque non datur ſi res præſens eſt: aliàs ſecus: vt inſtit. de offic. iudi. §. j. &. ſ. de rei vindi. l. qui reſtituere.

e *Lis æſtimabitur.* quãti in litẽ iurauerit actor, ſi talis ſcilicet eſt actio in qua iuretur: vt. ſ. de in litem iuran. in actionibus. Accurſius.

L. debitoribus. ſ. de re iudic. l. poſt rem ibid.

f *Si quis abſente.* abſentem accipe à iudicio, vt not. j. de verbo. ſigni. l. abſentem. in gl. Acc.

g *Haberi.* & vere non debet: vt probat ſtatim ſ. de interro. actio. l. fi.

h *De operis.* vt ſi libert⁹ iuret alicui abſenti patrono debere operas. ſecus ſi pręſenti: vt. ſ. de libe. cau. l. fi. & de iureiurã. l. ſi duo patroni. & ſic etiã non obſtat. ſ. de iureiu. l. eum qui. §. ſi libertus. vel dic, hic iurauit patronus deferente iudice ſibi deberi operas abſente liberto.

† P. de Caſt. inducit hũc text. ad hoc quòd cõfeſſio facta abſente parte, & nullo pro eo eã acceptante, confitenti nõ nocet. cui concor. tex. in c. ex parte. & ibi nota. Panor. verſicu. ſexto quęritur de confeſſione. cũ concor. per eum ibi adductis, extra de confeſ. & notaui in apoſt. ad Lãfran. de Oria. in c. quoniam contra falſam ſuper verb. cõfeſſiones. numero. 21. & in apoſt. in verſi. abſente parte poſt Bene. Vadũ. extra de ꝓbat.

i *Abſenti.* actori: ſed reo abſenti ſic: vt. ſ. de iudi. l. & poſt edictum. vel ſolue vt ibi. hodie vero quocunq; abſente: vt. C. de iudic. l. properandum. §. ſin autem ex geſtis. &. §. ſin autem reus.

k *Præſentem.* confeſſioni aduerſarij: vt &. ſ. de euic. l. ſi ideo. ij. reſpon.

pronuntiatum eſſet. & ſi alia [a] quacunque actione ciuili, vel honoraria, vel interdicto exhibitorio, vel reſtitutorio, [b] vel prohibitorio, dum quis conuenitur, [c] confiteatur: dici poteſt, in his omnibus ſubſequi prætorem voluntatem orationis diui Marci debere: & omne omnino quod quis confeſſus eſt, pro iudicato haberi. Dabitur igitur ex his actionibus, ex quibus dies datur [d] ad reſtituẽdam rem, confeſſo tempus ad reſtitutionem: & ſi non reſtituatur, lis æſtimabitur. [e]

B

Confeſſio facta in iudicio parte abſente, & pro ea nemine recipiẽte: nõ præiudicat cõfitenti. Pau.

Si quis abſente [f] aduerſario † confeſſus ſit, videndum nunquid nõ debeat pro iudicato haberi: [g] quia nec qui iurat de operis, [h] obligatur: nec ſoleat quis abſenti [i] condemnari. Certè procuratorẽ, tutorem curatorémve præſentẽ [k] eſſe ſufficit.

Cõfeſſio legitimi adminiſtratoris vel procuratoris generalis non præiudicat domino. Pau. de Caſt.

C

Sed an & ipſos procuratores vel tutores vel curatores fateri ſufficiat, videamus. Et non puto ſufficere. [l]

Cõfeſsio pupilli nõ interueniẽte tutoris auctoritate, ſibi nõ præiudicat: nec valet confeſſio adulti ſine curatore: tamen præiudicat, & valet mero iure, ſed aduerſus eam poteſt reſtitui in integrũ. itẽ confeſſo in iure datur tempus ad ſoluendũ, quod datur iudicatis. Pau.

In pupillo tutoris auctoritatem exigimus: [m] minorem [n] à confeſſione ſua reſtituemus. [o] Confeſſi vtique poſt confeſsionem tempora [p] * quaſi ex cauſa [q] iudicati habebunt.

Confeſſus & cõdemnatus ſi poſtea in executione vult aliquid dicere per quod non venit cõtra cõfeſsionem, vel ſententiam de directo, nec illã impugnat, ſed modificat: debet audiri, & de hoc poterit cognoſci ab illo cui commiſſa eſt executio ſententiæ: & etiam ſuper hoc pronuntiari. ſi verò illud expreſſe contradiceret cõfeſsioni & ſententiæ, & eam impugnaret de falſitate: non auditur mero iure, ſed per iuſtum errorẽ bene auditur mediante beneficio reſtitutionis in integrum. quam tamen reſtitutionẽ facere non poteſt ille cui cõmiſſa eſt executio ſentẽtiæ, ſed debet ipſũ remittere ad iudicẽ ordinarium committentem. Pau.

VII. AFRICANVS *libro quinto Quæſtionum.*

CVm fideicõmiſſum peteretur, [r] heres cõfeſſus eſt debere. [ſ] arbiter [t] ad reſtituẽdũ [u] datus comperit nihil [x] deberi. quęſitũ eſt an poſsit abſoluere. Reſpondi,

l *Non puto ſufficere.* vt domino præiudicent, ſed ſibi ſic: vt vtili teneantur: vt ſupra ad leg. Aquil. proinde. §. j. & de interro. actio. l. ſi defenſor. in princip. Sed quid eſt quòd dicit domino nõ pręiudicare? Ad hoc dicunt quidam, hoc verum ſi contra probetur: & ſic videtur generalis conſuetudo. ſed quibuſdam non placet, quia non videretur in eo ſpeciale, cùm idem eſſet in maiore: vt. ſ. de interrog. actio. l. de ætate. §. fina. ſed dices in minore plus eſſe: quia potuit ſine cauſa errare, vbi non poſſet maior pœnitere. vel in iure: vt ſupra eod. l. ij. Alij vt H. & Azo, dicunt abſente pupillo non nocere ſi petat reſtitui, ſecundum Azo. vel etiam ſine reſtitu. ſed eo præſente & doli capace & non contradicente pupillo ſic. & idem dicunt in prælatis & ſyndicis eccleſiarum: vt ſi pręſente collegio confiteantur, præiudicet: aliàs non. argu. C. de iur. delibe. l. potuit. & idem erit in patre agente cauſam filij: vt. C. de bonis ma. l. j. Tertij quòd hic minor litem ſuſceperat tutore vel curatore auctore: & ideo illius confeſſio non nocet: vt ſupra de adminiſtra. tuto. l. j. §. ſufficit. ſed ſecundum hoc ad quid iurat de calumnia tutor vel curator: vt. C. de iureiuran. propter calũ. dan. l. ij. §. quod obſeruari? Reſpond. quia ſi minor ipſe dominus litis efficiatur, non præſtet auctoritatem minori confitenti vel neganti, vel aſſeueranti calumnioſe. ipſe enim minor eſt interrogandus: vt. d. §. ſufficit. &. C. de aucto. præ. l. clarum. vel ſi ipſe tutor vel curator interrogetur præſente minore, non reſpondeat calumnioſe: quæ confeſsio minori non nocet: arg. C. de errore aduo. l. j. Quarti dicunt, quia pendente lite hic deſierat eſſe tutor vel curator. Quinti dicunt quòd non ſufficit vt ex eorum confeſſione impuberi vel minori detur actio: ſufficit tamen forte vt in factum detur eo poſtea condemnato ex ea confeſsione. patet ergo ex ea confeſsione dari in factum: vt infra proxi. §. In procuratore adde quod not. ſupra de procura. l. non ſolum. in princi. & ff. Nouum.

ſupra de interro. actio. l. ſi defenſor.

A m *Exigimus.* nihilominus reſtituetur: vt Cod. ſi tutor vel curator. l. j.

n *Minorem.* adultum.

o *Reſtituemus.* ſecus in ſententia, quæ nulla eſt ipſo iure contra eum, ſi ſine tutore ſit in iudicio: vt. C. ſi aduerſus rem iudica. l. cum & minores. & de procu. l. non eo. Accurſius.

p *Tempora.* id eſt quadrimeſtre tẽpus: vt. C. de vſur. rei iudic. l. ij. & l. vlti. §. vlti.

q *Quaſi ex cauſa.* nam quaſi cõdemnatus eſt: vt ſupra. l. j. & ſic not. ꝓ eis qui dicunt non dari plus ſententiam in confeſſum: quod falſum dicimus: vt. ſ. eod. l. Iulianus. & not. C. eod. l. j. & quod hic dicitur, intellige non conteſta. vt & ſupra de iudic. l. ſi debitori. & eodem modo ſi vis, vt ſupra de re iudi. l. debitoribus. & ad leg. Aquil. l. proinde, ij. §. notandum. & huic licet pœnitere: vt ſupra eo. l. non fatetur. vel dicas etiam poſt litem conteſtatam. Et loquitur hic de quadam actione in factum, quæ ex confeſſione oritur: nihilo minus alia ex ſententia poſtea naſcitur. Quidã tamen dicunt primam nouari per illam quæ oritur ex ſententia: arg. C. de vſur. rei iudica. l. fina. vel finge quaſi nec nata ſit: vt infra de noua. l. cum enim. in text. & gl. ij. Illud quæritur, ſi cum forma quis confiteatur ſe debere ex vẽditione: an vtili ex vendito teneatur, vt in iuramento: vt. ſ. de iureiur. l. ſi duo patroni. §. Marcellus. &. §. ſi quis iurauerit.

* 4. menſiũ.

CVm fideicommiſſum.] CASVS. Petebam à te decem ex cauſa fideicommiſsi, & confeſſus es: tandem iudex corã quo cõfeſſio facta fuit, deceſsit, & eius ſucceſſor hãc cauſam delegauit. nũc coram delegato dicis te debere abſolui non obſtante tua confeſſione, cum oſtendas teſtamentum defuncti, in quo apparet nihil mihi relictum. quæritur quid iuris. Et diſtinguitur qua de cauſa te debere abſolui dicis. nam ſi ideo, quòd non apparet relictum aliquid mihi, non debes propter hoc abſolui. ſi autem ideo, quia

D

dicas bona defuncti non eſſe ſoluendo creditoribus hereditariis, & ſic legata & fideicommiſſa debere ceſſare, vel aliqua vice confeſſus fuiſti debita omnia hereditaria eſſe ſoluta, & ſubaudi dolo malo, tamẽ apparet nunc contrarium: hoc caſu debes abſolui. In primo autem caſu cum petis abſolui, eo quia nihil apparet relictum: dicimus delegatum iudicem debere mittere te confeſſum ad prætorem, & ab eo abſoluêris. Fr. Accurſius.

r *Peteretur.* quia dicitur in teſtamento relictum. Accurſius.

ſ *Debere.* quia relictum ſit in teſtamento.

t *Arbiter.* id eſt iudex delegatus. ſed quare idem apud quem fuit confeſſus, non expediuit? Reſpon. deceſsit, & eius ſucceſſor cauſam delegauit.

u *Ad reſtituendum.* id eſt ad cognoſcendum de reſtituẽdo: id eſt dando fideicommiſſo. ſic. j. de verbo. ſignifi. l. verbum reddendi. non autem dicas ad executionem ſententię: quia delegari nõ poteſt: vt ſupra de re iudi. l. à diuo. in princip. vel fuit datus ad cognoſcendum cauſam reſtitutionis, quam poſtulabat heres. quod non placet.

x *Comperit nihil.* probante herede errorem, quia fecit aperiri teſtamentum, vbi nihil fuit inuentum. confeſsio enim licet

UNED

coram alio iudice,tenebat tamen:vt ſupra de iudi.l.mortuo.

a *Poſſe*.i.poſsibile eſſe vt debeat abſolui:vt ſtatim diſtinguitur.

b *Nihil debeatur*.id eſt nihil deberi dicatur.

c *Abſoluere*. hoc in fin.corrigitur.Accurſius.

d *Non erat*.& ſic apparet legata non deberi:vt.s̃.ad.l.Fal.l.in ratione.§.quod vulgo. & ad Trebel.l.j.§.pen.

e *Heres omne*. aliàs heres omne æs. & tũc dic quòd apud primum iudicem fuit cõfeſſus deberi,cõfitens etiã omne æs alienũ ſolutũ.& tũc dic dolo aduerſarij : vt s̃.de iudi.l. ſi prætor. §. Marcell⁹, & poſtea fuit arbiter datus. aliàs heres omne. ſ.fideicõmiſſum. & tũc dic ꝙ apud prætorem delegantem dicit hic heres poſt cõfeſſionem.

Sed ad p̃torẽ remittere vt abſoluatur.

f *Arbiter*.i.iudex prædictus delegatus.

g *Abſoluturũ*.ſed quare ſuperiori caſu nõ ſic? Reſpon.quia cõtra cõfeſsionẽ faceret abſoluendo,hic nõ : quia nõ abſoluit,quia non relictum, ſed quia aliàs nõ debitum.Accurſius.

h *Sed & ex ſuperiore caſu*.cũ dixit ideo ſe debere abſolui,quia nullum erat in teſtamẽto legatum relictum : ſed ipſe errans in facto ſic confeſſus eſt.Accurſius.

i *Remittere*. hoc ideo, quia iudex delegat⁹ nõ poteſt dare in integ.reſtitu.vt.j̃.ad muni. l.ea quæ.§.j. hodie tamẽ ſecus : vt.C. vbi & apud quem in inte.reſti.l.fin. Et not. hic ꝙ ſi maior erret in facto,demũ habita reſtitutione iuuatur, & probato errore. & ſic intelligitur. s̃. eo. nõ fatetur. vel dic quia hic loquitur in adulto: vt &.s̃.l.proxi.§.pen.minor autem ipſo iure probato errore ante ſentẽtiã.vel dic tertio ꝙ hic erat dãnat⁹ poſt cõfeſsionẽ:vnde nõ niſi per reſtitutionẽ iuuatur:vt.C.de iuris & fac.igno.l.error. ſed per reſtitutionẽ ſic:vt hic,&.s̃.de iudi.l.ſi prætor.§.j. & facit.s̃.de inter.actio.l.de ætate.§.fi.&.s̃.qui.ex cau.ma.l.j.in fin.Accurſius.

Delegat⁹ an poſſit in integ. reſtitutionẽ dare.

poſſe[a] intereſſe qua ex cauſa nihil debeatur. [b] Nam ſi ob id, quòd nullũ fideicommiſſum fuerit,non debere eum abſoluere.† [c] Si verò quia teſtator fortè ſoluendo non erat, [d] aut quòd heres omne [e] ſolutũ eſſe apud prætorem dixerat: & cum controuerſia & computatio difficilior eſſet, arbiter [f] datus fuerit:ſaluo officio eum abſoluturum. [g] Has enim partes eius eſſe, vt ſi in computatione nihil inueniatur,poſsit abſoluere: ſed & ex ſuperiore caſu [h] ad prætorem remittere [i] debeat,vt abſoluatur.

VIII. Pavlvs *libro quarto ad Sabinum.*

NOn omnimodo cõfeſſus cõdemnari debet [k] rei nomine quæ an in rerum natura eſſet, incertum ſit.

DE CESSIONE bonorum.

TITVLVS III.

Dictum eſt ſupra de cõfeſſis & condemnatis : verùm quia cõfeſſi & condẽnati detruduntur in carcerem,ſi non ſoluunt: vt.C.eo.ti.l.j.ideo eſt adinuenta bonorũ ceſſio,ex qua ſuccurritur,condẽnato ne in carcerem detrudatur.Bar.

I. Vlpianvs *libro ſeptimodecimo ad Edictum.*

CReditori qui ob reſtitutionem ędificiorum crediderit,priuilegiũ [l] exigendi datur. [m]

II. Idem *libro vicenſimoprimo ad Edictum.*

NOn omnimodo.] casvs. Cum peteres à me Stichum ex cauſa ſtipu.cõfeſſus ſum me debere eum, neſciens tamẽ ſit viuus nunc Stichus,vel non.dicitur quòd iudex non debet me interim condemnare, cum neſciat ſuper quo. nam ſi erit certum eum viuum:tunc in eo me condemnet.ſi erit certum eum mortuũ: tunc ſi tempore confeſsionis hoc ſciebam,condẽnabit me in æſtimationem:aliàs non:vt hic,&.s̃.eo.Fran.

k *Debet*.quia certus debet eſſe vtrũ in æſtimationẽ, an in ipſam rem condẽnet.quod in hoc caſu nõ poſſet facere:arg.C.de fideicom.lib.l.fi.hoc autẽ certo quòd nõ ſit in rerũ natura,diſtinguitur: aut ſcienter fuerit cõfeſſus:& ſic damnetur:vt.s̃.e.l. Iulianus. quæ eſt contra.vel non:& tunc non,vt hic.vel ſolue vt ibi. Acc.

DE CESSIONE BONORVM.

Condemnati & cõfeßi ſi ſatisfacere nõ poſſunt,in carcerẽ ſolẽt detrudi: vt argumẽto.C.eo.l.1.& fi.quo timore fit ceſsio bonorũ.& ideo de hoc dicit hic. Iudicati beneficio legis Iuliæ,id eſt remedio ceſsionis bonorum etiam facta extra ius,liberãtur ignominia quam in executione iudicati infert poſſeſsio & diſtractio bonorum.nam & ſi bona quibus ſponte ſua creditoribus cedũt,veneant,nõ proinde tamen irrogatur eis infamia ac ſi ex edicto poſsideretur & proſcripta venirent bonorũ emptori,denique honeſtius eſt cedere bonis quàm pati ex edicto bonorum venditionem & huic ſimile eſt beneficiũ S.C. de bonis Senatorum diſtrahendis per curatorem.nam & hoc genere quæ fit venditio bonorum debitoris non irrogat infamiam.Cuiacius.

A CReditori.] casvs. Creditor qui mutuauit alicui in refectionẽ domus,habet priuilegiũ in exigẽdo tam in hypothecaria quàm in perſonali act.quod dic vt in gl.Fran.

l *Priuilegium*.tam in hypotheca:vt &.s̃.quib.cau.pignus ta.contra.l. j. quàm in perſonali. quod dic vt.s̃. qui po.in pigno.ha.l.interdũ.& facit.j̃.de priuile.credit.l.ſi vẽtri.§.j.&.s̃.ſi cer.peta.l.creditor.

m *Datur*.ſi extant ædificia.Accurſius.

IN perſonalibus actionibus qui poſtea quidem contraxerunt, verũ vt [n] pecunia eorum ad priores creditores [o] perueniat : in locũ eorum ſuccedunt.

III. Idem *libro quinquagenſimooctauo ad Edictum.*

IS qui bonis ceſſit, ante rerum vẽditionẽ vtique bonis ſuis nõ caret:quare ſi paratus fuerit ſe defendere,bona eius non veneũt. [p]

IIII. Idem *libro quinquagenſimonono ad Edictum.*

B IS qui bonis ceſsit,ſi quid poſtea adquiſierit, [q] in quantum facere poteſt cõuenitur. Sabinus & Caſſius putabant, eum qui bonis ceſsit:ne quidẽ ab aliis [r] quibus [ſ] debet,poſſe inquietari.

V. Pavlvs *libro quinquagenſimoſexto ad Edictum.*

QVem pœnitet bonis ceſsiſſe, pot eſt defendendo ſe conſequi ne bona [t] eius veneant.

In exigendo vel conueniendo aliquem in quãtum facere poteſt, inſpicitur quantum ex eius patrimonij fructibus poteſt redigi , nõ quantum ex vẽditione rerum redigetur.Bartolus.

C VI. Vlpianvs *libro ſexagenſimoquarto ad Edictum.*

QVi bonis [u] ſuis ceſsit : ſi modicum aliquid poſt bona ſua vendita adquiſiuit , iterum bona eius non veneunt. Vnde ergo modum hunc æſtimabimus ? vtrũ ex quantitate eius quod adquiſitum eſt,an verò ex qualitate? [x] Et putẽ ex quantitate id æſtimandum eſſe

IN perſonalibus.] casvs. Titius habebat multos creditores , & quidã ex his erãt priuilegiati in actione perſonali. tandem hic Titius accepit.x.mutuo,hoc acto cum hoc creditore. vt de hac pecunia ſoluatur creditori priuilegiato:& ſic fuit. dicitur quòd iſte vltimus creditor ſuccedit in locum primi. Franciſcus Accurſius.

n *Vt*.i.ſub hoc pacto vt pecunia &c.vt Cod. de his qui in priorum credi.lo.ſuc.l.j.

o *Creditores*.priuilegiatos in perſonali. ſic fuit s̃.l.proxi. & facit. C.de his qui in priorũ credi.lo.ſuc.l.j.&.l.pen. &.j̃. de priuil.credito.l.ſi vẽtri.§.fin.&.s̃.qui pot.in pigno. l.creditor. &. s̃. ad Maced.l.ſed Iulian⁹. §.ſi filius.Accurſius.

IS qui bonis.] casvs. Qui ceſsit bonis,ſi aliquid poſtea adquiſierit , poterit conueniri à creditoribus in quantũ facere poteſt. Secundo dicit : cedens bonis nõ debet conueniri etiam ab illis creditorib.quorum timore non ceſsit. Tertio dicit : qui ceſsit bonis , & antequam vendantur pœnitet de ceſsione, & paratus eſt ſe defendere: nõ amittet bona.& hoc dicit hæc lex & ſequẽs. Franciſc.Accurſius.

p *Non veneunt*.vt &.j̃.eo.l.is qui.&.C.eo.qui bo.ce.poſ.l.ſi quãtitatem.& de appella.l.ſi quis libellos.&.C.eo.l.legis.Argu.contra.C.de actio.& oblig.l.ſicut.Accurſius.

q IS qui.*Adquiſierit*.quod iudicem moueat:vt infra eodem. l. ſi debitoris.

D

r *Ab aliis*.poſt agentibus,quorum timore non ceſſerit.ad quod facit ſupra de arbi.l.item ſi vnus.j.reſpon.& de capi.demi.l.tutelas.§.fina.& hoc niſi adquirat:vt infra eod.l.qui bonis. Item niſi vt bona doceat:ad quod tenetur:vt dices.j̃.eo.l.penult. in glo.ij. ibi.item an.

ſ *Quibus*. quibuſdam creditoribus abſentibus , quorum timore bonis ceſsit.Accurſius.

t QVem pœnitet.Bona.vt.s̃.eod.l.iij.hoc tamen fallit: vt dices.j̃. eo.l.penult.

QVi bonis.] casvs. Qui ceſsit bonis : ſi poſt ceſsionem aliquid adquiſiuit,& modicum.non tenebitur propter hoc.ſi autem multum adquiſiuit : tunc conueniri poterit propter hoc. & inſpicitur ex quantitate,ſit pretioſum vel non,hoc quod poſtea adquiſiuit,non ex qualitate:vt ſi menſtruum vel annuum relictum eſt nomine alimentorum huic qui ceſſerat bonis, vel vſusfructus alicuius fundi : non propter hoc poterit conueniri à creditoribus ſuis Franc.

u *Qui bonis*.ſcilicet omnibus:vt.j̃.eo.l.pen.nota.

x *Qualitate*.vtrum ſit pretioſum quod adquirit,vel non.

Satis

UNED

a *Satis eſt*. in quantum ergo facere poteſt, deducto ne egeat, condemnatur: vt hic, &. s̃. eo. l. is qui. & C. eo. l. cum & filij. & de bonis aucto. iudi. poſſ. l. iij. & j̃. l. proxi. & inſti. de actio. in fin. Item per hoc habes quòd non eſt liberatus per ceſſionem: vt &. C. eo. l. j. & in hoc facit. C. ſolu. matri. l. nec maritus. Accurſius.

eius quod quæſiit, dummodo illud ſciamus, ſi quid miſericordiæ cauſa ei fuerit relictum, puta mẽſtruum vel annuum alimẽtorum nomine, nõ oportere propter hoc bona eius iteratò venundari. Nec enim fraudandus eſt alimẽtis cottidianis. Idem & ſi vſusfructus ei ſit cõceſſus vel legatus, ex quo tãtum percipitur, quantũ ei alimẽtorum nomine ſatis eſt. [a]

VII. MODESTINVS *libro ſecundo Pandectarum*.

SI debitoris [b] bona venierint: B poſtulãtibus creditoribus permittitur rurſum [c] eiuſdẽ debitoris bona diſtrahi, [d] donec ſuũ cõſequantur: ſi tales tamen facultates adquiſitæ ſunt debitori, quib⁹ prætor moueri poſſit.

Non auditur volẽs bonis cedere antequam confiteatur debitũ, vel antequam ſit condemnatus. & eſt ratio vt in glo. Fran.

VIII. VLPIANVS *libro viceſimoſexto*.

QVi cedit bonis antequã debitum agnoſcat: [e] condemnetur, vel in ius confiteatur, audiri non * debet [f]

Ceſſio bonorũ poteſt fieri in iure & extra ius, & etiam per nũtium vel epiſtolam poteſt declarari. Fran.

IX. MARCIANVS *libro quintodecimo inſtitutionum*.

C BOnis cedi † non tãtum in iure ſed etiam extra ius poteſt: [g] & ſufficit & per nuntium vel per epiſtulam id declarari.

SI *debitoris*.] CASVS Debitor multorum ceſſit bonis: & ſic bona eius vendita ſunt à creditoribus: nec ſuffecerunt. hic debitor multa bona adquiſiuit. nũc dicitur quòd ſi nõ vult reſiduum ſoluere, hæc bona nunc quęſita vendentur: ita quòd integre creditoribus ſatisfiat. Fran.

b *Si debitoris*. qui forte cum non defenderetur latitauit, vel bonis ceſſit.

c *Rurſum*. id eſt poſt ceſſionem. Accurſius.

d *Bona diſtrahi*. poſtea quæſita, quod tamẽ accipe vt ſubiicit. &. s̃. l. proxima. Accurſius.

e QVi *cedit. Agnoſcat*. confitendo extra ius: vt & infra. l. proxi. cũ cautione, vel etiam dando fideiuſſorem: vt arg. C. ad leg. Falcid. l. fin. vel pignus aliquod dando: vt argu. ſupra ad Macedo. l. ſed & ſi. vel ſecundam interponendo cautionem: vt. C. de præſcrip. triginta anno. l. cum notiſſimi. §. ſed & ſi. ſi autem in iure, hic ſubiicit.

*In quibuſdã deeſt nõ. vt ait glo. & in meis veterib. eſt additum.

f *Non debet*. ſi habes ſecundum Piſ. non: erit ratio, quia creditor dicit, aut agnoſcat debitum, vt ſit liquidũ: aut defendat ſe: quia volo ꝓbare per teſtes, quos nũc habeo: qui poſſunt non eſſe quando iſte poſtea aliquid quæſiuiſſet: vt argu. s̃. ad legem Aquil. l. in lege Aquilia ſi deletum. Item & illa poteſt eſſe ratio: quia ſi non ſit debitor, nõn patietur iudex fieri ceſſionẽ. nã nemo re ſua &c. vt inſtitu. de his qui ſunt ſui vel alie. iuris. §. fi. ſi autẽ creditor dicat: cedat, & ego probabo cũ volã admittitur ceſſio, licet debitũ nõ ſit liquidũ. & ſic poteſt legi ſine non. Itẽ an hic cedens debeat bona indicare? dicã ſic. arg. C. de iure delibe. l. fin. §. licẽtia. & ibi not. Itẽ not. ꝙ quidã dicunt quòd poſt ceſſionẽ ſic ſolenniter factam, non habet locum pœnitẽtia: ſed tunc quãdo ſimpliciter ceſſiſſet: D vt. s̃. eod. l. is qui. quaſi duæ confeſſiones impediant. ar. C. de plus pet. l. j. quod non placet: vt arg. C. eo. l. legis. Item not. quod omnibus debet cedere: vt etiam vnum denarium non retineat: licet in poſt quæſitis ſit ſecus: vt. s̃. e. l. qui bonis. & eſt pro hoc. C. eo. l. cum & filij. & quod dicitur de Petro qui omnia dimiſit, licet ſolam nauiculam dimiſerit.

†Alex. hic in ꝛpo. ad Bar. to reputat iſtũ tex. ſing. ad hoc quod confeſſio poteſt fieri per nũtiũ. Bolo.

Cedẽs bona nil omnino retinere debet.

g BOnis. *Poteſt*. vt &. C. eod. l. in omni. & hoc ſi prius debitum agnoſcat: vt. s̃. l. proxi. Accurſius.

QVIBVS EX CAVSIS &c.

Dixit quando vocatus venit & condemnatur: nunc ſi non venit.

Generalis eſt titulus, quia ſummatim in eo enumerantur cauſæ ex quibus fit miſſio in poſſeſſionem, damni infecti ventris, legatorum aut fideicommiſſorum, aut rerum ſeruandarum cauſa. Sic loquitur. l. Celſus Ad exhibendum. Specialis quia eam præcipuè perſequitur quæ fit rerum ſeruandarum cauſa, & rei rerumve nomine complecti eum opinor creditum & dotem etiam ac iudicatum. Fieri autem eam his caſibus hoc titulo declaratur, Si debitor vel poſſeſſor fraudationis cauſa latitet ne in ius vocari poſſit & boni viri arbitratu non defendatur, vel ſi poſtea quam in ius vocatus eſt, & cauit iudicio ſiſti, aut latitet aut abſens debitor nõ defendatur, vel ſi exilij cauſa ſolũ verterit nec defendatur, vel ſi defuncto heres non extet. Cuiacius.

A TRes *fere cauſæ*.] CASVS. Tres fere ſunt cauſæ ex quarum qualibet fit miſſio in omnibus bonis. vna eſt quando mittitur cauſa debiti ſeruandi: & fit in bonis debitoris. alia quæ fit cauſa legatorum ſeruãdorum cũ ageretur ad legatum actio. perſonali, puta ex teſtamento. tertia eſt quæ vẽtris nomine. Eſt & quarta: & propter hoc dixit fere. de qua dic vt in glo. Ac. Miſſio quæ fit ex cauſa damni infecti. nõ fit in omnibus bonis: ſed in re illa tantum propter quam petebatur caueri. Fran.

† Multa ad hũc tractatũ & ſequẽtem pertinentia grauiter & copioſe diſſerit Cic. in orat. pro Quintio.

QVIBVS EX CAVSIS in poſſeſſionem eatur. †

TITVLVS IIII.

Dictũ eſt ſupra quãdo fit executio ſentẽtiæ vel confeſſionis: verũ quia quãdoque quis nõ eſt cõfeſſus neque condemnatus, ſed eſt contumax, ex quo peruenitur ad primum & ſecundum decretum: ideo ponitur hæc rubrica. Bar.

I. VLPIANVS *libro duodecimo ad Edictum*.

B TRes ferè [h] cauſæ ſunt ex quibus in poſſeſſionem [i] mitti ſolet: rei ſeruandæ [k] cauſa: item legatorum ſeruandorum [l] gratia: & ventris nomine. Damni enim infecti nomine ſi non caueatur: non (in) vniuerſorum nomine fit miſſio, ſed rei [m] tantùm de qua damnum timetur. *

II. IDEM *libro quinto ad Edictum*.

PRætor [n] ait: *In bona eius qui iudicio ſiſtendi* [o] *cauſa fideiuſſorem dedit: ſi neque poteſtatem ſui faciet, neque defenderetur, iri iubebo*. Poteſtatem autem ſui non facit, qui id agit, ne aduerſarius eius copiam C ſui habeat. Ergo latitantis bona iubet poſsideri. Quid ſi nõ latitet, ſed abſens non defendatur? nõnne videtur poteſtatem ſui non facere? [p] Defendi autem videtur, qui per abſentiam ſuam in nullo deteriorem [q] cauſam aduerſarij faciat. Hęc verba, *neque defẽderetur*, παρατατικῶς † ſcripta ſunt vt, ne-

h *Tres fere*. fere dico ꝓpter Carbonianam bonorum poſſeſ. & quam ſcriptus heres poſtulat. Accurſius.

i *In poſſeßionem*. omnium bonorũ. Fere autem dicit, quia eſt & quarta: vt ex Carboniano. Accurſius.

k *Rei ſeruandæ*. id eſt debiti vel quantitatis. ſed cõtra. C. de his qui ad eccle. confu. l. fina. §. ſed ſi hoc. Sol. vt ibi. itẽ contra in authen. de exhi. §. ſi vero. ſed illa corrigitur in Carboniano edicto: tamen non corrigitur nec in vẽtre nec in dam. infec.

*tuetur.

l *Seruandorum*. cum agitur perſonali actione ex teſtamento pro quãtitate: vt. C. vt in poſ. lega. l. certa. &. s̃. vt in poſſeſ. leg. l. quamuis. Accurſius.

m *Sed rei*. communis: vt &. s̃. de damno infecto. l. iiij. §. j. & l. quamuis. Accurſius.

PRætor ait.] CASVS. Ponitur edictũ quo dicitur: ſi aliquis cõuẽtus dedit fideiuſſores iudicio ſiſtẽdi cauſa, idẽ ſi nõ dediſſet: & nõ facit poteſtatẽ ſui: neque defẽditur: in bonis eius prætor iubet mitti aduerſariũ. Poſtea exponit hoc verbũ nõ facit poteſtatẽ ſui, id eſt dicere, qui id agit ne aduerſarius eius copiã ſui habeat, vt quia latitet: idẽ ſi nõ latitet, ſed ſit abſens, nec defendatur: ſi autẽ defendatur & plene. ita ꝙ cõditio aduerſarij nõ fiat deterior, in eius bonis nõ fiet miſsio. & intelligas de defẽſore qui ab initio venit, & qui durauit vſq; in finẽ cauſæ. Frã. Ac.

† Vide Alcia. lib. diſpun. 2 ca. 12.

D n *Prætor*. No. duo capita edicti. vnum de mittendo, vt hic: ſecũdum de vendendo: vt. j̃. eo. l. Fulcinius. §. j.

o *Siſtendi*. idem dico ſi fideiuſſores non dedit: vel iudicio ſiſti nõ promiſit: quia ſatis eſt ſi non facit copiam ſui. ſed de hoc plus dubitatur. an autem hoc caſu debeant citari amici? nõ videtur: cùm iam ipſe reus comparuit. idem videtur ſi inuentus fuit per præconem: vt arg. hic, & in authe. de exhib. §. ſi vero. & C. de his qui ad eccle. confu. l. fin. §. j. ſed tutius eſt ſecundum R. etiam tunc citari amicos: vt. j̃. eo. l. hoc autem. §. j. &. s̃. ex qui. cau. ma. l. itẽ ait prętor. §. fin. & l. ergo. & facit. j̃. de libe. ho. exhi. l. iij. §. fin. & l. fin. in fine. Accurſius.

p *Poteſtatem ſui non facere*. & certe non videtur facere ſui poteſtatem: vnde ſequitur miſsio: ſed non venditio: ſed in latitante venditio ſequitur: vt. j̃. eo. l. in poſſeſsione. & l. Fulcinius. §. j.

q *Deteriorem*. ergo debet eſſe defẽſor adeo legalis perſona vt defenſus, & veritatem negotij ſciens: aliàs repellitur. & pro hoc. C. de procu. l. fina. &. s̃. de proc. l. ſi actor. Itẽ eſt arg. quod defenſor vel agens pro abſente faciet ſumptus omnes ſi contingat ad abſentem mitti vel pro iuramento calũniæ, vel pro ali qua cõfeſsio-

UNED

ne.de quo etiam dixi,C.de iureiu.l.fin.§.hiſdem præſentibus.

a *Neque obſit.* ſi aliquando non defendebatur.

b *Offeratur.* ſ.defenſio.& facit.ſ.de ope.noui nũ.l.prætor. §. hoc interdictum.verſ.hoc autem.& de arbitris.l.Celſus.§.idem ait.& l.ſed ſi poſtea.&.j.quorum leg.l.j.§.antepe.&.ſ.de inoff.teſta.l. Papinianus.§.meminiſſe.&.ſ. de inſti.l. ſed & ſi pupillus.§.proſcriptũ &.ſ. de condic. inde.l. eleganter. §.ſi quis. in fi. &.ſ.de in rem verſo. l.ſi pro patre.§.verſu.& qd ibi no.Sed ar.cõtra.ſ.de cõdi.inde.l.qui ob rẽ. Itẽ facit.j. iudicatũ ſolui.l.iij.§.ob rem.Ac.

que ſufficiat vnquam defendiſſe, ſi non duret defenſio : neque obſit [a] ,ſi nunc offeratur.[b]

Si contractus vel quaſi deſcẽdit ex perſona maioris: etiam contra pupillum poteſt fieri miſſio & vẽditio. Bartolus.

III. IDEM *libro quinquageſimo-nono ad Edictum.*

APud Iulianum quæritur, ſi communem rem cum Titio pater pupilli habuerit,& communi diuidundo iudicio pupillus nõ defendatur, nihilque erit cuius nomine [c] propter perſonã patris cõdemnatio fieri debeat,[d] vtrum venire bona patris [e] oporteat: an verò rei ſeruandæ cauſa poſſideãtur? [f] Et ait Iulianus : ſi quidem pater aliquos fructus percepit, [g] aut fecerit rem deteriorem: bona eius venire poſſunt. Si verò nihil ſit propter quod patris bona veneant: [h] bona pupilli poſſideri. [i] Marcellus autẽ notat, [k] perquam iniquum eſſe,eum qui nihil [l] cum pupillo contraxit, [m] expectare eius pubertatem.quæ ſententia habet rationem. ideóque cum contractus ex perſona patris deſcendat, dicendum erit non eſſe expectandam [n] pupilli pubertatem. Contractum cum pupillo poteſt dici, & ſi cum ſeruo eius contractum ſit. Competit enim aduer-

A Pud Iulianum.] CAſus.Rem cõmunem habui cũ patre pupilli.nũc ago communi diuidũdo contra pupillũ,& nõ defẽditur.quęritur, an fiet miſſio in bonis pupilli & venditio? Et diſtinguitur. nã aut cum ago , de facto patris eius conqueror, vt quia percepit fructus fundi communis , vel quia in re cõmuni dedit damnum:& tunc fit miſſio & venditio de eius bonis. & redditur ratio.j.ibi,Marcellus autem &c. Si autem non conqueror de facto patris,ſed tantum peto diuidi fundũ cõmunem, tunc fit miſſio in bonis pupilli , non venditio. Idẽ eſſet ſi ageretur cũ pupillo ex cõtractu facto cum eius ſeruo, vel actione de peculio , vel de in rẽ verſo,vel ſimili.Idẽ ſi de cõtractu facto cũ eius tutore propter quẽ datur actio in pupillum , ageretur cũ pupillo,& nõ ſe defenderet.nã his caſibus fit miſſio,ſed nõ vẽditio.[SI PVPILLVS.]Pupillus ſucceſſit alicui extraneo, & conuenitur ad legata ſoluenda,nec ſe defendit.an fiet miſſio in bonis pupilli?& dicitur ꝙ ſic.Tãdem dicit eſſe in arbitrio creditorum, velint mitti in bonis hereditariis, & ea vendi: an velint mitti in bonis pupilli:quaſi pupillus videatur contraxiſſe cum legatariis adeundo hereditatem:& non vendi.& hæc ſunt vera etiam ſi ſucceſſit alicui ſuo coniuncto.Poſtea dicit:hoc quod dictum eſt de miſſione quæ fit in bonis pupilli, habet locum quando pupillus non defenditur vel à tutore.vel ab alio:ſiue habeat tutorem,ſiue non.& de hoc debet requiri à iudice tutor ſi quem habet, & neceſſarij pupilli,& liberti pupilli,& alij ſui amici qui volunt pupillum defendere.& ſi reſpondeant,non:vel taceant : tunc fiat miſſio in bonis pupilli, & duret donec defendatur. nam ſtatim cum veniet aliquis qui velit defendere,deſinent bona eius poſſideri:& ea quæ dicta ſunt in pupillo,ſeruãtur & in furioſo. Item ſi pupillus factus adultus ſe defendat: ſine ſatiſdatione hoc faciet,ſi alius vult eum defendere,cum ſatiſdatione iudicatum ſolui.& hoc dicit hic.§.cum.l.ſequen.& ſequen.Franciſcus.Accurſius.

c *Nomine.* i. nihil fecit pater quod in hoc iudicio veniat : quia nec percepit fructus ex re communi:nec damnum in ea dedit.

d *Debeat.* niſi vt ipſa diuiſio fiat.Accurſius.

e *Patris.* i.pupilli,vt ex facto patris, & ſic miſſio & venditio fieri poſſet.Accurſius.

f *Poſſideantur.* ſ.tantum: quod eſt ſi ex perſona ſua conueniatur pupillus.

g *Percepit.* ex re communi.Accurſius.

h *Veneant.* quia pater non percepit fructus,ſed filius: & ita cõueniatur ex ſua perſona,non patris.

i *Poſſideri.* non vendi.Accurſius.

k *Notat.* addendo rationem vel corrigendo. vel dicas quod vẽ-

dantur bona patris,ſiue filius percepit fructus,ſiue pater , quia ex contractu patris conuenitur.[a]

l *Nihil.* No.nihil,quia ſecus ſi non eſſet cõſummatũ in perſona patris:vt in præſcriptione patet:quia tunc pro futuro tẽpore priuilegiũ habet:vt.j.de iure fiſci.l.fiſcus.ſecũdum quoſdam. Item quid ſi pater percepit, ſed vult eligere creditor pupilli poſſideri tãtum?Reſpon. vt. j. eo. §.fi.Accurſius.

a]Hoc eſt verum ſi ſit heres : aliàs ſecus: vt not. Bal.in.l.ſi cũ dotẽ.§.tranſgrediamur.ſo.ma.& ibi ad hoc bo. tex.

ſus eum de peculio actio.[o] Vnde probandum eſt , ex omnibus cauſis [p] ex quibus aduerſus pupillum actio datur: [q] hoc idem [r] ſeruandum. [ſ] Et facilius erit hoc probandum in ſeruo qui in rem domini vertit : aut iuſſu [t] eius, aut ſi inſtitoria [u] cum eo agi poſſit.Ego puto , & ſi cum tutore eius contractum eſt, ex qua cauſa actio in pupillum datur : magis eſſe vt edicto locus ſit , quaſi [x] cum eo contractum ſit. Si pupillus heres extiterit alicui, [y] éxque ea cauſa legata debeat:videndum eſt an huic edicto [z] locus ſit.Magiſque eſt, vt Marcellus ſcribit, etiam pupilli poſſe bona poſſideri : eſſeque in arbitrio hereditariorum creditorum , quid potius [a] eligant. [b] etenim videtur impubes contrahere, [c] cum adiit hereditatem.

IIII. PAVLVS *libro quinquageſimooctauo ad Edictum.*

SEd & is qui miſcuit [d] ſe, contrahere videtur.

V. VLPIANVS *libro quinquageſimonono ad Edictum.*

HAec autem locum habent quotiens pupillus non defendatur à quocunque,ſiue à tutore, [e] vel à curatore:ſiue habeat tutorem pupillus, ſiue nõ habeat.

m *Contraxit.* vel quaſi contraxit : ſicut hic eſt.

n *Expectandam.* & ſunt ſimilia vel concordãtia ſupra de rebus eo.l. magis. §. ſi pupillus.&. C. de here. actio.l.ſub prętexto.&.ſ. de minor. l. Aemilius. &. C. ſi aduer. ven. pignor.l.ij. & de non nume.pecu.l.ſi intra.&.C.mandati.l.ſi tibi. & de his qui.vt indi.l.Polla.&.ſ. de here. inſtitu.l.ſi quis inſtituatur.& infra de actio. & oblig.l.furioſus.&.C.ſi man.ita fue.al.l. j. in fi. & ſupra de iudi.l.heredes.ſed cõtra. j. de ver. obl.l. cũ filius.§.in hac. ſed ibi ex ſua perſona teneri videtur, ſi tenetur : licet verba patris fuerint in contractu, vt in teſtamento pupillari dicimus: vt inſtit.de pupil.ſubſtit.§.igitur. Sed quid ſi nulla perſonalis præſtatio,ſed ſola diuiſio petatur fieri , etiam contra maiorem, & nõ veniat,qualiter dabitur interlocutoria , & fiet miſsio?Accurſius.

o *Actio.* vt &. ſ.de pecu.l.iij.§.Pedius.

p *Cauſis.* cum ſeruo factis.Accurſius.

q *Actio datur.* ex facto cum eo vel ab eo, vel quod intelligatur ab eo vel cum eo geſtum,vel quaſi geſtum.Accurſius.

r *Hoc idem.* i.cum ipſo contractum videatur.

ſ *Seruandum.* ſ.bona poſsideri,nõ autem diſtrahi, ſed in tempus pubertatis differenda eſt diſtractio.

t *Iuſſu.* facto auctoritate tutoris.

u *Inſtitoria.* cũ præpoſuit eũ negotiationi cũ auctoritate tutorũ.

x *Quaſi.* etiam in his caſibus in quibus intelligatur contraxiſſe, priuilegium pupillare habebat.

y *Alicui.* à quo relicta erant legata.M.

z *Huic edicto.* quo miſsio fit:vt:ſ.e.l.ij.in prin. &.j.Fulcinius.§.fin.

a *Potius.* ſ.an bona pupilli poſsideri tantum, an hereditaria poſſideri & diſtrahi.vel eligant an hereditaria tantũ , non tamen diſtrahentur ante pubertatem ex cauſa legati,cum ex quaſi contractu conueniatur:& hoc ex edicto infra de ſepara. & ſic non concurrent cum creditoribus pupilli an vtraque:& tunc concurrent creditores.Sed quomodo in bonis pupilli fit miſsio:cum etiam ſi eſſet maior,non fieret miſsio ante ſex menſes : vt ar. ſ. vt in poſſ. leg.l.is cui.§.imperator?Reſpon.quod hic à defuncto debebãtur ſecundum Azo.vel hæc ſecundum illam. ſ. poſt ſex menſes quãtum ad bona pupilli heredis.Sed nonne eadem electio locum habet & ſi ex alia cauſa hereditaria debeat?quod videtur.ſ.bona pupilli poſsideri,vel hereditaria poſsideri & diſtrahi. Interim tamẽ de bonis alitur pupillus:vt.j.de priui.cred.l.ſi.Accurſius.

b *Eligant.* vtrum defuncti bona,vel pupilli.

c *Contrahere.* i.quaſi contrahere cũ legatariis:vt.j.de re.iur.l.quę legata.&.j.de actio.& obli.l.ex maleficiis.§.heres.& inſti. de ob. ex quaſi contractu.§.heres.Accurſius.

d *SEd & is qui miſcuit.* quod eſt ſuorũ: ſed adire,extraneorum: vt inſtitu.de here.quali.& dif.§.extraneis.

e *HAec autẽ. Siue à tutore.* immo ſemper videtur defendi,cũ iudex eo

UNED

dex eo nõ defenſo debeat dare curatorẽ:vt infra eod.l.Fulcinius. §.adeo. Sed forte in prodigis[a] & furioſis ſpeciale eſt.cęteris enim non dabit curatorem:niſi petatur ab aliquo nomine minoris. Itẽ ibi non omnino dandum curatorem dicit.ſed ſi videat iudex idoneum,dare poterit:alioqui contra.Azo.& fa.infra de pri. cre. l. ſi pupillus.in prin.

lo malo : decet intelligere quòd ſi dolo malo abfuerit, poſſunt eius bona vendi. Item creditores mitti poſſunt in bonis debi- A bitoris capti ab hoſtibus.non tamen ſtatim fiet venditio : ſed interim curator datur bonis.Itẽ ſcias quod creditores miſsi in poſſ. bonorum debitoris,non debent ali ex illis bonis.& hoc dicit hic §.& prin.l.ſequen. Frãciſcus.

a]Bal.in.l.is cui bonis.ǰ. de ver. obli. & Alex hic in apoſtil.ad Bar.iſtã glo. reputãt ſing. ad hoc propoſit ũquod furioſo & prodigo datur curator, etiam nemine petente. Bolo. Aduerte tamen qđ talibus non debet dari curator, niſi cauſa cognita & habito iudicio medicorum. in furioſo loquor, ne is ſe furioſum ſimulet . ita no. in. l. obſeruare.de cura. furio.

a *Euocandi*.vt conſtare poſſit.

b *Defendãt*.ad quod coguntur captis pign. vt inſtitu. de ſatiſda. tu. §. pe.& etiam remouẽtur ab officio:vt.ǰ.e.l. Fulcinius. §. ſed & ſi curator.&.C.de admini.tu. l.fin.

c *Cognati*. quos habet ibi. Quid enim ſi habeat eos in alia prouincia vel ciuitate? non dicam eos vocandos:alioquin res abiret in infinitum:quod eſt prohibitum:argu.ſupra de re iudi. l. à diuo. §. ſed ſi emptor.& arg.ſ̃. de ꝓcu.l.ſed & hæ. §.nõ ſolum.&.ſ̃. de rebus eorum.l.magis.§.illud.Itẽ quia non eſſet finis litium:argu.C. de trãſac. l. fratris. Vel dic quòd etiã in qualibet ciuitate vel loco vbi eſt veriſimile eũ habere amicos,& qui ſint eum defenſuri. ſed non dicam ſingulos eſſe vocãdos, ſed generaliter & publice proponi debere in quolibet tali loco: vt hic, & ſupra quibus ex cau.maio.l. ergo. & infra de priui. cre. l. ſi pupillus.

Cæterum ſi exiſtat aliquis qui defendere ſit paratus : ceſſabit rei ſeruandæ cauſa poſſeſſio. Non defendi pupillum conſtare debet, liqueréque prætori, vt ſic permittat bonorum poſſeſſionem. Hoc autem conſtare debet ſic : Euocandi [a] ſunt ad prætorem tutores pupilli, vt defendant. [b] Si autem non habet tutores : requirẽdi cognati [c] vel adfines , & ſi qui alij fortè ſunt, quos veriſimile eſt defenſionem pupilli, pupillæ non omiſſuros, vel propter neceſſitudinem, [d] vel propter charitatem, [e] vel qua alia ratione. Liberti etiã, ſi qui ſunt idonei, euocãdi, exquirendàque defenſio. Si aut negent ſe defendere, aut non negent, ſed taceant:tunc prętor poſſeſſionem dabit , tamdiu ſcilicet, quoad non defendatur . Si defendi cœperit pupillus vel pupilla:deſinet [f] poſſideri. Idem eſt & in furioſo. [g]

Ait prætor: *Si is pupillus in ſuam tutelam* [h] *venerit , eáve pupilla viripotens fuerit , & rectè defendetur,* [i] *eos qui bona poſsident , de poſſeſsione decedere* [k] *iubebo* . Rectè defendi quid ſit, videamus: vtrum tantum copiam ſui facere, & ad ſuſcipiẽ- C dum iudicium paratum eſſe : an verò & ſatiſdare omnimodo. Et quidem non ſolum ipſis ſe defendere volentibus , hoc edictum ſcriptum eſt , ſed in rem : [l] & rectè defendetur , hoc eſt vel à ſe, vel ab alio quocumque. Sed ſi alius defendat, erit neceſſaria ſatiſdatio. [m] ſi ipſe:non puto neceſſariam ſatiſdationem:[n] ergo oblata defenſione deiici poterit interdicto [o] reddito.

VI. PAVLVS *libro quinquagenſimoſeptimo ad Edictum.*

B IN poſſeſſionem mitti ſolet [p] creditor , etſi ſub conditione ei pecunia promiſſa ſit . Cum dicitur , [q] *& eius cuius bona poſſeſſa ſunt à creditoribus , veneant , præterquam pupilli , & eius qui reipublicæ cauſa ſine dolo malo abfuit* : intellegimus eius qui dolo malo abfuerit, poſſe venire. [r] Si ab hoſtibus quis captus [ſ] ſit , creditores eius in poſſeſsionẽ mittendi ſunt, vt tamen non ſtatim bonorũ venditio permittatur, ſed interim bonis curator detur.

VII. VLPIANVS *libro quinquagenſimonono ad Edictum.*

C FVlcinius exiſtimat , creditores rei ſeruandæ cauſa miſſos in poſſeſsionem, ex his rebus ali

p *Solet*.facit infra de ſepar. l. creditoribus. ſed contra infra eodem. l. penult.§.fina.Solu. hic certum erat conditionem exituram: ibi nõ. vel intellige cum iam extat cõditio, nõ prius: vt ibi. vel hic de legatario:argu.ſupra vt leg. no.ca.per totum.ibi de creditoribus aliis . vel hic dicit ſolent , & non debent. Tu dic, ſi velint mitti vt ſoluatur, non poſſunt,vt ibi : ſed ideo quia non caueatur,ſic:vt hic, & argu. ſupra de iudi. l. in omnibus. & ſupra vt leg. no.ca.l. hæc ſtipulatio. & eſt ſic vt fiat miſsio vice ſatiſdationis . ſupra de Carbo. edic. l. ſed & ſi is. §. quotienſcunque. & hoc maxime quando bona ſua dilapidat. vel etiam dicas , non poteſt vt fiat venditio , ſed vt cauſa pignoris ſit in poſſ. ſic & eiſdem modis ſolu. ſupra de pecu.l.eo tempore. circa princip. & facit infra de verbo.ſignifica.l. creditores. & infra de act. & obliga. l.is cui.

d *Neceſsitudinem*. id eſt parentelam.

e *Charitatem*.i.propter deum.

f *Deſinet*.vt.d.l. ſi pupillus.&.ǰ.de ſol. l.ſi ꝓme.& facit.ǰ.quod vi aut clam.l.aut qui.§. & ſi forte.Accurſius.

g *In furioſo*.de hoc dic vt infra eo.l.Fulcinius.§.adeo.

h *Tutelam*.aliàs ſententiam:& aliàs tutelam.i.pubertatem : vt & ſupra de leg.iij.l.cum filio.

i *Defendantur*.idẽ & ſi ante defendantur:vt.ſ̃.proxi. ſed hic magis eſt veriſimile defendi : cum & ipſi poſsint ſe defendere . ſi autem non defendantur,etiam venditio fiet: vt .ǰ. titu.j.l.ſi minor.

k *Decedere*.i.recedere.ſic.ſ̃.de adquir.poſſeſſ.l.ſi de eo.§.j.

l *Sed in rem*. vt quilibet volens defendere audiatur : vt &. C. de procurato.l.exigendi.& facit.ſ̃.de iudi.l.recte.Accurſius.

m *Satiſdatio*.ſ.iudi.ſol.quod tria continet:vt.ǰ.iudi.ſol.l.iud.ſol. quod etiam non ſufficit niſi proſequatur defenſionem : vt. ſ̃. de procu.l.fin.& pen.

n *Satiſdationem*.prædictam iudi.ſol.quod non ſufficit,ſed iudicio ſiſti ſic,vt in contra.vt.ſ̃.de priuil.credi.l.ſi pupillus.§.j. vel ſecũdum alios non debet eam præſtare,ſi ſe defendat , antequam fiat miſſio ex ſecundo decreto:vt hic.ſi poſtea,ſic:vt ibi.

o *Interdicto*.vti poſſide. nam videtur actor eum inquietare , niſi diſcedat de poſſeſsione , ſatiſdatione oblata. retinuit enim reus naturalem & ciuilem poſſeſsionem : licet actor fuerit miſſus in poſſeſ.per quod patet quòd ex primo decreto tantum erat miſſio.Illud quæritur,ſi ſatiſdatum eſt à defenſore, & non iurat de calumnia,quod poteſt:an committatur ſtipulatio?Reſpon.non, quia bonus vir non arbitratur:vt.ſ̃. de procu.l pe. Sed nunquid in poſſeſsionẽ fiet miſsio,vel diſcedet miſſus? Reſpon. non videtur defendi,licet quidam contradicant.

IN *poſſeſsionem*.] CASVS. Si legatarij quibus eſt legata pecunia ſub conditione , volunt mitti in poſſeſ.bonorum heredis , ob hoc quia heres non cauebat eis de danda pecunia adueniente conditione , audiuntur. [CVM DICITVR.] Hoc quod dicitur, bona alicuius poſſeſſa à creditoribus debere vendi niſi ſint bona pupilli , vel abſentis reipublicæ cauſa ſine dolo malo : decet intelligere ...

q *Cum dicitur*.in edicto tamen hæc verba non ſunt,nec ſupra eo. l.ij.ſed infra.l.proxi.§.j.

r *Venire*.ſic & ſupra ex quib.cau.ma.l.item. §. ij. & infra de priui.credito.l.eum qui.&.C.de reſtitu.mili. l. ignorare.Sed quare vt ſpecialia ponit de pupillo & abſente reipublicæ cauſa & capto cum nullus qui non latitet,patiatur venditionem:vt infra.l.proxi.§.cum hoc?Reſpon.in pupillo , quia poſſet capax doli latitare : in aliis non eſt ratio. Vel dic ideo de his, quia ſpecialiter fuit de his prouidendum: argu. infra de iniur. l. item. §. hoc edictum.

r *Venire*.i.vendi.Accurſius.

ſ *Et ſi ab hoſtibus captus*.facit infra de priui.credito.l.fin. &. C. de pac.l.iij.

FVlcinius.] CASVS. In hoc princ. continuatur. l. præceden. [PRÆTOR AIT.] Ponitur aliud edictum quo dicitur : ſi debitor fraudationis cauſa latitat , & boni viri arbitratu D non defendatur : bona eius poſsideri & vendi iubet prætor. Apparet quòd non ſufficit latitare niſi frau. cauſa latitet. idem econtra. & hoc eſt valde in vſu, vt bona latitantis prædicto modo poſsideantur à creditoribus & vendantur. ſi autem bona alicuius tanquam latitantis vendantur. & poſtea appareat quod non latitauit , venditio non tenuit. & intellige de latita. quæ fit in fraudem creditorum,non ſi alia ex cauſa , puta ſi latitet timore hoſtium vel alicuius tyranni. ſi ergo propter plures cauſas latitet , & inter cæteras hæc ſit , ſcilicet in fraudem creditorum ſatis eſt vt ſic bona eius vendi poſsint à creditoribus : & fiet venditio ab omnibus creditoribus , & omnibus ſatisfiet , ſi in fraudem omnium latitabat. ſi autem in fraudem quorundam creditorum tantum,illi mittentur in poſſeſſ.& vendent,& eis tantũ prædicto modo ſatisfiet. & bene dixi animo fraudandi creditores latitare , ad hoc vt habeat locum hoc edictum : & ſic animus deſideratur : nam per hoc patet quòd furioſus non dicitur latitare , cum ſenſum non habeat. & ſi non defendatur furioſus, fit miſsio in bonis eius : vel dabitur curator. & ſi curator datus nolit eũ defendere, remouebitur. & dabitur in curatorem

vnus de creditoribus eius qui non amplius vendat de bonis furioſi quàm ſit neceſſarium. vendetur enim quandoque de bonis furioſi, vt ſi vrgeat æs alienum, & dilatio damnum poſſit creditoribus afferre. & ea quæ dixi in furioſo, ſerua & in prodigo, & in ſimilibus qui curatorum auxilio reguntur. [ILLVD SCIENDVM.] Debitor meus iuit in aliam ciuitatem ad habitandum, vel alia de cauſa. ſi palam ibi ſtat, non dicitur latitare. ſed ſi debitor meus non remoueat ſe de terra in qua conſuetus eſt ſtare, abſcondat autem ſe in domo: vel cũ eſt in palatio communi vbi redditur ius, abſcondat ſe retro columnas in fraudem creditorum: dicitur latitare.

(Sic ferè Cic. recitat edictũ in orat. pro Quinto.)

Vltimo dicit: ſi cum Titius deberet mihi cẽtum in diem vel ſub conditione, in fraudem meam latitet: antequã dies vel conditio venerit, non vendentur eius bona propter hoc debitum. Idem ſi habeam actionem contra eum, quæ per exceptionem poterat tolli. [SI QVIS ACTIONE.] Ex contractu filij vel ſerui tui volebã te conuenire actione de peculio: tu latitas. certe mittar in bonis tuis, & vendẽtur ita quòd mihi ſatisfiat: licet appareat poſtea nihil eſſe in peculio: ſicut & tenet act. de peculio, licet nihil ſit in peculio. [ITEM VIDEAMVS.] Si velim à te vindicare fundum, & latitas, fit miſſio in omnibus tuis bonis, & etiam venditio. & hoc dicit Neratius. Si autem nõ latitas, ſed abſens es, nec defenderis: tunc fit miſſio in fundo petito. ſed ſi velim à te hereditatem quandam petere, & latitas: fit miſsio in rebus hereditariis. ſed ſi eas res dolo deſiiſti poſsidere, tunc fit miſsio in omnibus bonis tuis, & etiam venditio. Vltimo dicit: quando mittor in poſſeſsionem rerum hereditariarum. quod fit poſſeſſore hereditario latitante: fructus harum rerum facio meos, ſi poſſeſſor latitans nimium fuit contumax: vt quia D cum eſſet citatus coram iudice, dixit: non veniam. vel ſi nihil dixit, tamen nimis ſtetit ad veniendum: puta biennio. Franciſcus. Accurſius.

non debere. [a] *Prætor ait: Qui fraudationis cauſa latitauit, ſi boni viri arbitratu* [b] *non defendetur, eius bona poſſideri* [c] *vendíque* [d] *iubebo.*

Quando lex requirit actum & limitationem, non ſufficit actus ſine limitatione, nec limitatio ſine actu. Bartolus.

Cum hoc edictum locum habeat, [e] non ſufficit latitare, [f] ſed & neceſſe eſt fraudationis cauſa id fieri. neque quod fraudationis cauſa ſine latitatione fit: B ſatis eſt ad poſſeſſionem & venditionem: ſed oportet fraudationis [g] cauſa latitare. & eſt frequentiſſima hæc cauſa poſſeſſionis. nam in vſu [h] latitantium bona poſſidentur. [i] Si quis poſſederit bona alicuius quaſi latitantis, qui non latitabat, & vendiderit: conſequens erit dicere venditionem bonorum ſecutam nullius [k] momenti eſſe. Quid ſit autem latitare, videamus. Latitare eſt, non, vt Cicero definit,* turpis occultatio [l] ſui. Poteſt enim quis latitare non turpi de cauſa: veluti qui tyranni crudelitatem timet, aut vim hoſtium C aut domeſticas ſeditiones. [m]

(* In oratione p Quintio.)

Sed is qui fraudationis cauſa latitet, non tamen propter creditores: etſi hæc latitatio creditores fraudet, in ea tamen erit cauſa, ne hinc [n] poſſideri bona eius poſsint: quia non hoc animo latitet, vt fraudentur creditores. Animus enim [o] latitantis quæritur, quo animo latitet: vt fraudet creditores, an alia ex cauſa. Quid ergo ſi duas cauſas latitandi habuit, vel plures, inter quas etiam fraudandi creditores? an venditio rectè procedat? Et puto probandum, ſi plures cauſæ ſint latitationis, inter quas eſt & fraudationis cauſa, nocere debere, poſſéque hinc bona vendi. [p] Quid ſi aduerſus quoſdam occultare ſe conſilium non eſt, aduerſus quoſdam eſt? quid dicemus? Et rectiſsimè Põponius ſcribit, non aduerſus omnes latitationem exigendam: ſed aduerſus eum quem quis decipere & fraudare latitatione deſtinat. Vtrum† ergo omnes [q] bona eius vendere poſſunt, quia latitat: hoc eſt, etiam hi aduerſus quos non latitat, quia verum eum eſt latitare: an verò is ſolus, aduerſus quem latitat? Et quidem verum eſt eum latitare, & fraudationis cauſa latitare, etſi [r] non aduerſus me latitet. Sed illud ſpectandum *Pomponius putat, an aduerſus me: eúmque ſolum [ſ] poſſe hinc venditionem impetrare, aduerſus quem latitet. Latitare autem eſt cum tractu aliquo latere: quemadmodum factitare, frequenter facere. Adeo autem latitatio animum & affectum occultantis† ſe deſiderat, [t] vt rectè dictum ſit, furioſum hinc venditionem pati non poſſe: quia non ſe occultat, qui ſuus non eſt. [u] Planè ſi non defendatur furioſus: curatorem ei dandum, aut bona eius vt poſsideantur, nominatim permittendum

(† Anto Aug. lib.3.emend ca.9 hũc locũ reſtituit.)

(* tractandũ.)

(† latitantis.)

a *Non debere*. non ergo lucratur fructus: vt & infra titu.j. l. prætor & de pri.cre.l.fin.in prin.niſi in caſu propter nimiam contumaciam, vt infra ea.l.§.fin.Item niſi vt ſupra vt in poſſ. leg.l. quæ legatorum.

b *Arbitratu*. expone vt.ſ.de procu.l.pe.& fin.

c *Bona poſsideri*. olim omnia: hodie pro menſura debiti: vt.ſ.l.j.

d *Vendique*. non omnia etiam iure veteri: vt.j.ea.l.§. adeo. &. C. de his qui ad eccle.confu.l.præſenti. Item ſunt multa neceſſaria: vt.j.proxi.§.Item poteſt indici mulcta latitanti.argu.ſupra de arbi.l.non diſtinguemus.§.ſi arbiter. & ſupra ſi quis ius dicen. non obtempe.l.j.Item facit ſupra qui ex cau.ma.l.ait prætor.§.penul. & quod cuiuſ.vniuer.l.j.§. quod ſi.&. j. tit.j. l. ſi minor. & ſi ſer. vin.l.is cuius.

e *Locum habeat*. aliàs, cum hoc: & aliàs, vt hoc. Item aliàs habet: & aliàs habeat.

f *Latitare*. vt bona poſſideantur.

g *Oportet fraudationis*. No. duo neceſſaria vt fiat venditio, vt hic, A ſcilicet vt latitet: & fraudationis cauſa. Item vt labatur tempus. Item quod conſtet de debito, ſaltem ſummatim: vt hic, & no. C. de bo.auc.iudi.poſſi.l. cum proponas. quorum ſi quid defuerit, non tenet venditio: vt ſupra de tranſa. l. cum hi.§. ſi prætor. & infra de iti. actuque priua. l. iij. §. itaque hoc interdicto. Et argu. contra. C. de iu.delib.l. potuit. & ſupra de adquir. poſſeſ. l. quemadmodum. Quid ergo ſi me abſente actor fuerit in poſſeſſ. miſſus & vendidit, quia interceſſerũt quatuor prædicta, in veritate tamẽ habebam exceptionem pacti vel aliam: an admittar ad rem? Reſpondetur, nõ: ſed ad pecuniam exinde redactam. Argu. ſupra ſi certum petatur.l. ſi & me.in fin. ſed videtur plene conſtare debere de debito, etiam vt fiat miſsio: vt ſupra de pecu. l. eo tempore. ſed reſpon. vt infra ea. l.§.ſi quis.

h *In vſu*. i. vſualiter.

i *Poßidentur*. & vendũtur.

k *Nullius*. ipſo iure, vel impetrata in integrum reſtitutione ex generali clauſula: vt ſupra ex quib.cau.ma.l.j.in fine.& argu.infra de priui. cre.l.imperatores. & ſupra de dam.infect.l.ſi finita.§.ſi forte. & facit ſupra de tuto. & cura. da.ab his.l. Seiæ. &. C. de prædi. mino. l. & ſi præſes.

l *Occultatio*. aliàs latitatio.

m *Seditiones*. facit.ſ. ex quib.cau.ma.l. ſuccurritur.&. C. de adquirẽ. poſſeſſ. l. licet. Accurſius.

n *Ne hinc*. i. ex hac parte edicti qua permittitur venditio.

o *Animus enim*. nam & voluntas & propoſitũ & c. vt. j. de fur.l. qui iniuriæ.in principio.&.j.de ſica.l.diuus. Quomodo ergo animus probatur? Reſpon. quia hoc dixit aliquibus, vel quia dixe-D ram ei ꝙ cras daturus eram ei libellum.ar.ſ.de eden. quædam.§. nihil intereſt.&.C.de rei vin.l. ſi fundum. Item ſi iam dederat fideiuſſorem: vt.ſ. eo.l.ij.in princ. Item ſi iam lis erat conteſtata: vt.C.de iudi.l.properandum.§. & ſi quidem. Sed ſi rediens probet ſe iuſta cauſa abfuiſſe, contra prædictam præſumptionem: apparebit venditionem nullius eſſe momenti, cum aliquid de neceſſariis defuerit: vt.ſ.ea.l. §. ſi quis poſſederit. & ſic no. ex interlocutoriis non fieri venditionem niſi prædicta quatuor interueniant, quæ ſuperiori.§.notantur.

p *Vendi*. facit infra de iure fiſci. l.non intelligitur. § .ſi quis palam.

q *Vtrum ergo omnes*. ſ. creditores.

r *Etſi*. pro quamuis.

ſ *Solum*. quod verum eſt. ſic &. infra. eodem. §. illud ſciendum. & arg. ſupra. ſol.ma.l.etiam.§. licet.& inſti.de ſocie.§. manet. &. j. de fur.l.verum eſt. argu.contra. j. quod vi aut clam. l. aut qui.§. ſi quis dum. ſed quidam dicunt huic quæſtioni non reſponderi.

t *Deſiderat*. vt.ſ.§.cum hoc.&.§.ſed & is.

u *Suus non eſt*. i. ſuæ mentis, vel apud ſe.

Scribit.

eſt. Labeo autem ſcribit, [a] ſi non inueniatur curator vel defenſor furioſi, ſed & ſi curator datus eum non defendat: tunc remouendum [b] eum, & oportere prætorem dare curatorem aliquem ex creditoribus: [c] vt non amplius [d] quàm neceſſe eſt, ex bonis furioſi veneat. eáque ſeruanda Labeo ait quæ ſolent ſeruari cùm venter in poſſeſſionem mittitur. [e] Planè interdum bona eius cauſa cognita, vendenda erunt, ſi vrgueat æs alienum, & dilatio damnum ſit allatura creditoribus. Ita autem vendenda, vt quod ſuperſit, furioſo detur: quia hominis eius ſtatus & habitus à pupilli conditione non multum [f] abhorret. quod quidem non eſt ſine ratione. Idémque & in prodigo [g] dicendum eſt, cæteriſque [h] qui curatorum ope iuuantur. Nec enim quiſquam propriè latitare eos dixerit. Illud ſciendum eſt, poſſe quem in eadem ciuitate eſſe, & latitare: & in alia ciuitate, & non latitare. Etenim qui in alia ciuitate ſit, copiámque ſui faciat in publico, ibique pareat, an latitet, videamus. & hodie hoc iure vtimur, vt ſiue quis eodem loci agat, ſiue alio, ſiue peregrè agat: ſi tamen occurſum creditoris euitet, latitare videatur. Denique eum quoque qui in foro eodem agat, ſi circa columnas [i] aut ſtationes * ſe occultet, videri latitare veteres reſponderunt: & poſſe quem aduerſus alterum latitare, aduerſus alterū non. [k] Conſtat autem vt ipſe eius poſſit bona vendere, aduerſus quem latitat.

Quia ſupra exponendo edictum, fecit mentionem creditoris, exponendo qualiter quis latitet aduerſus creditorem: ideo incipit dicere qui ſunt creditores. Bartolus.

Si in diem vel ſub conditionem debitor, latitet: antequam dies vel conditio veniat, non poſſunt bona eius venire. [l] Quid enim intereſt, debitor quis non ſit, an nondum conueniri poſſit? Nam & ſi non ſit debitor, idem dicemus. [m] Idem erit dicendum & ſi quis habeat quidem actionem, ſed talem, quæ per exceptionem [n] repellitur.

Si quis actione de peculio, filij vel ſerui nomine conueniri poſſit: ſi latitet, eo iure vtimur, vt poſſint bona eius poſſideri [o] & venire, tametſi nihil fuerit in peculio: quia eſſe poteſt: & rei iudicatæ tempus ſpectamus, [p] vtrum ſit, an non ſit: & quòd B teneat actio, etiam ſi nihil in peculio fuerit. Item videamus, ſi quis aduerſus in rem actionem latitet, an bona [q] eius poſſideri venúmque dari poſſint. extat Neratij ſententia exiſtimantis bona eſſe vendenda. [r] & hoc reſcripto Hadriani continetur. quo iure vtimur.

Celſus autem Sexto reſpondit, ſi fundum quem petere volo, Titius poſſideat, neque abſens defendatur: commodius ſe exiſtimare, in fundi † poſſeſſionem mittendum, quàm bona [s] eius poſſideri. Hoc adnotandum eſt, Celſum conſultum non de C latitante, ſed de abſente. [t]

Idem Celſus exiſtimat, ſi is à quo hereditatem petere velim latitet: commodiſsimè fieri poſſe, vt in poſſeſſionem mittar rerum quas [u] pro herede vel pro poſſeſſore poſſidet. Sed ſi dolo fecerit quo minus poſſideret: bona [x] eius poſſidenda & vendēda [y] ſunt.

Propter nimiam contumaciam poteſt prætor decernere vt ex primo decreto miſſusfructus lucretur. Bartolus.

Diuus * quoque Pius in perſona eius qui hereditatem poſ- D ſidens, copiam ſui non faciebat, reſcripſit in poſſeſsionem rerum hereditariarum aduerſarium inducendum. in quo reſcripto & fructum percipere iuſsit eum qui per nimiam contumaciam poſſeſſoris hereditatis, [z] vt lucro eius cedat, [a] in poſſeſsionem inductus eſt rerum hereditariarum.

VIII. IDEM *libro ſexagenſimo ad Edictum.*

---

a *Scribit.* ſ. fieri miſſionem.

b *Remouendum.* ſic & C. de procu. l. eum.

c *Ex creditoribus.* vt & j. de cur. bo. dan. l. j. & j. eo. l. vnus.

d *Non amplius.* vel dic vt no. s. eo. §. j.

e *Mittitur.* q. d. ea vendantur quæ ſolent vendi quando venter in poſſeſſionem mittitur: quæ habes ſupra de ven. in poſſeſ. mit. l. j. §. mulier. & facit. s. de here. inſtitu. l. ſi quis inſtituatur. §. item ſi conditioni.

f *Non multum.* imo nihil hoc caſu, ſcilicet in venditione & redditione reſidui: vt infra titu. j. l. ſi non expedierit. itē in miſſione: vt ſupra eo. l. hoc autem. §. non defendi. in fin. §. in aliis autem differunt: vt infra de regu. iur. l. in negociis.

g *In prodigo.* quod in furioſo.

h *Cæteriſque.* veluti qui morbo perpetuo laborant.

i *Columnas.* ſic. j. de priuile. cre. l. eum.

k *Alterum non.* quod dic vt no. s. ea. l. §. j.

l *Venire.* & ſic intelligitur. j. eo. l. pe. §. fi. ſed immiſſio fieri poteſt: vt no. ſupra eo. l. in poſſeſſionem.

m *Dicemus.* vt non fiat venditio. nec immiſſio: niſi ſummatim probetur: vt ſupra eod. §. cum hoc.

n *Per excep.* vt. j. de reg. iur. l. nihil intereſt.

o *Poßideri.* immo contra: vt ſupra de pecu. l. eo tempore. in prin. Solu. hic erat dubium an eſſet vel non eſſet in peculio aliquid: ibi certū quòd non erat. Vel ſolue vt ibi.

p *Spectamus.* vt ſupra de lib. leg. l. ſi quis reū. §. idem Iul. & hæc eſt ratio ſimiliter quare debeat mitti in poſſeſſionem. & hæc verba, & quod &c. expone vt ſupra de pecu. l. quæſitum in princ.

q *Bona.* ſ. omnia.

r *Vēdenda.* i. poſſidenda: vt & vendi poſſint pro rata debiti tantum: vt. s. eo. l. j. §. j. no. & ꝓbatur ex coniunctione proxi. reſpon.

s *Bona.* ſ. omnia. & ſic Celſus Neratio contradicit in princ. & Vlpiani ſol. ſequitur, hoc adnotandum eſt &c. Acc.

t *Abſente.* nam latitātis omnia bona poſſidenda ſunt. Io. niſi iure nouo aliud dicas, ad inſtar perſonalis, in qua fit miſſio pro menſura debiti: vt in auth. de exhi. & intro. reis. §. ſi vero quidam. colla. v. aliud autem in peti. here. vbi in poſſeſſ. rei petitæ tantum fit miſſio etiam hoc iure, & contra latitantem: vt. j. proxi. §. Sed quæ eſt ratio diuerſitatis? forte quia ibi mittitur in poſſeſſ. A multorum quæ non ſunt hereditaria, dummodo poſſideantur pro herede. & ſecundum hoc. l. illa. C. de præſcrip. xxx. an. l. ſi quis emptionis. §. pen. & C. vbi in rem act. l. ij. in abſente intelliguntur. Vel poteſt dici quòd Neratius intellexit de deſinente dolo poſſidere: ſecus ſi poſſideret etiam ſi latitet. & ſic eſt idem quod in petitione hereditatis: vt infra proxi. §. & facit ſupra de interroga. actio. l. qui ſeruum. §. finali.

u *Rerum quas.* nō ergo omnium: ſecus in rei vin. vt. s. §. prox. vel dic vt ibi. Accurſius.

x *Bona.* omnia.

y *Et vēdenda.* vſque ad quantitatem debiti: vt. s. eo. l. j. §. j.

z *Hereditatis.* conſtrue in poſſ. &c.

a *Cedat.* ſcilicet fructus. ſed contra ſupra ea. l. in prin. & j. de ſol. l. Titia. Solu. hic punitur nimia contumacia poſſeſſoris, ſcilicet aperta: vt quia dicit, non veniā. vel quia per magnum tempus ſtetit ꝙ non venit, per bienniū puta. & ſecundum hoc erit idem in quolibet nimium cōtumace. vel ſecundum Azo. ſpeciale eſt in peti. here. aliàs etiā contra apertè contumacem non eſt hæc pœna. Alij non faciunt vim ſit multum contumax, vel non: ſed ſpeciale in pe. her. dicunt. Tertij, quòd hic fuerit ſpeciale beneficium à diuo Pio conceſſum. Quarti, quòd nō aliter lucratur: vt in contra. ſed fructus ſuos facit: ꝙ nihil eſt. item eiſdem modis ſolue. s. vt in poſ leg. l. is cui. §. qui legatorum. vel ibi eſt actio perſonalis, hic mixta. Prima placet. Itē quod eſt lucrum, ſi heres eſt petitor? Reſpon. etiam ſi non ſit heres miſſus. argu. contra. C. de Car. edic. l. ij. in fin. Quid in rei vind. ſi fuit miſſus in poſſ. rei petitæ? videtur idem.

S*I diu.*] CASVS. *Si* heres inſtitutus differt adire ex non iuſta cauſa: creditores hereditarij mittentur in poſſeſſ. bonorum cauſa rei ſeruandæ, id eſt debiti. & quādoque etiam de his bonis venditur per vnum ex creditoribus datum curatorem bonis: puta ſi debitum vrget: vel ſimili de cauſa. quod dic vt in glo. Sed pone quòd duo erant heredes. vnus repudiat, alter deliberat. adhuc eſt idem, vt creditores hereditarij mittantur in poſſeſſ. & hoc dicit hæc lex & ſeq. Franciſcus.

---

* id eſt tabernas ſiue armaria, quę bibliopolæ & artifices alij ad colūnas & pilas habebāt. Acron. ad locum illum Hora. Nulla taberna meos habeat &c. li. 1. Sermo. ſaty. 4. Statuas legē dū eſſe contendit. Cuia. lib. 1. obſeru. quam emēdationē plerique reiiciunt.

† Flo. in fundum poſſeſſione.

* Iſte tex eſt nota. & ſing. ſecūdū Bar. ad illud ꝙ dicitur in ſumma. ad quem text. eſt aduertēdū, quia aliter debet intelligi, vt deducitur & explicatur hic fere per duas columnas in nouis interprætat. Bolog.

UNED

a *Si diu.* id eſt futurum eſt quod diu erit.

b *Diu incertum.* ſcilicet biennio, arg. ſ. loca. l. cum domini.

Diu, dicitur biennio.

c *Cauſa cognita.* Vtrum ex iniuſta cauſa differant, vt tunc fiat miſſio: aliàs non: vt. ſ. de here. inſti. l. ſi quis ita ſtip. in fin.

d *Vrgeat.* puta quia dilatio eſt damnum allatura creditoribus, ſecundum quoſdam.

Dilatio damni parens.

e *Conditio.* rei, veluti ſi teſtator pœnam promiſit, niſi certa die ſolutũ ſit: vt. j. de cur. bo. dan. l. j. & de hered. inſti. l. ſi quis ita ſtipulatus. §. j. Vel dic conditio: quia inſtitutus eſt heres, ſi adeat hereditatem intra magnum tẽpus. vel fortuita ſiue dubia. Prima placet. & coniunge ſequentẽ legẽ, & quod ibi not.

† Hæc lex pertinet ad illa verba edicti CVI HERES NON EXTABIT, quæ à Cic. in hoc edicto poſita, ſuperius in edicti recitatione omiſſa ſunt.

SI† diu[a] incertum[b] ſit, heres extiturus, nécne ſit: cauſa cognita[c] permitti oportebit bona rei ſeruandæ cauſa poſſideri. & ſi ita res vrgueat[d] vel conditio,[e] bonum etiam hoc erit concedendum, vt curator conſtituatur.

IX. PAVLVS *libro quinquagenſimoſeptimo ad Edictum.*

VNus ex creditoribus.[f] Si alter ex heredibus intra tempora ſibi præſtituta, deliberet adire hereditatem, alter verò neget ſe aditurum: videndum eſt quid creditoribus agendum ſit. Et placet interim eos in poſſeſſionem mittẽdos[g] cuſtodiæ cauſa, donec appareat is qui deliberat, vtrum adgnoſcat[h] partẽ ſuam an non adgnoſcat.

X. VLPIANVS *libro octacenſimoprimo ad Edictum.*

SI pupillus præſens ſit, tutorem autem non habeat: pro abſente[i] habendus eſt.

XI. PAVLVS *libro octauo ad Plautium.*

SI filiofamilias legatum vel fideicommiſſum ſub conditione relictum ſit: dicendum eſt tam ipſum quàm patrem in poſſeſſionem mittendos eſſe: quia[k] ambo ſpem[l] commodi habent.

Miſſus in poſſ. ex cauſa legati vel fideicommiſſi, vel ex cauſa damni infecti, non dicitur poſſidere: ſed cuſtodiam rerum vel rei habere. Fran.

XII. POMPONIVS *libro vicenſimotertio ad Quintum Mucium.*

CVm legati vel fideicommiſſi ſeruandi cauſa, vel quia damni infecti nobis non caueatur, bona[m] poſſidere prætor permittit, vel ventris nomine in poſſeſſionem nos mittit: non poſſidemus: ſed magis cuſtodiam[n] rerum & obſeruationem nobis concedit.

f *VNus ex creditoribus.* vel etiam nõ creditoribus: vt. j. de cur. bo. dan. l. ij. §. quæritur. qui venderet quantum eſt neceſſe: vt. ſ. l. Fulcinius. §. ſed ſi curator. & facit. j. titu. j. l. iiij. & no. quòd non ſit venditio niſi demum conſtituto curatore. & facit. j. tit. j. l. creditore.

g *Mittendos.* nõ vt bona vendantur, niſi res vel conditio vrgeat: vt ſupra. l. proxi. Accur.

h *Agnoſcat.* & ſi adgnoſcat partem ſuam, vtique & pars ſocij etiã inuito accreſcit: vt. ſ. de adquir. hered. l. qui ex duabus. §. qui ſemel. & de ſuis & legi. l. ſi ex pluribus. Accurſius.

i *SI pupillus. Pro abſente.* q. d. ita mittetur actor in poſſeſ. cuſtodiæ cauſa, ac ſi eſſet abſens, & non defenderetur. & facit. ſ. de arb. l. diem. §. coram. & de iure co. l. ij. §. pe. & ſ. eo. l. Fulcinius. §. adeo. & quod dicit, tutorem: ſupple, vel ſimilem: vt. ſ. eod. l. hæc autem. §. j.

SI filio.] CASVS. Filiofami. eſt relictum legatum ſub condit. heres non vult cauere de dando legato in euentum condi. Dicitur quòd filius & eius pater mittuntur in poſſ. quia ambo habẽt ſpẽ de habendo legato. & dic de hoc vt in glo. Fran.

k *Quia.* ſi enim durante poteſtate conditio extitit, patri quæritur. alioquin ipſi filio. aliud in ſtipulatione: vt infra de regulis iuris. l. quæ legata.

l *Spem.* pater ſperat ſi filio exiſtente in poteſtate cõditio exiſtat. aliàs filius: vt. ſ. de pign. l. ſi legati. ſecus in ſtipulatione conditionali: quia ſolus pater eſt mittendus, cum ſolus habeat ſpẽ: vt. j. de verb. oblig. l. ſi filius. & facit. j. de præto. ſtip. l. Paulus.

m *CVm legati. Bona.* omnia in aliis: ſed in cauſa damni infecti non: vt. ſ. eod. l. j.

n *Cuſtodiam.* vt. & ſ. de adqui. poſſ. l. iij. §. fi. & l. ſi quis ante. §. idẽ Pompo. & ſ. vt in poſſ. leg. l. is cui in prin. & j. vti poſſ. l. ſi duo. §. creditores. & j. quo. leg. l. j. §. quæſitum. ſecus videtur in miſſo ex Carbo. edic. vt. ſ. de Carbo. edic. l. iij. §. miſſum.

AD cognitionem.] CASVS. De prouincia appellaui ad principem Romæ. Dicitur quod non cogor reſpondere Romæ in aliqua alia cauſa, ſed in prouincia debeo defendi. alioquin bona mea poſſidebuntur & vendentur. & adducit ſimile. nam damnatus in exilium vſque ad tempus: ſi tempore finito non defendatur, & latitet, ſit miſſio in eius bonis & venditio. Franciſcus.

A o *Remiſſus.* forte quia maiori pœna eſt dignus pro delicto aliquo vel quia appellauit ad principem, & fuit remiſſus cum literis dimiſſoriis: vt. j. de libel. di. l. j.

p *Cæteris.* ad differentiam eius propter quam remiſſus eſt.

XIII. PAPINIANVS *libro quartodecimo Reſponſorum.*

AD* cognitionem imperatorum à præſide prouinciæ remiſſus,[o] etſi in cæteris[p] litibus Romæ defendere ſe non cogitur,[q] tamen in prouincia defen-

B dendus eſt.[r] nam & exilio temporario puniti, ſi defenſor non extiſtat, bona veneunt.[ſ]

Tria dicit: Primo quod prohibens creditorem ne poſſideat bona debitoris: tenetur ei actione in factum. Secundo quòd legatarius, licet ſub conditione ei legatũ fuerit, tamẽ mittitur in poſſeſſionem bonorum. Tertio dicit quod aliud eſt in creditore conditionali: quia talis nõ mittitur in poſſeſſionem bonorum debitoris. Bar.

XIIII. PAVLVS *libro ſecundo Quæſtionum.*

SI quis creditorem prohibuerit bona debitoris ingredi: datur in eum[t] actio quanti ea res

C ſit. Sed & ſi quis legatorum ſeruãdorum cauſa miſſus[u] in poſſeſſionem, admiſſus non eſt: ſi legati conditio pendeat, licet poſſit deficere,[x] æſtimetur tamen id quod legatũ[y] eſt: quia intereſt eius cautum habere. Creditor autem cõditionalis in poſſeſſionẽ non mittitur:[z] quia is mittitur, qui poteſt bona ex edicto vendere.

XV. VLPIANVS *libro ſexto Fideicommiſſorum.*

IS qui rem permutatam accepit, emptori[a] ſimilis eſt: item

q *Cogitur.* quia habet ius reuocandi domum.

q *Cogitur.* durante cognitione: vt & ſupra de iudi. l. ij. §. legatis. Accurſius.

r *Defendendus eſt.* per procuratorem: vt & j. eum qui ap. in pro. defendi. l. j. & ij. ſecus eſt ergo ſi eſt cauſa criminalis: vt. j. de pub. iu. l. pe. §. ad crimen.

* Pertinet ad verba edicti quæ refert Cic. Qui exilij cauſa ſolum verterit.

ſ *Bona veneunt.* a hoc accipe ſi finito tempore relegationis latitet fraudulẽter: aliàs facta etiam venditio non teneret: ſed tantum miſſio: vt arg. ſ. eo. l. Fulcinius. §. ſi quis poſſederit. Hæc autem pœna exilij temporalis quando poſſit imponi habes j. de pœnis. l. abſentem §. ſi ſæpius. & not. hoc pro bannitis.

a] Iſta gl. eſt ſing. ad hoc quòd citatio facta contra eũ qui propter partialitates nõ poteſt veniri ad ciuitatẽ, non valet: nec arctat eum ad comparendum: nec va les proceſſus cõtra eum factus, nam ille qui nõ poteſt cõparere, nõ eſt citandus. Bol.

SI quis creditorem.] CASVS. Cum creditor iuſſu iudicis vellet intrare in poſſeſ. bonorũ debitoris, ꝓhibitus fuit ab aliquo ne intraret. Dicitur quòd habet ac. in factum contra prohibentem quanti eius intereſt. Item ſi legatarius conditionalis volens intrare in poſ. iuſſu iudicis, prohibitus fuit, habet act. quanti eius intereſt, id eſt quanti erat legatum: licet nondum venerit conditio. ſed ſecus in creditore conditionali, qui interim nõ mittitur in poſ. Franciſcus.

t *In eum.* ſcilicet prohibentem, quãti ea res ſit: vt & j. ne vis fiat ei. l. j. in prin.

u *Miſſus.* id eſt mitti iuſſus.

x *Deficere.* cauſa ipſius rei. vel ſpecialiter dicitur in legato conditionali.

D y *Quod legatum eſt.* non vt præſtetur tota rei æſtimatio. Vel dic æſtimatio, ſcilicet tale quale eſt, id eſt quanti nunc poſſet vendi: vt infra de fur. l. ſi quis vxori. §. fin. Vel ſecundo dic quòd fiet vera æſtimatio rei legatæ, ac ſi non eſſet conditio, propter contumaciam rei: vt arg. infra de tabu. exhi. l. locum. §. cõdemnatio & pro hoc quod dixit hic in principio, quanti ea res eſt: vt infra de verb. ſignifica. l. hæc verba. & ſic aliud eſt ſi debetur ſub conditione, quamuis non videatur intereſſe: quaſi aliàs non interſit: vt infra ne vis fiat ei. l. j. §. hæc verba. quæ eſt contra: quia conditio poteſt exiſtere. Item ſecundum hoc eſt ſimiliter contra. j. de regu. iur. l. quatenus. ſed hic ſpeciale.

z *Non mittitur.* vt. ſ. eo. l. Fulcinius. §. ſi in diem. ſed contra. ſ. eod. l. in poſſeſſionem. in prin. Solu. vt ibi.

IS qui.] CASVS. Si habeo rem ex cauſa permutationis: vel eſt data mihi in ſolutum: vel cum peteretur à me res quam poſſidebam, ſolui eius æſtimationẽ: vel ex cauſa ſtipu. mihi res eſt data: dicor ſimilis emptori. Sed quid facit hæc. l. ad tit? dic vt in glo. magna. Fran. Accurſius.

a *Emptori.* vt & C. de rerum permu. l. permutationem.

In

a *In ſolutum*.vt &.s̃.de vſuc.l.ſequitur.§.de illo.in fi.
b *Accepit*.rem de qua erat quæſtio.
c *Retinuit*.vt poſſit vſucapere:vt:s̃.pro empto.l.j.item vt.s̃.de euic.l.ſi ſeruus.ſed non quo ad euictionem:vt.s̃.de rei vin.l. & ex diuerſo.§.petitor.
d *Non ob liberalitatem*. aliàs ſecus:vt.s̃.de ędil. edict.l.ad res. quid hæc lex ad titu? Reſpõ.quia miſſo creditore.In poſſ. dato curatore bonis, reuocantur alienata in fraudem: ſed ab eo qui cauſam habet lucratiuam, etiam ſi non participauerit fraudem, ſcilicet cũ donante. ab aliis ita demum, ſi fraudem participauerint, vt infra quæ in frau.credi.l. qui autem.§. ſimili. Alij dicunt, quia ſicut agente emp. de eui.& nõ defẽſo vẽditore, fit miſſio, ſic agẽtib⁹ his de euic. nõ defẽſo actore, fit miſſio ſed hoc ad eũ qui obtulit litis æſtimationẽ, nõ poteſt referri: vt dixi.

* In vulg. edit. De bonis,&c. In indice tit. nulli ſunt aſteriſci.

is qui rem in ſolutum [a] accepit, [b] vel qui lite æſtimata retinuit, [c] vel ex cauſa ſtipulationis, non ob liberalitatem [d] eſt conſecutus.

DE REBVS* AVCTORITATE IUDICIS POSSIDENDIS, SEU VENDUNDIS.

TITVLVS V.

Bona debitoris latitantis venire debẽt iuſſu iudicis illius ciuitatis in qua reus debet defendi, id eſt vbi domicilium habet: vel in loco contractus.& dicitur locus cõtractus etiam ille in quo ſolutio facienda eſt. hoc dicit.

B

I. GAIVS *libro uiceſimotertio ad Edictum prouinciale.*

VEnire [e] bona ibi oportet vbi quiſque defendi debet: id eſt,

II. PAVLVS *libro quinquageſimoquarto ad Edictum.*

VBi domicilium [f] habet:

III. GAIVS *libro viceſimotertio ad Edictum Prouinciale.*

AVt vbi quiſque cõtraxerit. [g] Cõtractũ autẽ nõ vtique eo loco [h] intelligitur, quo negotiũ geſtũ ſit, ſed quo ſoluẽda eſt pecunia

Inſtituto ſub cõditione poteſtatiua, ſtatuitur tempus intra quod conditionẽ impleat & adeat: aliàs hereditate priuabitur: ſed libertati præiudicium non fiet. Bartolus.

C

IIII. PAVLVS *libro quinquageſimoſeptimo ad Edictum.*

SI ſeruus ſub conditione [i] heres inſtitutus ſit, aut dubium ſit an is heres liberque futurus ſit: nõ eſt iniquũ, poſtulãtibus creditoribus ita decerni, [k] vt ſi ante certũ tẽpus is heres nõ extiterit, proinde omnia obſeruẽtur, ac ſi is heres ita inſtitutus non eſſet. [l] quod plerũque [m] accidere, ſi ſub cõditione dãdæ alicui pecuniæ heres inſtitutus ſit, nec dies [n] adpoſitus ſit. B ſed hoc quãtũ ad bona [o] ita obſeruãdũ: [p] cæterũ libertas ei quãdoque cõpetet, [q] & à prætore cõſeruanda eſt, etiã ſi certum ſit neque heredẽ [r] neque [ſ] bonorum poſſeſſorẽ futurũ. Si quis tamen [t] heredẽ ſe reſpondendo, * vel actiones patiẽdo, defunctũ [u] defẽdat, bona defuncti venire [x] non poterunt.

* ſpondẽdo.

Minor habens curatorẽ, ſi à nullo defendatur, patitur miſſionem in bona ſua: ſiue latitet, ſiue non.

V. VLPIANVS *libro ſexageſimo ad Edictum.*

SI minor [y] vigintiquinque annis qui habet curatores, [z] à curatoribus nõ defendatur, nec aliũ defenſorẽ inueniat: [a] bonorũ vẽditionẽ patitur etſi nõ latitet. licet [b]

Id eſt de modo adminiſtrandorum bonorum auctoritate iudicis poßidẽdorum & cuius iudicis iuſſu poßideantur & vendãtur, ſed ſuperior eſt de cauſa poßidendi & vendendi.

Cauſas expoſuit ſuperiore titulo, hoc vero nunc ordinem declaraturus eſt poßidendorũ & vẽdendorũ bonorum debitoris, auctoritate iudicis id eſt prætoris vel præſidis, & quo loco fiat venditio bonorum, & quorum bonorum & quorum creditorum habeatur ratio ante alios, quæ actio ſit ei & in eum qui cum eſſet in poſſeßione, aliquid communi nomine ex bonis debitoris quæſiuit vel impendit, & quis præferatur in emptione bonorum, & de eligendo vno qui locet vel vendat vel qui rationes debitori conſeruet, & de eo qui ſciens cũ fraudatore contraxit poſteaquam conſilium fraudandi cepit, ne veniat in portionẽ bonorum cum cæteris creditoribus. Mißione in poſſeſsionem contrahi prætoriũ pignus, & fieri miſsionem vniuerſorum bonorum nomine & vniuerſorum creditorum, & eam ſequi ſolemnem venditionem bonorum exceptis caſibus certis. Cuiacius.

e VEnire.Id eſt peti vt fiat vẽditio à iudice eius loci, vbi &c. q.d.non à iudice in cuius territorio res ſunt ſitæ.
f ID eſt vbi domiciliũ.quod vbi ſit, habes. C.de incol.l. ciues.& infra ad muni.l. eius.ij. in fin.&.l.ſi quis à pluribus.Accurſius.
g AVt vbi.Cõtraxerit.vel etiam alio modo ſortiatur ibi forum. D Accurſius.
h *Eo loco*.ſcilicet tantum.nam & in eo ſecundũ quoſdam:vt arg. s̃.de conſti.pec.l.ſi duo.§.j quod non placet:vt hic, &. s̃. de iudi. heres.§.fin.&.j̃.de ac.& obl.l.contraxiſſe.&.s̃.de act.emp. l. idẽ. §.fina.ſed videtur quòd nec in loco vbi eſt ſolutio facienda:vt ar. s̃.de conſti.pe.l.eum qui.§.j.Sol.vt ibi.

SI ſeruus.] CASVS. Dominus in teſtamento ſuo inſtituit ſeruum ſuum ſibi heredem ſub condi.dandi, puta ſi dederit centum, vel ſub condi.alia: puta non dandi: & dubium eſt an fiat heres, vel non. Dicitur quòd ad poſtulationem creditorum iudex ſtatuet tempus inſtituto: vt ſi intra illud adeat, bene ſit. alioquin, id eſt ſi non adeat intra prædictum tempus, perinde erit ac ſi non eſſet heres inſtitutus: & ſic dabitur curator bonis, vt ſatisfaciat creditoribus.non tamen impedietur libertas ſerui quin fiat liber exiſtente condi.licet non poſſit amodo eſſe heres cum effectu. & hæc ſunt vera quòd detur curator bonis qui ſatisfaciat creditoribus, niſi appareat aliquis qui dicat ſe heredem, vel volẽs defendere hereditatem nomine defuncti. nam hoc caſu qui hoc dicit audietur, & bona defuncti non vendentur. Franciſcus.

i *Sub conditione*.dandi aliquid:vt infra dices.& quod ſubiicit, aut A pro.i.ſed primo ſub conditione non dandi, ſecundo ſub conditione dandi.ſed aliàs poſuit exemplũ de dubio ſupra de here. inſti.l. pignori. vbi ſeruus fuit pure à domino inſtitutus, qui erat pignori obligatus. nam ita demum erit heres, ſi creditoribus ſatisfaciat. quod nõ placet: quia ille non conſequeretur libertatem, niſi prius creditoribus ſatisfaciat. hic autẽ cõſequitur etſi non ſatiſfaciat: vt.j̃.dicit.
k *Decerni*.à prætore: & eſt ſimilis denuntiatio. s̃.qui ſatiſd. cog. l. ſi fideiuſſor. in prin. & de leg. ij. l. ſi tamen. & de here.inſti.l.ſi quis inſtituatur.§.j.
l *Non eſſet*. & dabitur curator bonis. vt &.s̃. tit.j.l.ſi diu.&.j̃. de cura.bo.dan.l.j.§.j.Acc.
m *Quod plerumque*. ſcilicet vt ſit dubiũ an heres ſit &c.
n *Dies*. dãdæ pecuniæ.
o *Bona*. poſſidenda & diſtrahenda. Accurſius.
p *Obſeruandum*.vt dies ſtatuatur à prætore, & poſtea de bonis nõ audiatur. Accurſius.
q *Competet*.id eſt poterit competere. ſ. ſi impleat condi. ſicut. s̃. de ſta.lib.l.Labeo.
r *Neque heredem*. quãtum ad emolumentum ſed heres eſt in veritate.nam & damnoſa hereditas, eſt hereditas: vt.j̃.de verbo.ſig.l. hereditatis. & verba cum effectu hic accipiuntur vt.s̃.ne quis eum qui in ius vo.l.pe.§.j.aliàs nõ poſſet dici quòd cõſequeretur libertatem ex teſtamento, ex quo hereditas nõ aditur, nec aliquis heres extitit: ut.C.de fideicom.l.ea quã.niſi in caſu.ſ.cũ addicũtur bona alicui cauſa libertatũ cõſeruãdarum: vt inſti. de eo cui liber. cauſa bona.§.j.
ſ *Neque*.quantum ad effectum: quia res hereditariæ diſtrahẽdæ ſunt: aliàs bona dicuntur, etſi nihil habent emolumenti.
t *Si quis tamen*.licet verum ſit bona defuncti poſſideri: ſi tamen extat defenſor, non erit verum.
u *Defunctum*.i.hereditatem nomine defuncti: aliàs nullum eſſet iudiciũ.nulla defenſio: vt.s̃.de iudi.l.de qua re.§. cum abſentem.
x *Venire*.id eſt vendi.

SI minor.] CASVS. Minor.xxv.an.habens curatorem, conuentus eſt ab aliquo: nec defenditur per curatorem, vel per aliũ: Dicitur quòd bona eius vendentur, ita quòd ſatisfiat creditori.& D hæc ſunt vera, ſiue minor non latitabat: vel etiam ſi latitabat de facto. nam de iure non dicitur latitare, cum ſui non ſit idoneus defenſor.

y *Si minor*.adultus.nam in pupillo ſecus: vt.s̃.ti.j.l.in poſſ.§.j.
z *Qui habet curatorem*.ſecus ſi non habeat: quia tunc non fit venditio niſi eorum quæ non poſſunt ſeruari: vel propter graue æs alienum: vt.s̃.tit.j.l.Fulcinius.§.adeo.ſecundum quoſdam. Vel dic ſecundum Azo.idem quando non habet curatorem: vt.s̃. tit. j. l. hoc autem.in prin.ſed in furioſo & prodigo ſerua quod dicitur in.d.§.adeo.
a *Inueniat*.No.ergo [a] quod ipſemet ſibi debet inuenire curatorẽ: & tunc nec creditores tenentur ei inuenire: poſſunt tamen ſi volunt: vt.C.qui pe.tuto.l.admone.
b *Licet*.reſpicit hoc licet, verbũ patitur.vel dic, non latitet etiam de facto: vel latitet de facto, ſed de iure fingitur non latitare: vt ſubiicit.quomodo fit ergo venditio cum non latitet, vel fingitur nõ latitare: vt.s̃.tit.j.l.Fulcinius.§.adeo.in prin.§.quæ eſt contra? Sed dic, ſpeciale in hoc caſu, quia non poteſt latitare.nã aliàs creditor ad ſuum debitum non deueniret: quod eſſe non debet: vt. s̃.de eo quod certo loco.l.j.reſtituitur tamen propter graue dam

a] Habes hic glo. ſing. ad hoc quod minor citat⁹ debet legitimè comparere: videlicet cũ curatore, licet in citatione hoc non dicatur. Bolo intelligitur enim ita ci-

num:vt ſupra de mino.l.ſi ex cauſa.in prin. Ex prædictis no. minorem deterioris conditionis quàm maiorem:quoniã bona maioris non venduntur niſi latitauerit:ſed bona minoris ſic.ſed hoc propterea,quia ſi fuerit facta latitatio à curatore : contra eum agere poteſt minor.

tari minor, vt legitimus compareat, vt in.l. non ideo minus in fin. C. de procu.

* Sic Flo.ſed alij legendũ putant, nec fraudationis &c.

SI non expedierit.] CASVS Pupillus adiuit heredi. patris. poſtea habita reſtitutio. abſtinuit: & ſic propter creditores bona ſunt vendenda. Dicitur quòd vendentur ita quòd ſatisfiat creditoribus : & reſiduum quod remanebit, dabitur pupillo. Tandem dicitur:Pupillus adiuit hereditatem, & aliqua geſſit circa hereditatem : poſtea abſtinuit ſe ab hereditate per in integ. reſtitut. Dicitur quòd ea quæ geſſit, tenent. Sed pone quòd quibuſdam ex creditoribus hereditariis ſoluit tandem:& ſic bona hereditaria venduntur propter alios creditores: an repetetur quòd ſolutum eſt primo? & certè ſi ille cui fuit ſolutum,fuerat ſolicitus in exigendo, alij vero nõ, nunquam aufertur quod habuit, propter vigilãtiam ſuã: & alter imputet ſibi ꝙ fuit piger.ſi autem vterque fuerat ſolicitus, & pupillus ſoluit vni tantum : tunc ſi tantum in bonis eſt, quòd poſſit ſatisfieri alij, bene quidem.ſi non:tunc communicabit iſte quod habuit.& hæc ſunt vera quãdo pupillus ſoluit ex bonis paternis.ſi autẽ de ſuo proprio tũc pupillus de hereditate deducit quod ſoluit de ſuo. ſi autẽ nihil eſt in bonis hereditariis:tunc pupillus repetet quod ſoluit,ab eo cui ſoluit.Accurſius.

non* fraudationis cauſa latitare videtur, qui ſui non eſt idoneus defenſor.

VI. PAVLVS *libro quinquageſimooctauo ad Edictum.*

SI non expedierit pupillo hereditatẽ parentis retinere,[a] pretor bona defuncti venire permittit:vt quod ſuperauerit,pupillo reſtituatur.[b]

Geſta per pupillum obſeruãtur, licet poſtea ſe abſtineat. Itẽ ſolutio facta vni creditori,altero negligente,non reuocatur:ſed vtroque inſtante in ſubſidium communicatur quod ſolutum eſt,vel pupillo reſtituetur,ſi de ſuo ſoluit. Bar.

. Si pupillus antequam abſtineret,[c] aliquid geſſerit,ſeruandum eſt:[d] vtique ſi bona fide geſſit. Quid ergo ſi quibuſdam creditoribus ſoluit, deinde bona venierint?Si quæratur an repetitio[e] ſit: ex cauſa[f] id ſtatuẽdũ Iulian⁹ ait, ne alterius aut negligentia aut cupiditas huic qui diligens fuit, noceat.[g] Quòd ſi vtroque inſtante tibi gratificatus tutor ſoluit:æquũ eſſe,aut prius eandem portionem mihi quæri,[h] aut communicandum[i] quod accepiſti. & hoc Iulianus ait. apparet autem loqui eum,ſi ex bonis paternis ſolutum ſit. Quid ergo ſi aliunde[k] pupillus ſoluerit?reddi ei debebit, nécne?& vtrum à creditore,an ex hereditate?Scæuola noſter ait, ſi aliquid ſit in bonis, deducendum ex hereditate ſolidum,[l] exẽplo eius qui geſſit negotia.[m] Sed ſi nihil ſit in bonis:non eſſe iniquum,aduerſus creditorem dandam repetitionem quaſi indebiti[n] ſoluti.

Stipulatio collata poſt mortem promiſſoris, facit hereditariũ eſſe debitum. idem ſi fideiuſſor ſoluit pro debitore poſt mortem eius: quia habet actionẽ mandati contra heredes.hoc dicit.

VII. GAIVS *libro viceſimotertio ad Edictum Prouinciale.*

HEreditariũ[o] æs alienũ intellegitur[p] etiã id de quo cũ defũcto agi nõ potuit:veluti quod is cũ moreretur, daturũ ſe promiſiſſet:[q] itẽ quod is qui pro defuncto fideiuſſit poſt mortẽ eius ſoluit.[r]

VIII. VLPIANVS *libro ſexageſimoprimo ad Edictum.*

IN venditionem bonorum etiã vſusfructus[s] venit:quia appellatione domini fructuarius quoque continetur.[t]

a *Retinere.*& per hoc petiit reſtitui vt abſtineret:vt.ſ.de min.l.ait prætor.§.non ſolum.

b *Pupillo reſtituatur.*vt iterum liceat ei adire:quod poteſt:vt.ſ. de mino.l.& ſi ſine.§.reſtitutus.& eſt ſic.ſ.ad Treb.l.ſi pupillus. vel dic quòd non fuit reſtitutus vt abſtineat: vt tamen fit venditio propter debitum vſurarium. quod ei expedit.aliàs eſſet differenda ad ætatem adultam venditio:vt.ſ.titu.j.l.apud.§.fin. &.l. hæc autem.&.l.in poſ.§.j.&.l.Fulcinius.§.adeo.quæ ſunt cõtra. & facit.ſ.de re iudi.l.ex contractu.Accurſius.

c *Abſtineret.*per in integ.reſti.

d *Seruandum eſt.*vt.ſ.de adqui.here.l.quotiens.&.j. de ſepara.l. ab herede.&.j.de ſol.ante.&.ſ.de mino.l.ſi mulier poſtquam.& l.in integrum.Accurſius.

e *Repetitio.*eorum quæ ſunt ſoluta. ſed qua actione repetuntur? Reſpon.j.ſtatim dicet.

f *Ex cauſa.*q.d.cum diſtinctione eſt danda repetitio.

g *Noceat.*quod eſſe non debet:vt.j.quæ in frau.cre.l.pupill⁹. &. l.qui autẽ.§.apud.&.§.ſciẽdũ.&.ſ.de mino.l.ſi mulier.eſt ergo locus gratificationi,niſi vtroque inſtãte:vt ſubiicit.& facit.ſ. de reli.l.ſi.ſed contra.ſ.pro ſocio.l.verum.§.ſi cum tres.vbi reuocatur vni ſolutum:ſed ibi ius fraternitatis eſt:vt ſupra ea.l.in princip.

h *Mihi quæri.*ex hereditate de qua adhuc ſupereſt.

i *Communicandum.*quãdo nihil ſupererat, cum omnia eſſent vẽdita per priores.ſed qua actione reuocantur vel coguntur ad cõmunicandum,vel à quo? Reſpond. Creditores alij agent condictione indebiti,vel ſine cauſa:cum ex poſtfacto appareat nõ cauſa,vel non debitum,cum effectu:vt ſupra de condic. inde.l. tutores.& infra in fine huius legis.quandoque condic. ex lege:vt. C. de iure deli.l.fin.§.licentia.& facit.C.de non nu.pecu.l.ſi cui.

k *Quid ergo ſi aliundo.*non de bonis patris,ſed de ſuo proprio, vel mutuo accepto.

l *Solidum.*& ſic fecerunt Cruciferi de hereditate Bombologni: ſed hypothecariæ dominæ Hymeldæ non præiudicauerunt quã in bonis illis habebat.

m *Geſſit negotia.*ſ.hereditaria, & tanquam heres, cum non eſſet qui conuentus de hereditate deducit quod creditoribus de ſuo ſoluit:vt.C.de pe.here. l. de hereditate.&.ſ.de petitio. here.l.ſi quid poſſeſ.in prin. & facit. j.de ſepara.l.ij.

n *Repetitionem indebiti.* nam fuit debitum : ſed ex poſtfacto indebitũ apparet perſonæ fauore : vt ſupra de condic. inde.l.interdum. & facit ſupra de eo per quẽ factum eſt.l.fin.in principio.

HEreditarium.] CASVS. Ad euidentiam legis nota quòd quando dubitatur ſit ſoluendo hereditas vel non creditoribus & legatariis, præferuntur creditores:vt eis primo ſoluatur. in noſtra autẽ l.quia de duobus dubitatur,ſint creditores vel non, deciditur. & primus eſt : Titius promiſit mihi decem cum decedet. nam poſt mortẽ eius incipio poſſe petere,& creditor dicor hereditarius. Idem ſi fideiuſſeram pro Titio : & eo mortuo pro eo ſolui:& ſic habeo act.mãdati contra heredes ei⁹: nam dicor creditor hereditarius.

o *Hereditarium.* ex cui⁹ nomine creditores in poſſeſ.mittũt.& tũc demũ impetrat vẽditio,cum vere conſtat de debito,vt.ſ.titu.j.l.Fulcinius.§.j.Acc.

p *Intellegitur.*vt ſic legatarius præferatur:vt ſupra ad Treb.l. j. §. fi.itẽ vt ſeparatio impetretur:vt infra de ſepara.l.j.in principio.

q *Promiſiſſet.* ad hoc inſtitut. de inuti. ſtipula. §. ita autem concepta.&.C.vt actio. & ab heredibus. & contra heredes. l. i. Accurſius.

r *Soluit.*ſicque hodie incipiat agere poſſe mandati cum effectu: quod dic vt.C.manda.ſi pro ea.

IN venditione.] CASVS. Cum venduntur. bona debitoris: vendetur & vſusfruct.ſi quem habebat in fundo alieno. Secundo dicit quòd creditor miſſus in poſſeſſ. predij debitoris latitantis, poteſt vendere hunc fundum vel locare, niſi eſſet primo venditus & locatus à debitore. nam iſtud non retractaretur niſi eſſet factum in fraudem creditorum. nam tunc creditores darent electionem emptori,vel conductori, vt vel habeat emptum pretio iuſto, vel conductum iuſta mercede : vel reddat agrum habito quod dederat. & quod dixi de fundo, idem in cæteris rebus, vt in ſeruis debitoris vel iumentis. Item quod dixi, quod creditores poſſunt locare : intellige intra quantumcunque tempus: eſt enim in arbitrio eorum quanto tempore locent. & de dolo tantum tenentur, non de culpa, & intelligas leui. & ſi vnus eſt creditor qui poſsideat, & velit vendere vel locare, planum eſt quia poterit, ſi autem ſunt plures creditores miſſi : & omnes velint vendere vel locare, vel concordent per quem eorum hæc fiant : planum eſt. ſi vero non conueniat per quem fiat venditio vel locatio : tunc prætor eliget vnum de his per quem hæc fiant. Franciſcus.

a] Nã vt ait Cic.li.1.8. epiſt.famil.ad Curium, id cuiuſque eſt proprium, quo quis vtitur & fruitur.

ſ *Vſusfructus.*pertinens ad eum cuius bona veneunt.

t *Continetur.* quo ad hoc vt ſi debitor latitans habeat vſumfru. in aliqua re,ille vendatur. Item quo ad alia quandoque : vt infra de verb.obl.l.liber homo. ij. & ſupra de vſufru. l. vſusfructus in multis.& ibi not.glo. j.ſed in aliis caſibus non : vt inſtit. de here. inſtituẽ.§.alienus.& infra de fur. l. falſus. in fin. & infra de verb. ſignifi.l.rectè.

t *Continetur.* quantum ad ius, cuius dominus recte dici poteſt.

Hunc

UNED

Creditor miſſus in poſſeſſionẽ prædij, debet fructus vendere, vel locare, ſi debitor ante miſſionem hoc non fecit: niſi ipſe debitor vendidiſſet vel locaſſet fructus in fraudem creditorum. nam tunc creditor miſſus iterum vendit vel locat fructus prædij. Item mercedes vecturę ſuorum iumentorum continẽtur nomine fructuũ. Item creditor locat quanto tẽpore ſibi placuerit. Et ſi plures ſunt creditores, poſſunt vnum ex eis eligere qui vendat vel locet. ſin autem: prętor cauſa cognita eliget vnum eorum. h. d. vſque in finem legis. B

Si quis fructus ex prædio debitoris capi poterit: hunc a creditor qui in poſſeſſionẽ prædij miſſus eſt, vendere vel locare debet: ſed hoc ita demum, ſi antè neque venierit, b neque locatus erit. c Nam ſi iam à debitore vel locatus erat, vel venierat: ſeruabit d prętor venditionem & locationem à debitore factam, etſi minoris e diſtractum eſt vel locatum: niſi ſi in fraudem creditorum hoc fiat. tunc enim prætor arbitrium dat creditoribus, vt ex integro locationem vel venditionem faciãt. f De cæterarum g quoque rerum fructibus idem erit dicendum: vt ſi qui locari poſſint, locentur: puta mercedes ſeruorum, vel iumentorum, cæterorúmque quæ poſſunt locari. De tempore locationis nihil prætor h locutus eſt: & ideo liberum arbitrium creditoribus datũ videtur, quanto tempore locent: quemadmodum illud eſt in arbitrio eorum, vendãt, vel locent: ſcilicet ſine dolo malo. ex culpa i autem rei non fiunt. k

Si vnus ſit qui poſſideat bona, expeditũ erit de locatione. Quòd ſi non vnus, ſed plures ſint: quis eorum debeat locare vel vendere, quæritur. Et ſi quidem conuenit inter eos, expeditiſſimum eſt. nam & omnes poſſunt locare: & vni hoc negotium dare. Si verò non conuenit: tunc dicendum eſt, prætorem l cauſa cognita eligere debere qui locet vel vendat. m

Ponit verba edicti continentis tria capita. ſecundum ibi, quod impenſæ. tertium ibi, ſine dolo malo. vide per te.

IX. IDEM *libro ſexageſimo-ſecundo ad Edictum.*

PRætor n ait: *Si quis cum in poſſeſſione bonorum eſſet, quòd eo nomine fructus ceperit, ei ad quem ea res pertinet,* o *non reſtituat:* p *ſiue q̃d impẽſæ nõie* q *ſine dolo malo fecerit, ei non præſtabitur: ſiue dolo* r *malo eius deterior cauſa poſſeſſionis facta eſſe dicetur: de ea re iudicium in factum dabo.*

Exponit quid continetur nomine fructuum: vſque ibi, eſt prę terea quæſitum.

C Quod de fructibus ait, etiam de cæteris quęcunque ex re ſ debitoris peruenerunt, intellegendum eſt. Et ſanè debuit hoc ita eſſe. Quid enim ſi ex compromiſſo vel alio caſu pœnam conſecutus eſt? Nam eam pœnam quam conſecutus eſt, t præſtare debet. Quod ait prætor: *ſiue quod impẽſæ nomine ſine dolo malo fecit,* u *ei non præſtabitur:* hoc eò ſpectat, vt ſi quid ipſe erogauit creditor, ſi modò ſine dolo malo erogauit, hoc ei præſtetur, Sufficit igitur x ſine

a *Hunc.* ſcilicet fructum. id eſt prædium ex quo fructus percipitur. & ita expone infra ſtatim. §. de cæterarum, &c.

b *Venierit.* id eſt venditus ſit. Accurſius.

c *Erit.* à debitore.

d *Seruabit.* aliud in emptore fundi: vt. C. de loca. l. emptorem.

e *Etiam ſi minoris.* vt ſupra loca. item. vbi vltra dimidiam fuerat deceptus: vt. C. de reſcind. vend. l. ij.

f *Faciant.* data electione emptori, vel conductori, vtrum malit rem emptam vel conductã iuſto pretio ſeu mercede: an vero diſcedere pretio recepto, ſeu mercede: vt ſupra ſi quid in frau. pa. l. j. §. ſi quid in fraudem.

g *De cæterarum.* nõ tantum de fructibus prædiorum. Azo. & ſic dic de fructibus ſcilicet rerum de quibus proueniunt fructus.

h *Prætor.* qui plura verba dixit quàm ſint infra. l. proxi. in princ. & facit ſupra de iure deli. l. j. in fine.

i *Ex culpa.* ſcilicet leui: vt infra. l. proxi. §. eſt præterea. quæ eſt ſi nõ potuerit locare ſua culpa præſtante impedimentum. ſi autem poteſt & non facit, nec ipſe fruct⁹ percepit, dolus eſt: vt ſupra man. l. dolus. & infra. l. proxi. §. in eum. ſibi ergo in debitum computat, vel debitori reddit: vt infra. l. proxi. in princip. Item no. hic ſecundum quoſdam quòd ap. culpæ non cõtinetur lata. non ergo bene exponitur quod eſt. C. man. l. à procuratore. quod ibi dicit præſtare omnem culpam. nam dicunt latam & leuem. Interdum tamen appellatione culpæ continetur & lata: vt. C. de neg. geſt. l. curatoris &. l. tutori. ſed contra videtur ſupra de lega. j. l. ſi ſeruus. iij. §. cum quid tibi. ſecundum Ioan.

Culpę appellatione an lata cõtineatur.

k *Non fiunt.* ſic infra de cu. bo. dan. l. fin.

l *Prætorem.* ſic inſtit. de ſatiſda. tut. §. j. & in decre. lxiij. diſ. c. fin.

m *Vendat.* Vt forte ſenior iuniori, ditior pauperiori, nobilis in inferiori gradu conſtituto præferatur.

PRætor ait.] CASVS. Ponit edictum quod habet tria membra. Primum, ſi creditor miſſus in poſſeſ. bonorum debitoris, percipiat fructus ex illis bonis, nec eos reſtituat ei ad quem res pertinet, tenebitur ad hoc act. in factum. Secundum membrum eſt: ſi creditor miſſus in poſ. bonorum debitoris impẽdit de ſuo ſine dolo malo: in illis bonis habet act. in factum ad hoc. Tertium membrum eſt: ſi creditor miſſus in poſſeſ. deſtruxerit bona dolo malo, tenebitur act. in factum ad hoc emendandum. Poſtea reuertitur ad primum membrum, & dicit: quod dixi de fructibus vt eos reddat creditor, idem ſi quid peruenit etiam ſi pœnam ſit conſecutus creditor ex compromiſſo quod fecerat debitor cum aduerſario, qui aduerſarius inciderat in pœnam. Item quod dictum eſt in ſecundo membro, ꝙ ſi quas expenſas facit de ſuo creditor ſine dolo malo, quòd eas repetit, eſt verum ſiue proficiant expenſæ ipſi debitori, ſiue non, ſufficit enim quòd ſine dolo malo expendit. Item quod dixi in primo membro, quòd debent reſtitui fructus ei ad quem res pertinet: intellige non ſolum debitori, ſed etiam curatori bonis dato. Item huic creditori dabitur act. contra prædictos pro expenſis quas fecit de ſuo, vt in familia debitoris alenda: vel in prædiis fulciendis: vel in ſimilibus: dummodo ſine dolo malo expendit. non autem habet act. nego. geſto. ſicut nec ſocius qui communem inſulam fulſit, cum & hic creditor cum expendit in bonis debitoris, cõmune negotium dicatur facere. Idẽ hic creditor tenetur ſi dolo malo deteriora facit prædia debitoris, vel aliàs eius res. tenetur enim tãtum propter dolum, non de culpa: licet ſecus ſit in creditore qui habet pignus conuentionale: qui tenetur etiam de culpa. & quod dixi in creditore miſſo in poſſeſſ. idem intellige in curatore bonis dato, vt teneatur tantum de dolo. Item creditor miſſus in poſ. bonorum debitoris, ſi nõ vendat de bonis illis, cum hoc debitori expediret: vel nõ locet fundos debitoris, & minus percipiat fructuum quàm faceret ſi locaſſet vel vendidiſſet: tenetur ad intereſſe pro tempore quo ſtetit in poſſeſ. vel alius pro eo: non pro alio tempore. Vltimo dicit, act. in factum ex primo & ſecũdo capite perpetua eſt, & heredi & in heredem datur. actio in factum quę ex tertio capite naſcitur, eſt annalis, & in heredẽ non datur, cum propter dolum naſcatur, niſi in quantum ad eum peruenit. heredi autem datur. hoc dicit hæc lex cũ duabus ſeq. Franciſcus.

n *Prætor.* tria dicit hoc edictum. Accurſius.

o *Pertinet.* vt debitori vel curatori dato bonis: vt. j. e. §. his verbis.

p *Non reſtituat.* ad quod tenetur: vt hic. ſed contra. ſ. tit. j. l. Fulcinius. in fi. Sol. vt ibi. Sed quis colliget? Reſpon. debitor. & ſi non D facit, tunc creditor: vt. ſ. vt in poſſ. leg. l. is cui. §. qui legatorum.

q *Siue quod impenſæ.* ecce ſecundum dictum. & agitur hic contra debitorem: ſed ſuperiori contra creditorem.

r *Siue dolo.* ecce tertius caſus.

ſ *Ex re.* i. occaſione rei debitoris: vt ſubiicit. ſic. j. de incen. rui. nau. l. j. §. ex incendio. & inſtit. per quas perſo. no. adquir. §. j.

t *Conſecutus eſt.* occaſione horum bonorum. nullum ergo lucrũ facere debet, ſicut nec neg. geſtor, vt. j. eo. l. creditore. in fin. &. ſ. de neg. geſt. l. ſi autẽ. §. item ſi nec procurator. &. ſ. de procu. qui proprio. §. procurator vt in cæteris. nec hereditatis poſſeſ. vt. ſ. de pe. her. l. vtrũ. §. fi. & facit. ſ. de noxa. ſi in re cõmuni. in fin. j. reſpõ.

u *Fecit.* ſcilicet creditor.

x *Sufficit igitur.* ſic ſupra de neg. geſt. ſed an vltro. §. j. ſecus in pupillo cuius in re fit impenſa: vt ſupra de nego. geſt. ſi pupilli. in princip. &. l. litis. & in eccleſia & in ciuitate: vt ſupra ſi cer. petat. ciuitas. &. C. de ſacroſanct. eccle. authen. hoc ius porrectum. in fine. item ſecus in conuentionali pignore, in quo impenſa non ſtultè demum facta repetitur: vt ſupra de pigno. ac. l. ſi neceſſarias. in princ. &. l. ſi ſeruos. quæ omnia ſunt argu. contra.

dolo erogaſſe, etiam ſi nihil profuit erogatio eius rei debitori.

His verbis, [a] *ad quem ea res pertinet*: etiam curator bonis diſtrahendis datus continebitur: [b] & ipſe debitor, ſi contigerit ne bona eius veneant. Et ipſi itaque [c] creditori aduerſus hos [d] dabitur actio quos enumerauimus, ſiue quid in fructibus percipiēdis erogauit, ſiue in familia alenda curandáve, prædiis [e] fulciendis vel reficiendis, vel de damno infecto promittēdo, vel ſeruo noxali iudicio defenſo: ſi modò non magis eum expedit [f] dedere, quàm retinere. quòd ſi dedere expedit, conſequēs erit repetere eum nō † debere. [g] Generaliter etiam dicendum eſt, quidquid impendit in rem, ſi modò ſine dolo malo impendit, repetere [h] eum poſſe. Nam negotiorum geſtorum agere non magis poteſt, quàm ſi ſocius commune ædificium fulſit: [i] quia hic quoque creditor commune nō alienum negotium geſſiſſe videtur.

Creditor de damno vel deterioratione prædiorum tenetur de ſolo dolo, non etiam de culpa. hoc dicit.

Eſt præterea quæſitum, ſi deteriora prædia facta fuerint ſine dolo [k] malo creditoris, vel iura [l] eorum amiſſa, vel ædificia diruta, vel exuſta, item familiæ pecorúmque acta cura [m] non ſit, aut poſſeſſio alij tradita, ſine dolo tamen malo: an teneatur. Et apparet eū non teneri: quia dolo malo caret: erítq; melior eius conditio, quàm in pignore [n] creditoris: qui non tantùm dolū malum, verùm culpam [o] quoque debet. Eadē cauſa eſt curatoris bonorum: nam & is tenetur vt creditores. [p] In eum quoque qui neque locauit fructum [q] prædij, neque vendidit, in factum actionem dat prætor: & in hoc condemnabitur, quanto minus propter hoc perceptum eſt, quia neque vendidit, neque locauit. [r] Cæterum ſi tantum perceptum eſt, quantum perciperetur ſi locatus vel diſtractus fructus eſſet, nihil ei imputabitur. [ſ] Præſtat autem per id tantum temporis, quo in poſſeſſionē fuit vel ipſe, vel iuſſu eius alius, quoad inde de poſſeſſione diſceſſum eſt. Nam neque hoc imputatur [t] creditori, cur in poſſeſſionem non venerit: neque illud, cur de poſſeſſione deceſſerit: cum voluntarium, & ſuum potius negotium creditor gerat. Æſtimatio autem fit, quantum intereſt eius qui experitur. Hę actiones [u] neq; temporariæ ſunt, & tam heredibus quàm in heredes dabuntur, cæteróſque ſucceſſores. [x] Si poſſeſſionis cauſa deterior facta eſſe dicetur dolo [y] eius qui in poſſeſſionem miſſus ſit, actio [z] in eum ex dolo datur: quæ neque poſt annum, neque in heredes cęteróſq; ſucceſſores dabitur: cum ex delicto oriatur, pœnæque nomine concipiatur:

X. PAVLVS *libro quinquageſimonono ad Edictum.*

NIſi quatenus ad eum peruenit.

XI. VLPIANVS *libro ſexageſimoſecundo ad Edictum.*

HEredi autē dabitur: quia & rei continet perſecutionē. [a]

Primum decretum interpoſitum ad petitionem veri creditoris, prodeſt omnibus aliis creditoribus: ſecus ſi primus creditor fuit putatiuus. item primo dimiſſo ius cæterorum nō lęditur. Bar.

XII. PAVLVS *libro quinquageſimonono ad Edictum.*

CVm vnus ex creditoribus [b] poſtulat in bona debitoris

---

a *His verbis*. Hoc ad primam partem edicti pertinet.

b *Continebitur*. ſi bona vendantur: vt & infra de cu.bo.dan.l.ij. in fin.j.reſpon.&.l.fin.

c *Et ipſi itaque*. nunc ad ſecundam partem edicti.& facit infra de cu.bo.dan.l.ij.in princip.

d *Hos*. id eſt curatorē & debitorem.

e *Prædiis*. ſcilicet vrbanis.

f *Expedit*. id eſt putat expedire, cum ex dolo ſolo tenetur: vt ſupra §.proxi.

g *Non debere*. hoc ità ſi ſciebat non expedire, cum ex dolo teneatur tantum. Alij dicūt hoc ſpeciale in noxalibus, vt teneatur vltra dolū: quod non placet. ſed an ſaltem tantum quātum ſeruus valet, repetat? arg. quòd ſic, ſupra de nego.geſt. ſi pupilli. §.ſed & ſi quis. econtra quòd non: quia non tam alieno quàm ſuo gerebat nomine: vt infra proxi.§.vnde donare videtur: vt inſtitut. de rerum diui. §. ex diuerſo. & facit ſupra de petit.hered.vtiles.& de act.empt.l. emptorem. in princip.

† In archetypo deeſt non, in veteribus eſt additum, rectè Taurell. in adnot.

h *Repetere*. in factum actione.

i *Fulſit*. cum pro parte fulcire non poſſet: aliàs ageret neg.geſt.vt ſupra communi diui.l. ſi quis putans.§.j.& ſupra famil.erciſ.heredes. §.non tantū. & de neg. geſt. ſi communes. & facit ſupra de noxa. ſi ſeruus cōmunis. & ſupra communi diuidun. l.& ſi non omnes.§.fin. &.l. in hoc.&.s̃.de pac. l. ſi cum fundum. Sed argu. contra. s̃. de vſufructu.l.ſi abſente.

k *Sine dolo*. & lata culpa: vt ſupra ſi menſor fal.mo.di.l.j.§.ideo.

l *Iura*. id eſt ſeruitutes.

m *Acta cura*. id eſt habita cura.

n *In pignore*. conuentionali.

o *Culpam*. id eſt leuem etiam: vt ſupra de pign. acti. l. ſi cum venderet. §.fin.& inſtitu.qui mo. re con.ob.§.fin. & infra de regu.iur.contractus. Et not.hic differentiam inter prætorium & conuentionale pignus: vt dixi ſupra de pig.act.l.j.quibus adde alia: vt infra vti poſſid.l.j.§.creditores. item facit.s̃.de dam.infect.l.ſi finita.§.ſi quis damni.

Pignus prætoriū & cōuentionale differunt.

p *Creditores*. in poſſeſ. miſſi: licet quidam dicant.id eſt conuentionales.Accurſius.

q *Fructum*. id eſt fundum ex quo colliguntur fructus.

r *Locauit*. quod facere debet.s̃.eo.l. in venditione.§.j. item hic not.quòd tenetur, ſi non adquirat: vt.s̃.de petit.hered.l.ſed & ſi. §.perinde.Arg.contra.j.quæ in frau.credi.qui autem. in princip. Item facit.s̃.de trib.l.illud.§.ſed & ſi mercem.

ſ *Imputabitur*. ſic ſupra de ali.iud.mu.cau.l.iij.in fin.&.l.non ſolum.§ penul.

t *Neque hoc imputatur*. arg.contra ſupra de dam.infect.l.ſi finita. §.ſi quis metu.Accurſius.

u *Hæ actiones*. ſcilicet in factum ex primo vel ſecundo capite edicti: non ſic ex tertio: vt infra proxi.§.

x *Succeſſores*. ſunt enim ex nego.geſt.

y *Dolo*. id eſt propter dolum.

z *Actio*. in factum: vt ſupra eod.l.j.in princip.

a HEredi. *Perſecutionem*. ab eius parte qui deliquit, pœnalis eſt: ſed non ex parte actoris, cum ad intereſſe detur. Et nota quòd hæc ratio ſufficiens eſt, ſed non neſceſſaria: quia non perſecutoriæ vt pœnales dātur heredibus: vt inſtitu.de perpe.& temp. actio. §. non autem. & facit ſupra de ali. iudi. mu.cau.fact. l. non ſolum.§.fina.&.l.ſequen. & quod metus cauſa. quod diximus.§.finali.

CVm vnus.] CASVS. Ex quo vnus creditorum miſſus eſt in poſſeſſionē, omnibus aliis videtur hoc idem permiſſum. nec videtur per liberam perſonam aliis quæri per pactum: cum nec miſſo aliquid quęratur ex pacto, ſed ex eo quod factum eſt in eo, ſcilicet in poſſeſſ. intrare, adquiritur aliis. & hoc eſt verum quando miſſus erat verus creditor: quod prodeſt aliis. ſed licet miſſo ſoluatur poſtea, non nocet aliis quin poſſint vendere bona. [IS QVI.] Dic caſum vt in gloſſ. domini mei. Accurſij. [SI PROPTER.] Creditor miſſus poſſidere, non inuenit quid poſſideat: vt quia prædium debitoris eſt inūdatum, vel ab hoſtibus occupatū, vel ſimili de cauſa non dicitur eſſe quod poſſideatur. ſed tamen perinde eſt fictione iuris ac ſi eſſet in poſſeſſ. vt ſi bona debitoris poſtea appareant, creditor intret poſſ. earum ſine noua iudicis auctoritate. & hoc dicit.hic.§. cum.l.ſequen.

b *Ex creditoribus*. ſcilicet omnibus. & ſic not.duo. Primo, quòd non prodeſt præuenire in tempore in pignore prætorio. ſic & ſupra vt in poſſeſ.lega.l.is cui.§.qui prior.& de dam.infect.l.ſi finita.§.ſi plures.&.l. prætor ait.§.eius rei. Secundo, quòd primo miſſus aliis prodeſt.ad quod facit. C.de diuerſi.reſcrip.l.j. & infra quæ in frau. cred.l.ait prætor.§.j.&.C.eo.l.fin. ſed vtrique dicto ob.C.qui pot. in pign.ha. l.ſi decreto.&.C. vt in poſſeſſ.lega.l. ſi poſtquam. quæ ſunt contra. quibus dicitur quòd primo miſſus præfertur, & ſic aliis non prodeſt, ſed nocet. Solu. ibi primo miſſi ex teſtamento, ſecundo ex contractu erant creditores, & ſic ex diuerſis cauſis, & titulis & capitulis: hic autem intellige ex vna. Item op. vtrique ſupra titu.j.l. Fulcinius. §.illud.in fin. ſed ibi in ſecundo decreto: hic in primo. præterea ibi contra latitantem, ſecundum quoſdam. Item ſecundo ob. ſupra vt in poſſ. l.is cui.§.ſi plures. ſed ibi ex cauſa lucratiua fiebat miſſio: hic non. Item ſecundo op.s̃.de dam.

dam.infec.l.ſi finita.§.ſi plures. ſed ibi ſpeciale. Itẽ obtinet quod hic dicit, ſi non prætendebatur hypotheca: alias ſecus: vt. C. qui po.in pig.ha.l.eos.Item ſi alij præſentes vſque ad biennium, abſentes vſque ad quadriennium veniant, & expenſas pro rata refundant:vt.C.eo.l.fi.hodie tamen videtur hoc immutatum: cum is qui mittitur,mittatur pro menſura debiti: vt in authẽ. de exhi. & intro.§. ſi vero.coll.v. ſecundum quoſdam. ſed certe non placet. nam quid ſi vni centum, alij centum debentur: & in bonis ſunt centum tantum? iam ergo ſolus primus haberet: quod non eſt verum.Accurſius. A

* Idcirco hanc poſſeſſionem Græci vocant τὴν καθόλου νομὴν τῶν δανειστῶν.

a *Creditoribus*. degentibus in eadem prouincia intra biennium: alioquin quadriennium: vt C.eod. l. cum apud veteres.

b *Et in rem*. id eſt ſine præfinitione perſonæ.

c *Adquirit*. miſſus ſcilicet ex pacto: cui miſſo per prætorem hæc lex dat poſſ. ſed aliquid ex ordine, &c. id eſt ex eo quod ordinariè factum eſt per eum in poſſ. adquiréda, adquiritur alij poſſeſſio: non ex pacto. & eſt ſic.ſ. de vſuris.l.ſi quis ſolutioni.§.fina.& infra quod vi aut clam. l.ij.in principio.

† Cõcor. gl. l.i.C.de poſtu. quod ergo amplio, vt non ꝓcedat etiã quã do dubitatur de eius iuriſdictione: quia tũc non ligat: vt no.in.c.cum in iure.& ibi Inn.extra de offic. deleg.

d *Poſſidere poſſe*. ſi ergo principale non valet, nec tacitum. ſic ſupra de libe. lega. l. ſi is qui duos.& infra, ne vis fiat ei.l.j.§.hæc verba.argu. contra.ſ. de inoffic. teſtamen. l. poſtumus. §. ſi quis ex his. & de hoc dixi ſupra de ſerui. ru. præd. l. item.§. qui habet in gloſſ.fin.

e *Is qui*. Feci vocari Titium ad cauſam: & eo non veniente, præcepit iudex me intrare in poſſeſſ. rerum ſuarum omnium: & dedit nũtium. Dicitur hic quòd non videtur hoc generali iuſſu comprehendere, niſi in rebus ſuæ iuriſdictionis, ad quod facit infra de verb. ſigni. l. pupillus.§. territorium.&.C.qui pe.tu.l.ij.Sed quid ſi nil ibi poſſidet reus? Reſpon. pronuntiat de mittendo: & iudex loci vbi ſunt res, mittet ad inſtar definitiuę: vt & ſupra de re iudi.l.a diuo.in prin.ſed quidam dicunt ſecus in interlocutoria: & hic dicunt iuſſus videtur, ſcilicet legitimè: cuius cura,&c.& pro eis.C. vbi pe. tut. l.j. contra quos ſupra de iudi.l.ſed & ſi ſuſceperit.§.fi.Accur. D

* Iſta lex eſt ſummè notãda pro declaratione iſtius ti.& eiuſdem. C. quæ materia vtilis & quotidiana ponitur in.l. ſi finita.§. Iulianus de damno infec. vnde ſi quæris an in iſtis im miſſionibus requiratur corporalis miſſio an ſufficiat verbalis: dic ſufficere verbalẽ per iſtũ tex. quẽ ad hoc mirabilẽ & vnicum dicit Bald in.l. 2.C. ne vxor pro mari-eũ dicit ſingu. Alexã.hic ad Bar.Bo.

f *Inundatum*. ad quod facit ſupra de adqui.poſſ.l.ij.§.Labeo. &.l. qui vniuerſas.§.item.Sed contra ſupra de adqui.re.do.adeo.§. inſulam.in fi. & inſtitut.de rerum di.§.alia. ſed illud in proprietate: vt.ſ.de adqui.poſſeſ.l.Pomponius.item ibi ad retinẽdum: hic ad adipiſcendum.

g *Potentiam*. contra.C.de adqui.poſſ.licet.in fi.ſed ibi tantum ne à perſona læderetur timuit: hic ſuſpicabatur ſe repelli: imò hic de adipiſcenda, ibi de retinenda.Accurſius.

h *Rectè*. facit ſupra quod cuiuſ.vni.l.j.§.penul.

i Q *Vamuis.Miſſus eſt*. id eſt mitti iuſſus.ſic.C.de edi. di. Hadri. l.fin.§.j. Accurſius.

k *Perinde habetur*. non vere, ſed ficte: vt ſi poſtea aliquid inuenerit, vel acceſſerit in bonis debitoris: poſſit poſſidere ſine noua iudicis auctoritate: argu. ſupra de bo.poſſeſſ.ſed quum patrono. in fi.j.reſpon.Item & quãtum ad hoc, vt ſi quæ tunc erant, quæ non poterant poſſideri: vt ſupra.l.proxi.in fin.perinde tamen ſit in eis contracta hypotheca prætoria, ac ſi in poſſeſſionem eſſet ventum: licet alias ſit opus miſſione in poſſeſſionem: vt ſupra de pig. act.non eſt. Item etiam quo ad hoc, vt licet poſtea aliquid inueniat: & poſſideat per biennium vel quadrieñium, ex tempore primo incipiat aliis creditoribus dandum: vt.C. eo.l.fi.

ſe mitti: quæritur vtrum ſolus is qui petit, poſſidere poteſt: an cum vnus petit, & prętor permiſit: omnibus creditoribus a aditus ſit. Et commodius dicitur, cùm prætor permiſerit: non tam perſonæ ſolius petentis, quàm creditoribus & in rem b * permiſſum videri. quod & Labeo putat. Nec videbitur libera perſona adquirere alij: quia nec ſibi quicquam adquirit, c cui prætor permittit: ſed aliquid ex ordine facit: & ideo ceteris quoque prodeſt. Planè ſi is poſtulauerit, qui creditor non eſt: minimè dicendum eſt vel eum qui creditor eſt, poſſidere poſſe: d quia nihil egit talis poſtulatio: aliter atque ſi creditor cui permiſſum eſt poſſidere, poſtea recepit debitum ſuum. cæteri enim poterunt peragere bonorum venditionem. B

Simplex iudicis præceptum vltra eius territorium non extenditur.Bartolus.

Is qui e poſſidere iubetur: eo ideo iuſſus videtur, cuius cura ad iubentem pertinet. †

Paria ſunt rem non poſſe reperiri, vel non poſſe poſſideri. Itẽ ad ſecũdum decretum poſſet perueniri, licet quis non ſit ingreſſus ex primo.Bartolus. C

Si propter naturam rei, veluti ſi prædium inundatũ f ſit, aut propter latronum potentiam g non poteſt poſſideri: rectè h dicitur nõ eſſe quod poſſideatur.

XIII. GAIVS *libro vicenſimotertio ad Edictum Prouinciale.*

QVamuis * poſſeſſa non ſint bona, quia forte nihil fuerit quod poſſideatur, aut ſine cõtrouerſia non poſſideatur: creditor † qui i in poſſeſſionem miſſus eſt, perinde habetur, k ac ſi etiã poſſeſſa bona fuiſſent. l

† creditor tamen.

XIIII. PAVLVS *libro quinquageſimonono ad Edictum.*

CReditore in poſſeſſionem rerum debitoris miſſo, curator conſtitui debet, m ſi quædam actiones perituræ ſunt. Datur in creditorem actio, n qui in poſſeſſionem miſſus eſt, de eo quod ex bonis debitoris ad eum peruenit. Si nondum ſit aliquid conſecutus, o actiones ſuas prꝍſtabit. Datur autem in factum actio aduerſus eum: & omne p quod in actionem negotiorum geſtorum veniret ſi poſſet agi, reſtituendũ à creditore.

Creditoribus miſsis in poſſeſſionem, permittitur facere inuentarium: & eis datur copia inſtrumentorum, vt eorum ſummam perſcribãt: vel ex cauſa totum exemplent, & ei qui ſemel exemplauit, nõ permittitur iterum exemplare, niſi iuret ſe primum nõ habere.Bartolus.

XV. VLPIANVS *libro ſexageſimoſecundo ad Edictum.*

CVm plures creditores in poſſeſſionem rerum debitoris mittãtur, * nec corrumpantur rationes, vni hoc negotium à creditoribus q eſſe dandũ, quem maior pars creditorum elegerit. ego puto creditoribus inſtrumentorum etiam ἀναγραφὴν † facere: non vt deſcribant ipſa corpora r inſtrumentorum, ſed quot

* mittuntur ne cor.

† id eſt deſcriptionẽ. Vide Ant. Aug.lib.4.emend.cap.j.

l *Fuiſſent*. vt ſi incorporale aliquid inueniatur, eis ſatisfiat ex eo.

CReditore.] CASVS. Creditore miſſo in poſſeſſ.bonorum debitoris: ſi in illis bonis eſt actio tempore peritura: conſtituitur vel ipſe idem creditor curator, vel alius qui illã act. intentet. Item hic creditor quidquid ex bonis debitoris ad eum peruenit, debet reddere debitori, vel curatori bonis dato. ſed ſi nõdum peruenit, habet tamen act. eam cedat. & tenetur ad hoc act. in factũ: & omnia veniũt in ea, quæ veniunt in act. nego. geſt. Franciſcus.Accur.

m *Debet*. vel idem creditor, vel alius: vt infra de cura. bo.l.ij.§. quæritur. & no. quòd perituras exercet. ſic & infra de mune.& ho.l.j.§. illud.& argu.ſ. de neg. geſt.l.j.&.ſ.de Car.edi. l.ſed & ſi is.§.quotiens. &.ſ.de adm.tut.l.inter. in fi. & de vẽtre in poſſ. mit.l.j.§.item ſi periculũ.&.j.titu.j.l. id priuilegiũ.in prin.&.§.j. Idẽ videtur de non perituris: &.j. de cur.bo. dan. l. ij. circa princip. & de Car. edi. ſed ſi is. §.j. & colligitur.ſ.eo. prætor. j.reſpõ.&. §. his verbis, & maxime quandiu eſt incertum ſit aliquis heres futurus, vel non: vt ſ.titu.j.di diu.&.ſ. e.l.ſi ſeruus.Sed Azo reſtringit ad perituras tantum.Accurſius.

n *Actio*. in factum: vt ſubiicit.& ſupra eo.l.prætor.in prin.& dic creditorem qui & curator eſt, vel etiam non curator.

o *Conſecutus*. cõſequi tamẽ poteſt vt pœnã ex compromiſſo ſuo.

p *Omne*. id eſt omnis vtilitas.culpa autem non tanta venit in hac actione, vt in neg.geſt.vt.ſ.e.l.prætor.§.eſt autem.

C*Vm plures*.] CASVS. Cum plures creditores miſſi ſunt in poſſeſſ.bonorum debitoris: debent inſtrumenta & rationes debitoris deponi apud vnum de creditoribus, quem maior pars creditorum elegerit.& iſte apud quem ſunt depoſitæ, debet facere copiam aliis creditoribus, vt deſcribant quot ſunt inſtrumenta, & de quibus quantitatibus.& non ſolum de inſtrumentis hoc poterunt facere: ſed & de aliis bonis: non autem ipſa corpora inſtrumentorum tota debebunt deſcribere, niſi ex cauſa ſiqua videtur iudici.& vltra ſemel non poterunt deſcribere.niſi iuret aliquis eorum ſe primam deſcriptionem amiſiſſe. nam tunc alia vice deſcribet, & non amplius.Franciſcus.

q *A creditoribus*. aliàs, creditori: & aliàs, à creditoribus: & non eſt vis: vt infra de cu.bo.dan.l.ij.§.quæritur.& facit ſupra de adminiſtratio.tutorum.l.iij.§.fi.& inſtitu. de ſatiſda.tut.§. ſed ſi ex teſta. & ſupra eod. in venditione.§.fin. & quod dicit, vni. quod omnes poſſunt: vt.d.l.in venditione.in fine.

r *Ipſa corpora*. ſ.tota, argu.C.de preci.impe.offe.l.vlt.

ff. Nouum.

T ij

a *Vniuerſorum*.bonorum,non tantum inſtrumentorum.

b *Diſpunctio*.i.datorum & acceptorum in ſcripturam collatio: vt infra de verb.ſigni.l.cognoſcere. A

Diſpunctio quid ſit.

c *Semel*.ſufficit ſemel.ſic.C.de iure deli.l.fi.§.ſed quia.

d *Iurauerit*.ſic ſupra de eden.l.quædã.§.fina.& in auth.de teſti.§. quia vero.col.vij.Acc.

e *Quàm bis*.Not.bis.ſic ſupra de leg.iij.l.fidei-cõmiſſa.§.ſi quis decẽ. Sed argu.contra ſupra de eden.l.veluti.§.j.

ſint, de qua re ſint, ſubnotent ſibi, & quaſi inuentarium faciant: quod etiam vniuerſorum a facere eis erit permittendum. Præterea nonnunquam prætor cauſa cognita etiam deſcribere aliquid ex inſtrumentis creditoribus debebit permittere, ſi qua idonea cauſa interueniat. Vtrum ſemel, an etiam ſæpius recognitio, & diſpunctio b concedenda ſit creditoribus, videamus. Et ait Labeo, amplius quàm ſemel c non eſſe concedendam. Si quis tamen (inquit) iurauerit d non calumniæ cauſa ſe poſtulare, neque habere quæ diſpunxerit: iterum ei faciendam poteſtatẽ ait: nec ampli⁹ quàm bis. e

DE PRIVILEGIIS creditorum. †

TITVLVS VI.

Pluribus volentibus emere, præfertur ille qui eſt creditor, & cognatus debitoris. Itẽ creditor tantum præfertur cognato tãtum: & inter plures creditores ille præfertur qui eſt creditor maioris ſummæ. Bartolus.

I. GAIVS *libro vicenſimoquarto ad Edictum Prouinciale.*

CVm bona veneunt f debitoris, in comparationem g extranei, h & eius qui creditor cognatúſve ſit, potior habetur creditor, cognatúſve: i magis tamen creditor, k quàm cognatus: l & inter creditores potior is, cui maior pecunia debebitur.

Funeraria actio eſt priuilegiata, ſiue fuerit funeratus defunctus, ſiue alius cuius onus funerandi ad eum ſpectabat. Bartolus.

II. VLPIANVS *libro ſexagenſimo tertio ad Edictum.*

QVæſitum eſt, vtrũ ita demũ priuilegiũ habeat funeraria, ſi is cuius bona veneũt, funeratus ſit: an etiam ſi proponas m alium eſſe funeratũ. Et hoc iure vtimur, vt quicunque ſit funeratus, id eſt ſiue is cuius de bonis agitur, ſiue quid is n debuit quod reddere eum, o ſi viueret, funeraria actione cogi oporteret, priuilegio p locus ſit: paruíque referre dicamus, B qua actione hic ſumptus repetatur, funeraria, an familiæ erciſcũdæ, an qua alia: dummodo ſumptus funeris cauſa factus ſit. Quacunque igitur actione ob funeris ſumptũ vtatur: etiam funerariam ei competere. q Quare ſi in ſtipulatum funeris impẽſa deducta eſt, dicendum eſt locum eſſe priuilegio: r ſi modò quis non abiiciendi ſ priuilegij cauſa ſtipulatus eſt.

Sponſa quæ dedit dotem habet priuilegiũ vt præferatur aliis creditoribus in dote exigenda: licet matrimonium ſecutum non fuerit: hoc dicit.

C Si ſponſa t dedit dotem, & nuptiis u renũtiatum eſt: tametſi ipſa dotem condicit, x tamẽ æquũ eſt hanc ad priuilegium y admitti: licet nullum matrimonium cõtractum eſt. † Idem puto dicendum etiã ſi minor duodecim annis in domum quaſi vxor deducta ſit, licet nondum vxor ſit.

III. PAVLVS *libro ſexagenſimo ad Edictum.*

INtereſt z enim reipublicæ & hanc ſolidum conſequi, vt ætate permittente nubere poſsit.

DE PRIVILEGIIS creditorum. *Cum bona.*] CASVS. Cum tractatur de bonis debitoris vẽdendis per creditores: & quidã ex eis volunt vẽdere, quidam nõ, & ſunt pares in numero & cumulo debiti & in dignitate, ſtabitur dicto illorũ creditorũ qui attinẽt debitori, magis quàm dicto extraneorum, & magis dicto creditorum etiam extraneorum quàm cognatorũ debitoris, qui nõ ſunt creditores eius. Item inter creditores ſtatur magis dicto creditoris qui plus habet recipere. & hunc caſum habes in gl. domini mei Accurſij, quę incipit infra creditoribus &c. Vel aliter, ego Frãciſcus poſſum ponere caſum, vt in prædicta gloſ. patet. Franciſcus.

† Et hic titulus nouus non eſt in Pandectis Flor. ſed cõtinetur ſub titulo præcedenti. quare continua numerũ legum huius titu. cum ſuperioris tit. legib. Ant. Aug. lib. 3. emen. cap. 1.

f *Cum bona veneunt*. id eſt creditoribus addicũtur, cum non inueniant emptorem, & alij ſibi cupiunt, & ſunt pares in cumulo debiti, & dignitate & numero perſonarum. & ſic tota legitur, ſecundum R. & ſic non apparet quę ſententia ſit humanior: quia illa ſeruaretur: vt argu. C. qui bo.ce.poſſ.l.fina. &.s̃. de pact. l. maiorẽ. Vel dic ſecundo, quòd quidam volunt vendere, quidam non: & ſunt pares numero, cumulo, & dignitate. & ſic lege totam. Sed hæc videtur humanior, non vẽdi: & ſic contradicunt dictæ leges. ad hoc dic quòd aliis loquuntur caſibus. vna in ceſſione: alia in remittẽdo: hęc autẽ in vẽdendo. vel etiã hic poſſet D eſſe dubitatio quæ ſit humanior, cum forte debitũ ſit vſurarium.

g *In comparationem*.i.purificationem: à par, paris, non à comparo, comparas. Azo.

h *Extranei*.qui eſt & creditor.

i *Cognatúſve*.ſic ſupra de pac.l.imperatores.

k *Magis tamen creditor*. habetur potens vel potiſſimus: & non reperitur potior: quia ſic ſuperflueret aduerbium magis. Accur.

l *Quàm cognatus*.ſ.tantum.& facit ad.l.s̃.depoſi.l. ſi plures. & dicta.l.maiorem.&.C.qui bo.ce.poſ.l.fin. Accurſius.

Q*Væſitum eſt*.] CASVS. Expendens in funus præfertur cæteris creditoribus: ſiue expendit in funus eius in cuius bonis agit: ſiue in alterius funus cui ille ſucceſſit, in cuius bonis ſit. & hæc ſunt vera, ſiue agatur funeraria, ſiue famil. erciſcun. ſiue alia. [SI SPONSA.] Priuilegium quod habet mulier in dote repetenda, quod eſt vt præferatur cæteris creditoribus, extenditur etiam ad ſponſam per verba de futuro, quæ dedit dotem cuius non eſt ſecutum matrimonium. Item ad eam quæ non potuit eſſe vxor. ducta tamen de facto fuit: vt quia erat minor. xij. an. nam ſi interim diſſoluatur, repetet dotem: & præfertur cæteris creditoribus, vt ſic ea poſſit nubere alij. Item priuilegium quod habet A pupillus cõtra tutorem, vt præferatur cæteris creditoribus, habet etiam cõtra eum qui geſſit pro curatore bona eius, cum tutor nõ eſſet. & hoc priuilegium datur pupillo, non eius heredi. Item datur prodigo, ſurdo, & muto contra curatorẽ. non autem datur cõtra curatorẽ datũ bonis abſentis, vel capti ab hoſtibus ipſi abſenti vel capto reuerſo. Item non habet hoc priuilegium pupillus contra geſtorẽ negotiorũ eius qui gerat ex amicitia. Item nõ datur cõtra curatorem datum ventri: & venter nõ ſit natus. &.h. d. hic §.cũ.ll.ſeq. vſque ad. §. diuus. Franciſcus.

m *Proponas*.veluti filiũſa. vel ſeruum eius cui⁹ bona veneunt.

n *Quid is*. ſcilicet heres. Azo.

o *Eum*.ſ. defunctũ. & eſt exemplum in filio & ſeruo & vxore & aliis: vt.s̃. de relig. at ſi quis. §.fin.& ſeq.

p *Priuilegio*. vt primò ſatisfiat ei qui hũc ſumptum fecit. ſed an etiam in hypothecis tacitis vel expreſſis præfertur? Reſpon. vt no.s̃. de relig.l.impenſa. Accur.

q *Funerariã ei competere*. id eſt funerariæ priuilegium, non autem dicas quòd cum alia competat: vt.s̃.de reli.& ſump. fu. at ſi quis. §. Labeo. quæ eſt contra.

r *Priuilegio*. facit.s̃.de dona. qui id. in princ. & C. ad Macedo. l.ij. &.s̃. ad Velleia. l. quãuis. §. ſi mulier heres. & ſupra ſi quis cau. l. ſi eum. §. fi. & qđ ibi no. arg. contra.s̃. de re iu. & ſi fideiuſſor.

ſ *Abiiciendi*. vt nouãdi animo: &.j̃. de noua. l. aliam. &.s̃. de re iud. l. iiij. §. ſi ex conuentione. Accur.

† Et ratio eſt quia dos putatiua habet priuilegia veræ dotis: & hypothecam in bonis mariti. no. in. l. ſi cũ dotem. § fin. s̃. ſolu. ma. & in. l. 1. C. de con. ob cauſam. & ideo dicebat Bal. in pręal. l. 1. quòd inſtrumẽtum dotis putatiuæ habet executionem paratam ſicut veræ.

t *Si ſponſa*.per verba de futuro. & ſic improprie dicitur dos.

u *Nuptiis*.id eſt ſpei nuptiarum.

x *Condicit*.ſ.condic.ob cauſam: vel ſine cauſa: vt.s̃. de iure do. ſi ſponſa. & arg. C. de cõdic. ob cauſam. l. ij. &.s̃. de condic. ob cauſam. l. quod ſeruus. non autem ex ſtipulatu pro dote tali. Accur.

y *Ad priuilegium*.inter perſonales. ſed an habeat tacitã hypothecam, vt mulier pro dote vera: vt. C. de rei vxo. ac. §. j. & priuilegiatam, vt anterioribus habentibus tacitã ſecundũ omnes, & etiã expreſſam ſecundũ M. præferatur: vt. C. qui po. in pig. ha. aſſiduis. §. ad hæc? Rñ. Io. ꝙ ſic cum eadẽ ſit æquitas. Alij, ꝙ nec habet tacitam, & ſic nec priuilegiatam: & pro eis. d. l. aſſiduis. ibi, quis enim &c. Itẽ illa ſunt cõtra ius commune, ergo nõ ſunt ad cõſequentiã trahenda: vt.s̃. de legi. & ſenatuſconſul. l. quod vero contra rationem. Itẽ quia nec pro vera dote tẽpore huius legis erant priuilegia in hypothecis: vt. d. l. aſſiduis. in princ. in hac ergo quaſi dote nõ inuenitur innouatũ. ſtet ergo vt olim: vt. C. de ap. pręcipimus. in fi. ſed pro Io. eſt quod hic dicit, &.j̃. l. proxi. & illa, dabimus. in prin. &.s̃. ſolu. matri. l. j. & C. de bo. quæ lib. l. non ſine. & C. ad. l. Iul. de adul. l. propter. &.j̃. de adul. l. ſi vxor. §. diuus. Item facit ad l. ſupra de ritu nup. l. minorem. & ſupra de dona. inter virum & vxo. l. cum hic ſtatus. §. fin.

z I*Ntereſt*.ſic ſupra ſolu.ma.l.j.& de iure do.l.ij. Accur.

Dabimúſque.

IIII. VLPIANVS *libro ſexageſimotertio ad Edictum.*

Dabimúſque ex his cauſis ipſi mulieri priuilegium.

Pupilli habent priuilegium vt præferantur cæteris creditoribus in bonis, non tantum veri tutoris, ſed etiam eius qui pro tutore geſſit. Idem in muto, ſurdo & prodigo dicitur: ſecus tamen eſt in bonis curatoris qui bonis datus eſt. hoc dicit. vſque ad. l. ſi negotium. quæ plana eſt.

Si quis cum tutor non eſſet, pro tutore negotia geſſit, [a] priuilegio [b] locum eſſe manifeſtum eſt: nec intereſt, ipſe debeat qui geſſit, ſiue heres eius, cæteríque ſucceſſores. Ipſe autem pupillus habet priuilegium: ſed eius ſucceſſores non habent. [c] Sed æquiſſimum erit, cæteris quoque quibus curatores quaſi debilibus [d] vel prodigis dantur,

V. PAVLVS *libro ſexageſimo ad Edictum.*

Vel ſurdo, muto,

VI. GAIVS *libro vicenſimoquarto ad Edictum Prouinciale.*

Vel * fatuo,

VII. VLPIANVS *libro ſexageſimotertio ad Edictum.*

Idem priuilegium [e] competere. Sed ſi bonis curator datus ſit vel abſentis, [f] vel ab hoſtibus capti, vel dum deliberant ſcripti heredes de adeunda hereditate, non oportebit priuilegium dari. non enim in eadem cauſa eſt.

VIII. PAVLVS *libro ſexageſimo ad Edictum.*

Si negotium impuberis aliquis ex officio amicitię geſſerit: debet bonis eius venditis priuilegium [g] pupillo conſeruari. & ita accepi. [h]

IX. VLPIANVS *libro ſexageſimotertio ad Edictum.*

Si ventri curator datus ſit, nec partus editus: priuilegiũ ceſſabit. [i] Diuus Marcus ita edixit: Creditor qui ob reſtitutionem ædificiorum crediderit: in pecunia quæ credita erit, priuilegium [k] exigẽdi habebit. B Quod ad eum quoque pertinet, qui redemptori [l] domino mandante pecuniam ſubminiſtrauit. In bonis menſularij [m] vendundis poſt [n] priuilegia [o] potiorem eorum cauſam eſſe placuit, qui pecunias apud menſam fidem publicam [p] ſecuti depoſuerunt. [q] Sed enim qui depoſitis nummis vſuras à menſulariis acceperunt: à cæteris creditoribus non ſeparantur. [r] & meritò. Aliud eſt enim credere, [ſ] aliud deponere. Si tamen nummi extent, [t] vindicari eos poſſe puto à depoſitariis: [u] & futurum eum qui vindicat, ante priuilegia. Eorum C ratio prior eſt creditorum, quorum pecunia ad creditores priuilegiarios peruenit. [x] Perueniſſe autem quemadmodum accipimus? vtrum ſi ſtatim profecta eſt ab inferioribus ad priuilegiarios: an verò & ſi per debitoris perſonam: hoc eſt, ſi antè ei numerata ſit, & ſic debitoris facta, creditori priuilegiario numerata eſt? Quod quidem poteſt benignè dici: [y] ſi modò non poſt aliquod interuallum id factũ ſit.

a *Dabimúſque. Geſſit.* & male, ita quòd factus eſt debitor.
b *Priuilegio.* in perſonali conſtat: vt ſupra de tute. & ratio. A diſt. l. fin. & arg. infra eo. l. ſi negotium. ſed an tacitam habeat hypothecam? quidã non, niſi quando ex pecunia pupilli rem emiſſet: vt ſupra qui po. in pign. ha. idémque. tu dic etiam in reali ad inſtar tutoris: vt. C. de adm. tut. pro officio. & hic. & ſupra de pecu. l. ex facto. Accurſius.
c *Non habent.* quia hoc priuilegium non cauſæ ſed perſonæ datum eſt, argu. ſupra de admi. tu. ex pluribus. & argu. ſupra de re iudic. & ſi fideiuſſor. in fin. & C. de priui. do. l. j. niſi ſit ſuus heres: vt. C. qui po. in pigno. ha. l. aſſiduis. §. exceptis.
d *Quaſi debilibus.* facit ſupra de cu. fu. l. & mulieri. §. j. cum glo. & ſupra titu. ij. Fulcinius. §. Labeo. verſic. ſed & ſi curator. &. §. plane. & de poſtu. l. j. §. fina. & . j̃. de mu. & ho. l. j. §. fin.
e *Idem priuilegiũ.* ſcilicet perſonale.
f *Abſentis.* Not. abſentis bonis dari curatorem [a] in actione quę datur in eos. quæ qualis ſit, dic vt infra de curat. bo. dan. l. ij. in prin. & facit ſupra titu. ij. ſi diu. & infra de mune. & hono. l. j. §. fina. & de cur. fur. l. ij.
g *Si negotiũ. Priuilegium.* in perſonali actione neg. geſt. non in reali: licet ſecus in tutore & procu. vt dixi ſupra eodẽ. l. dabimúſque. in gloſ. ij.
h *Accepi.* à præceptoribus.

Si ventri.] CASVS in §. diuus. vſque in finẽ. l. Creditor mutuans in refectionem domorũ debitoris, præfertur aliis creditorib⁹. & hoc eſt verũ ſiue numerat domino ędificij, ſiue eo volente redemptori numeret. Item cum tractatur de bonis menſularij vendendis, & ſatisfaciendo creditoribus, præferuntur qui ex cauſa depoſiti petunt pecuniam: niſi de ea acceperint vſuras. nam tunc non præferuntur aliis, niſi pecunia depoſita extet. Vltimo dicit: & hi creditores priuilegiati ſunt, ex quorum pecunia ſolutum eſt priuilegiatis: ſiue directo ad eos peruenit pecunia: ſiue primo ad debitorem: poſtea per eum ad eos. Franc.
i *Ceſſabit.* in actione perſonali nego. geſt. quæ datur ſubſtituto, id eſt venienti ab inteſtato contra curatorem: vt ſupra ſi mulier ven. no. l. j. §. competit. & de neg. geſt. l. iij. §. hac actione. nec obſtat quia alterius nomine geſſit, cum in veritate horum erat negotium: vt in. e. tit. l. ſi pupilli. §. quid ergo inquit. nec hypotheca locum habet. item nec poſſeſſio nomine ventris data tenet: vt ſupra de vent. in poſ. mit. l. j. §. j. & de ſuo videbitur mulier alita. nam reddet per ac. in factum ſubſtituto vel heredi ab inteſtato: ſi modo ſciens fuit: vt ſupra de vent. in poſ. mit. l. j. §. fina. & ſupra ſi mulier ven. no. l. j. §. j. & . ij. ſecus ſi naſcatur, licet abortiuus: vt ſupra de ven. in poſſ. mit. l. j. §. idem erit. nam priuilegio locus eſt in ac. vtili nego. geſt. idem in tacita hypotheca, quæ ſibi nato vel ſubſtituto vel venienti ab inteſtato cum eſt abortiuus, datur ad inſtar tutoris: vt ſupra de uen. in poſ. mit. l. j. §. item ſi periculum. & ſupra. l. proxi. licet ſit arg. contra ſupra eo. l. idem priuilegium. §. j. & facit ſupra de neg. geſt. l. cum pater.

k *Priuilegium.* in perſonali & etiam in hypothecaria dupliciter. quod dic vt not. ſupra qui po. in pign. ha. interdum. facit ſupra ſi cer. pet. creditor. & in qui. cau. pign. vel hypotec. ta. contra. l. j. & ſupra de ceſ. bo. l. j.
l *Redemptori.* id eſt ei qui conduxit opus faciendum ſua impenſa: vt ſupra de rei vind. redemptores. erat ergo mãdati actio quaſi priuilegiata, quæ datur in hunc mandantem: vt inſtitu. man. §. j.
m *In bonis menſularij.* id eſt nummularij à fiſco præpoſiti ad menſam publicam: vt infra ſtatim dicet.
n *Poſt priuilegia.* imò ante priuilegia debent deponentes admitti: vt ſupra depoſi. l. ſi hominem. §. quotiens. qui eſt cõtra. Solu. dic hic poſt priuilegia, id eſt poſtquam facta eſt lex quæ dat priuilegium deponentibus: vel poſt priuilegia: ſcilicet quædam, cum poſt funerariam: vt ſupra de relig. l. pe. vel ſol. vt ibi in. d. §. quotiens. in glo. ij.
o *Poſt priuilegia.* i. poſtpoſitis priuilegiis.
p *Publicã.* à fiſco enim proponebantur argentarij & nummularij, & ſic recurrebatur ad eius ſcripturam, vt ad tabellionis: vt ſupra de edẽ. l. quædam. §. pe.
q *Depoſuerũt.* extet vel non extet. id eſt dummodo agatur perſonali actione depoſiti.
r *Non ſeparantur.* ſed à depoſitariis ſeparãtur.
ſ *Credere.* id eſt mutuare: quod videtur iam facere accipiendo vſuras, & aliud, &c. & ſic ſtricte ponitur. ſcilicet hoc verbum credere: ſed large etiam qui deponit credit: vt. s̃. ſi cer. pe. l. j. ſic ergo no. quòd accipiendo vſuras renuntiat priuilegio: & ſic eſt cõtra. s̃. de admi. tut. qui nominibus. vbi pupillus accipiendo vſuras, reliquorum non perdit priuilegium. Solu. hic ex cauſa tantum competebat priuilegium: qua ceſſante & ipſum ceſſat. ibi ex cauſa, ſcilicet tutelę, & ex perſona pupilli vel puberis competebat: vnde cum durat perſona, durat priuilegium. D
t *Extent.* accepit vſuras, vel non, cum extent.
u *A depoſitariis.* id eſt deponentibus. vel proprie & paſſiue. & not. quòd vindico hic quod ciuiliter & naturaliter poſſideo: vt &. s̃. de rei vindic. officium. &. s̃. vſufruct. quem. ca. ſi vſusfructus nomine. j. reſpon. argu. contra inſtitu. de acti. §. æque ſi. verſic. & contra quoque de vſufruct. & infra vti poſſi. l. j. §. perpetuo. Item facit ſupra de tribu. l. procuratoris. §. ſed ſi dedi. & C. de iu. do. in rebus. & ſupra de peculio. depoſui. j. reſpon.
x *Peruenit.* in perſonalibus priuilegiis dicit: vt & ſupra de ceſ. bo. l. ij. an autem in hypotheca, & quando, not. ſupra quæ res pign. ob. poſ. l. Ariſto.
y *Benigne dici.* quòd inferiori etiam caſu ſint potiores, quorum pecunia peruenit ad primos: & hoc forte cum dedit debitori non adiecto eo vt daretur priuilegiato. hoc autem adiecto, quid refert incõtinenti vel ex interuallo: vt &. j̃. quæ in frau. credit. ait prætor. ij. §. j. &. s̃. de dona. inter virum & vxorem. l. iij. §. fin. &. j̃. de ſol. Modeſt. Vel hoc cum dubitabatur vtrum dictum eſt, vel non: vt ex breuitate ſpatij præſumatur dictum eſſe. Azo.

*Sic diſtinguenda eſſe hæc capita docet Aug. libro. 3. c. 1.

a] Limitabis hoc dictum niſi abſens eſſet de proximo rediturus: vt no. in l. ignorare. C. de reſtitu. mili. quia ad hoc vt detur oportet quod cõſtet de vera contumacia abſentis: vt per Bal. & do. in rubri. C. de ſuc. edict.

Redemptor.

Pupillus accipiendo vſuras ſortis principalis, reliquorum non perdit priuilegiũ.

x. Idem *libro ſexagenſimo-quarto ad Edictum.*

Ait prætor: *Quod poſtea contractum erit, quàm is cuius bona venierint, conſilium receperit fraudare,* † *ſciente* [a] *eo qui contraxerit: ne actio eo nomine* [b] *detur.*

xi. Pavlvs *libro ſextodecimo breuis Edicti.*

Qui in nauem extruendam [c] vel inſtruendam [d] credidit, vel etiã emendã, priuilegiũ habet.

xii. Vlpianvs *libro primo de officio Conſulis.*

Si magiſtratus [e] fideicommiſſi [f] ſeruandi cauſa in poſſeſſionem [g] miſerint, dare arbitrum [h] poſſunt ad ea diſtrahẽda, quæ mora deteriora futura ſunt: ita vt pretium ex his redactum apud fideicommiſſarium in cauſa depoſiti ſit, donec de fideicommiſſo quod ei debetur, conſtet. [i]

Si impubes ab hereditate paterna ſe abſtinet ipſo iure, vel per reſtitutionem: paternis creditoribus non tenetur ipſe, nec ſibi pupillariter ſubſtitutus, propter bona poſtea adquiſita: hereditate vero adita, & retenta, vterque creditoribus cum effectu tenetur. Bartolus.

xiii. Iavolenvs *libro primo Epiſtularum.*

Ait prætor.] casvs. Debitor in fraudem creditorum vendidit rem ſuam emptore participante fraudem. Dicitur quòd actio ex empto non datur emptori, quæ præiudicet creditoribus vendentis. Franciſcus.

a *Sciente.* in fraudem fieri: ſed in habente titu. lucratiuum non exigitur ſcientia: vt infra quæ in fraud. cred. l. qui autem. §. ſimiliſque modo.

b *Eo nomine.* id eſt ex eo contractu detur cõtra alienantem: ipſi. ſcilicet qui ſecum contraxit: vt eſt arg. ſupra de contrahen. empt. ſi in emptione. §. item ſi emptor. ſi tamen de facto tradatur res, tranſit dominium: licet reuocetur per creditores: vt ſupra de cõtrahen. empt. l. ſi ſciens. ſed videtur contra infra titu. j. §. j. ex contrario. vbi licet debitori facere conditionem creditoris deteriorem, adiiciẽdo aliũ: ſed illud quando non in fraudem. Sed quid hæc. l. ad titulum? Reſpon. quia alij, vtpote quo ad hũc priuilegiati, non impediũtur per eum. & facit infra de cura. bo. dan. l. imperatores. & quæ in fraud. cre. l. fin. §. fin.

† Græciſm' pro fraudãdi. Ant. Aug. lib. 2. cap. 1.

c Qui in nauem. Extrucdam. de nouo. ſed inſtruitur puta cibariis nautarum: armatur arbore & aliis: vt hic, & infra eo. quod quis. & ſupra qui po. in pign. ha. l. huius. & not. quòd cum emitur mea pecunia: perſonale, vt hic, & d. l. quod quis, adquiritur priuilegium: non autem reale: vt. C. de pigno. l. quamuis. quæ eſt contra: niſi expreſſe ageretur: vt. C. qui po. in pign. licet. Item facit ſupra qui po. in pign. ha. l. interdum.

d *Inſtruendam.* aliàs emendam.

Si magiſtratus.] casvs. Legatarius conditionalis, quia ſibi non cauebatur ab herede: miſſus eſt in poſſeſ. omnium bonorum. Dicitur quòd ſi in his bonis ſunt aliqua quæ ſeruando deteriora fierent: debet dari curator bonis per quem vendãtur: & pecunia inde redacta dabitur in depoſitum legatario: & veniente conditione ſibi de ea ſatisfiet. Franciſcus.

e *Si magiſtratus.* non municipales, ſed maiores: vt infra ad municip. l. ea quæ. §. j.

f *Fideicommiſſi.* relicti ſub conditione.

g *In poſſeſſionem.* omnium bonorum olim: vt ſupra qui. ex cau. in poſſeſſ. ea. l. j.

h *Arbitrum.* id eſt curatorem bonis: vt ſupra de bo. aucto. iud. poſſi. in venditione. §. fin.

i *conſtet.* exiſtente vel deficiente conditione.

Paterfamilias.] casvs. Paterfam. filium ſuum impuberẽ ſibi heredem inſtituit: & ſi decederet intra pupillarem ætatem, ei ſubſtitutũ reliquit. tandem filius inſtitutus abſtinuit ſe ab hereditate paterna, & ſic creditores paterni intrauerunt poſ. horum bono. tanquã vacantiũ, & non ſufficiunt eis. tandẽ iſte impubes inſtitutus heres à quodã extraneo adiuit illam hereditatẽ, & poſtea deceſſit intra pupillarem ætatẽ, & ſubſtitutus datus ei à patre ſucceſſit pupillo. nunc creditores patris volunt agere cõtra ſubſtitutum. quęritur, an poſſint? Et videtur ꝙ non, cum ſubſtitutus nihil habeat de bonis paternis. Itẽ quia creditores patris nullũ ius habent in bonis pupilli aliũde quæſitis, qui nõ ſucceſſit patri. Econtra videtur ꝙ ſic: cum teſtamentũ vnum dicatur in quo fuit inſtitutio & ſubſtitutio. tamẽ poſtea ſoluit, & dicit non poſſe conueniri ſubſtitutũ, ſicut nec pupillũ: tum quia filij pudori parcitur, vt potius patris bona dicãtur vẽdi per creditores, quàm filij: tum quia hæc bona quæ habuit filius, & per conſequens ſubſtitutus: non habuit à patre. & hoc dicit vſque ad. §. at cum, &c. Si autem impubes adiuit hereditatem patris, & ſucceſſit alij, vel non, & deceſſit intra pub. ætatem, & ſubſtitutus ſucceſſit, tunc ſubſtitutus tenebitur creditoribus paternis, cum bona patris & filij eadem dicantur. & ſicuti poſtquam adiuit ſubſtitutus, ſi non ſe defendat à creditoribus, bona eius venduntur eo inuito: ita eo inuito cogetur reſpondere onmibus creditoribus tam patris quàm filij: nec poteſt eos ſeparare. Cætera ſunt plana. Franc.

Paterfamiliâs impuberi filio, ſi ante pubertatem deceſſiſſet, ſubſtituit heredem. is filius paterna hereditate ſe abſtinuit, [k] ideóq; bona patris [l] venierunt. [m] poſtea filio hereditas obuenit: [n] qua adita [o] deceſſit. quæro, cum prætor in ipſum pupillum, quamuis poſtea hereditas obueniſſet, creditoribus tamen patris actionem non daret: [p] an in ſubſtitutum creditoribus patris danda ſit actio: cum [q] ex bonis paternis, quę ſcilicet ad creditores miſſos ad bona pertinent, nihil adquirat: [r] & cũ creditores nihil iuris in bonis pupilli [ſ] habuerint, eorúmq; nihil interfuerit, adiretur nécne pupilli hereditas: [t] cum ea bona [u] omiſſa [x] * à ſubſtituto hereditate, [y] ad creditores [z] non pertinebant. Me illud maximè mouet, quòd præceptoribus tuis [a] placet, vnum eſſe teſtamentũ. Reſpondit, Quod prætor filio qui à paterna hereditate ſe abſtinet, præſtat, ne bonis patris ei' vẽditis in eũ actio detur, tametſi poſtea ei hereditas obuenit, creditoribus non reddat: idẽ in ſubſtituto [b] filio [c] herede ſeruandũ non † eſt: [d] quoniã filij pudori parcitur, vt potius patris quàm eius bona veneant. itaque

* admiſſa.

† Sic Flo. alias deeſt negatio, rectè vt opinor, ne diſcrepet cũ l. 42. ſ. de acquir. her.

k *Abſtinuit.* Si abſtinuit, ergo non valet teſtamentum patris: ergo nec filij vt ſupra de pupil. ſubſtitut. l. ij. §. quiſquis. ij. reſpon. quæ eſt contra. fruſtra ergo dicit de ſubſtituto. Sol. non timebis iaculum, ſi ponas impuberẽ non in ſolidũ ſed cum alio inſtitutum, ſecundum Ioan. vel dic quòd adiuit: ſed per reſtitutionem abſtinuit: vnde nihilo minus eſt heres: vt ſupra de mi. & ſi ſine §. ſed quod Papinia. Vel dic quòd in. l. contra. fuit exheredatus: hic inſtitutus. vndelicet non adeat, eſt tamen heres: vt ſupra de fideicom. lib. cum quaſi. §. ſed & ſi quis. & ſupra ad Tertul. l. ij. §. ſed ſi non.

l *Bona patris.* quaſi vacantia.

m *Venierunt.* à creditoribus.

n *Obuenit.* à quodam extraneo.

o *Qua adita.* deceſſit in pupillari ætate. & aliàs eſt, qua adita. & aliàs, qui ita dec. &c. id eſt de hereditate ad eum perueniente.

p *Non daret.* vt &. C. arbi. tu. l. eum. niſi in caſibus: vt ibi not.

q *Cum.* & videtur quòd non, cum, &c.

r *Nihil adquirat.* ſcilicet ſubſtitutus, nec etiam filius. Accur.

ſ *Pupilli.* non à patre, ſed aliunde obuenientibus. Accur.

t *Pupilli hereditas.* aliunde delata.

u *Bona.* obuenientia ex alienis bonis.

x *Omiſſa.* id eſt ſi non adiiſſet ſubſtitutus.

y *Hereditate.* pupilli.

z *Ad creditores.* ſcilicet patris.

a *Præceptoribus tuis.* vt ſupra de vulg. ſubſtitu. l. pater. & inſtitut. de pupil. ſubſtit. §. igitur.

b *Idem in ſubſtituto.* ablatiuus.

c *Filio.* datiuus, ſed alij ablatiuus.

d *Seruandum eſt.* aliàs ſine non: & tunc plana: quia nõ debet plus onerari ſubſtitutus quàm impubes: vt. ſ. de adquir. here. ſi pupillus. ij. reſpon. & ad leg. Fal. qui fundũ. §. qui filios. in fin. §. & continuabis literam vſque illuc, at cum ſubſtitu. &c. Item coniunge poſtea in fine, quòd ſi ſubſtitutus, &c. & dices abſtinuiſſe, ſiue quia non adiit: ſiue adiit, ſed reſtitutus eſt vt abſtineat. ſed in. §. at cum, &c. loquitur quando adiit, & non dimiſit. Alibi eſt cum nõ, & tunc muta caſum: quia ſupra cum abſtinuit inſtitutus: hic cum adiuit, & non eſt reſtitutus: quo caſu & ipſe ſubſtitutus tenetur creditoribus patris: & tunc continua literam vſque illuc, quòd ſi ſubſtit. &c. & exinde vſq; ad fin. non adiuit: vel adiuit, ſed reſtitutus eſt. & quod ſubiicit, quoniã filij, &c. ſcilicet vt poſſit reſtitui: & ſic potius patris, &c. Itẽ quod ſubiicit denegatur, ſcilicet petita reſtitutione. ſed ſecundum hanc literam opponitur, cum poterat inſtitutus reſtitui: ergo heredes eius: vt ſupra de in integr. reſtitut. l. non ſolum. quæ eſt contra. Solu. ſecundum P. poterit: ſed hoc hic non negat, ſed alio modo quàm pupillus: quia ille etiam ſine reſtitutione: ſed hic ſubſtitutus per reſtitut. in integr.

vt

in id quod poſtea ei obuenit, actio creditoribus denegatur: quia id ex aduenticio adquiſitum eſt, non per patrem ad eum peruenit. At cum ſubſtitutus filio hereditatem adiit, poſtquam pupillus ſe paternę miſcuerit hereditati, tunc hereditas & patris & filij vna eſt: & in omni ære alieno quod aut patris aut filij fuerit, etiam inuitus heres [a] obligatur. & quemadmodum liberum ei non eſt [b] poſt obligationem, vt non omnimodo ſi non defenditur, ipſius B bona veneant: [c] ita ne ſeparare quidem æs alienum patris & filij poterit: quo caſu efficietur, vt creditoribus in eum actio dari debeat. Quòd ſi ſubſtitutus heres hereditatem non adierit: [d] creditoribus patris in id quod pupillus reliquit, [e] actio dari non debet: quoniam neque pupilli [f] bona venire debent propter æs alienum patris: neque in bonis patris eſt quod pupillus [g] adquiſiuit. [h]

Omnibus bonis debitoris venditis per creditores, non videtur vendi ſtatua in honorem eius in ciuitate poſita. Franc.

XIIII. PAVLVS *libro quinto ad legem Iuliam & Papiam.*

AVſidius [i] * refert, ſtatuas in publico poſitas, bonis diſtractis eius cuius in honorem poſitæ ſunt, non eſſe emptoris † bonorum eius: ſed aut publicas, [k] ſi ornandi municipij cauſa poſitæ ſint: aut eius [l] cuius in honorem poſitæ ſint: & nullo modo eas detrahi [m] * poſſe.

Non debet à principe impetrari quod de iure communi conceditur. Bartolus.

XV. PAPIRIVS IVSTVS *libro primo de Conſtitutionibus.*

IMperatores Antoninus & Verus Auguſti reſcripſerunt, eos qui † bona ſua negant iure veniſſe, [n] præiudicio [o] * experiri debere: & fruſtra [p] à principe † deſiderare reſcindi venditionem.

Heres ſuſpectus cogitur ſatiſdare cauſa cognita: & contra nõ ſatiſdantem proceditur ad miſſionem, & venditionem. Bart.

XVI. VLPIANVS *libro ſecundo de omnibus tribunalibus.*

SI creditores heredem ſuſpectum [q] putent, ſatiſdationẽ [r] exigere poſſunt pro ſuo debito reddendo: cuius rei gratia cognoſcere prætorem oportet: nec ſtatim eum ſatiſdationis neceſſitati ſubiicere debet: [ſ] niſi cauſa cognita conſtiterit proſpici debere his qui ſuſpectum eum poſtulauerunt. C Sed ſuſpectus heres non iiſdem modis quibus ſuſpectus tutor æſtimatur. Siquidem tutorem non facultates, [t] ſed fraudulenta in rebus pupillaribus, ſed callida conuerſatio ſuſpectum commendet: [u] heredem verò ſolæ facultates. Planè in recenti aditæ heredi-

vt ſupra de acquir. hered. in plurium. & de minoribus. ait prætor. §. non ſolum. Vel melius [a] non poteſt hic reſtitui: cum adeundo A hereditatem impuberis, paternam voluntatem & per hoc hereditatem, agnouiſſe videtur: vt ſubiicit infra ibi: quemadmodũ enim, &c. ſecus ſi ab inteſtato pupillo ſuccederet: vt ſupra de acquir. hered. ſi pupillus. j. reſpon. at in. l. cõtra. non dicit in talibus heredem reſtituẽdum, in quibus adeundo videtur comprobare: ſed in aliquibus contractibus quos fecerat ille cui ſuccęditur. Vel dic quòd erat neceſſarius ſubſtitutus heres, puta ſeruus teſtatoris: vt ſupra de vulg. & pupilla. ſubſtitut. ſed & ſi plures. §. quos. & ideo non reſtituitur: vt ſupra de acquiren. heredi. l. neceſſariis. in fin. vel dic ſecundum Azo. nõ ſeruatur idem: quia pupillus licet ſemel ſit heres, abſtinet tamẽ ipſo iure, niſi ſe immiſcuerit: quod nõ eſt in extraneo ſubſtituto. Item ſecundum eandem literam eſt contra ſupra de acquiren. heredi. l. vij. §. j. ſed ibi non ſe immiſcuerat inſtitutus: nec dicitur ibi quòd nepos fuerit ſubſtitutꝰ. Et prędictis patet quòd tres ſunt caſus: quia aut nõ adiit: aut adiit, ſed reſtituitur: & vtrobique non tenetur nec ipſe nec ſubſtitutus creditoribus patris. aut adiit & retinuit: & tunc vterque tenetur. Sed quidam, vt R. & Ioan. dicunt quòd quando adiit & reſtituit, quòd ſubſtitutus tenetur: ſed non ipſe. & hic erit caſus à capite vſque fere ad finem illuc, quòd ſi ſubſtitutus, &c. prout habes in litera, non. & ſecundum hoc quod dicit in principio huius legis, abſtinuit, ſcilicet per reſtitutionem. Item quòd ſubiicit infra at cum ſubſtit. &c. ibi, ſe paternæ miſcuerit: ſupple, & abſtinuit. Accurſius.

a *Etiam inuitus heres.* ſcilicet ſubſtitutus.

b *Liberum non eſt.* habeas, non. & dic quemadmodum non eſt liberum ſubſtituto poſt obligationem quam contrahit adeundo, quin bona ſubſtituti veneant per creditores, ſi non defendatur ſcilicet ipſe ſubſtitutus: ita, &c. & eſt plana. Vel ſi non habeas, D non, &c. dic quemadmodum liberum eſt, ſcilicet heredi pupilli ab inteſtato, poſt obligationem ſcilicet tranſlatam de patre in filium: vel poſt obligationem quam contrahit adeundo, ſcilicet cum creditoribus pupilli, non patris, ita contra, &c. ſcilicet quãdo eſt ſubſtitutus, qui adeundo videtur agnoſcere. vel dic etiam, quemadmodum liberum eſt, ſcilicet pupillo poſt obligationem quam contraxit adeundo: nam poteſt reſtitui: ita econtrario ſi non petiit reſtitui ſubſtitutus adiens, tenebitur omnibus.

c *Veneant.* ſupple, vel non veneant. & ſic non eſt vis, ſit ibi omnino, &c. vel non ſit ibi.

d *Non adierit.* ſcilicet patris pupilli: quia pupillus ſe abſtinuit. Azo. alij habent, & heres: & tunc plana.

e *Reliquit.* aliunde acquiſitum. Accurſius.

f *Neque pupilli.* viuentis & deliberantis.

g *Pupillus.* quia ſe adhuc abſtinere poteſt.

h *Adquiſiuit.* cum iam abſtinuit. igitur nec ſubſtitutus tenetur creditoribus patris. & facit ſupra ad Trebel. debitor. §. fin. Item ſupra qui. ex cau in poſſ. ea. l. apud Iulianum.

a] Alex. in. l. quidam elogio in. 2. col. C. de iure delibe. poſt Io. de Imo. in. l. fina. ff. de acqui. here. repu at iſtam glo. fin. ad hoc, qđ ſubſtitutus pupillo ſe immiſcenti in hereditate paterna ſi pupillus poſtea moritur in pupillari ætate: nõ poteſt poſtea petere reſti. in ĩtegrũ ex perſona pupilli aduerſus dictã immixtionem: & hoc modo ſeparare hereditatem paternam à pupillari quæ iã confuſa eſt cum ea. Bolo.

* Euſidius al. Fulcinꝰ.

† Emptor bonorum quis diceretur, pulchrè Theophilus in inſtitutionibus, titulo de ſucceſſionib. ſublatis.

ff. Nouum.

i *Vſidius.* aliàs, Furius: & aliàs, Aufidius.

k *Publicas.* id eſt vniuerſitatis. & ſic impropriè: vt infra de verb. ſignifi. l. eum. ſic ponitur. C. de ſacroſan. eccle. l. fi. in princ.

l *Aut eius.* quo ad memoriam. & facit ſupra de acquir. re. domi. l. ſtatuas. & infra de except. Paulus. & infra quod vi aut clam. l. is qui in puteum. §. j.

m *Diſtrahi.* aliàs detrahi: & aliàs diſtrahi.

IMperatores.] CASVS. Creditores vendiderũt bona debitoris qui tamen ſe defendebat, & ſic iniuſte vendiderunt. Dicitur quòd debitor vindicabit bona ſua ab emptoribus ſuo iure, nec eſt opus in integrum reſtitutione ad hæc. Franciſcus.

n *Iure veniſſe.* forte quia defendebantur, vel dic quia non latitabant: vt ſupra quibus ex cau. in poſſ. ea. Fulcinius. §. j. Sed in hoc ſecundo caſu forte valet venditio: ſęd per reſtitut. in integr. reſcinditur: vt ſupra de damn. infect. l. ſi finita. §. ſi forte. Alij dicunt, vt M. quòd vbi vendita ſunt bona alicuius ob tributa non ſeruatis ſolẽnitatibus, quòd poſſeſſio redit ad eum. nam contra agentem emptorem excipiet exceptione præiudiciali. Accurſius.

o *Præiudicio.* id eſt rei vindic. quæ præiudicat venditioni, quæ tãtùm de facto tenuit. Vel dic ſecundum M. quia pręiudicatur ſolutioni quę à creditoribus poſtulatur: non autem dicit de tali præiudiciali, de qua eſt inſtitu. de actio. §. præiudiciales. Accurſius.

p *Et fruſtra.* quia communi iure conceditur, cum non tenuerit venditio. ſic. C. de theſau. l. j. Sed nunquid actor probat non iuſte factam venditionem? Reſpon. ſic ſecundum Azo. quaſi præſumatur legitimè facta. Ioan. contra: cum per rerum naturam, &c. vt. C. de proba. l. actor. Accurſius.

SI creditores.] CASVS. Debitor multorum deceſſit relicto herede. creditores hereditarij volunt mitti in poſſeſſ. bono. & vendere, niſi heres ſatiſdet. Dicitur quòd audiuntur ſi heres eſt ſuſpectus, quod cognoſcitur ex facultatibus: licet in tutore ſit ſecus, qui prę ſumitur ſuſpectus ex malis moribus: non ex facultatibus. & hoc eſt verum ſi creditores ſtatim adita hereditate petunt hoc: non ſi diu poſt. & ſi nolit ſatiſdare heres, tunc bona hereditaria poſſidebuntur & vendentur. & prædicta ſunt vera quando iam aliqua alienauerat. ſi autem nihil vendiderat: tunc ſatis eſt ſi ei iubeatur vt non deminuat. Vltimo dicit: cum creditores dicunt heredem inidoneum, & ideo petunt ſatiſdari: & hoc probare non poſſunt: tunc tenentur actione iniuriarum ipſi heredi. Franciſcus.

q *Suſpectum.* id eſt non idoneum. & facit ſupra qui ſatiſda. cogã. ſi fideiuſſor. & quod ibi not. Accurſius.

r *Satiſdationem.* facit ſupra de iudi. l. in omnibus. & quod ibi not. Accurſius.

ſ *Subiicere debet.* prætor.

t *Non facultates.* principaliter: vt inſtitu. de ſuſpectis tutorib. §. fin. & C. de ſuſpectis tutoribus. l. in poſtulandis. & ſupra de ſuſpect. tuto. l. ſuſpectum. ſed ſecundario ſic: vt ſupra de magiſtratibus conue. l. j. §. ij.

u *Commendet.* per contrarium, id eſt accuſet.

* diſtrahi.

† Quidã ita emendandũ putãt, qui bona ſua negãt iure veniſſe per iudicem experiri debere, & fruſtra per principem deſiderare reſcin &c ſed hanc lectionem nuſquã reperi. Val. Max. lib. 4. cap. 4.

* iudicio.

† Flo. fruſtra principẽ de.

tatis audiendi erunt qui ſuſpectū poſtulant. Cæterum ſi probentur paſſi [a] eum in hereditate morari, nec quicquā poſſint obiicere criminis, quaſi doloſe verſato eo: nō debebit poſt multum [b] temporis ad hanc neceſſitatem compelli. Quod ſi quaſi ſuſpectus ſatiſdare iuſſus, decreto prætoris non obtemperauerit: tunc bona hereditatis poſſidere, venúmque dari ex edicto ſuo permittere iubebit. Planè ſi doceatur nihil ex bonis alienaſſe, nec ſit quod ei iuſte præter paupertatem obiiciatur: contentus eſſe prætor debet vt iubeat eum nihil minuere. Quòd ſi nec inopia laborantem eum creditores oſtēdere poterint: iniuriarum actione [c] ei tenebuntur.

XVII. PAVLVS *libro ſingulari Regularum.*

PRiuilegia [d] non ex tempore æſtimantur, ſed ex cauſa: [e] & ſi eiuſdem tituli fuerunt, concurrunt: [f] licet diuerſitates temporis in his fuerint.

Poteſt capi de bonis pupilli ad eius nutrimentum, licet bona ipſius ſint à creditoribus poſſeſſa eo quòd non defendebatur.

XVIII. VLPIANVS *libro tertio Regularum.*

SI pupillus ex contractu ſuo nō defendatur, ideóque bona eius creditores poſſidere cœperint: deminutio ex his bonis fieri debet veſcendi [g] pupilli cauſa.

Bonis debitoris à creditoribus poſſeſſis, ſi ſatiſdederit debitor de iudicio ſuſcipiendo: debent creditores à poſſeſſiōe diſcedere. h.d.

Defendere debitorem ſicut antequam bona eius poſſiderentur, licet: ita poſt bonorum quoque poſſeſſionē eius, ſiue ipſe ſui, ſiue alius defenſionem eius ſuſcipiat, debet ſatiſdare: [h] vt ſatiſdatione interpoſita iudicium accipiatur, & à poſſeſſione diſcedatur.

B Qui credit pecuniā in refectionem vel inſtructionem rei: habet priuilegiū primum poſt fiſcum.

XIX. MARCIANVS *libro quinto Regularum.*

QVod quis nauis fabricandæ vel emendæ vel armandæ vel inſtruēdæ cauſa vel quoquo * modo [i] crediderit, vel ob nauem venditam [k] petat, habet priuilegium poſt fiſcum. [l]

*Flo. quoque.

Qui abeſt cauſa reipublicæ dolo malo: patitur miſſionem in bona ſua. Qui autem abeſt cauſa reipublicæ bona fide, non patitur miſſionem in bona ſua.

C

XX. IDEM *libro ſingulari ad Formulam Hypothecariam.*

EVm qui in poſſeſſionem miſſus ſit eius qui reipublicę cauſa abfuit: ſi apparuerit eum dolo malo reipublicæ cauſa abeſſe, iure in poſſeſſione eſſe placet, [m] donec ſolidum ſoluatur. Eum autem qui rerum eius qui ſine dolo malo reipublicæ cauſa abfuit, in poſſeſſionem miſſus ſit, pignus non

---

a *Paſſi.* creditores.

b *Poſt multum.* quinquennium: vt.j.tit.j.l.j.§. quod autē dictum eſt. vel arbitrio iudicis: vt.s. de iure delib.l.j. in fi. Accur.

c *Iniuriarū actione.* ſic.s. qui ſatiſda.cog.l.ſi vero ꝓ cōdenato.§.fi.

PRiuilegia.] CASVS. Not. quòd duplex eſt priuilegium competēs aliquādo creditoribus. Vnum reale, ſcilicet hypothecarium: aliud perſonale: & de hoc dicit. Et ſic pone caſum: Quidam habet multos creditores priuilegium perſonale habentes: quæritur quis eorte nonæferatur? Et cerum pr inſpicitur tempus, vt qui primo contraxit, præferatur: ſed cauſa inſpicitur, vt quis eorum habeat magis fauorabilem cauſam: vt eſt in funeraria, quæ præfertur aliis, puta actioni tutelæ, & ſimilibus. Si autem ſunt duo creditores eiuſdē cauſæ, tūc concurrunt, licet diuerſis temporibus contraxerunt. & de hac materia dic plene vt in glo. magiſtrali hic poſita, quæ incipit: vt priuilegiatus &c. Fran.

d *Priuilegia.* perſonalia. ſecus in realibus: vt C. de priuileg. fiſci.l. ij. Azo.

e *Ex cauſa.* vt priuilegiatus præferatur nō priuilegiato in ſoluendo, & etiam repetendo: vt hic, & Co. de priuileg. fiſci.l. pecunia. & ſupra quod cum eo.l. ſed an. & de peculio ex facto.§. fina. Et ſi ambo priuilegiati: præfertur priuilegiatior, id eſt cui debetur ex priuilegiatiori cauſa: vt mulier deponentibus, & ſimilibus: vt hic, & C. qui po. in pig. ha.l. aſſiduis.

Priuilegiatus an præferatur non priuilegiato in ſoluendo & etiam repetendo: & quid ſi vterque ſit priuilegiatus.

§.j. Si vero paria ſunt priuilegia, vt duo deponentes, & ſic eiuſdem tit. tunc concurrant: licet vnus ante alium contraxerit, vt ſubiicit vt.s. depoſiti.l. ſi hominem.§. quotiens. in fi. Hoc tamen fallit in duabus dotibus ex eadem ſubſtātia debitis, etiam ſi perſonale tantum priuilegium prætendatur: vt C. qui potio. in pign. ha.l. fi.§. exceptis. quod dixi quando ſunt eiuſdem titu. idem & ſi diuerſorum: vt quia vnus habeat cond. ob cauſam pro dote futura: & alter depoſiti: vt.s. eo.l.ij.§. fin. & l. ſi ventre.§. fi. & .s. de iure dot.l. ſi ſponſa. vel vnus tutelæ, alter depoſiti: niſi nominatim probetur alterum in priuilegio perſonalis actionis præferendū: vt in quatuor caſibus. Primus in fiſco: vt.j. eo. quod quis. Secundus in muliere dotem ſuam repetente. cum enim ipſa priori tacitæ hypothecæ præferatur, & ita habeat priuilegium potentius alio priuilegio quo ad hypothecam: idem videtur in hoc priuilegio perſonaliū actionū. ar.j. quæ in frau. cred. qui autē.§. ſciendum. Tertius, in eo qui credidit in rem reficiendam: vt.s. qui po. in pig. ha.l. interdum. Quartus, in funeraria: vt.s. de reli.l. pe. Sed & ſi contentio eſt inter eos adeo priuilegiatos: nūquid vnus eorum alteri præferatur? Reſpond. non, per hanc. l. niſi expreſſe inueniatur contra: vt.j. eod. quod quis. & in authen. de æqualit. do. §. his conſequens. Inter hypothecarios autem dic præferendum priorem tempore: vt C. qui po. in pig. ha. ſi fundum. niſi in caſibus quos no.j. eo. ti.l. diuerſis. & l. eos. quibus caſibus inſpicitur cauſa etiam in hypothecis. Item ſi alter habeat hypothecam. alter priuilegium: præfertur hypotheca. vt C. qui po. in pign.l. eos. & ſupra de pact.l. reſcriptum. Si autem nullus hypothecam vel

A priuilegium habeat: præfertur qui occupat, niſi iam poſſeſſa erant bona, vel niſi ambo inſtarent, & debitor vni ſoluerit: vt ſupra de bonis auctor. iudi. poſſ.l. ſi non expedierit.§.j. & infra quæ in frau. cre.l. qui autem.§. ſciendum. & l. pupillus. Sed in hoc videtur contra.s. locati.l. in operis. Solu. vt ibi. Accur.

f *Concurrunt.* præterquam in duabus dotibus ab eadem ſubſtantia debitis. tunc enim prærogatiua temporis ſeruatur: vt Co. qui po. in pign. hab.l. vlti.§. in duabus.

SI pupillus.] CASVS. Creditores qui contraxerant cum pupillo, miſſi ſunt in poſſeſſ. bono. eius, quia pupillus non defendebatur. Dicitur quòd de his bonis poteſt fieri deminutio cauſa nutriendi pupillum. Secundo dicit: ſicut debitor à principio poteſt ſe defendere ſi ſatiſdet iudicio ſiſti, vel per alium poteſt defendi, nec bona eius poſſidebuntur: ita ſi non ſe defendat à principio, vel per alium, & miſſio ſit facta in bonis eius: nunc volens ſe defendere, & ſatiſdare iudicio ſiſti, admittitur, & recuperat poſſeſſionem bonorum. Franciſcus.

g *Veſcendi.* aliud ſi ex paterno contractu. vel dic idem ſi modò non eſſet facta venditio quę fieri tunc poteſt, non nunc: vt ſupra quib. ex cau. in poſſeſ. ea.l. apud Iulianum. & .l. in poſſeſſionem. & facit ſupra vt in poſſeſ. leg.l. is cui.§. qui legatorum. & l. quæ legatorum. & infra eo.l. fi.

h *Debet ſatiſdare.* iudicio ſiſti, non iudicatum ſolui, quando ipſe ſe defendit: vt.s. quib. ex cau. in poſſeſ. ea.l. hæc autem.§. fi. quod eſt contra. ſed ſi alius, tunc ſic: vt.s. ex quib. cau. ma.l. item ait prætor.§. fin. ADDITIO. Dic quòd non debet ſatiſdare de iudicato ſoluendo: vt per Bar. in.l. contraria.

i QVod quis. Quoquo modo. vel domino dando, vel ipſi redemptori, vel venditoribus materiarum domino mādante: vt s. eo.l. ſi ventri.§.j.

D

k *Ob nauem venditam.* vt venditor nauis pretium: vel naui vendita auctoritate iudicis. nā creditores propter quos eſt vendita, habent priuilegiū perſonale in bonis emptoris. Tu dic ꝙ alius vendidit nauē, & ego credidi debitori pretiū. nam habeo perſonale priuilegiū: vt hic, & .s. eo. qui in nauem. & in auth. de æquali. dot. §. his conſequens. col. vij. Sed arg. contra.s. de tributo.l. procuratoris.§. plane. Sed refert an ſimpliciter mutuem, vt ibi: an dicā in nauem emendam, vt hic: an etiam vt ſit mihi obligata: vt Co. qui po. in pig. ha. licet. reale autem nō habeo: vt C. de pig.l. quamuis.

l *Poſt fiſcum.* ſiue ante ſiue poſt cōtrahat, fiſcus præfertur in perſonali priuilegio ei qui credidit in refectionem: vt hic. ſed mulier præfertur eidem: vt in authen. de æquali. do.§. his conſequēs. col. vij. in reali præfertur iure, qui potior eſt tempore: vt.s. qui po. in pig. ha.l. ſi pignus. & C. qui po. in pign. ha.l. ſi fundum. & facit.s. qui po. in pig.l. interdum. & l. ſeq. Accur.

EVm qui.] CASVS. Contra debitorem abſentem dolo malo fit miſſio & venditio. ſed ſi ſine dolo abfuit, fit miſſio, ſed non venditio. & ſic finem huius.l. expone vt in go. Fran.

m *Eſſe placet.* etiam vt vendere poſſit. Accur.

Non con-

a *Non contrahere*. ſcilicet taliter vt poſſit fieri venditio: tenet tamen pignus cauſa rei ſeruandæ:vt.ſ.qui.ex cau.in poſ.ea.l.j. §.j. & C.de reſtit.mili.l. ignorare. Sed & venditio [a] quandoque fiet ad inſtar furioſi:vt.ſ.tit.ij.Fulcinius.§.adeo.

b *Oportere*. ſcilicet placet eũ qui in ſolutũ talem rem accepiſſet, vel econtra ex prædicta cauſa, & hoc petita in integ.reſti.prius: vt no. ſ.titu.ij. Fulcinius. §. ſi quis poſſederit. Accur.

a] Alexã. hic in apoſt. ad Barto. poſt alios reputat iſtã glo. ſing. ad hoc quòd quẽadmodum ære alieno vrgente, & dilatione periculum afferente ipſi creditori, poteſt veniri contra pupillum & furioſum qui non latitant ad ſecundum decretum dato curatore ei⁹ bonis: ita etiam poteſt veniri contra abſentẽ rei pub. cauſa. quæ doctrina gl. nõ videtur poſſe procedere. Bolog.

contrahere: [a] & ideo diſcedere oportere [b] de poſſeſſione.

XXI. VLPIANVS *libro quadrageſimoquinto ad Sabinum.*

EVm qui circa columnas ſe occultat vt creditorẽ euitet, latitare placet. Nã & eum qui recedit, hoc eſt, qui ſubterfugit, ne ſecum aliqua actio moueatur, latitare placet: tam & qui vrbe profugit, vtique fraudandi cauſa. Nec enim intereſt, quod attinet ad latitandum, vtrum quis profugerit, an verò Romæ agens copiam ſui non facit. [c]

Ius pignori competens, priuato præfertur. vel aliter: Priuilegium competens perſonali beneficio principis, non præfertur priuato habenti hypothecam. Bar.

EVm qui circa.] CASVS. Quocunque modo quis latitet ne videatur & cõueniatur à creditore, dicitur latitare: & ſic fit miſſio & vẽditio in eius bonis: ſiue poſt colũnam ſe occultet: ſiue ſubterfugiat: ſiue propter hoc exeat de ciuitate, ſiue nõ. Fran.

c *Non facit*. vt.ſ. tit. ij. Fulcinius. §. illud ſciendum eſt. Accur.

ANtiochenſium.] CASVS. Ciuitas Antiochẽſium impetrauit priuilegiũ à principe, vt habeat tacitã hypothecam in bonis debitoris. hoc priuilegium non nocet creditoribus aliis illius debitoris, quin illi præferãtur in pignorib⁹ expreſſis. Fran.

d *Lege*. id eſt priuilegio ſuæ patriæ dato. Accur.

e *Sua*. quia forte impetrauerat vt preferretur omnibus creditorib⁹ in perſonali actione. vel impetrauit vt haberet tacitã hypothecã, quã aliàs nõ haberet: vt C.de iure reipub.l.ij.lib.xj. Vel dic de lege ſua quòd ipſamet cõſtituit tale ius municipale, quod licet: vt C.quæ ſit long.conſue.l.j.& facit.ſ.ad muni.l.Lucius.§.fi.

f *Priuilegium*. ſubaudi poſt.

g *Conſtitit*. id eſt ſi aliquis alius habeat ius pignoris in bonis illis, non amittat propter legem illam municipalem vel impetrationem, & præfertur huic ciuitati non obſtante eo priuilegio quod lege &c. & facit. j.ad muni.l.ſimile. Accur.

BOnis venditis.] CASVS. Bonis debitoris venditis per creditores, non videtur vendita ancilla quæ fuit concubina debitoris: nec filij ex ea nati. Secundo dicit: reſpublica. puta ciuitas Bononienſium, præfertur cæteris creditoribus in perſonali. Fran.

h *Concubina*. quæ erat ſua ancilla, & filij ex ea ſerui ſui. & facit.ſ. de pign.l.obligatione. Accur.

i *Reſpublica creditrix*. aliàs creditrix: & aliàs creditoria, id eſt chirographaria. ſed fiſcus nũquam eſt chirographarius: vt C.in qui. cau.pig.ta.contra.l.j.&.ij. dic ergo Bononienſium, & ſic impropriè: vt.j.de verb.ſig.eum qui vectigal. Accur.

PVpillus.] CASVS. Si non defendatur pupillus, & ſic eſt facta miſſio in eius bonis: adhuc tamen ex iſtis bonis dabũtur pupillo alimẽta vſque ad pubertatẽ. Secundo dicit, debitor multorum captus eſt ab hoſtibus: & quia nõ defenditur, bona eius ſunt poſſeſſa à creditoribus. dicitur quod non fiet venditio horum bonorum, niſi reuertatur ab hoſtibus, & nolit ſe defendere. Fran.

k *Pupillus*. de hoc notaui.ſ.e.ſi pupillus.in glo.j. Accur.

l *Eius qui*. de hoc no.ſ.ex qui.cau.in poſ.ea.l.in poſſeſſionẽ.§.j.

DE SEPARATIONIBVS.

De creditoribus in bonis mittendis dictum eſt: ſed quia quidam eorum ſolent ſeparationem bonorum impetrare, ideo de ea ſubijcit. & expone de ea. j. quod tempus impetrari poßit, & ex quibus cauſis denegetur. Accur.

Et hoc titulo poſtulãtibus creditoribus defuncti intra quinquenniũ ab adita hereditate, decreto prætoris ſeparari creditores & bona. Hereditarios ſolos venire in poſſeßionẽ bonorũ defuncti, hæredis æque ſolos in poſſeßionẽ bonorũ heredis. quod remediũ perquã vtile eſt hereditariis creditorib⁹, quibus ſufficiũt bona defuncti, quæ nõ ſufficerẽt ſi & in ea mitterẽtur proprij creditores heredis forte mediocris vel egeni. Sed & de alia ſeparatione hoc tit. agitur quæ cõceditur heredi neceſſario, ne creditores hereditarij etiã vẽdant bona eius propria, quæ poſt domini mortẽ adquiſiuit vel quæ ei dominus debuit, itẽ de alia quæ cõceditur patrono heredi libertæ, quæ Titio, exẽpli gratia, heres extitit, ne creditores Titij etiã vendãt alia libertæ bona, & de alia, quæ caſtrenſibus creditoribus vt ſeparẽtur à paganis, vt cũ non de vno genere ſeparationis hoc tit. tractetur, recte videatur pluratiuo numero ita cõceptus, de ſeparationibus. maxima tamẽ pars eius eſt de ſeparatione illa quæ hereditariis creditoribus cõceditur, ne creditores heredis vendãt etiã bona hereditaria, aut ex venditione eorum bonorum partem aliquam ferant. Separatio eſt bonorum & creditorum aliorum ab aliis ſeorſum habita ratio. Cuiacius.

XXII. PAPINIANVS *libro decimo Reſponſorum.*

ANtiochenſium Cœleſyriæ † ciuitati, quod lege [d] ſua [e] priuilegium [f] in bonis defuncti debitoris accepit, ius perſequendi pignoris durare conſtitit. [g]

† Vide in han. l. Alcia. lib. Diſpun. 1. cap. 11. de Cœleſyria: Plin. l. 5 c. 23.

XXIII. PAVLVS *libro primo Sententiarum.*

BOnis venditis excipiuntur cõcubina [h] & liberi naturales. Reſpublica creditrix [i] omnibus chirographariis creditoribus præfertur.

Pone caſum vt.ſ.eo.l.ſi pupillus.

XXIX. IDEM *libro quinto Sententiarũ.*

PVpillus [k] ſi nõ defendatur, in poſſeſſione creditoribus conſtitutis: minoribus ex his vſque ad pubertatem alimenta præſtanda ſunt. Eius qui [l] ab hoſtibus ca-

SCiendũ eſt.] CASVS. Separatio impetratur decreto prætoris. & impetrant eã creditores hereditarij, vt ſeparẽtur bona hereditaria à bonis heredis, vt ſic eis ſatisfiat in totum, vel plenius quàm ſi cõcurrerent cũ creditoribus propriis heredis. creditores autẽ heredis nõ impetrant ſeparationẽ. & redditur ratio in littera. Itẽ creditores hereditarij poſtquã impetrauerunt ſeparationẽ, præferuntur omnibus creditoribus heredis, etiam ſi heres rem hereditariã alicui obligauit, & etiam fiſco & municipibus qui erant creditores heredis. in caſu tamen creditores heredis impetrãt ſeparat. bonorum heredis à bonis hereditariis: vt ſi heres dolo malo in fraudem ſuorũ propriorũ creditorum adiuit heredi. debitis grauatã. Item in caſu ipſe heres impetrat ſeparat. vt ſi heres inſtitutus & grauatus de reſtituendo coactus adiuit: tandẽ non apparet cui reſtituat: vt quia fideicõmiſſarius deceſſit antequã ſibi hereditas reſtituatur: nunc creditores hereditarij cõueniunt heredem: poterit heres ſeparat. bonorũ propriorũ à bonis hereditariis impetrare, vt ſic tantũ de bonis hereditariis ſatisfaciat creditoribus heredit. & non de ſuo. Itẽ hoc caſu ſi heres nõ impetret, poterũt creditores eius hoc impetrare. [ITEM VIDEAMVS.] Pater filiũ ſuũ impuberẽ ſibi inſtituit heredẽ, & ei ſubſtituit. tandẽ impubes adiuit & deceſſit, & ſubſtitutus ſucceſſit. nunc creditores ſubſtituti bona eius petunt vẽdi. quæritur an creditores patris poſſint impetrare ſeparationẽ, vt bona patris ſeparentur à bonis ſubſtituti? Et dicitur quod ſic. hoc idẽ permiſſum eſt creditoribus impuberis qui cũ impubere cõtraxerãt. Poſtea dicit: primus inſtituit ſecundũ: ſecũdus tertiũ: creditores tertij volũt vendere omnia bona tertij. dicitur quod creditores primi poſſunt impetrare ſepara. bonorũ primi à bonis ſecũdi, & tertij. Itẽ creditores ſecũdi & tertij. Itẽ creditores ſecundi poſſunt impetrare ſeparationẽ bonorũ tertij, nõ primi. [SI FILIIFAMILIAS.] Filiusfa. antequã militaret, cœpit habere creditores: & peculiũ paganicũ quod habebat, nõ erat ſoluẽdo poſtquã cœpit militare: & ſic habuit pecul. caſtrẽſe. cœpit habere & alios creditores, & hoc pecu. caſtrẽſe. bene eſt ſoluẽdo. De iſtis vltimis creditoribus quæritur an fiat ſeparatio inter creditores ſecundos & primos? Et dicitur quod ſic ad poſtulationẽ contrahentiũ cũ eo iã militãte. Itẽ in alio caſu, quãdo creditor cõtraxerat cũ non militante: tamen pecunia peruenit in rẽ patris. nã alij creditores reijciẽt iſtũ à bonis caſtrẽſibus. [ILLVD.] Ponũtur quidam caſus in quibus creditor hereditarius nõ poteſt impetrare ſeparat. Primus ſi nouauit obli. ab herede. Secũdus, ſi accepit vſuras huius debiti ab herede. Tertius, ſi recepit ſatiſdationẽ de hoc debito ab herede, licet minus idoneam. Quartus, ſi bona hereditaria & heredis ſint cõmixta, vt vinũ hereditariũ cũ vino heredis. Idẽ in frumẽto & ſimilib⁹, ſicut in prędiis quæ nõ dicũtur miſceri. idẽ in ſimilib⁹, Quintus, ſi eſt lapſum quinquenniũ ab adita hereditate, intra quod nõ fuit impetrata ſeparatio. & de prædictis cognoſcet prætor vel præſes: & nullus alter. Eſt & ſext⁹, vt ſi creditor hereditarius accepit pignus ab herede pro hoc debito. [QVÆSITVM EST.] Si aliqui ex creditoribus hereditariis elegerũt fidẽ heredis, vt nouãdo cũ herede, vel pign⁹ ab eo accipiendo, vel ſimili modo: aliqui nõ: factũ illorũ nõ nocet iſtis quin iſti poſſint impetrare ſepara. bonorũ teſtatoris à bonis heredis. & hæc impetratio nõ proderit illis qui ſecuti ſunt fidẽ heredis. Secũdo dicit, poſtquã creditores hereditarij impetrauerunt ſepara. & eis erit ſatisfactũ: ſi quid de bonis teſtatoris ſupererit, proderit creditoribus heredis. non ſic ecõtra. ſ. quod bona heredis proſint amodo creditoribus hereditariis ex quo impetrauerũt ſepara. & redditur ratio in littera, niſi veniã impetrarẽt. & hoc tũc demum cũ creditoribus heredis erit ſatisfactũ. [ITEM SCIENDVM.] Domin⁹ inſtituit ſeruũ ſuum heredẽ & liberũ. tandẽ mortuo dño aliqua acquiſiuit ſeru⁹ ante-

quã attingeret bona domini.nũc cõuenitur à creditoribus domini cuius eſt heres . vult hæc bona p oſt quæſita ſeparare à bonis domini.Itẽ quod dominus ſibi debebat:vt ſic à creditoribus domini non poſſideantur.dicitur quòd auditur.Franciſcus.

a *Decreto prætoris*.No.viij.caſibus impetrari ſeparationẽ. Primo, quãdo creditores defũcti: vt ſtatim hic ſubiicit,&C.e.l.ij.&de here. ac.ſi adulta.Itẽ ſecũdo, creditores heredis,in caſibus. ſ. ſpecialib⁹ duobus. Primo,quãdo doloſe heres fecit : vt.j̃. §. quæſitũ. Ali⁹ eſt etiã.j̃. §.ſed ſi quis ſuſpectã.in fi. §. Tertio , ipſe heres impetrat de ſuis bonis ab hereditariis: vt &.j̃. ea.l. §. ſed ſi quis ſuſpectam.Quarto,heres neceſſarius bona poſtea quæſita , ſi adhuc bona patroni nõ attigit:vt.j̃. ea.l.§.fin.Quinto etiã ſi attigit,&eſt minor:vt p reſtitutionẽ:&.s̃.de mino.ait prętor.§.nõ ſolũ. Sexto, ĩ patrono qui libertã ab alio inſtitutã reuocat in ſeruitutẽ: vt j̃.e.l.quotiẽs.§. ſi liberta.&.s̃.de in integr. re. nõ ſolũ.§.fin. Septimo, creditores caſtrẽſes : vt j̃.e.§. ſi filijfa. Octauo, ſubſtitutus pupillariter bona pupilli à bonis patris pupilli , ſi pupillus non adiit, vel per reſtitutionem abſtinuit : vt s̃.titu.j.l.pater.

b *Ex his cauſis*.ſupple & ſimilib⁹,vt modo not.

c *Patitur*.ſ.Titius,cũ latitet,& nõ defendatur: vt s̃.tit.iij.l.Fulcinius.§. ij.

d *Credit.Titij*. repete dicunt,ſi non eſt in litera.

e *Duorum* . hominũ. ſ. Seij & Titij . vel dic duorũ bonorum.Azo.

f *Vel ita ſemel*. id eſt in ſolidũ.& perficitur oratio, & incipit alia: etſi non in aſſem.Accur.

g *Conſecuturi*.creditores Seij.

h *Non eſt ſoluendo*. in aliquo.

i *Plures ſunt*. creditores, licet Titius eſt in aliquo ſoluendo . & ita ſupponit duas rationes quare minus conſequebãtur,ſecũdũ Azo . Sed quidã dixerũt hoc idẽ inutiliter repeti: & ſic falſam literã.& dic creditores,ſcilicet Titij,vel dic,omnes permixti,Seij,& Titij.

k *Nam licet*.id eſt licitum eſt.

l *Creditorem*.nõ fraudulenter:aliàs ſecus:vt.j̃.§.quæſitum. &. j̃. quæ in frau.credi.l.ij Et eſt arg.contra.s̃.de ali.iu.l.j.

m *Non faciet*.licet defunctus facere potuerit , & ſic non licet heredi quod defuncto licuit.Arg.contra.j̃.de reg.iur.l.heredem. & in authen.de iureiuran.à mo . §. cum vtique. vbi dicit eſſe vnam perſonam vtriuſque.

n *Nec poterunt*.niſi in caſu:vt.j̃.§.quæſitum.qui eſt cõtra.Acc.

o *Proponatur*.eius hereditatis cuius nomine poſtulatur ſeparatio,vt ſubiicit.

ptus eſt,bona venire non poſſunt quamdiu reuertatur.

DE SEPARATIOnibus.

TITVLVS VII.

Gloſſa prima ſummat totam hanc legem, vt dicit Barto . ideo vide eam.

I. VLPIANVS *libro ſexageſimoquarto ad Edictum.*

SCiendum eſt, ſeparationem ſolere impetrari decreto prætoris.[a] B Solet autem ſeparatio permitti creditoribus ex his cauſis:[b] vtputa debitorem quis Seium habuit: hic deceſſit: heres ei extitit Titius: hic non eſt ſoluendo: patitur[c] bonorum venditionem: creditores Seij dicunt bona Seij ſufficere ſibi: creditores Titij[d] contentos eſſe debere bonis Titij : & ſic quaſi duorum[e] fieri bonorum venditionem. fieri enim poteſt, vt Seius quidem ſoluendo fuerit : potuerítque ſatis C creditoribus ſuis vel ita ſemel,[f] etſi non in aſſem, in aliquid tamen ſatisfacere: admiſſis autem commixtíſque creditoribus Titij,minus ſint conſecuturi,[g] quia ille non eſt ſoluendo:[h] aut minus conſequantur,quia plures ſunt.[i] hic eſt igitur æquiſſimum, creditores Seij deſiderantes ſeparationem audiri, impetraréque à prætore vt ſeparatim quantum* cuiuſque creditoribus præſtetur.

* quantumcunque.

Ex contrario autem creditores Titij non impetrabunt ſeparationem . nam licet[k] alicui adiiciendo ſibi creditorem,[l] creditoris ſui facere deteriorem con- D ditionem . at qui igitur adiit hereditatem debitoris mei , non faciet[m] meam deteriorem conditionem adeundo: quia † licet mihi ſeparationem impetrare. ſuos vero creditores onerauit , dum adiit hereditatem quæ ſoluendo non eſt : nec poterunt[n] creditores eius ſeparationem impetrare.

† qua. Græciſmus. Ant. Aug. li 2. c 2.

Sciendum eſt autem, etiam ſi obligata res eſſe proponatur[o] ab herede iure pignoris vel hypothecæ : attamen ſi hereditaria fuit, iure ſeparationis hypothecario creditore potiorem eſſe eum qui ſeparationem impetrauit.[p] & ita Seuerus & Antoninus reſcripſerunt. Sed etiam aduerſus fiſcum[q] & municipes impetratur ſeparatio. Quæſitum[r] eſt, an interdum etiam heredis creditores poſſunt ſeparationem impetrare, ſi fortè ille in fraudem ipſorum adierit hereditatem. Sed nullum remediũ eſt proditum. ſibi enim imputent,[s] qui cum tali contraxerunt: niſi ſi extra ordinem putamus prætorem aduerſus calliditatem eius ſubuenire, qui talem fraudem commentus eſt. quod non facilè[t] admiſſum eſt. Sed ſi quis ſuſpectam hereditatem dicens, compulſus fuerit adire, & reſtituere hereditatem : deinde non ſit cui reſtituat, ex quibus caſibus ſolet[u] hoc euenire: & ipſi quidem deſideranti ſuccurri ſibi aduerſus creditores hereditarios, ſubueniemus. hoc & diuus Pius reſcripſit, vt perinde teſtatoris bona venirent, atque ſi adita hereditas non fuiſſet. Creditoribus quoque huiuſmodi heredis deſiderantibus hoc idem præſtandum puto: licèt ipſe non deſiderauit : vt quaſi ſeparatio[x] quædam præſtetur. Item videamus, ſi quis heres parenti extiterit, cum eſſet impubes : deinde intra pubertatem deceſſerit, & ſubſtituti bona veneant[y] qui impuberis hereditatem adiit: an patris creditores poſſint ſeparationem impetrare. Et puto poſſe. Hoc amplius puto etiam

p *Impetrauit*.etiam ſi chirographarius eſt.& ſic contra. Co. qui A po.in pig.ha.l.eos.Solu. hoc admittitur hic beneficio ſeparationis:quam ſcilicet ſeparationem impetrabat.Item cõtra.j̃.l. proxi.Sed ibi in alienatione:hic in hypotheca.Accur.

q *Aduerſus fiſcum*.cui eſſent dictę res obligatæ.vel dic,fiſcus & municipes ſunt creditores heredis.& facit.s̃. de pet.her.l. itẽ veniũt. §.ait prætor.

r *Quæſitum eſt* . extra ordinẽ. Sed nonne etiã ex hoc edicto per officium iudicis , & ſic extra ordinem ſubuenitur alicui ? Reſpon. ſic: ſed quod hic dicit, dic, id eſt nõ ex ordine huius edicti: neq; per hoc edictum . Item hoc eodẽ caſu ſubuenitur per inferius edictum , quæ in fraudẽ creditorum : vt.j̃.quæ in frau.cred.l. iij.&.l.hac in factũ.Sed ibi ſecundum Azo.exigitur fraus non ſolum heredis , ſed etiam creditorum hereditariorũ: vt.j̃.titu.ij.l.quiautem. §.hoc edictum. &. §. ſimilique modo. &. §. in hos.Accur.

s *Sibi enim imputẽt*.No. nam qui cum alio &c. vt.j̃.de re.iur. l . qui cũ alio.& fa.s̃.de arbi.diẽ. §. ſtari . & de peculio.l. ſi poſtea.& de cap.de.l. ij.§.hi. & de iudic. l. interdum.§.fi. & ſi mẽſor fal.mo.dix.l.j.§. j. & de mino. l. cum mandato. in fi. & de dã.infect.qui bona.§. de illo. & C.de iur.deli.l.fin.§.ſin autẽ. &.s̃.ſi quis cau.l.ij. §. ſi quis.& de rei vin . & ex diuerſo . § . petitor . & commo.l. fi. & ad.l. Aquil.item Mela.in prin. & de exerci.l.j.§. cuius autem.& de iureiur.l. ſi ſeruus iurauerit. & de peri.& com.l.ſi vina. ij. ibi,de ſe queri.&.s̃.qui. mo.pign.vel hypo. ſol. itẽ.§. ſi quis paratus. & de inſtit.ſed & ſi pupillus.§.cæterum.& inſtit. qui.mo.re contra.ob.§. pe.& C.de epiſc.audi.l. ſi legibus.& ad Velleia. l.ſi mulier.Accur.

t *Quod non facilè*. id eſt aliter quàm dolo interueniente.

u *Ex quibus caſibus ſolet*.ſunt enim caſus quibus nõ eſt cui reſtituatur:veluti ſi decedat fideicõmiſſarius ſine herede: vt. s̃. ad Treb. l.poſtulante.circa prin.&.l.apud Iulianũ.§. vtrum . vel ſi non eſt præſens,vel infans:vt.s̃.ad Trebel.l.antepe.in prin.

x *Separatio*.proprie enim ſeparatio dici non poteſt,quia nulla eſt mixtio.aditio enim habetur pro nulla. & facit C . de non nume. pe.l.ſicui.& ſupra de bonorum poſſeſ. contra tabu . ſi poſt mortem §.fin &.j̃.de appell.à ſententia.&.j̃.iudi.ſol.l.iam tamẽ.§.in hac.&.s̃.de lib.cau.l.j.

y *Subſtituti bona veneant*.à parentis creditoribus . idem & ſi à creditoribus impuberis quibus ſubſtitutus tenetur:vt.s̃.titu.j.l.pater.Accur.

Creditores

a *Creditores eius*. ſcilicet impuberis. & ſic intranſitiue legitur

b *Videamus*. ſubaudi, & puto non fieri. R. & hoc probat, ſimul ergo &c. vel nil ſubaudi, & lege interrogatiue. & quod ſequitur, quod puto probandum: ad vtranque quæſtionem refertur.

c *Separari*. ipſis caſtrẽſibus creditoribus hoc poſtulantibus.

d *Cum caſtrenſibus creditoribus*. hoc poſtulantibus. habentur enim caſtrenſes vt hereditarij: cum & hoc peculiũ hereditas eſt: [a] vt. ſ. de teſta. mili. l. ſi certarũ. §. Iulianus.

a]Et hinc eſt quòd tale peculiũ ex eiſdem cauſis confiſcatur, ex quib' hereditas extraneo auferẽ, vt not. in. l. ſenatus. §. ſi filius. ſ. ad Sila.

e *Si quid*. filio creditum. R. & facit ad. §. ſupra locati. cum in plures. §. veſtimenta. & de peculio. l. hinc quæritur. §. j. ibi: cum enim &c.

f *Qui non nouandi*. No. quid ſit nouandi: idem videtur vt. ỹ. proxi. §. &. §. ſi quis pignus. de nouatione autem ideo dixit, quia olim ex coniectura huius nouæ perſonæ præſumebatur: vt inſti. quib. mo. tol. obli. §. præterea.

g *Elegerunt*. & facit. ſ. de lege commiſſo. l. de lege. §. poſt diem. & C. de pact. conuen. l. fina. &. ſ. naut. caup. ſtabu. l. idem. [b] §. ſi. &. ſ. de re iudi. ſi ſe. §. ſi ex conuentione. & C. eod. titu. l. eſt iuriſdictionis. Accurſius.

b]Et ita.

h *Vſuras*. facit ſupra depoſiti. l. ſi hominem. §. quotiens. & Co. de iure domi. impetran. l. ij. & infra quæ in frau. cre. l. ait prætor. ij. §. ſi fraudator. verſicu. ſi quid. Et eſt præſumendum ſi futuri tẽporis ab eo vſuras accepit, vel etiam præteriti, ex quo fuit heres. Quid autem ſi prioris? nam videtur approbaſſe fidem ipſius ſi partẽ ſortis accipiat: & ideo non poteſt impetrare ſeparationem. Argu. ſ. ad Macedo. ſed Iulianus. in fin. & l. ſeq. & idem ſi accipiat vſuras: vt C. de non nume. pecu. l. cũ fidem. Item facit. ỹ. de va. mu. l. pe. §. fin. Accur.

i *Cur minus idoneos*. facit ſupra manda. l. inter cauſas. §. abeſſe. & qui ſatiſda. cogan. l. ſi ab arbitro. & infra de fideiuſſo. l. ij.

k *Mixta ſunt*. vt frumẽtum, vinum, & ſimilia. quod de facto accipe. de iure enim poſtquam heres hereditatem adiit: & ſua propria & cuius eſt heres bona communia ſunt, & vnum patrimonium quantum ad ius. Accur.

l *Contributa*. id eſt mixta. Accur.

A

impuberis creditores poſſe ſeparationem aduerſus creditores heredis eius [a] impetrare. Secundum hæc videamus: ſi Primus Secundum heredem ſcripſerit: Secundus Tertium: & Tertij bona veneant: qui creditores poſſint ſeparationem impetrare. Et putem, ſi quidem Primi creditores petant, vtique audiendos & aduerſus Secundi, & aduerſus Tertij creditores. Si verò Secundi creditores petant, aduerſus Tertij vtique eos impetrare poſſe: aduerſus Primi autem non poſſe. B In ſumma, Primi quidem creditores aduerſus omnes impetrare poſſunt ſeparationem: Secundi creditores aduerſus Primi non poſſunt: aduerſus Tertij poſſunt.

Si filiifamilias bona veneant, qui caſtrenſe peculium habet: an ſeparatio fiat inter caſtrenſes creditores cæteróſque videamus. [b] Simul ergo admittentur: dummodo ſi qui cum eo contraxerunt antequam militaret, fortaſſe debeant ſeparari. [c] quod puto probandum. Ergo qui ante contraxerunt, ſi bona caſtrenſia diſtrahantur, non poſſunt venire cum caſtrenſibus creditoribus. [d] C Item ſi quid [e] in rem patris verſum eſt, fortè poterit & creditori contradici, ne caſtrenſe peculium inquietet: cum poſsit potius cum patre experiri. Illud ſciendum eſt, eos demum creditores poſſe impetrare ſeparationem, qui non nouandi [f] animo ab herede ſtipulati ſunt. Cæterùm ſi eum hoc animo ſecuti ſunt, amiſerunt ſeparationis commodum: quippe conſecuti ſunt nomen heredis: nec poſſunt iam ſe ab eo ſeparare, qui quodammodo eum elegerunt. [g] Sed & ſi vſuras [h] ab eo ea mente, quaſi eum eligendo, exegerunt: D idem erit probandum. Item quæritur, ſi ſatis acceperunt ab eo: an impetrent ſeparationem. Et non puto. hi enim ſecuti ſunt eum. Fortè quem mouebit, Quid ergo ſi ſatis non idoneum acceperunt? & ſibi imputent cur minus idoneos [i] fideiuſſores acceperunt. Præterea ſciendum eſt, poſtea quàm bona hereditaria bonis heredis mixta ſunt, [k] non poſſe impetrari ſeparationem. Confuſis enim bonis & vnitis, ſeparatio impetrari non poterit. Quid ergo ſi prædia extent, vel mancipia, vel pecora, vel aliud quod ſeparari poteſt? Hic vtique poterit impetrari ſeparatio. Nec ferendus eſt qui cauſatur bona contributa, [l] cũ prædia contribui non poſſint, niſi ita coniunctæ poſſeſſiones & permixtæ propriis, vt impoſſibilem ſeparationẽ effecerint. [m] quod quidem perrarò contingere poteſt. Quod dicitur, [n] poſt multum [o] temporis ſeparationem impetrari non poſſe: ita erit accipiendum, vt vltra quinquennium poſt aditionem numerandum ſeparatio non poſtuletur. De his [p] autem omnibus an admittenda ſeparatio ſit, néc ne, prætoris erit vel præſidis notio, nullius alterius: [q] hoc eſt, [r] eius qui ſeparationem indulturus eſt. Si quis pignus ab herede acceperit: non eſt ei concedenda ſeparatio, quaſi eum ſecutus ſit. Neque enim ferendus eſt qui qualiter qualiter, [ſ] eligentis tamen mente, heredis perſonam ſecutus eſt. Quæſitum eſt, ſi fortè ſint plures creditores, quidam ſecuti heredem, quidam non ſecuti: & hi qui heredem ſecuti non ſunt, impetrauerint ſeparationem: an eos ſecum admittant qui ſecuti ſunt. Et putem nihil eis prodeſſe. [t] hos [u] enim cum creditoribus heredis numerandos.

Item ſciendum eſt, vulgo placere, creditores quidem heredis, ſi quid ſuperfuerit ex bonis teſtatoris, poſſe habere in ſuum debitum: creditores verò teſtatoris ex bonis heredis nihil. [x] cuius rei ratio illa eſt, quòd qui impetrauit ſeparationem, ſibi debet imputare ſuam facilitatem, [y] ſi cum eſſent bona idonea heredis, illi maluerint bona potius defuncti ſibi ſeparari. heredis autem creditoribus hoc imputari non poſsit. At ſi creditores defuncti deſiderent vt etiam in bonis heredis ſubſtituantur: non ſunt audiendi. [z] Separatio enim quam ipſi petierunt, eos ab iſtis bonis ſeparauit. Si tamen temere ſeparationem petierunt creditores defuncti, impetrare veniam [a] poſſunt: iuſtiſsima [b] ſcilicet ignorantiæ cauſa allegata. Item [*] ſciendum eſt, neceſſarium heredem ſeruum cum libertate [c] inſtitutum impetrare poſſe ſeparationem: ſcilicet vt ſi non attigerit [d] bona patroni, in ea cauſa ſit, vt ei quidquid

m *Effecerint*. veluti cũ alluuio depellit partem vel cruſtam vnius prædij in aliud prædium, & facit eam vnitam: vt. ſ. de adquir. re. do. adeo. §. præterea.

n *Quod dicitur*. in edicto de ſeparationibus: quod non habemus.

o *Poſt multum*. facit inſtitu. de litera. ob. §. multum.

p *De his*. de quibus ſupra diximus ceſſare ſeparationem. Azo.

q *Nullius alterius*. ergo. demandari non poteſt: vt. ſ. de offic. eius. l. j. & facit. ſ. de tranſac. l. cũ hi. §. ſed nec prætor. & infra de reg. iur. l. vbicunque.

r *Hoc eſt*. refertur ad prætorem. Accur.

ſ *Qualiterqualiter*. aliàs qualitercunque. & facit infra quæ in fraud. credito. l. ait prætor. §. ſi quid. & ſupra depoſiti. l. ſi hominem. §. quotiens.

t *Nihil eis prodeſſe*. quod ergo non habet per ſe, nec per alium. Sed arg. contra ſupra quæ res pigno. obliga. poſ. Ariſto. & ſupra de adquir. heredi. cum hereditate. in glo. iiij. & de bo. aucto. iudi. poſ. cum vnus. Accurſius.

u *Hos*. ſcilicet qui ſecuti ſunt fidem heredis.

x *Nihil*. Niſi creditores heredis dimiſſi ſunt: vt in contrario. ỹ. eo. debitor. in fi. Azo.

y *Facilitatem*. ſic inſtitu. quib. mo. re cõtra. ob. §. præterea.

z *Non ſunt audiendi*. merito audiri non debet. ſeparatio enim &c. & facit quòd quis debeat eſſe contentus eo quod eligit. ſ. de tribu. l. quod in herede. §. eligere. &. ſ. de iureiur. l. qui iuraſſe. in prin.

Electione ſua quis cõtentus eſſe debet.

a *Veniam*. ſ. vt in eo quod ſupereſt creditoribus dimiſsis, admittatur: vt. ỹ. eo. l. debitor. R. ſed. ỹ. eod. ſi creditores. eſt contra. Solu. vt ibi.

b *Iuſtiſsima*. vt quia bona hereditaria ſubita clade perierunt.

* Ita.

c *Cum libertate*. hodie etiam ſine libertate: vt inſtitu. qui manu. non poſ. §. j.

d *Non attigerit*. i. adiit animo: ſed non adminiſtrauit

a *Separetur*.communi iure,vt inſtitu.de here.qua.& diffe.§.j.ſed iure reſtitutionis minor etiam poſtquam tetigit:vt.ſ. de minori. l.ait prætor.§.non ſolum.

b *Debetur*.ſupple ſimiliter ſeparetur.

c *AB herede. Geſta ſunt*. vendendo, vt hic: vel alicui creditori ſoluendo: vt.ſ. de bo.aucto.iud.poſ.l. ſi non expedierit. §.j. obligando autem non præiudicat ſeparationi: vt.ſ.eo.l.j.§.ſciendum. quæ eſt contra. Vel ibi mala fide, hic bona. & facit.ſ.de mino.l.in integrum.

DEbitor.] CASVS. Titi⁹ debebat mihi.c. & pro eis fideiuſſerat Seius.debebat autem Titius & aliis multis. nunc Titius ſucceſſit Seio. & cum creditores vellent vendere omnia bona Titij, & ſic per conſequens hereditatem Seianam,volo impetrare ſeparatio. heredit.Seianæ à bonis Titij: cũ bona Seij ſint ſoluẽdo,& nõ bona Titij. dicitur tamen quòd poſſum. & ſi bona Seij mihi nõ ſufficiãt,admittar ad bona Titij cum creditoribus eius: ſicut & ſi Titius non ſucceſſiſſet Seio: cũ & creditores heredita. ſi non ſufficiat hereditas, poſſunt venire ad bona heredis, dum tamen prius ſit ſolutũ creditoribus heredis: & ecõtra multo magis.Fran.

† Not. quod dictũ eſt in ſummario, & concor. l. generaliter. j. de fideiuſ. quã.l.cum.l. noſtra limitabis pulchrè nõ procedere,quãdo cederet ad incõmodũ creditoris,ſecũdum Bart. hic & Alexan. poſt eum,qui dicit hãc limitationẽ pulchram.

d *Debitor fideiuſſori*. ſcilicet ſuo.Accur.

e *Eius*. ſcilicet debi'toris: & per cõſequens fideiuſſoris. & dic venierunt.i. de vendendo tractauerunt.aliàs contra:vt.ſ.l.proxi.

f *Extincta ſit*. quotiens enim concurrit principalis & acceſſoria obligatio in eandem perſonam, extinguitur acceſſoria: vt.j.de duob⁹ reis.l.ſi duo. & de fideiuſſor.l. generaliter. & l.heres. &. Co. de fideiuſſori.l. fideiuſſoris. & hoc ea ratione, quia ꝑ ſeipſo fideiubere nõ poteſt. & adde quod not. C.de pactis.l. debitori. in glo.confuſa.Item facit.C.ſi antiqui. credi.l. j.&.ſ.de euic.l. non tamen ei.Accur.

poſtea adquiſierit, ſeparetur:[a] ſed & ſi quid ei à teſtatore debetur.[b]

II. PAPINIANVS *libro vicenſimoquinto Quæſtionum*.

AB herede vendita hereditate ſeparatio fruſtra deſiderabitur: vtique ſi nulla fraudis incurrat ſuſpicio. Nam quæ bona fide medio tempore per heredem geſta ſunt,[c] rata conſeruari ſolẽt.

Cum fideiuſſor principali ſuccedit, extinguitur obligatio fideiuſſoria, ſi ad incommodum creditoris non cedit:aliàs ſecus.Item poſt admiſſos creditores heredis, creditores defuncti ad eius heredis bona poſſunt habere regreſſum.Bar.

III. IDEM *libro vicenſimoſeptimo Quæſtionum*.

DEbitor † fideiuſſori[d] heres extitit, eiúſque[e] bona venierunt. Quamuis obligatio fideiuſſionis extincta[f] ſit, nihilo minus ſeparatio impetrabitur petente eo cui fideiuſſor fuerat obligatus: ſiue ſolus ſit hereditarius creditor, ſiue plures. Neque enim ratio iuris, quæ cauſam fideiuſsionis propter principalem obligationem, quæ maior fuit, excluſit, damno debet adficere creditorem qui ſibi diligenter proſpexerat.[g] Quid ergo ſi bonis fideiuſſoris ſeparatis ſolidum ex hereditate ſtipulator conſequi non poſsit? vtrum portio cum cæteris heredis creditoribus ei quærenda[h] erit? an contentus eſſe debebit bonis quæ ſeparari maluit? Sed cum ſtipulator iſte, non adita[i] fideiuſſoris à reo hereditate, bonis fideiuſſoris venditis,[k] in reſiduum permiſceri debitoris creditoribus potuerit: ratio non patitur eum in propoſito ſummoueri.[l] Sed in quolibet alio creditore qui ſeparationem impetrauit, probari commodius[m] eſt, vt ſi ſolidum ex hereditate ſeruari non poſsit, ita demum aliquid ex bonis heredis ferat, ſi proprij creditores heredis fuerint dimiſsi. quod ſine dubio admittendum eſt circa creditores heredis, dimiſſis hereditariis.[n]

g *Proſpexerat*.accipiendo fideiuſſorem.& facit.ſ.qui pot.in pig. ha.l.creditor j.reſpon.

h *Ei quærenda*.aliàs adquirenda:& aliàs exquirenda.Accur.

i *Non adita*. quod creditor conſequitur poſtulando ſeparationem.ſ.vt aditio pro nulla habeatur in ſui præiudicium.

k *Venditis*.vel etiam non venditis. imò hodie prius debitor: vt in authen.de fideiuſ.§.j.col.j.

l *In propoſito ſummoueri*. etſi iuſta fuit cauſa ignorantiæ: ne ſit contra.ſ.l.j.§.pe.in prin.ſecundum Bar.& H. tu dic ſecũdum Io. ſpetiale hic:quia & heredis creditor erat,vt ſubiicit.

m *Commodius*.de æquitate.

m *Commodius*.contra.j.eo.ſi creditores.Solu.vt ibi.

n *Hereditariis*.vt ſuperfluum accipiant:vt.ſ.l.j.§.pe.in prin.

CReditoribus.] CASVS. Creditores hereditarij etiam hi quibus debetur in diem,vel ſub conditione, poſſunt impetrare ſeparationem. legatarij autẽ poſſunt poſtulare ſeparationem. cum habeant bona hereditaria obligata quæ ſuperſũt poſtquã ſatisfactũ erit creditoribus hereditariis.Fran.Accur.

Creditores conditionales, & in diem, & etiam legatarij, poſſunt impetrare ſeparationem.Bar.

IIII. IDEM *libro duodecimo Reſponſorum*.

CReditoribus, quibus * ex die vel ſub conditione debetur,† & propter hoc nondum pecuniam petere poſſunt, æquè ſeparatio dabitur: quoniam & ipſis cautione[o] communi conſuletur: legatarios autem in ea tantũ parte quæ de bonis ſeruari potuit,[p] habere pignoris[q] cauſam conuenit.

* Flo.qui.

† debentur.

o *Cautione*. per ſeparationem, vel miſſionem in poſſeſſionẽ. M.vt.ſ. qui.ex cau.in poſſeſ.ea. l. in poſſeſſionem. Vel dic quòd cauetur eis de ſoluendo: vt.ſ.de iudi.l.omnibus.

p *Potuit*. deducto ære alieno: vt.ſ.ad Treb.l. j.§.pe.&.j.e.l. quotiẽs. in prin.&facit.j.de act. &obligatio.l.hereditariarum.

q *Pignoris*. vt Co.communia de le.l.j.

Qui ſeparationem impetrauerunt,non poſſunt cum creditoribus heredis cõcurrere, ſed ad bona poſtea ex hereditate quæſita, aliunde nullo modo.Bar.

V. PAVLVS *libro tertiodecimo Quæſtionum*.

SI creditores[r] hereditarij ſeparationem bonorum impetrauerunt, & inueniatur non idonea hereditas, heres autem idoneus: non poterunt reuerti ad heredem: ſed eo quod ſemel poſtulauerunt, ſtare debent. Sed ſi poſt impetratam ſeparationem aliquid heres adquiſierit, ſi quidem ex hereditate, admitti debebunt ad id quod adquiſitum eſt illis qui ſeparationem impetrauerunt. Sed ſi illis ſatisfactum fuerit: quod ſupereſt, tribuetur propriis heredis creditoribus. At ſi ex alia cauſa heres adquiſierit: non admittentur hereditarij creditores. Quòd ſi proprij ad ſolidum peruenerunt: id quod ſupererit, tribuendum hereditariis quidam putant: mihi autem id non videtur.[ſ] cum enim ſeparationem petierunt, receſſerunt à perſona heredis, & bona ſecuti ſunt, & quaſi defuncti bona vendiderunt, quæ[t]

SI creditores.] CASVS. Impetrata ſeparatione à creditoribus hereditariis, ſi non inuenitur ſoluendo hereditas,non poſſunt habere regreſſum contra heredem. ſed ſi ſeparatione facta, heres aliqua adquirat: aut de hereditate, & ad hæc veniunt creditores hereditarij: aut aliunde,& tunc non veniũt etiam poſtquam eſſet ſatisfactum creditoribus propriis. Idẽ ſi ĩ ſeparatione ſint læſi creditores hereditarij: vt minus percipiendo de bonis quàm deberent.ad hęc autem bona poſt quæſita admittũtur creditores heredis. & redditur ratio in litera.Fran.

r *ſi creditores*. proprij creditores heredis. Accurſius.

ſ *Non videtur*. huic reſpon.&.j.proxi.eſt cõtra.ſ.l. debitor. §. quid ergo.So.hic corrigit,vt hic innuit: quidam putãt &c. Alij vt Ir. quòd ibi erat vendita hereditas: hic non. Tertij, quòd ibi interuenit ignorãtiæ cauſa, hic nõ: vt.ſ.l.j.§.pe.ĩ fi. Tu dic quòd hic dicit de adquiſitis per heredem:& j.proxi.reſpon.non erat plene ſatisfactum propriis: vel non eſt idem quod in hoc reſpon.per omnia,licet dicat,idémque &c.ſed intelligitur ſecundũ determinationem illius.l.debitor.& eiſdem modis ſolue aliud contra.ſ. e.l.j.§.pen.in fi.vbi dicit admitti hereditarios ad bona heredis cauſa cognita etiã poſt ſeparationem. vel,vt puto,non ob.ille.§.pen. quia & ſi non poſſet ſatisfieri pro his:impetrabunt hereditarij veniam ex iuſtiſſima cauſa, argu.ſ. de in lit. iur.l.videamus.§.pe.&.ſ.de interroga.act. de ætate.§.ex cauſa.& quibus ex cau.ma.l.j.in fi.

t *Quæ*.ſcilicet bona.

a *Recipere*. per defunctum qui nō eſt. vel dic per heredem extrinſecus adquirentem.ſecus ſi de hereditate:vt ſupra ea.l. Accur.

b *Adquirere*.facit.C.arb.tut.l.ſi defunctus.Accurſius.

Votiens.] CASVS. Non ſolū creditores hered.impetrare poſſunt ſeparatiō.ſed etiā legatarij,vt tamen ſoluatur creditoribus prius quàm legatariis. Itē patronus qui ſucceſſit liberto adeūti hereditā.alicuius exiſtētis nō ſoluendo: poteſt impetrare ſeparationē bonorum liberti à bonis hered.Franc.

c *Vel ſolidum*. ſi bona ſufficiunt:aliàs inquantū poſſunt: vt hic,&.s. eo.l. creditoribus.&.s. ad Trebellia.l.j.§. pen. Vel dic ſolidum,quādo debetur vt æs alienum: vt.C.eo.l.j.Sed arg.cōtra. C. de iure delibe. l. fin.§. licentia, vbi dicit creditores præferri. ſed & hic præferuntur eorū bona, ſed non heredit. creditores:cum hereditas habeatur pro non adita, ex quo ſeparatio eſt poſtulata: vt.s.eo.l. debitor.§.j.Accur.

d *Inſtituta*. à quodam alio,non patrono.

e *Patrono*. vt poſſit impetrare ſeparationem, qui poſtea libertæ ſuæ ſucceſſit. vel dic quòd reuocauit eam in ſeruitutem. & eſt argumentum pro vtraque ſupra de in integ. reſti. l. non ſolum. in princip. &.§. proinde.

† oneretur. * retinendo.

f *Cōtraxerit*.id eſt quaſi contraxerit adeūdo: vt inſtit.de oblig. ex quaſi contractu.§.heres.Accurſius.

augmēta non poſſunt recipere. a Idémque exiſtimo dicendum etiā ſi circa ſeparationem bonorum decepti minus conſecuti ſunt, quàm proprij heredis creditores. Proprij autem heredis creditores habent propria eius bona, & perſonam: quæ poteſt, donec viuit, adquirere. b

Nō ſolum creditores, ſed etiam legatarij poſſunt petere bonorum ſeparationem.

VI. IVLIANVS *libro quadrageſimoſexto Digeſtorum.*

Votiens heredis bona ſoluendo non ſunt: non ſolùm creditores teſtatoris, ſed etiam eos quibus legatum fuerit, impetrare bonorum ſeparationem æquum eſt: ita vt cum in creditoribus ſolidum adquiſitum fuerit, legatariis vel ſolidum c vel portio quæratur. Si liberta heres inſtituta, d bonorum poſſeſſionem ſecundum tabulas petiſſet eius qui ſoluendo non erat, quæſitum eſt an bona eius ſeparari ab hereditariis debent. Reſpondit, non eſt iniquum ſuccurri patrono, e ne oneraretur † ære alieno, quod liberta petendo * bonorum poſſeſſionem ſecūdum tabulas, contraxerit. f

C

Vi iudicium.] CASVS. Creditor hereditarius licet cœpit agere contra heredem:tamen poteſt impetrare ſeparationē. Franciſcus.

g *Qui iudicium dictauerunt*.proponendo actionem. vel dic ſecundum R.etiam conteſtando: per quod videbantur nouare, & ſic præiudicare:vt ſupra eo.l.j.§.illud.Sed eſt contra:quia hæc nouatio proficit,non nocet:vt infra de noua.l.aliam.

h *Ex neceſſitate*.ſcilicet perueniēdi ad ſuum,quæ eſt cauſatiua neceſſitas,nō præciſa.vel dic quia actio tempore expirabat,arg.s.de fer.l.j.in fin.& ſic expone.s.de bo.aucto.iudi.poſ.l.ij.&.iij.Acc.

DE CVRATORE BONIS DANDO.

Datur curator bonis defunctorum: vt in.l.1. huius tit. vel dic abſentium: vt.C.de capti.& poſtli.re.l.3.& .s.ex quibus cau.ma.l.ab hoſtibus.§.1. vel debitorum ſoluere nolentium: vt infra eo.l.ſi.& infra tit.1.l.1. Item quādoque præſentis: vt.C.de bo.quæ libe.l.ſi.§.1.in fin.Item in alio: vt.C. de cura. furio.l.1.Cætera genera curatorum dic vt infra de mune.& hono.l.1.§.fina. & facit ſupra de priuile.credito.l.idem priuilegium.§.1. Accur.

Hic quoque titulus ad miſſiones in poſſeſſionem venditionésq; bonorū magnopere pertinet.nam miſſis creditoribus in poſſeſſionem bonis debitoris cuſtodiendis curator dari ſolet & adminiſtrandis, exercendis & excipiēdis actionibus vice latitantis debitoris, ac nonnunquam etiam vendendis & ex redacto ſolutionibus faciendis pro modo pecuniæ cuiuſcunque creditoris. Cuia.

I ſub conditione.] CASVS. Heres inſtitutus ſub conditione poteſtatiua,puta ſi det decem fratribus ſancti Franciſci, adire differt. ad poſtulationem creditorum cogetur adire.nam dabitur ei dies intra quā ſi non adeat, extunc repellatur.ſi autem heres inſtitutus ſub quacunque cōditione dicatſe nolle adire etiam ſi conditio exiſtat,tunc bona hereditaria poſſidebuntur,& vēdentur,vt creditoribus ſatisfiat. Si autē cōditio eſt caſualis,puta ſi nauis veniat de Ferraria, & ſic interim non poteſt heres adire:tūc datur curator bonis, qui cuſtodiat ea, & vendat res quæ ſeruando perirent.vendat etiam alia bona propter æs alienum ſi quod vrget:ſicut fit cum vēter eſt in poſſeſ.bono.cum pupillus heres eſt,& non habet tutorem.Fran.

A

i *Si ſub conditione*.aliàs is qui ſub.aliàs ſi ſub.

k *Si poteſt*.id eſt ſi poteſtatiua eſt conditio: cogitur quidem non præciſe:ſed ſtatuitur ei dies intra quam adeat:vt extūc repellatur etiam ſi vellet implere poſtea: vt. s. de hered.inſtit. l. ſi quis inſtituatur.§. j. &. s. de bo. aucto. iud. poſſ.l. ſi ſeruus.& ad hoc. C. de inoffi.teſta.l.ſcimus. §. ſi. &.s.ad Trebell.l.facta. §.ſi ſub cōditione. Acc.

† Iudiciū dictare alicui, eſt actionē ei proponere, mouere, intentare.

l *Si conditio*.quæcunq; ſit,caſualis,vel poteſtatiua,vel mixta.patet ergo ꝙ amittit heres hereditaté.& ſic cōtra. s. de adquir.here.l.is qui heres.vbi cōditionalis nō poteſt repudiari. Solu. hic auctoritas prætoris præceſſit, ibi non tenet per ſe.ar.s.de offi.præſi. l.legatus. &.s. de orig. iur. l. ij.§.& cū placuiſſet. in glo. abdicarent. Vel dic non repudiauit heres hereditaté,ſed ius adeundi, etiā ſi extiterit cōditio.Vel magis pacti quàm repudiantis ſunt hæc verba: vt.s. de pac. tale.in prin.Vel hic non dicit teneat vel non repudiatio,ſed bona vendenda:& ſic non tenet: & poterit eſſe heres ſi quid remanſerit.Sed an hoc caſu eſt curator dādus? videtur ꝙ non: vt ſtatim innuit. & eſt ad hoc.C.de bo.auct.iudi. poſ.l.ſi.&.s.qui.ex cau. in poſ.ea.l. Fulcinius.§. j.vel dic hic dandum:& ſecus ibi. vel quia non fuit petitus. vel ibi bona certum dominum habebant,qui ſe celabat: quo caſu non datur niſi in caſibus:vt modo notaui in rubrica.at hic loquitur quādo pendet cuius bona ſint,vel neſcitur pro certo.

In vulg. Si ſub.

VII. MARCIANVS *libro ſecundo Regularum.*

Vi iudicium dictauerūt g † heredi, ſeparationem quaſi hereditarij poſſūt impetrare: quia ex neceſſitate h hoc fecerunt.

DE CVRATORE bonis dando.

TITVLVS VIII.

Primò loquitur in inſtituto ſub conditione poteſtatiua. Secundò, ſub conditione caſuali. Tertiò adiicit ad prædicta exemplū. Secunda ibi, quòd ſi nihil. tertia ibi, ſicuti cum venter. Bartolus.

B

I. PAVLVS *libro quinquageſimoſeptimo ad Edictum.*

I quis ſub conditione i heres inſtitutus eſt:cogendus eſt cōditioni parēre, ſi poteſt: k aut ſi reſponderit ſe non aditurum etiā ſi conditio l extiterit, vendenda m erunt bona defuncti. Quòd ſi nihil facere poteſt, n curator bonis conſtituendus erit: o aut bona vendēda. Sed ſi graue æs alienum ſit, quod ex pœna creſcat, per curatorem p ſoluēdum æs alienum: ſicuti cum venter in poſſeſſione q ſit, aut pupillus heres tutorem nō habeat, decerni ſolet. r

m *Vendēda*.ex edicto quodam quod non habemus, cuius meminit lex illa,ſi quis inſtituatur.ſupra de hered.inſtit. & etiam hic.& l.proxi.& eſt ſententia eius. vel ex ſenatuſconſulto: vt infra eo.l. imperatores.

n *Quod ſi nihil facere poteſt*. ſcilicet heres,id eſt nec implere conditionem: nec reſpondere, quia caſualis eſt. Idem puto ſecundum Azo.& ſi poſſit & nolit:vt.s.de here.inſti.l.ſi quis inſtituatur.§. ſed ſi bonorum.&.§.item ſi conditioni.

o *Conſtituendus erit*.ad conſeruanda bona dūtaxat: vel quæ ſunt peritura vendet:vt ſubiicit.& ſupra de admini.tuto.l.inter bonorum.poteſt ergo conſtitui etiam ſi nullus ſit creditor: vt & infra de mune.& ho.l.j.§.fin.&.s.de neg.geſt.l.fin.nec ob. ſupra qui ex cau.in poſ.ea.l.ſi diu.quia ſatis vrget conditio vt res non pereat. Sed Azo dixit,vrgebat æs alienum,per.l.illā,ſi diu. & per id quod hic ſubiicit,& infra.l.proxi.& ſecūdum hoc ponitur aut,pro &, a quod hic ſubiicit,ſed ſi graue &c.quid adiicit ſecundum eum:niſi dicas quòd ſupra erat æs alienum,ſed non graue: ſed. j. graue.vel prius dixit fieri venditionem: nunc ſolutionem dicat fieri. quare prima litera planior eſt.

D

a] Simile pl. habes in cle. 1.de offi. ordi & in.l. pe; C.de verbo. ſig.& in l.ſæpe. j. de ver. ſig.& in l. 2. C. de obſe. patro. præſtan. & plene in. l. ſi is. de reb⁹ dubiis.

p *Per curatorem*.alienantem ad hæc peritura,& etiam non peritura,ſi oporteat:vt addat prædictis.

q *Venter in poſſeſſione*.vt. s. de ventre in poſſeſ.mitten.l. j. §. item ſi periculum.&.l.curator. §. j. & adde idem.s. de heredi. inſtit.l. ſi quis inſtituatur.Item facit ad princip.l. C. de iure dot.l.ij.&.s. de arbi.l.litigatores.§. idem dicit. Sed an teneatur facere inuentarium?Reſpon.ſic:vt arg. s. de ventre in poſſeſ.mitten.l. j.§. curatore.ad fi.l. cuius exemplum poſſunt creditores allj habere: vt s.de bo.aucto.iudi.poſ.l.fina.

r *Decerni ſolet*. ſcilicet curator.Accurſius.

E curatore.] CASVS. Primo dicitur qualiter conſtituitur curator.Secundo dicit geſta per curatorem rata ſunt.Tertio

quòd poteſt agere & excipere. Quarto. quòd ſi curator poſt litem à ſe conteſtatam conſtituat procuratorem, ſatiſdabit procurator nomine curatoris, id eſt ꝙ curator habebit ratum: & de ſimilibus tanquam procurator curatoris: non domini bonorum. Quinto, ſi plures ſunt curatores in bonis vnius: quilibet poteſt agere & cõueniri in ſolidum. ſed ſi per partes ſunt cõſtituti, vt vnus adminiſtraret Italica bona, alter prouincialia: tunc quilibet bona ſibi deputata tantum adminiſtrabit. Sexto, curator non datur inuitus, niſi in caſu: vt cum nemo voluntarius inuenitur. Septimo, ſi tres ſunt curatores: & vnus eorum non adminiſtret aliquid, alij ſic: dicitur quòd poteſt cõueniri in ſolidum iſte prout alij: niſi inuitus eſſet fact⁹ curator. & hoc dicit hæc. l. & ſeq. Franciſcus.

* Vide Theophi. inſt. de ſucceſſ. ſublatis.

† Lud. Ro. in ſuis ſin. fol. 4 ſing. 97. dicit hic eſſe caſum ſing. ad hoc quòd vbicunque dubitatur de mãdato ſubſtituti: ipſe ſubſtitut⁹ debet tantum cauere procuratorem rem ratam habiturum, non autẽ dominum. Adde quid in actore, Barto. tãgit hãc q. in. l. ſi actor. j. rẽ ra. ha. & in. l. ſi ante. in fin. iudi. ſol. Bal. in. l. nulla. & Sali. in. l. ꝙ quis. q. vlt. C. de procu. & Pa. de Ca. cõſilio. 16 & Areti. conſilio. 29.

A

Supra loquitur quando curator datur bonis defuncti: hic quãdo bonis viuentis datur. Bart.

II. VLPIANVS *libro ſexageſimoquinto ad Edictum.*

DE* curatore† conſtituendo hoc iure vtimur, vt prætor adeatur: a íſque curatorem curatoréſque conſtituat ex conſenſu maioris partis creditorum: vel præſes b prouinciæ, ſi bona diſtrahenda in prouincia ſunt. quæque per eum eóſve qui ita creatus creatíve eſſent, acta, c facta d gestáque ſunt, rata habebuntur: e eíſque actiones & in eos vtiles cõpetunt. f & ſi quem curatores g mitterent ad agendum vel defendendum vti ius eſſet: nec ab eo ſatis, neque de rato, h neque iudicatum ſolui nomine eius cuius bona veneant, exigetur, ſed nomine ipſius curatoris qui eum miſit. B

Si plures i autem conſtituantur curatores, Celſus ait, in ſolidum eos & agere & conueniri, non pro portionibus. Quòd ſi per regiones fuerint conſtituti curatores, vnus fortè rei Italicæ, alius in prouincia: puto regiones eos ſuas conſeruare debere. Quæritur, an inuitus curator fieri poteſt. Et Caſſius ſcribit, neminem inuitum k cogendum fieri bonorum curatorem. quod verius eſt. C

Voluntarius itaque quærendus eſt, niſi & magna neceſſitate, l & imperatoris arbitrio hoc procedat, vt & inuitus crearetur. Nec omnimodo creditorem eſſe oportet eum qui curator conſtituitur: ſed poſſunt & non creditores. m Si tres curatores fuerint: & vnus ex his nihil attigerit: an in eum qui nihil tetigit, actio danda eſt? Et Caſſius exiſtimat, modum actori non debere conſtitui, n poſſéque eum cum quo vult experiri. Puto Caſſij ſententiam veriorem. o Spectandum enim quid redactũ, eſt p non quid ad curatorem vnum peruenerit. & ita vtimur: niſi inuitus factus eſt. q nam ſi ita eſt, dicẽdum non eum conueniendum. r

III. CELSVS *libro vicenſimoquarto Digeſtorum.*

SI plures eiuſdem bonorum curatores facti ſunt: in quem eorum vult actor, s in ſolidũ ei datur actio, tanquam quiuis eorum in ſolidum aget. t *

* ageret.

IIII. PAPIRIVS IVSTVS *libro primo de Conſtitutionibus.*

IMperatores Antoninus & Verus Auguſti reſcripſerunt, bo-

a *Adeatur.* à creditoribus, vel ab aliis quorum intereſt propter ſpem ſucceſſionis, ſcilicet eius qui abſens eſt: vt &. ſ. de heredi. inſtitu. l. ſi quis inſtituatur. §. item ſi conditioni. & ſ. de ventre in poſſ. mit. l. j. §. quotiens. vel forte etiam nullo petente, ſi ſibi iudici quoquo modo ſit notum bona diſſipari. arg. ſ. qui petant tuto. l. ij. §. ſi quidem. & facit. ſ. de fideicom. lib. l. ergo. §. creditori. &. ſ. manda. l. ſi mandauero. j. §. ſi curator. Accur.

b *Præſes.* ſ. adeatur.

c *Acta.* in iudicio quolibet modo.

d *Facta.* extra iudicium contrahendo verbis, ſed geſta ſine verbis: vt infra de verbo. ſigni. l. Labeo. in fi.

e *Rata habebuntur.* etiam ſi minor ſit heres: vt. ſ. de here. inſtitu. l. ſi quis inſtituatur. & de mino. l. in integrum ſupra titu. j. l. ab herede. & hoc ſi fecit quæ debet facere ex officio. Sed quod eſt eius officium? Reſpon. intentare actiones perituras. Sed an idem in non perituris? Reſpõ. vt. ſ. de bo. aucto. iudi. poſſ. l. creditore. in princ. Item officium eius eſt cuſtodire & diſtrahere peritura: & ſi grauet æs alienum, etiam non peritura. ſed curatoris adulti & furioſi plenior eſt poteſtas: vt ſupra de admini. tut. l. inter bonorum. differt & in aliis: quia actio quæ datur in iſtum, non eſt priuilegiata: illa quæ in alium curatorem, ſic: vt ſupra de priui. credi. l. idem priuilegium. Item iſte conuenitur actione mandati: vt. ſ. man. l. ſi mandauero. j. §. ſi curator. ſed ille tenetur neg. geſt. vtili: vt. C. de neg. geſt. l. curatoris. Item iſte præſtat tãtùm dolum, & latam culpam: vt. ſ. de bo. aucto. iudi. poſſ. l. prætor. §. eſt præterea. & l. in venditione. §. de tempore. Ille leuem: vt. C. de neg. geſt. l. tutori. Item iurat ille tempore decreti interpoſiti: quod de iſto non inuenitur: vt in authen. vt hi qui ob. ha. ſe perhi. res mi. §. fi. col. vj. Item hic inuitus non datur: vt. j. §. quæritur. Ille ſic: vt inſtitu. de ſatiſ. tut. §. quibus. Item ibi prius gerens, quàm non gerens, conuenitur. j. eo. l. fi. Item per hoc quod hic habes, not. eum habere legitimam adminiſtrationẽ, & ſic de calumnia iurat: vt. C. de iur. prop. calum. dan. l. ij. §. quod obſeruari. Accurſius.

Curator datus bonis viuẽtis, à dato bonis defuncti differt.

f *Competunt.* quia legitimam habent adminiſtrationem.

g *Curatorem.* aliàs curatores: & tunc eſt plana. aliàs curatorem, & tunc id eſt actorem vel procuratorem: quod facere poſſunt lite à ſe prius conteſtata: vt. C. de procura. l. neque. & inſtitu. de cur. §. fi. & hoc ſubiicit, vti ius eſſet. eſt etiam in hoc ius, vt ſit legitimæ ætatis qui procurator conſtituitur, quod in hoc curatore exigo: vt C. de leg. tut. l. fina. Accurſius.

h *Neque de rato.* abundat vna negatio: vt & aliàs. C. de ſeruis fugi. l. j. & redde ſingula ſingulis, ſcilicet de rato cum ad agendum, de iudicato cum ad defendẽdum. Sed an iſte curator ſatiſdet? Reſpon. non: vt infra rem ra. habe. l. actor. Accurſius.

i *Si plures.* facit ad diſtinctionem huius. §. C. de periculo tuto. l. ij. & titu. ſi vnus ex pluribus. l. j. &. ij. & ſupra de admini. tuto. l. iij. §. apparet. vſque in finem. & l. ſequen. & ſupra de exerci. l. j. in fi. & l. ſequen. & ſupra de his qui deiec. vel effu. l. j. in fi. & l. ſeq. &. j. l. proxi. & ſupra de admi. tuto. l. inter tutores. & dic vt ibi not. Accurſius.

k *Inuitũ.* idem in procuratore: vt ſupra de proc. l. filiusfamilias. §. inuitus. & facit. C. de bo. aucto. iudi. poſſ. l. in ciuile. &. ſ. quemadmo. teſtamen. ape. l. ſed ſi quis. ſecus in tutore & curatore: vt inſtit. de ſatiſda. tut. §. quibus. Accurſius. ADDITIO. Dic ſecundum Bartol. quòd aliud in tutore & curatore alio, aliud in curatore qui datur bonis. Accurſius.

l *Neceſſitate.* vt quia nemo voluntarius inuenitur vt bona diſſipentur.

m *Creditores.* facit. ſ. de bon. aucto. iudi. poſſ. l. cum vnus. & l. fin. &. ſ. quib⁹ ex cau. in poſſ. ea. l. Fulcinius. §. ſed & ſi curator. &. ſ. de ventre in poſſeſſ. mitten. l. j. §. eligitur. Accur.

n *Conſtitui.* quo minus conueniat quem vult: vt ſubiicit. Accurſius.

o *Veriorem.* ſecus in tutoribus: vt. C. de diui. tute. l. fin. &. C. ſi tutor non geſſ. l. j. niſi ſponte geſſerint: vt quia inutiliter erant dati: & tunc quilibet pro parte tenetur: vt modus actori præſcribatur: vt ſupra de adminiſtratione tuto. l. tutores qui poſt. §. curatores. ij. & idem in procuratoribus dicerem, niſi ſic mandatum eſt vt quilibet teneatur in ſolidum: vt ſupra man. l. antepenult. §. duobus. Alij dicunt idem hic quod in tutoribus. & quod dicit hic modum non debere conſtitui, verum eſt, cum non geſſerint. Sed an habeat beneficium epiſtolæ? Reſpon. non. cum enim ex dolo & lata culpa tãtum teneatur: vt ſupra de bo. aucto. iudi. poſſeſſ. l. prætor. §. eſt præterea. non habet locum epiſtola: vt arg. ſ. de tut. & ratio. l. j. §. nunc tractemus. & hoc ſi quæras qualiter conueniatur ex adminiſtratione à debitore, vel ab aliis creditoribus. Si autẽ dicas de creditore hereditario. qui petit creditum ſuum tãquam à debitore, erit idem quod in tutoribus: vt ſ. ea. l. §. ſi plures. & C. ſi vnus ex pluribus tut. l. j. & facit ſupra de eden. l. ſi quis ex. §. j. Sed contra in prin. §. j. ſupra de admini. re. ad ciui. perti. l. iij. ſed ibi in alio curatore: vel ibi inuitus. Item arg. contra ſupra de ſuſpec. tut. l. hæ enim. in fi. Sed ibi in tutoribus. Accur. D

p *Quod redactum eſt.* ex bonis.

q *Factus eſt.* à principe: quia nihil geſſit, & ad eum nihil peruenit. Accurſius.

r *Conueniendum.* niſi in ſubſidium, altero non exiſtente ſoluendo: vt. C. ſi tutor non geſſ. l. j & l. ij. H. &. ſ. de admin. tut. l. iij. §. j.

s SI plures. *Actor.* ſi dicas, id eſt creditor hereditarius. planum eſt: vt & ſupra. l. j. circa prin. &. §. j. & de Car. edi. l. ſed & ſi is §. ſi impubes. & ſic eſt idẽ quod in tutoribus: vt. C. ſi vnus ex pluribus. l. j. Si dicas actor. id eſt qui agit contra curatorem quaſi male adminiſtrauerit: & ſic eſt actor creditor qui agit mandati: tunc facit ſupra de ventre in poſſeſſ. mitten. l. j. §. ſi vero non tantum. & ſupra mandati. l. ſi mandauero. j. §. ſi curator. & etiam dominus bonorum veniens qui ageret actione in factum: vt argu. ſupra de bo. aucto. iu. poſſ. l. prætor. in princi. &. §. his verbis. &. §. eſt præterea. niſi ceſſiſſet bonis: vt infra. l. proxi.

t *Ageret.* id eſt adminiſtraret. & facit ſupra. l. proxi. in fi. Accur.

Imperatores.

a I *Mperatores*.Pone caſum vt in glo.quæ incipit,vocat &c.Fran. *Ex ſenatuſconſulto*.cum forte eſſet ſenator debitor: vt.ſ̃.de cura.l.ij.& de cura.fur.l.curator.aliàs per prætorem:vt no.ſ̃.l.j.Vel dic ꝙ nihil prohibet & prætorē & ſenatũ circa vendenda bona tractaſſe.&.d.l.curator.quæ ſpecialiter in ſenatore loquitur, intelligitur quando bona quæ cõſtabat eſſe alicuius,vẽduntur, quo caſu nõ cõſtituitur alter curator:vt not.ſ̃.l.j.Acc.

A

b *Fraudatori*. Vocat fraudatorē, debitorem cuius bona vẽdita ſunt, qui noluit ſoluere creditoribus,& qui ad hoc cedit bonis, vt creditores fraudentur, vt quoniã dicit nõ habere actionē cõtra curatorē bonis datũ, cuiꝰ auctoritate bona vẽdita ſunt: ſed datur aliis quorum intereſt ſi male adminiſtrauerit:vt no.ſ̃.l.ꝓxi. Vel dic ſecũdo quòd vocet fraudatorē creditorē ex quocũque contractu qui ad hoc conſtitutus eſt,vt cæteri creditores fraudarētur:qui dicit nõ habere actionē cõtra debitorem de eo cõtractu quē fecit,ſecũdum A. & eſt ad hoc.ſ̃.de priui.credi.l.ait prætor.vel ᵃ tertio,ſecundũ R.vocat debitorē cuius bona vendita ſunt: cui ſiqua cõpetebat actio contra aliquē ſuũ debitorem, ceſſione bonorum facta ei adẽpta videtur,& competet emptori bonorũ.& ſic fuit ſ̃.de ope. lib. l. ſi bona.& hoc primo modo accipitur fraudator: vt.j̃.tit.j.l.fi.in princip.& C.de his quæ in frau.credito.l.fina.Vel quarto vocat fraudatorem creditorem huius debitoris cuius bona vendita ſunt:& ſic fraudatorem, id eſt fraudatum. vnde quidam habent in litera creditori, & non habent fraudatori. huic quidem non datur actio in debitorem qui ceſſit bonis. quod accipe niſi aliquid de nouo acquirat, quod dignum emolumẽtum haberet:vt inſtit.de act.§.fi.Accur.

Fraudator quis dicatur

† quem magiſtrum appellari ait Theophi. in ſti. de ſucceſ.ſublatis.

a] Iſtæ duæ lectu. vltimę approbãtur per Bart. hic reprobatis duabus primis.

nis per curatorē ex ſenatuſcõſulto[a] diſtractis,nullã actionē ex ante geſto fraudatori[b] cõpetere.

Creditor poſtea veniens nõ poteſt reuocare curatorem quē alij creditores elegerunt communi conſenſu ad vendenda bona debitoris qui bonis ceſſit.

V. IVLIANVS *libro quadrageſimoſeptimo Digeſtorum.*

SI debitor[c] foro[d] ceſſerit, & creditores priuato conſilio coierint & elegerint vnũ[e] † per quem bona diſtrahãtur,& portio ipſis,quæ ex redacto fieret, ſolueretur: mox extiterit alius qui ſe creditorē dicat:nullã quidē actionem aduerſus curatorē[f] habebit: ſed bona debitoris vnà cũ curatore vendere[g] poterit: ita vt quæ à curatore & à creditore ex bonis contrahantur, omnibus pro portione[h] præſtentur.

B

QVÆ IN FRAVDEM creditorum facta ſunt, vt reſtituantur.

TITVLVS IX.

Primò ponit edictũ prætoris, & eius verba materialiter. Secũdò illud edictum exponit. ſecunda ibi: ait ergo prætor. & hic incipit exponere illa verba, geſta erũt. Bar.

S *I debitor*.] CASVS Debitor multorum in iudicio ceſſit bonis. tandem creditores elegerunt quendam qui eſſet curator vt venderet hæc bona & ſatisfaceret de pretio creditoribus. nũc apparet aliquis creditor prædicti debitoris qui non interfuerat, electioni curatoris: vult reuocare iſtum curatorē. Dicitur quod non poteſt. ſed ſi vult ipſe cum curatore vendere bona, auditur: & pretium inde redactum ſoluetur omnibus creditoribus pro portione. Franciſcus.

c *Si debitor*.nummularius forte.Accur.

d *Foro*.id eſt negotiationi cui præerat, cum aliud forte non haberet.Vel dic foro venalium mercium.non enim hic accipies forum, id eſt locum iudicij, ſecundum H. Vel dic foro,id eſt loco iudicij ceſſit bonis:vt.ſ̃.de ceſſi.bo.l.pe.& fi.Accur.

e *Vnum*.ſcilicet curatorem:vt ſubiicit.&.ſ̃.de bon.aucto. iudic. poſ.l.in venditione.§.fin.fuit tamen à prætore approbatus: alioquin contra.ſ̃.eo.l.ij.Accur.Is magiſter dicebatur.L.R.

f *Aduerſus curatorem*.ad eum remouendum. Argu.ſ̃. de pact.l. reſcriptum.circa prin.Sed an pro mala adminiſtratione? Reſpon. ſi & eius negotia gerere propoſuit,ſic:aliàs non.Sed alij creditores tenentur huic negotiorum geſt.vel in factum: vt.ſ̃. mandati. l.ſi mandauero.j.§.ſi curator. quæ videtur contra. Alij dicunt ꝙ ibi publice fuit ordinatus:hic priuatim.

g *Vendere*.Quid ſi iam vendiderit curator? Reſpon.aut nõdum dederat pretium:& tunc habet locum prædictus.§.ſi curator.aut ſoluerat:& habet locum quod dicitur. j̃. titu. j. l. qui autem. §. ſciendum.&.l.pupillus.

h *Pro portione*.ſic C.ad.l.Fal.l.in imponenda.& C.de bon. aucto. iu.poſ.l.pro debito.Accur.

QVÆ IN FRAV. CREDITO. facta ſunt &c.

A

Bene conuenit cum præcedentibus titulis.

Hic etiam titulus ad eãdem rem omnimodo pertinet. nam ex die poſſeſſionis & venditionis bonorum debitoris curatori bonorum, vel creditoribus intra annum datur actio Pauliana & interdictum fraudatorum ad reuocandũ dominium vel poſſeſſionem eorũ quæ fraudator in fraudem creditorum geſſit, & in fraudatorē etiam ipſum actio in id quod facere poteſt quódve dolo malo deſiit facere poſſe, non inſolidum, ſicut & in eum qui bonis ceſſit non eſt inſolutum actio. Actio Pauliana proponitur in.l.1. Interdictum fraudatorium in.l.16. niſi quod in ea quod addit prætor, interdum cauſa cognita & ſi ſcientia non ſit, in factum actionem permittant, eſt de actione Pauliana. Diſcrimē autem huius tituli & ſuperioris euidens. illo approbantur acta geſta à curatore bonorum, hoc improbantur acta geſta à fraudatore. Cuiacius.

I. VLPIANVS *libro ſexagenſimoſexto ad Edictum.*

AIt prætor:[i] *Quæ fraudationis cauſa geſta*[k] *erũt cum eo*[l] *qui fraudem nõ ignorauerit:*[m] *de his curatori*[n] *bonorum, vel ei cui de ea re actionem dare oportebit, intra annũ*[o] *quo experiundi poteſtas*[p] *fuerit, actionē*[q] *dabo: ídque etiam aduerſus ipſum qui fraudem fecit, ſeruabo.*[r] Neceſſariò pretor hoc edictũ propoſuit: quo edicto conſuluit creditoribus, reuocãdo ea quecũque in fraudē eorũ alienata ſunt.

B

Ait ergo prætor: *Quæ fraudationis cauſa geſta erunt*. Hæc verba generalia ſunt,[ſ] & cõtinent in ſe omnem omnino in fraudē factã vel alienationē, vel quēcunque contractum. Quodcũque igitur fraudis cauſa factũ eſt: videtur his verbis reuocari, qualecumque fuerit. Nã latè iſta verba patēt. Siue ergo rē alienauit, ſiue acceptilatione[t] vel pacto aliquem liberauit,

II. IDEM *libro ſeptuageſimotertio ad Edictum.*

C

IDem erit[u] probandum. Et ſi pignora liberet, vel quē alium

A *It prætor*.] CASVS. Debitor multorum geſſit aliqua in fraudem creditorũ cum eo qui fraudē participabat. tãdem debitore cõuento à creditoribus, & non comparente, creditores ſunt miſſi in poſ.bo.debitoris:& ordinato curatore volunt vendere. quæritur quid iuris ſit de alienatis in fraudē? Et dicitur ꝙ reuocãtur actio. reuocatoria, quæ dabitur curatori bono.vel ipſis creditoribus cõtra cõtrahentē cũ debitore.dabitur etiã cõtra alienantē in fraudē.&.h.d.prętor.Secundo cõmendat Vlpianus hoc edictũ. Tertio exponit hæc verba,geſſit in fraudē cre.ſiue geſta ſunt. Et dicitꝰ ꝙ omnē cõtractũ cõprehēdit factũ in frau.cre.ſiue vēdit,ſiue acceptila.ſiue pignora liberet,vel prębet exceptionē debitori ſuo:puta faciēdo pactũ de nõ petēdo,ſiue quid aliud faciat in frau.cred.vel ſerui.amittit, i.remittit per pactũ,vel nõ vtēdo.Itē ſi rem ſuã pro derelicto habuit.nam hæc omnia reuocãtur.h.d.vſque ad.l.qui autem. Fran.

i *Ait prætor*.eſt ergo edictum: ſed interdictum quandoque dicitur:vt.j̃.de ſol.l.pupilli.in prin.

k *Geſta*.à creditore.

l *Cum eo*.debitore.

m *Non ignorauerit*.ſed ſi ignorauit,tenetur ſi habet titulũ lucratiuũ:vt.j̃.eo.l.qui autē.§.ſimili modo.& C.eo.l.pe.& ſic intelligitꝰ ſ̃.ſi quid in frau.pa.l.j.§.dolũ.quæ eſt cõtra.Idē ſi eſt geſtum cum

D pupillo,vt teneatur ignorans:vt.j̃.eo.l.qui autem.§.ſi quid cum.

n *Curatori*.quia poteſt eſſe & non eſſe creditor.

o *Intra annum*.vt & C.eo.l.fi.Sed contra.ſ̃.ſi quid in frau.pa.l. ſi patronus.§.hæc actio. ſed ibi de eo quod ad eum peruenit cõtra quē agitur.ſic enim eſſet & hic: vt.j̃.eo.l.ait prætor.§.hæc actio.

p *Poteſtas*.ad quod tria ſunt neceſſaria:vt.j̃.de diuer.prę.l.j. Ac.

q *Actionem*.ſ.in factũ,quæ vocatur Pauliana:quia à Paulo prętore fuit inducta:& cõpetit ad omnia reuocãda quæ in frau.cred. alienata ſunt:vt.j̃.eo.l.hac in factũ. Alij Paulianam ad corporalia,ſed in factum ad incorporalia dicunt cõpetere. & adde de his & aliis reuocatoriis quod nota C.ſi quid in frau.pa.l.ij.

Pauliana actio quare ita ſit appellata.

r *Seruabo*.de hoc dic vt.j̃.eo.l.fina.Accur.

ſ *Generalia ſunt*.& ſic generaliter intelligenda:vt &.ſ̃.de aleato. l.j.§.quod autem.&.ſ̃.de mino.l.ait prætor.in princ.&.ſ̃. ſi quid in frau.patro.l.j.§.j.ibi,omne igitur &c.Sed contra. j̃. de verbo. ſign.l.Labeo.in fin.Solu.hic ex interpretatione.Accur.

t *Acceptilatione*.vt & C.eo.l.fi.Accur.

u I *Dem erit*.hoc iunge præcedentibus.& quod ſubiicit, & ſi pignora &c.incipit noua conſtructio, quæ pendet vſque ad §.geſta.Accur.

in fraudem creditorum [a] præponat: [b]

III. IDEM *libro ſexageſimoſexto ad Edictum.*

VEl ei [c] præbuit exceptionem: ſiue ſe obligauit fraudandorum creditorum cauſa: [d] ſiue numerauit pecuniam: vel quodcunque aliud [e] fecit in fraudem creditorum: palam eſt edictum locum habere. Geſta fraudationis cauſa accipere debemus non ſolùm ea quæ contrahens geſſerit aliquis: verumetiam ſi fortè data opera [f] ad iudicium non adfuit, [g] vel litem mori patiatur: [h] vel à debitore non petit, vt tempore liberetur: aut vſumfructum vel ſeruitutem amittit. Et [i] qui aliquid fecit vt deſinat habere [k] quod habet: ad hoc edictum pertinet.

IIII. PAVLVS *libro ſexagenſimooctauo ad Edictum.*

IN fraudem facere videri etiam eum qui non facit quod debet facere, intellegendum [l] eſt: id eſt ſi non vtatur ſeruitutibus:

V. GAIVS *libro vicenſimoſexto ad Edictum prouinciale.*

SEd & ſi rem ſuam pro derelicto habuerit, vt quis eam ſuam [m] faciat.

Qui negligit adquirere: non poteſt dici hoc facere in fraudem creditorum. h. d. cætera huius. l. ſatis plana ſunt.

VI. VLPIANVS *libro ſexagenſimoſexto ad Edictum.*

QVi [*] autem cum poſſit aliquid [†] quærere, non id agit, vt adquirat: ad hoc edictum non pertinet. Pertinet enim edictum ad deminuentes patrimonium ſuum, non ad eos qui id agunt ne locupletentur. [n] Vnde ſi quis ideo conditioni non paret, ne committatur ſtipulatio: [o] in ea conditione eſt, ne faciat huic edicto locum. Proinde & qui re-
B pudiauit hereditatem vel legitimam, vel teſtamentariam: non eſt in ea cauſa, vt huic edicto locum faciat. noluit enim adquirere: non ſuum proprium patrimonium deminuit. Simili modo dicendum eſt, & ſi filium ſuum emancipauit, vt ſuo arbitrio adeat hereditatem: ceſſare hoc edictum. Sed & illud probandum, ſi legatum repudiauit: [p] ceſſare edictum. quod Iulianus quoque ſcribit. Si ſeruum ſuum heredem inſtitutum alienauit, vt iuſſu emptoris adeat: ſi quidem in venditione [q] nulla fraus eſt, ſed in
C hereditate [r] ſit, ceſſat [ſ] edictum quia licuit ei etiam repudiare hereditatem. At ſi in ipſa ſerui alienatione fraus eſt, reuocabitur: [t] quemadmodum ſi eum in fraudem manumiſiſſet. Apud Labeonem ſcriptum eſt, eum qui ſuum recipiat, nullam videri fraudem facere: [u] hoc eſt, eum qui quod ſibi debetur, receperat. [*] eum enim quem præſes [x] inuitum ſoluere cogat, [y] impune non ſolue-

[*] Fl. Quod autem.

[†] quis.

[*] forte legẽdum, recuperat.

a *In fraudem creditorum*. vt. j̃. e. l. ſi pignus. licet non ſit alienatio: vt eadem. l. dicitur.

b *Præponat*. prius ei ſoluẽdo cũ omnes inſtarent. Arg. j̃. eo. l. pupillus. aut rem hypothecando dum ſimul omnes inſtarent. Acc.

c *VEl ei*. ſcilicet debitori paciſcendo, vel iuramentum deferẽdo: vt. s̃. de iureiu. l. nam poſtea. §. ſed & ſi quis.

d *Creditorũ cauſa*. deferendo creditori vt iuret ſibi deberi: vt. d. §. ſed & ſi quis. l. nã poſtea. s̃. de iureiu. vel adeũdo malam hereditatẽ: vt. s̃. de ſeparatio. l. j. §. quæſitum.

e *Aliud*. hoc dic vt. j̃. de ſolu. l. pupilli debitor. in prin. Accur.

f *Opera*. à debitore: & ab alio cui debitor prodeſſe volebat. Azo. vt ſi forte eſſet contumax, vel cum promiſiſſet alij ſub pœna iudicio ſiſti.

g *Adfuit*. vt contumax damnaretur. Accurſius.

h *Patiatur*. cum potuit litem conteſtari, & non fecit, ſecundum H. quod non placet: quia ſtatim ſubiicit hic reſpon. dic ergo quòd dimiſit perire inſtantiam triennio, in qua produxerat teſtes qui poſt teſtificationem mortui ſunt. Accur.

i *Amittit*. id eſt remittit per pactum, vel non vtendo.

k *Deſinat habere*. puta patiẽdo ſe iudicio vinci. vel aliàs in fraudem obligando ſe. Accur.

l *IN fraudem. Intelligendum eſt*. Not. qui nõ facit, facit: vt & infra de regu. iur. l. qui non facit. & ſupra de ædili. edict. l. quis ſit fugitiuus. §. idem ait ſi ſeru[9]. & infra de re milit. l. omne. in fine. & ſupra de libe. agnoſc. l. necare. & infra de verbo. ſignifi. l. alienationis. ij. reſpon. Accur.

m *SEd & ſi rem. Vt quis eam ſuam*. quod eſt eo ipſo quòd pro derelicto habuit: vt. s̃. pro derelicto. l. ſi id. Accur.

QVi autem.] CASVS. Aliquis noluit adquirere quod poſ-
D ſet: & hoc fecit in fraudem creditorum. bene valet quod fecit, nec reuocatur per creditores, puta ſi noluit implere condit. ſub qua ſtipulatus erat aliquid: vel repudiat here. vel legatum ſibi relictum. Idem ſi emancipauit filium ſuum, qui erat heres inſtitutus, vel legatarius ei relictus: & hoc fecit in fraudem credi. Idem ſi ſeruũ ſuum ab aliquo heredem inſtitutum alienauit: & ſic hereditas iuſſu emptoris eſt adita, & ei quæſita: nã hæc non reuocantur, niſi alienatio in frau. credi. eſſet facta. & hoc dicit vſq; ad. §. apud Labeonem. [APVD LABEONEM.] Si debitor multorũ ſoluat vni ex creditoribus iuſſu iudicis: non ſpectat ad hoc edictum. nam non reuocatur à cæteris creditoribus. licuit enim ſibi vigilare. & hæc ſunt vera quando ſatisfactũ eſt iſti antequam creditores ſint in poſſeſ. bo. debitoris. ſi vero poſtea ſatisfactum eſt iſti, tũc quod accepit, communicabit cum aliis creditorbus. Item ſciat quòd hoc edictũ punit contrahentem in frau. credi. cum debitore. ſi enim contrahat non in fraud. credi. vel contrahat ſcientibus creditoribus & conſentientibus: non tenetur. licet debitor fraudem haberet. [SI QVID CVM PVPILLO.] Si debitor multorum donauit rem aliquam pupillo fraudem ignoranti: ſi ex hoc lædantur creditores, reuoca-
A bitur hoc quod donatum eſt. Idem multo magis ſi extraneo donauit in frau. credi. licet donatarius fraudem ignorauit. & tenebitur in quantum locupletior eſt ex iſto dono. Sed pone quòd ſeruus meus emit aliquam rem à debitore vendente in fraudem credi. & ipſe ſeruus participauit fraudem. in quantum teneor ego dominus, quæritur. & diſtinguitur. nam aut ego dominus hoc ignoraui: & tunc teneor de peculio, vel de in rem verſo. & hoc idem dicas in filio. ſi autem hoc ſciui: tunc meo nomine conuenior in ſolidum. Item ſi debitor in fraudem credi. plura legauit: & heres hæc legata ſoluit creditoribus: reuocantur hæc legata. Vltimo dicit, hæc actio durat anno vtili: & incipit ex die contractus facti. Fran.

n *Locupletentur*. Ad hoc & inferiora facit. s̃. ſi quid in fraud. pat. l. j. §. vtrum. &. j̃. de reg. iur. l. nõ fraudatur. in princ. &. s̃. pro ſocio. l. nemo. §. j. &. j̃. de iniur. l. iniuriarum. j. §. ſi quis de honoribus. &. s̃. ad Treb. poſtulante. in fi. &. j̃. de verbo. ſignific. l. alienationis. §. j. &. j̃. de iure fiſci. l. cum quidam. Sed contra. j̃. titu. de iur. fiſ. l. in fraudem. in prin. Solu. vt ibi. Item argu. contra ſupra de hered. ven. l. ij. §. non tantum. &. s̃. ad legem Aqui. l. ſi ſeruum. &. s̃. vſufruct. quemadmodũ ca. l. iij. §. j. & de peti. here. l. ſed & ſi. §. proinde. &. s̃. ſi quis omiſ. cau. teſta. l. j. §. penult. ſed ille in ſuis tractatibus. Item cõtra. j̃. eo. l. ait prætor. §. pe. Solu. vt ibi. Accur.

o *Stipulatio*. erat enim ei promiſſum aliquid ſi aſcẽderet Capitolium: vt. j̃. ſi quid in frau. pa. l. j. §. vtrum.

p *Legatum repudiauit*. Sednònne cum legatum repudiat, de ſuo deminuit, cum ſtatim adita hereditate fiat dominus? Reſpond. ſi dicas [a] hic repudiauit ante aditam hereditatem, nihil eſt: vt. j̃. de regu. iur. l. qui poteſt. §. j. &. j̃. quorum lega. l. j. §. quod ait. &. s̃. de ſuc. edict. l. j. §. decretalis. ſed reſpon. quòd licet poſtea repudiet, non deminuit, cum fingatur non eſſe quæſitum: vt ſupra ad legẽ Aquil. l. nam ſicut.

q *In venditione*. ſcilicet non adquirenda. Accur.

r *Sed in hereditate*. non tamen alienatione interueniente. Accurſius.

ſ *Ceſſat*. id eſt non reuocabitur. Accur.

t *Reuocabitur*. Sed nunquid reuocabitur hereditas cum ſeruo, quando in ſerui alienatione fraus interuenit: vel an ſeruus tantum? Et dic vtrunque: vt. j̃. deregu. iur. l. cum principalis.

u *Facere*. vt &. j̃. de reg. iur. l. nihil dolo. &. s̃. de condict. ob. cau. l. ſi donaturus. §. j. & facit ad hunc & ad ſeq. §. C. depoſiti. l. fina. & C. de iur. delibe. l. fina. §. & ſi præfatam. &. s̃. de bon. auctor. iudi. poſſ. l. ſi non expedierit. §. j. in prin. & C. de manumiſſ. teſtament. l. fina. §. ſin autem. &. s̃. de mino. l. ſi mulier. in fine. Argu. contra. s̃. de tribu. l. illud. §. proinde. Accur.

x *Quem præſes*. vel alius iudex. Accur.

y *Cogat*. actore agente.

a] Romanus & Fran. Are. in l. is qui heres. s̃. de adqui. here. reputãt. iſtam gloſ. ſing. ad hoc quod legatũ nõ poteſt repudiari ante aditã hereditatẽ: quaſi nõ poſſit tolli ius de futuro, pro quo optime facit text. in l. qui poteſt. § 1 de regul. iur j̃ quem text. allegat hæc gl. Bol.

Non

re, iniquum eſſe. totum enim hoc edictum ad contractus pertinere, in quibus ſe prætor non interponit: [a] vtputa pignora, [b] venditionéſque. [c] Sciendum Iulianum ſcribere, eóque iure nos vti, vt qui debitam pecuniam recepit [d] antequam bona debitoris poſſideantur: quamuis ſciẽs prudénſque ſoluendo non eſſe, recipiat: non timere hoc edictum. [e] ſibi enim vigilauit. [f] Qui verò poſt bona poſſeſſa debitum ſuum [g] recepit, [h] hunc in portionem vocandum, exequandúmque cæteris creditoribus. neque enim debuit præripere [i] cæteris poſt bona poſſeſſa: cum iam par conditio omnium creditorum facta eſſet. Hoc edictum eum coërcet, qui ſciens eũ in fraudem creditorum hoc facere, ſuſcepit quod in fraudem creditorum fiebat. Quare ſi quid in fraudem creditorum factum ſit: ſi tamen is qui cepit ignorauit, ceſſare [k] videntur verba edicti. Præterea illud ſciendum eſt, eum qui conſentientibus [l] creditoribus aliquid à fraudatore vel emit, vel ſtipulatus eſt, vel quid aliud contraxit: non videri in fraudem creditorum feciſſe. Nemo enim [m] videtur fraudare eos † qui ſciunt, & conſentiunt. Si quid cum pupillo [n] geſtum ſit in fraudem creditorum: Labeo ait omnimodo [o] reuocandum, ſi fraudati ſint creditores: quia pupilli ignorantia, quæ per ætatem contingit, non debet eſſe captioſa creditoribus, & ipſi lucroſa, eóque iure vtimur. Similiter modo dicimus & ſi cui donatum eſt, non eſſe quærendum an ſciente eo cui donatum, geſtum ſit: ſed hoc tantùm, an fraudentur creditores. Nec videtur iniuria adfici is qui ignorauit, cum lucrum extorqueatur, [p] non damnum infligatur. In hos tamen qui ignorantes ab eo qui ſoluendo non ſit, liberalitatem [q] acceperunt, hactenus actio erit danda, quatenus locupletiores facti ſunt: vltra non. Simili modo quæritur, ſi ſeruus [r] ab eo qui ſoluẽdo non ſit, [ſ] ignorante domino ipſe ſciens rem acceperit, [t] an dominus teneretur. Et ait Labeo hactenus eum teneri, vt reſtituat quod ad ſe peruenit: aut dumtaxat de peculio damnetur, vel ſi quid in rem eius verſum eſt. Eadem in filiofamilias probanda ſunt. ſed ſi dominus [u] ſit, ſuo nomine conuenietur. Item ſi neceſſarius heres [x] legata [y] præſtiterit, deinde eius bona venierint, Proculus ait, etiam ſi ignorauerint legatarij, [z] tamen vtilem actionem [a] dandam. quod nequaquam dubium eſt. Huius actionis annum computamus vtilem, quo experiundi poteſtas fuit, ex die factæ venditionis. [b]

Cum res vendita reuocatur, pretium emptori non reſtituitur: niſi in vtilitatem debitoris appareat eſſe conuerſum. Bar.

VII PAVLVS *libro ſexagenſimo-ſecundo ad Edictum.*

SI debitor in fraudem creditorum minore pretio [c] fundum ſcienti emptori vendiderit: deinde hi quibus de reuocando eo actio datur, eum petant: [d] quæſitum eſt an pretium reſtituere debeant. Proculus exiſtimat, omnimodo reſtituendum eſſe fundum, etiam ſi pretium non ſoluatur. [e] & reſcriptum eſt ſecundum Proculi ſententiam.

VIII. VENVLEIVS SATVRNINVS *libro ſexto Interdictorum.*

EX his colligi poteſt, ne quidem portionem emptori reddendam ex pretio: poſſe

a *Non interponit*. iubendo vel approbando: vt hic fecit. Et ſic no. quòd iuſſus vel auctoritas iudicis excuſat: [a] vt. ĵ. de reg. iur. l. non videtur. §. qui iuſſu. &. ſ. de iuriſdi. om. iudi. l. ſi quis id. §. doli. & de infamibus. furti. §. qui iuſſu.

a] Adde ꝙ notaui in a. poſt. ad l. quanquam. in ver. iudicis iuſſum. ſ. de aqua plu. arcen.

b *Pignora*. in fraudem contracta: vt infra eod. l. ait prætor. §. ſi cum. in verſi. ſi cui. & idem eſt in venditione. Accurſius.

c *Venditionéſque*. quæ fiunt nulla cogente neceſſitate.

d *Recepit*. aliàs accepit. Accurſius.

e *Hoc edictum*. ſecus in fiſco: vt C. de priuileg. fiſci. l. pecunia. & facit ſ. proxi. §. & quod ibi not. Accur.

f *Vigilauit*. facit. ſ. de pecu. l. ſumma. §. ſed & ſi alij. & de ſeparationibus. l. debitor. in fi. i. reſpon. &. ĵ. eo. l. pupill⁹. & l. ait prætor. §. ſi cum in diem.

g *Suum*. ſcilicet debitoris. Accur.

h *Recepit*. male legit Acc. fecerit. i. receperit. L.R.

i *Præripere*. ſic. ſ. de re iudi. l. penult. & de bo. auct. iud. poſ. l. ſi nõ expedierit. §. j. ij. rñ. Acc.

k *Ceſſare*. in titu. non lucratiuo accipe: vt. ſ. eod. l. j. in prin. &. ĵ. eo. l. ſi debitor. & ſic non eſt contra. ĵ. eod. §. ſimili. Vel dic in lucratiuo: & tunc determinatur ĵ. eo. §. in hoc. Sed quid ſi tempore contractus bona fide contraxerit: ſed cum traditur, ſcit in fraudem creditorũ alienari? Reſpõ. teneri: quia geſtum eſt aliquid tũc: vt. ſ. l. j. in prin. Accur.

† Idẽ Ariſt. lib. 5. ethicorum, ca 9. & 11.

l *Conſentientibus*. ſcilicet expreſſe, vel quibuſdam cõiecturis hoc appareat. Sed quid ſi vidẽtes tacuerũt? vidẽtur cõſentire: argu. C. de remiſ. pigno. l. j. &, ij. §. fi. ſed forte diſtingues: vt ſ. quibus modis pignus vel hypot. ſol. l. ſicut. §. non videtur. Accur.

m *Nemo enim*. vt &. ĵ. de reg. iur. l. nemo videtur. &. ſ. de actio. empt. l. j. in fi. &. ſ. quod falſo tuto. aucto. l. j. in fi.

n *Si quid cum pupillo*. in quẽ alienatum eſt. Accurſius.

o *Omnimodo*. id eſt ſiue habeat titulum lucratiuum, ſiue non lucratiuum: ſiue ſciat, ſiue non: dum tamen tutor ſciat: vt. ĵ. eo. l. ait prætor. & ſic poteſt notari hic eſſe deteriorem conditionem pupilli quàm aliorum: in quibus aliis diſtinguitur vt. ſ. proxi. dixi. Vel dic ſecundum Azo. quòd loquitur de pupillo cui donatum erat. nam primo caſum dubitabilem ponit: poſtea minus dubitabilem & generalem in. §. ſimili. ſic. ſ. ad legem Aquil. l. ſi ſeruus ſeruum. §. inquit. verſi. rupiſſe. Accur.

p *Extorqueatur*. ſic. ĵ. eo. l. ſi fraudator. in prin. & C. e. de reuoc. iis quæ in frau. cre. l. ignoti. &. ĵ. de regu. iur. l. non debet actori. §. in re obſcura. &. C. de iure deliberan. l. fin. §. ſed & ſi legatarij. & de codicil. l. fina. §. penul. &. ĵ. eo. l. penul.

q *Liberalitatem*. in caſu etiam ille qui non liberaliter accepit, non tenetur in plus: vt. ĵ. eo. l. ait prætor. §. ait prætor. Accur.

r *Si ſeruus*. alienus. Accur.

ſ *Soluendo non ſit*. & qui fraudat creditores.

t *Rem acceperit*. ex cauſa peculiari: non dominica: nec domini mandato.

u *Dominus*. vt quia pręſens eſt, & poſſet contradicere: vt. ſ. de libe. cau. l. immo. in fin. aliàs non præiudicat. ſ. ſi nõ poteſt contradicere: vt ſ. de cõtrahen. emptio. l. in huiuſmodi. & adde diſtinctionem quã habes. ſ. de ædil. edicto. l cum mancipium.

x *Heres*. puta ſeruus debitoris heres inſtitutus à debitore.

y *Legata*. relicta à debitore in fraudem. Acc.

z *Legatarij*. ſ. fraudem commiſſam.

a *Actionem*. vel indebiti: vt C. de iure delibe. l. fina. §. ſed & ſi legatarij. vel Fauianã, vel in factũ. & facit. ſ. ſi in frau. pa. l. j. §. j.

b *Venditionis*. vt &. ĵ. eo. l. ait prætor. §. ann⁹. & C. e. de reuoc. iis quæ in frau. l. ſi actum.

S*I debitor*.] CASVS. Debitor multorum vẽdidit rem cuidam in fraud. credi. etiã minori pretio quàm valeret: & emptor participauit fraudem. quæritur, an ſi creditores agant reuocatoria, debeant reſtituere pretium emptoribus quod pro re dederant? Et dicitur ꝙ non, nec totum pretium, nec partem: niſi hoc extaret penes debitorẽ vendentem. & hoc dicit hæc. l. & ſequens. Fran. Accur.

c *Minore pretio*. hoc nõ eſt curãdum: cum ſciẽs fuerit emptor: ſed vt aperti⁹ fraus appareat. hoc dicit.

d *Petant*. per Paulianã, vel in factum: vt not. ſ. eo. l. j. in prin.

e *Non ſoluatur*. à creditoribus. Sed nunquid ſoluendũ eſt ab eo qui in fraudẽ vendidit? videtur quòd non: vt C. de reſcin. vẽdi. l. hi qui. ſed illud dico ſpeciale in fiſco: licet ſit argu. contra. C. de præſcript. triginta anno. l. j. Azo. hic enim videntur reſtitui, ſi ſalui ſunt: vt. ĵ. proxi. & facit C. de rei vindic. l. ſi mancipium. Sed contra. ſ. ſi quid in fraud. pat. l. j. §. ſi quid in fraudem. vbi pretium reſtituitur emptori. Solu. quare ibi ſecus ſit obſeruandum: euidens eſt ratio, ſecundum R. quia ibi fuit ignorans emptor qui emit à liberto vẽdente in fraudem patroni: hic ſciẽs. Accurſius.

Q*Vi à debitore*.] CASVS. Emi à debitore in fraudem credit. vendente: & ſciens hoc emi. & antequã bona debitoris poſſiderentur à creditoribus, ego emptor hanc rem alij vendidi bona fide emẽti. quęritur, an creditores poſſint hanc rẽ reuocare ab iſto emptore bonæ fidei? Et dicitur quòd non: ſed ego eis teneor

ad pretium quod habui ex hac re.Fran.Accur.

a *Qui à debitore.*in fraudem creditorum vendente.Accur.

b *Poſſeſſa ſunt.*à creditoribus etiam: alioquin ſecundus emptor teneretur hypothecaria:vt C.de præto.pi.l.fina.

c *Conueniri poßit.*reuocatoria.Accur.

tamen dici, eam rem apud arbitrum ex cauſa animaduertẽdam, vt ſi nummi ſoluti in bonis extẽt, iubeat eos reddi: quia ea ratione nemo fraudetur.

IX. PAVLVS *libro ſexagenſimoſecundo ad Edictum.*

IS† qui à debitore[a] cuius bona poſſeſſa ſunt,[b] ſciens rem emit: iterum alij bona fide ementi vendidit. quæſitum eſt, an ſecundus emptor conueniri[c] poteſt. Sed verior eſt Sabini ſententia, bona B fide emptorem non teneri: quia dolus ei dũtaxat nocere debeat, qui eum admiſit:[d] quemadmodum diximus[e] non teneri eum,[f] ſi ab ipſo debitore ignorans emerit. Is autem qui dolo malo emit, bona fide autem ementi vendidit: in ſolidum pretium rei quod accepit, tenebitur.[g]

X. VLPIANVS *libro ſeptuagenſimotertio ad Edictum.*

AIt prætor: *Quæ Lucius Titius*[h] *fraudandi*[i] *cauſa ſciẽte te,*[k] *in bonis*[l] *quibus*[m] *de (ea* * *re*[n] *) agitur, fecit: ea*[o] *illi,*[p] *ſi eo nomine*[q] *quo de agitur, actio ei*† *ex edicto meo competere*[r] *eſſe ve*[ſ] *oportet, ei ſi nõ plus quã annus eſt,*[t] *cũ de ea re qua de agitur, experiundi poteſtas eſt, reſtituas. Interdum cauſa cognita, etſi ſcientia non* B *ſit,*[u] *in factum actionem permittam.*

Creditores præteriti habent reuocatoriam: non creditores poſt ſecuti: niſi in locum priorum ſucceſſerint.Bar.

Ita demum reuocatur quod fraudandorum creditorum cau-

d *Qui eum admiſit.*vt & C.de reſcin.vend.l. dolus.& de peri.& cõmo. l.dolum.&.ſ̃.de Publiciana.l.ſed & ſi.ª§.prætor.&.j̃.de excep. doli. l.apud Celſum.§.de auctor.&.j̃.de regu. iur.l. fraudis. (al. eum qui.)

e *Diximus.*ſ̃.eod.l. qui autem.§. hoc edictum. († In vulg. Qui à.)

f *Eum.*primũ emptorem.Accur.

g *Tenebitur.* creditoribus reuocatoria.& ſic pretium loco rei ſuccedit.& fa.ſ̃.de rei vind.l. Iulianus.j.in prin. &.j̃. de regu. iur. l. factum. Accurſius.

A *It prætor.*] CASVS. Ponit edictum, cuius ſenſus eſt: qui cõtraxit cum debitore multorum in frau.cre. contrahente, vel emit à debitore, vel ſimilem cõtractum fecit: & hic contrahens participauit fraudem cum debitore: tenebitur intra annum vtilem reſtituere quod de bonis illius debitoris habuit, creditoribus eius. & ad hoc inducta eſt actio in factum. Item quandoque tenetur & ſi fraudem nõ participauit: vt quia ex titulo don.habuit rem. Tandẽ loquitur Vlpi. & exponit verba edicti, & dicit: hoc quod dictum eſt in frau. cre. factum reuocari: eſt verum ſi creditores ex hoc habẽt damnum: vt quia nõ poſſunt conſequi ſolidum quod eis debetur, cum debitor tantum non habeat. Sed pone quòd debitor in frau. credi. aliqua vendit: poſtea iſtis creditoribus ſoluit quod eis debet: & incipit alios creditores de nouo habere. nunquid iſti alij poſſunt reuocare prædicta alienata? & diſtinguitur, an iſti primi creditores ſint liberati de pecunia ſecundorum: & tunc eis ſecundis cõpetit hæc actio ad reuocanda alienata. aut de alia pecunia: & tũc non poſſent reuocare. Item quod dictum eſt in edicto ꝙ contrahẽs cum debitore participauit fraudem: bene dictum eſt. ſi enim contrahens ſciret debitorem habere multos creditores, non tamen aliam fraudem habuit. nõ tenebitur hac actione, niſi creditores denuntiaſſent ei ne contraheret cum debitore. Sed quid ſi tutor pupilli, vel curator adulti ſciens contrahat cum debitore multorum in frau.cre. an pupillus vel adultus ex hoc tenebitur? & dicit quòd ſic in quantum ad eos peruenit. [PRÆTEREA.] In fraud.cre. à debitore alienata reuocantur, ſiue vnus creditor erat tempore alienationis, & adhuc eſt: ſiue plures erant, & adhuc omnes ſunt, vel vnus eorum tantum nunc remanſit, cum aliis ſit ſatisfactum. Sed pone quòd contrahens cum debitore ſcit vnum creditorem fraudari, non alios: nũquid habet locum hoc edictũ? certe ſic: vt ille ſolus reuocet. Sed pone quòd ſatisfactũ eſt fraudato. ceſſat hoc edictum: & ſic reuocatoria. ſed ſi offeratur quod debetur fraudato, & nolit recipere: non eliditur actio ex hoc edicto. [SI FRAVDATOR.] Debitor in fraud.credit. aliqua alienauit, & deceſſit relicto herede. creditores hereditarij ſecuti ſunt fidem heredis: & quia heres non ſoluebat, imò latitabat: bona eius venduntur. dicitur quòd bona heredis dicuntur vẽdi, nõ defuncti. & ideo non eſt quærendum quæ defunctus in fraudem alienauit: nec reuocantur. [SI QVID IN FRAVDEM.] Quidam heres ſuus, vel extraneus, minor.xxv.ann. adiuit here. & aliqua de here. in frau.cre. hereditariorum alienauit. tandem hic heres abſtinuit ſe ab here. petita in integr.reſti. quæritur an creditores poſſint reuocare alienata per heredem. Et dicit ꝙ ſic vtili act. quare nõ directa? dic vt in gl. hoc idem dicas in ſeruo herede inſtituto qui poſtea abſtinuit habita in itegr. reſtitu. Sed an alienata per defunctum, reuocari poſſunt: diſting. aut creditores non ſunt ſecuti fidem heredis: & tunc reuocantur. aut ſunt ſecuti: & tunc non reuocantur. & exempla vtriuſque ſunt in litera. [SI IMPVBES.] Debitor alienauit aliqua in frau.credito. hic debitor deceſſit relicto herede filio impubere. impubes adita hereditate aliqua alienauit in frau.cre. tam hereditariorum quàm

propriorum: vel eius tutor alienauit, ſeparatione à creditoribus A hereditariis impetrata. dicitur ꝙ creditores reuocabunt alienata in frau.eorum. [SI CVM IN DIEM.] Debitor in fraud.cred. debitum quod in diem debebat, ante diem ſoluit. dicitur ꝙ quicquid in medio tempore habuit creditor cui ſolutũ eſt: reuocabitur per alios creditores. Item ſi debitor in frau. cre. dedit rem ſuam pignori vni ſuo creditori antiquo, reuocabitur hoc pignus per alios creditores. Item ſi mulier in frau. credi. accepto tulit Titio quod Titius ei debebat, vt hic Titius hoc habeat in dotẽ, non tenet hæc acceptilatio. ſic ergo obligatio debiti in antiquo ſtatu reponitur. Item ſi debitor in frau.cre. cõſtituat vſumfr. in fundo ſuo, vel vſumfr. ſibi debitum remittat, vel alicui promittat aliquid in annos ſingulos: reuocabitur quod faciet. [SI DEBITOREM.] Debitorem meum & plurium aliorum fugiẽtem fui perſecutus, & pecuniam ſecum ferentem ei abſtuli. an tenear reddere aliis creditoribus? & diſting. aut hoc feci antequam creditores miſſi ſint in poſ.eius, & tunc nõ reddo. aut poſt: & tunc reddo. [SI EX CONSTITVTIONE.] Quidã debitor in frau.cre. aliqua alienauit, & teſtamẽto reliquerat libertatem ſeruis ſuis: tandẽ nemo volebat ei ſuccedere ex teſtamento, vel ab inteſtato. venit quidã. & petiit hęc bona hereditaria ſibi dari cauſa libertatum cõſeruãdarũ, promittẽs de ſolido ſoluendo creditoribus. dicitur ꝙ amodo creditores non poſſunt reuocare alienata per defunctũ, cum ſolidũ conſequantur ab ac- C cipiente hęc bona. Secũdo dicit: annus huius actionis incipit currere à tẽpore quo vendita ſunt bona in frau.cre. Tertio dicit: per hanc act. in factũ reuocãtur res alienatæ in frau.cre. cũ ſua cauſa. i.cũ fructibus perceptis à poſ. & percipiendis, dum tamẽ expẽſæ ſi quæ ſunt factæ neceſſariæ, deducãtur: & etiã volũtariæ expẽſæ deducuntur, ſi factæ ſunt volũtate creditorũ vel fideiuſ. debitoris. & ſi ancilla fuit vendita in frau.cre. reuocabitur, & etiã partus ſi quẽ habuit. & vt generaliter dicã, ſcias ꝙ per hanc act. reuocabitur res alienata in priſtinũ ſtatũ. Item obligatio ſi remiſſa erat in fraudẽ credi. reuocabitur in priſtinũ ſtatum, perinde ac ſi non eſſet facta remiſſio, adeo ꝙ & cõmodum medij temporis veniat: vtputa fructus, vſuræ autem medij temporis nõ veniũt niſi prius erãt debitæ iure ſtipula. vel iure contractus bonæ fidei. & ſi obligatio erat ſub die vel ſub cõdi. reuocabitur in priſtinum ſtatum. ſi autem erat tẽporalis, vt quãto minoris, quam remiſit debitori in fraud.cred. illa reuocari poterit intra tantum tẽpus quantum ſupererat ei, & non intra annum. Vltimo dicit: hæc act. durat perpetuo in eo quod peruenit ad cõuentum, ſiue ſit fraudator, ſiue alius. Item hæc actio datur creditoribus & heredibus eorũ. Item datur in accipientem & eius heredem in id quod ad eum perue- D nit. &.h.d.hic.§. cum ſequen. & cum.l.ſequen.Fran.

Hoc appellatur inter dictũ fraudatorium.l. 96.j̃.de ſolu.

* Flor. verũ transfigũtur hæ voces ea re, tanquam vacantes.

† Græciſm⁹.

h *Lucius Titius.*debitor.Accur.

i *Fraudandi.*creditores.Accur.

k *Sciente te.*acceptore.Accur.

l *Bonis.*quæ accepiſti.Accur.

m *Quibus de.*id eſt de quibus.Azo.

n *De ea re.*id eſt fraude vel alienatione fraudulenta.

o *Ea.*ſcilicet bona.Azo.

p *Illi.*ſcilicet creditori. aliàs illis, ſcilicet qui conqueruntur. & accipe, reſtituas.Accur.

q *Si eo nomine.*i.nomine fraudis propter quam agitur.

r *Competere.*ſcilicet directo vt creditori.Azo.

ſ *Eſſe ve.*vtiliter, vt procuratori bonorum: vt &.ſ̃.e.l.j.in prin.

t *Annus eſt.*ſupple qui fluxit, cum &c. nam vtilis annus eſt. & quod ſubiicit, de ea re, id eſt alienatione. Sed quid differt hoc edictum ab illo.ſ̃.eod.l.j? Reſpõ. nihil niſi quo ad verba: quia hic loquitur in ſecunda perſona.ſ̃.in prima. ſed vt exponat, ideo repetit. vel alius prætor fecit ilud, & alius iſtud.

u *Scientia non ſit.*contrahentis cum fraudatore: puta cum interceſſit

ſa factum eſt, ſi euentum fraus habuit: [a] ſcilicet ſi hi creditores quorum fraudandorum cauſa fecit, bona ipſius vendiderunt. [b] Cæterùm ſi illos dimiſit, quorum fraudãdorum cauſa fecit, & alios ſortitus eſt: ſi quidem ſimpliciter [c] dimiſſis prioribus quos fraudare voluit, alios poſtea ſortitus eſt: ceſſat reuocatio. Si autem horum [d] pecunia quos fraudare noluit, [e] priores dimiſit quos fraudare voluit: Marcellus dicit B reuocationi locum fore. ſecundum hanc diſtinctionem & ab imperatore Seuero & Antonino reſcriptum eſt, eóque iure vtimur.

Non ſufficit ſcire creditorem alienantem habere creditores: ſed oportet fraudem participare, vt hoc edictum locum habeat. Bart.

Quod ait prætor, *ſciente* [*te*] ſic accipimus, te conſcio, & fraudem participante. Non enim ſi ſimpliciter ſcio illum creditores habere, hoc ſufficit ad contendendum [f] teneri eum in factum actione: ſed ſi partipces fraudis eſt.

Non poteſt videri fraude carere, qui emit contempta denuntiatione facta à creditoribus ne emeret à debitore in fraudẽ alienante. Bartolus.

Si quis particeps quidem fraudis non fuit, veruntamen vendente [g] debitore teſtatò [h] conuentus eſt à creditoribus, ne emeret: an in factum actione teneatur ſi comparauerit? Et magis eſt vt teneri debeat. Non enim caret fraude, qui conuentus teſtatò, perſeuerat. [i] aliàs autem qui ſcit aliquem creditores habere: ſi cum eo contrahat ſimpliciter ſine fraudis conſcientia, [k] non videtur hac actione [l] teneri. D Ait prætor, *ſciente*, id eſt eo qui conuenietur hac actione. Quid ergo ſi fortè tutor pupilli ſcit, ipſe pupillus ignorauit? videamus an actioni locus ſit, vt ſcientia tutoris noceat. idem & in curatore [m] furioſi & adoleſcentis. Et putem hactenus iſtis nocere conſcientiam tutorum ſiue curatorum, quatenus quid ad eos [n] peruenit. Præterea ſciendum eſt, poſſe quæri, [o] quod dicitur in fraudem creditorum alienatum reuocari poſſe, ſi iidem ſint creditores: [p] & ſi vnus creditor ſit ex illis qui fraudati ſunt: [q] ſiue ſolus tunc fuit: ſiue quum [r] cæteris ſatisfactum eſt, hic ſolus remanſit: probandũ eſſe adhuc actioni [ſ] fore [t] locum. Illud certè ſufficit, etſi vnum ſcit creditorem fraudari, cæteros ignorauit: fore locum actioni. Quid ergo ſi ei quem quis ſcit, ſatisfactum eſt? nunquid deficiat actio: quia qui ſuperſunt, non ſunt fraudati? Et hoc puto probandum. [u] Non tamen ſi dicat aliquis, *Offero quod debetur ei quem ſcio creditorem*: audiendus erit, vt actionem eludat. [x]

Si filius qui poteſt abſtinere ab hereditate paterna, faciat aliquid in fraudem creditorum, & petat in integrum reſtitui eo quòd ſe immiſcuit hereditati paternæ: ſi reſtitutus fuerit, competit hæc actio reuocatoria creditoribus ad C reuocandum quæ alienata ſunt per defunctum, ſi creditores non ſunt ſecuti fidem heredis. Si autem eius fidem ſecuti ſunt: tunc tantùm reuocantur ea quæ heres alienauit. hoc dicit.

Si fraudator heredem habuit, [y] & heredis bona venierint: [z] non eſt in bonis quibus de agitur, factum: [a] & ideo ceſſat hæc actio.

Si quid in fraudem creditorum fecerit filius qui ſe poterat abſtinere, & in integrum ſit reſtitutus, quòd ſe miſcuerat: vel ſi quis fecit voluntarius [b] etiam, vel per ætatem vel quam aliam cauſam [c] iuſtam in integrũ meruit reſtitutionem: dicendum erit vtilem [d] actionem competere. Idem & in ſeruo [e] neceſſario. Sanè cum illa diſtinctione hoc admittẽdũ [f] eſſe Labeo ſcribit, vt ſi quidem protinus [g] bona vendiderunt creditores, vel abſentibus vel paciſcentibus creditoribus ſe neceſſarius miſcuit: vtriuſque [h] fraus [i] reuocetur: id eſt teſtatoris, & ipſius. [k]

ceſſit tit. lucratiuus: vt ſupra eo. l. qui autem. §. ſimilíque modo.

a *Habuit*. fraudantes creditores ſuos. A

b *Vendiderunt*. & non ſunt dimiſſi in ſolidum. & facit. C. de ſer. pigno. dato ma. l. ſi creditoribus. & .j̃. de reg. iur. l. fraudis. Accur.

c *Simpliciter*. id eſt ſi ſuam pecuniam, non poſteriorum. Hu. Vel id eſt ſine intentione dandi pecuniam ſecundariò prioribus. ſcilicet cum id non agebatur inter iſtum fraudatorem & hos ſecundos creditores. Vel dic. id eſt non directo peruenit: vt ſupra de priuile. credi. l. ſi ventri. §. fin. & facit. s̃. de bon. au. iudi. poſſ. l. cum vnus. & .j̃. eo. l. Papinianus. [a]

a] niſi priores.

d *Horum*. poſteriorũ.

e *Noluit*. in alienando. & facit ſupra ſolu. matrimo. l. etiam. §. quanquàm. & .s̃. qui. ex cau. in poſ. ea. l. Fulcinius. §. quòd ſi aduerſus.

f *Contendendum*. id eſt dicendum: vt & infra proxi. §.

g *Vendente*. ſecus poſt venditionem: vt ſupra pro empt. l. alienam. Accurſius.

h *Teſtatò*. id eſt coram teſtibus. Accurſius.

i *Perſeuerat*. ſic & . C. de rei vin. l. ſi fundum. & ſupra de eden. quædam. §. is autem. verſic. ſed ſi ei. & ſupra de leg. præſtan. l. virilis. §. ſi adiecerit. & ſupra manda. l. ſi hominem. Sed arg. contra. C. de reſcind. vend. l. ſi maior. ſed ibi non erat ius nuntiandi. Item argu. contra ſupra quod fal. tut. aucto. l. ij. Accur. ADDITIO. Dic ſecundum Bartolum hic quòd ille qui denuntiabat, certabat de lucro: ſed ille cui denũtiabatur, certabat de damno: ideo eſt potior conditio eius cui denũtiabatur: quia poteſt dicere, non credidi tibi. ſecus ſi eſſent in pari cauſa: vt hic: vt per Barto. hic.

k *conſcientia*. facit .j̃. de regulis iuris. l. fraudis. & ſupra proxi. §. & ſupra qui & à quibus. l. in fraudem. Accurſius.

l *Actione*. in factum ex hoc edicto. & eſt forte ratio, ſecũdum Azo. quia hæc actio vt Fauiana eſt perſonalis, nõ in rem ſcripta: vt ſupra ſi quid in fraud. pa. l. j. §. antepenul.

m *In curatore*. ſecus in procuratore: vt infra de doli excep. l. apud Celſum. §. illud. verſi. illa etiam. & . §. ſi quis non. & facit infra de regu. iur. l. neque in interdicto. & ſupra de dolo. l. ſed & ex dolo. & de tribu. l. iij. §. j. & de pecu. l. ſumma. §. ſi dolo. Sed contra infra ne vis fiat ei. l. j. §. hoc edicto. Solu. vt ibi.

n *Ad eos*. ſcilicet pupillos. Accurſius.

o *Poſſe quæri*. ſcilicet in eo quod dicitur, &c. ſubaudi, & vtrum ita habeat locum reuocatio, non aliter hoc. ſcilicet quæritur. Accur.

p *Iidem ſint creditores*. qui tũc erant cum alienatio fiebat. & quod ſubiicit, etiã ſi vnus, &c. incipit reſpondere. Vel poteſt dici quòd reſpondet infra, probandum, &c. Accurſius.

q *Fraudati ſunt*. quæritur an habeat locum reuocatio. ſic & dices infra reſponderi, probandum.

r *Quum*. id eſt quando. Ioan.

ſ *Actioni*. ab omnibus exercendæ. Sed quid ſi nullus remanſit de his? Reſpon. vt. s̃. ea. l. §. ita demum. Accurſius.

t *Locum*. licet vnus tantum creditor ſit in cuius fraudem eſt alienatum.

u *Probandũ*. vt deficiat.

x *Actionẽ eludat*. fraudati & volentis reuocare quicquid alienatum eſt: licet vltra ſit debitum: & quia proficiet aliis creditoribus. Azo. & hoc poſt miſſionem in poſſeſſionem: arg. s̃. eo. l. qui autem. §. ſciendum. vel dic non audiri quando cõuentus eſt reuocatoria. ſi autẽ ante vellet ſoluere, audietur forte: arg. s̃. de aliena. iudi. mutan. l. iij. §. finali. Accurſius.

y *Habuit*. & creditores fidẽ eius ſecuti ſunt. aliàs enim impetrarent ſeparationem.

z *Venierint*. non fraudatoris.

a *Factum*. id eſt alienatum in fraudem. non enim fraudatoris bona veneunt, ſed heredis. & facit inſtitu. de hered. quali. & diff. §. j. Accur.

b *Voluntarius*. forte extraneus.

c *Cauſam*. vt quia per metum adierat: vt ſupra quod me. cauſa. l. ſi mulier. §. penult.

d *Vtilem*. quia nõ propriè in bonis de quibus agitur, factum intelligitur: cum ſint hereditaria: nec defunctus in eis fecerat, ſed heres: ſed quia quando hæc bona hereditaria heredis fuerunt, vtilis actio competit. M. & facit ſupra de minor. l. ſi mulier. Accurſius.

e *Idem & in ſeruo*. vt detur vtilis. nam & iſte per reſtitutionem impetrare poteſt ſeparationem, etiam poſtquã ſe immiſcuit: vt ſupra de mino. l. ait prætor. §. non ſolum. ante vero etiam citra reſtit. vt ſupra de ſepara. l. j. §. fin. Accurſius.

f *Hoc admittendum*. i. hanc actionẽ ceſſare ſi bona eius veneant.

g *Protinus*. id eſt antequam heredis perſonam fidémque ſequantur. R. Accurſius.

h *Vtriuſque*. patris & impuberis. Accurſius.

i *Fraus*. facta in bonis patris.

k *Et ipſius*. creditoris filij.

ff. Nouum.

Si verò paſſi ſunt neceſſariũ creditores,[a] & quaſi in creditum habuerunt nomen eius: vel dulcedine[b] vſurarum, vel qua alia ratione ſecuti ſunt:[c] dicendum eſt nihil reuocari ex his quæ teſtator alienauit. Si impubes patri heres extiterit, eiúſque[d] mortui bona veneant: ſeparatione impetrata,[e] vtriuſque fraus erit reuocanda, pupilli, vel etiam tutoris, item curatoris.[f]

Si quis in fraudem creditorum citius ſoluit quàm debuerit: competit hæc actio propter commodum repræſentationis pecuniæ.

Si cum in diem mihi deberetur, fraudator præſens ſoluerit: dicendum erit, in eo quòd ſenſi commodum in repræſentatione, in factum actioni locũ fore. Nam prætor fraudem intellegit etiam in tempore[g] fieri. Si cui ſolutum quidem non fuerit, ſed in vetus creditum pignus acceperit,[h] hac actione[i] tenebitur: vt eſt ſæpiſſime conſtitutum.

Liberatio à debito facta ab vxore ipſi marito cauſa dotis conſtituendæ, facit huic edicto locum.

C Si cum mulier fraudandorum creditorum conſilium iniſſet, marito ſuo, eidémque debitori in fraudem creditorum acceptum debitum fecerit dotis conſtituendæ cauſa, locum habet hæc actio: & per hanc omnis pecunia quam maritus debuerat, exigitur: nec mulier de dote habet actionem. Neque enim dos in fraudem creditorum conſtituenda eſt: & hoc certo certius eſt, & ſæpiſſime conſtitutum.[k] Exitus autem actionis[l] erit, vt ſtipulatio quæ accepta facta fuerat, ex integro interponatur. Per hanc actionẽ & vſusfructus,[m] & huiuſmodi ſtipulatio, *In annos ſingulos dena dare ſpondes?* exigi poteſt.

Qui pecuniam ſibi debitam à debitore fugiente abſtulit, communicare non cogitur aliis creditoribus ante bona poſſeſſa: ſecus ſi poſt bona poſſeſſa. Barto.

Si debitorem † meum & complurium creditorum conſecutus eſſem fugientem, ſecum ferentem pecuniam, & abſtuliſſem ei id quod mihi debeatur: placet Iuliani ſententia dicentis multum intereſſe, antequam in poſſeſſionem bonorum eius creditores mittantur, hoc factum ſit, an poſtea. ſi ante, ceſſare in factum actionem. ſi poſtea, huic locum fore.[n] Si ex conſtitutione[o] diui Marci bona ſint addicta alicui libertatium cõſeruandarum cauſa: dicendum erit actionem ceſſare.[p] B ita enim ſuccedunt, vt rata ſint quæ paterfamiliâs geſſerat.[q]

Annus huius in factum actionis computabitur ex die venditionis bonorum.[r]

Per iſtam actionem in factum reuocantur res alienatæ in fraudẽ creditorum cum ſua cauſa, id eſt cum fructibus perceptis à poſſeſſore & percipiẽdis, expenſis neceſſariis deductis: & etiã voluntariis, ſi voluntate creditorũ factæ ſunt.

Per hanc actionem res reſtitui debet cum ſua ſcilicet cauſa: & fructus non tantùm qui percepti ſunt, verùm etiam hi qui percipi potuerunt[ſ] à fraudatore, veniunt: ſed cum aliquo modo, ſcilicet vt ſumptus facti deducantur. nam arbitrio iudicis non prius cogẽdus eſt rem reſtituere, quàm ſi impenſas neceſſarias[t] conſequatur. Idémque erit probandum & ſi quis alius ſumptus ex voluntate fideiuſſorum creditorúmque fecerit.[u]

Si ancilla fuerit alienata in fraudem creditorum, & peperit: reuocatur ancilla cum ipſo partu. h.d.

Partum[x] quoque in hanc actionem venire, puto verius eſſe.

Præterea ganeraliter ſciendum eſt, ex hac actione reſtitutionem fieri oportere in priſtinum ſtatum: ſiue res fuerunt, ſiue obligationes: vt perinde omnia reuocentur, ac ſi liberatio facta non eſſet. D propter quod etiam medij temporis commodum, quod quis conſequeretur liberatione non facta, præſtandum erit, dum vſuræ[y] non præſtentur, ſi in ſtipulatum deductæ non fuerunt: aut ſi talis[z] contractus fuit, in quo vſuræ deberi potuerũt etiam

a *Creditores*. in partem ſe venturos.

b *Dulcedine*. Not. dulce accipere vſuras.

c *Secuti ſunt*. facit ſupra de ſepara. l. j. §. illud ſciendum.

d *Eius*. ſcilicet patris. Accurſius.

e *Impetrata*. ſcilicet à creditoribus patris impetrantibus vt bona patris à bonis impuberis ſeparentur: vt ſupra de ſepara. l. j. §. item videamus.

f *Item curatoris*. ſupple & teſtatoris. & hoc ſi creditores non ſunt ſecuti fidẽ filij: alioquin non reuocant alienata à defuncto: vt. ſ. proxi. §. hic ergo patris fraudẽ reuocabãt eius creditores: filij fraudẽ reuocabũt eius filij creditores.

g *Etiam in tempore*. vt & infra eod. l. omnes. §. fin. & facit inſtit. de act. §. tempore. & ſupra ad l. Falc. l. j. §. ſi quis. Sed quid ſi pro tali debito datum fuerat pignus? videtur non eſſe locum reuocationi: quia in hoc prætor ſe interponeret: vt ſupra de iud. l. in omnibus. Azo. & ſupra eo. l. qui autem. §. apud Labeo. ſed in puro debito dic vt infra proxi. Accur.

h *Acceperit*. in fraudẽ creditorum.

i *Actione*. reuocatoria. Sed contra infra eo. l. illud. Solu. ibi ab initio obligauit, ſed non tradidit: hic non obligauit ab initio. vel hic accepit poſtquam eſſet poſtulatũ mitti in poſſeſſionem: ibi ante: arg. infra ead. l. §. ſi debitorem. vel hic in fraudem creditorum: ibi non: arg. infra eod. l. cum in vetus. Accurſius.

k *Conſtitutum*. vt & infra eod. l. fin. §. j. &. C. eo. de reuo. iis quæ in fraud. l. ij. & infra eod. l. hac in factum. §. fin. libertus tamen in fraudem patroni dotẽ conſtituere poteſt: vt ſupra ſi quid in frau. pa. l. j. §. ſed & ſi libertus.

l *Actionis*. ſcilicet in factum reuocãtis quod mulier fecit ſupra proxi. reſpon. vt infra eo. l. hac in factum.

m *Vſusfructus*. ſiue remiſſus, ſiue alij in fraudem creditorum cõſtitutus: & idem in alio exẽplo quod ſequitur.

n *Locum fore*. & ita neutro caſu punior. & ſic eſt contra. ſ. quod me. cau. l. extat. &. C. vi bono. rap. l. res. & de Iudæ. l. nullus. in glo. vltionem. &. j. eo. l. pupillus. §. quid ergo ſi cum in eo, &c. Solu. hic auctoritate iudicis factum eſt, in contrariis non, ſecundum Alex. & ſecundum hoc verbum abſtuliſſem, dic, per iudicem: vt &. j. de fur. l. qui vas. in princ. & l. interdum. §. j. Vel dic [a] quòd etiam ſine auctoritate iudicis: ſed ideo quia fugiebat, & iudicis tam cito copia haberi non poterat. argu. C. quando liceat vnicuique ſine A iudi. l. j. ſi autem ſit copia iudicis, tunc ſecus: vt in contrariis. Alij dicunt quòd hoc corrigitur per. l. illam, res. C. vi bon. rap. quod non placet. Alij quòd ibi de rigore: hic de æquitate: quod in idem recidit cum ſecunda. Item facit ſupra eod. l. qui autem. §. ſciendum. Accurſius.

o *Si ex conſtitutione*. cuius verba ſunt inſtit. de eo cui liber. cauſa bo. addic. §. j. Accurſius.

p *Ceſſare*. contra eos quibus alienauit defunctus.

q *Geſſerat*. exponendo cautionẽ de ſolido ſoluendo cuique: vt. d. §. j. inſtit. &. C. de manu. teſta. l. fin. per quod videntur creditores ſequi fidem eius: argu. ſupra ea. l. §. ſi quid. in fin.

r *Venditionis bonorum*. quæ reuocantur, vtpote in fraudem alienata: vt & ſupra eo. l. qui autem. §. fin. & facit ſupra eo. l. j. in princ. &. C. eo. l. ſi actu. & ſupra ea. l. in prin. & hoc in id quod peruenit ad accipientem: vt. j. §. actio.

ſ *Percipi potuerunt*. nec titulus excuſat: quod eſt ſpeciale: aliàs ſecus: vt not. C. de rei vindi. l. ſi fundum. Item in id quod dicit fructus medij temporis venire, eſt contra infra eo. l. fin. §. non ſolum. Solu. hic cohærebant ſolo tempore alienationis: vt & ibi dicitur, ſecundum B. Vel hoc lite conteſtata, vt & ibi dicitur. vel ſolue vt ibi.

t *Neceſſarias*. Vtiles autem aufert ſine læſione rei: cum ſit malæ fidei poſſ. vt. C. de rei vind. l. domum. & hoc in ſumptibus factis circa rem: vt ſupra de impenſ. in reb. do. fact. l. iij. §. nos generaliter. expẽſas autem fructuum indiſtincte ſeruat: vt ſupra famil. erci. l. fundus. & de petit. hered. l. ſi à domino vel à patre. §. fin. & ad hoc ſupra de vſur. l. videamus. ij. §. in Fauiana. & ſi ſer. vindi. l. & ſi forte. §. fin.

u *Fecerit*. puta voluntarios: nam prædictos etiam citra volũtatem prædictorum factos recuperat.

x *Partum*. conceptum ante alienationem: ſecus ſi poſt: vt. j. eo. l. fi. §. non ſolum. in fin. §. & §. Proculus. Accur.

y *Dum vſuræ*. ſcilicet medij temporis reſtituta prima obligatione: niſi in duobus caſibus quos ſubiicit. ad quod eſt contra infra eo. l. fin. §. non ſolum. Sed ibi de fructibus: hic de vſuris. vel hic in perſonalibus præſtationibus: ibi in fructibus naturalibus. Vel ſolu. vt ibi. Accurſius.

z *Aut ſi talis con*. aliàs eſt, ſi non talis: aliàs deeſt, non: ſed ſubauditur,

† ex leg. 12. tab. Si caluitur, pedémve ſtruit, manum endo iacito.

a] No. quòd ybi alicui nõ adeſt facultas adeũdi iudicem, vel ipſius copia in prõptu haberi nõ poteſt, pro re mea recuperanda: tũc propria auctoritate & manu poſſũ rem auferre. cõcor. in cano. 1. &. 2. 23. q. 1. gl. eſt in cano. ius gen. 1. diſt.

non deductæ.[a] Si conditionalis fuit obligatio, cum ſua conditione: ſi in diem, cum ſua die reſtaurāda eſt.[b] Si tamen ea erat,[c] cuius dies finitur:[d] poteſt[e] dici reſtitutionē intra id tempus poſſe poſtulari, quod tempus ſupererat obligationi: non vtique intra annum. Hæc actio[f] poſt annum de eo quod[g] ad eum peruenit, aduerſus quem actio mouetur, competit. iniquum enim prætor putauit, in lucro morari eum, qui B lucrum ſenſit ex fraude: idcirco lucrum ei extorquendum putauit. Siue igitur ipſe fraudator[h] ſit ad quem peruenit, ſiue alius quiuis:[i] competit actio in id quod ad eum peruenit, dolóve malo eius factum eſt quo minus perueniret. Hæc actio[k] heredi cæteríſque ſucceſſoribus[l] competit. ſed & in heredes[m] ſimiléſque perſonas datur.

XI. VENVLEIVS SATVRNINVS *libro ſexto Interdictorum.*

CAſſius actionem introduxit in id quod ad heredem peruenit.

In generali conceſſione non videtur conceſſa fraus. Bar.

XII. MARCELLVS *libro octauodecimo Digeſtorum.*

SI pater filiofamilias liberam peculij adminiſtrationem dederit, non videtur ei & hoc conceſſiſſe, vt in fraudem creditorū

auditur, & repetitur ſupra poſitum. vel tertio ſupple in fine debebuntur ſcilicet vſuræ.

a *Non deductæ.* in ſtipulatu: vt in bonæ fidei iudiciis: vt. ſ. de vſur. l. mora. §. bonæ fidei. & facit C. de vſur. l. iij. Accur.

b *Reſtauranda eſt.* ſed ſi pura, tunc ipſa pecunia: vt &. ſ. de iure do. l. licet. §. fi. &. j. eo. l. hac in factum.

c *Erat.* ſ. obligatio.

d *Cuiꝰ dies finitur.* puta anno, vt quanto minoris: vel ſex menſibus, vt redhibitoria: & tempore quo debitor eam remiſit in frau. cred. forte menſis ſupererat. & ſic facit pro eo quod no. ſ. ex quib. cau. maio. l. ſed & ſi per prætorem. §. quotiens. & ſecundum hoc dic finitur, id eſt finitus eſt.

e *Poteſt.* veluti cū apud fraudatorē quis ad tēpus fideiuſſit. quæ obligatio eo tēpore veniente finitur: vt C. de fideiuſſ. l. vlti. Accur.

f *Hæc actio.* Dic caſum ſecundum R. & Azo. in acceptore qui tenetur vſque ad annum: vt. ſ. eo. l. j. in prin. quod accipe etiam ſi non peruenit quod ſperabat accipere ex cōtractu quem fecit cum debitore. Itē in tit. non lucratiuo diſtinguitur interuenerit fraus, vel non. Sed ſi peruenit, vel dolo fecit quo minus perueniret, tunc perpetuo: & non diſtinguitur tit. vel fraus. & ſecundum hoc concorda literā: & non eſt cōtra. ſ. eo. l. qui autem. in princi. vbi dicit non teneri debitorem ſi nō adquiſiuit: quia ſecus in acceptore. Alij, vt Ir. faciūt hunc. §. loqui in debitore quē dicunt teneri in id quod peruenit ad eum ex fraudatoris cōtractu: vel dolo fecit quo minus perueniret: & ſic eſt contra. d. l. qui autē. ſed ibi de extrinſecis lucris non curatur: ſed hic de eo quod occaſione ipſius cōtractus fraudatorij accipere potuit, & non accepit. & ad hunc caſum facit. j. eo. l. fin. in fin. &. ſ. eo. l. j. in prin.

Acceptor tenetur vſque ad annum, quod eſt verum etiam ſi nō peruenit quod ſperabat accipere ex cōtractu quem fecit cū debitore.

g *De eo quod.* quidam habent hic iterum, poſt annum, vt R. alij habent cancellatum.

h *Fraudator ſit.* id eſt qui in fraudem ſuſcepit: ſecundum nos: vel id eſt qui in fraudem alienauit, ſecundum Ir.

i *Alius quiuis.* vt à fraudatore ſuppoſitus vel heres, vel bonorū poſſ. ſecundum vtrunq;. & facit. j. l. proxi. ſecundum primum caſum. Sed quid ſi acceptor alij donauit? dicūt quidam non teneri: cum dolus auctoris obeſſe non debeat, & multo minus ſecūdus emptor: vt. ſ. l. qui à debitore. Sed contra videtur: vt. j. de except. doli. l. apud Celſum. §. ſi quis autem.

k *Hæc actio.* reuocatoria, vel reſtitutoria.

l *Succeſſoribus.* ſ. creditorum.

m *Heredes.* ſ. accipientis à fraudatore. & quod dicit, datur: dic in quantum ad eum peruenit. & ſic continua. l. proxi.

SI pater.] CASVS. Licet cōcedat pater filio liberam adminiſtrationem peculij, non videtur per hoc concedere vt ipſe alienet peculium in frau. cre. peculiarium: & hoc caſu ſi filius alienat, nō tenetur pater: ſed reuocant creditores alienata. Sed pone quòd pater conceſſit filio vt alienaret in frau. cre. & alienauit ita quòd non eſt ſoluendo: tunc videtur ipſe pater alienaſſe, & tenetur creditoribus in ſolidum, quaſi dolo deſierit habere peculium: & creditores filij videntur eſſe creditores patris. Fran. Accur.

alienaret.[n] talem enim alienationem non habet. At ſi hoc quoque conceſſit filio pater, vt vel in fraudem creditorum facere poſſit: videbitur ipſe feciſſe:[o] & ſufficient competentes[p] aduerſus eum actiones. Etenim filij creditores,[q] etiam patris ſunt creditores: cum eius[r] generis videlicet habebunt actionem, vt his de peculio præſtari neceſſe ſit.[ſ]

XIII. PAVLVS *libro ſexageſimooctauo ad Edictum.*

ILlud conſtat, eum qui pignus tenet,[t] hac actione non teneri.[u] ſuo enim iure, & vt pignus, non rei ſeruandæ cauſa poſſidet.

Hoc edictum competit ad hoc vt res alienatæ reſtituantur, vel actiones: vel vt actiones cedantur ab eis quibus competunt. h. d.

XIIII. VLPIANVS *libro ſexto Diſputationum.*

HAc in factum[x] actione non ſolùm dominia reuocantur,[y] verumetiam actiones[z] reſtaurantur. Eapropter competit hæc actio & aduerſus eos qui res[a] non poſſident, vt reſtituāt:[b] C & aduerſus eos quibus actio competit, vt actione cedant. Proinde ſi interpoſuerit quis perſonam Titij, vt ei fraudator res tradat: actione mandati cedere debet.[c] Ergo & ſi fraudator pro filia ſua dotem dediſſet ſcienti fraudari creditores: filia[d] tenetur vt cedat actione de dote aduerſus maritum.

n *Alienaret.* vt &. ſ. ad Maced. l. iiij. in prin. & de pecu. l. qui peculij. & arg. j. quod vi aut clam. l. iij. §. plane. & ad municip. l. Lucius. §. penul.

o *Ipſe feciſſe.* ſ. pater de fictione iuris: cum per alium fecerit.

p *Competentes.* ſ. de peculio: etiam ſi nihil ſit in peculio, cū dolo fecit quo minꝰ eſſet: vt ſ. de pecul. l. ſumma. in prin. Itē & in factum ex edicto de alien. iu. mu. cau. fa. quia dolo deſiit poſſidere peculium. Itē & in factū Pauliana, ſecundū ꝙ ſecundo modo expoſuimꝰ. ſ. e. l. ait prætor. §. pen.

q *Creditores.* etiam patris ſunt creditores.

r *Cum eius.* aliàs cum eo eiuſdem &c. aliàs cū eius generis &c. vt ſcilicet quam directā habent cōtra filium, eandem de peculio aduerſus patrem.

ſ *Neceſſe ſit.* etiā ſi nihil ſit in peculio, vt modo notaui.

ILlud.] CASVS. Titius debebat. x. mihi Franciſco, & obligauerat pro hoc debito mihi quandam rem, & nō tradiderat. tandem iſte Titius eſt debitor aliorum, & nunc rem obligatam mihi tradit. non videtur tradere rem in frau. cre. & ſic hęc actio ceſſat. Fran.

t *Tenet.* cum ab initio eſſet ſibi hypothecatū, licet non traditum, ſecundum Ir. aliàs ſecus: vt. ſ. eo. l. ait prætor. §. ſi cui. vel dic vt ibi. Itē hoc niſi in fraud. credi. factū ſit: vt. j. eo. l. cum in vetus.

u *Non teneri.* Sed nec alia ſupple, vt cōſonent ſequentia. nam quādo rei ſeruandæ cauſa, tūc proficit aliis, & tenetur: vt. ſ. de bo. au. iu. poſ. l. cum vnus. & C. de bo. au. iu. poſ. l. fina. non autem dicas quòd miſſus rei ſeruandæ cauſa teneatur hac actione, niſi in fraudem, & illud fieret: vt. ſ. eo. l. iij. §. fi. quo etiam caſu loqui poteſt quod hic dicit.

HAc in factum.] CASVS. Per hanc act. in factum reuocantur res alienatæ, & etiam obli. remiſſæ. Item obli. ceſſæ à debitore. ſed ſi cum debitor meus vellet tibi tradere rē in fraudē meā D & aliorū creditorū, tu alium interpoſuiſti vt ei traderetur: teneberis hac act. vt cedas act. mandati cōtra interpoſitū. Vltimo dicit, in frau. cre. debitor dedit dotem pro filia ſua, creditores agent contra filiam vt cedat act. de dote contra virum. Accur.

x *Hac in factum.* alibi dicitur Pauliana: vt. ſ. de vſur. l. videamus. ij. §. in Fauiana. & ponitur illud adiectiue, à Paulo prætore. & per hanc corporalia & incorporalia reuocantur: vt hic, &. ſ. l. ait prętor. §. annus. licet quidam aliter dicant: vt no. ſ. e. l. j. in prin.

y *Reuocantur.* fuerunt ergo tranſlata: vt &. ſ. de contrahen. empt. l. ſi ſciens.

z *Actiones.* remiſſæ in fraudem. Accur.

a *Qui res.* ſcilicet corporales, ſi habeas, non: aliàs ſine non, & plana eſt.

b *Reſtituant.* ſ. reponendo ſe in priſtinā obligationem, ſi in diem vel conditionales erant: aliàs ipſa pecunia: vt. ſ. eo. l. ait prætor. §. præterea. &. §. ſi conditionalis. &. j. eo. l. omnes. in prin.

c *Cedere debet.* Si hoc velit creditor, exigitur. nam cōtra eum agere poteſt, & ipſe agit mandati: vt. ſ. ſi quid in frau. pa. l. pe. Accur

d *Filia tenetur.* Ad hoc. j. eod. l. fina. §. j. &. ſ. eod. l. ait prætor. §. ſi cum mulier.

S*I quis.*] CASVS. Debitor Titij in fraudem eius reliquit libertatem in teſtamento ſeruis,ſciens ſe non eſſe ſoluendo.tādem hic debitor ſatisfecit Titio, & effectus eſt debitor Sempronij:cui nunc nō eſt ſoluendo.modo quæritur,an Sēpronius poſſit has libertates reuocare?Et dicitur quòd non: cum non in eius fraudem manumiſerit: niſi de pecunia Sempronij ſatisfactum fuerit Titio.nam tunc ſuccedit in locum eius. & hoc dicit hæc.l.& ſequ. Fran.Accur.

a *Libertates*. directas. Azo.

b *Non ſit*.ſic.ſ.eo.l. ait prætor.§.ita demum.& §.illud.&.ĵ.de re.iur.l. fraudis.Sed cōtra.ſ.qui & à quibus.l.in fraudē.iij.Sol.vt ibi.

c *Libertates*.ſcilicet directæ. quod dic vt not. C.qui manu. non poſ.l. j.Accur.

d *Initum erat*.aliàs inierat, ſcilicet debitor. aliàs initum erat.

e N*Iſi*. aliàs incipit, Papinianus.

f *Priores*. ſcilicet creditores.

g *Probentur*. quia tunc poſteriores in locum priorum ſuccedere videtur:vt.ſ.eo.l.ait prætor.§.ita demū.Accur.

O*Mnes.*] CASVS. Obligationes remiſſæ in frau.cre. reuocātur in priſtinum ſtatum per hāc act. Secundo dicit:Lucius habens multos creditores, in fraudem eorum dedit animo donandi omnia bona ſua libertis ſuis, eiſdémque filiis naturalibus. dicitur quòd reuocantur hæc bona per creditores, licet hanc fraudem ignorauerint illi liberti, eiuſdémque filij. Tertio dicit, In odiū creditorū vir ſoluto matrimonio reddit dotē vxori incontinēti: cum nō teneretur niſi annua bima trima die.dicitur ꝙ mulier tenetur hac act. in quātū intereſt creditorū non tam cito eam ſolutā fore.Fran.Accur.

Qui ſcit ſe habere creditores,& facultates ſuas non ſufficere: videtur alienare in fraudē creditorū.

XV. IVLIANVS *libro quadrageſimonono Digeſtorum.*

SI quis cùm haberet Titium creditorem, & ſciret ſe ſoluendo non eſſe, libertates [a] dederit teſtamento: deinde dimiſſo Titio, poſtea Sempronium creditorem habere cœperit: & eodem teſtamento manente deceſſerit: libertates datæ ratæ eſſe debent, etſi hereditas ſoluendo non ſit: [b] quia libertates [c] vt reſcindantur, vtrumque in eorundem perſonam exigimus, & conſilium, & euentum. & ſi quidem creditor, cuius fraudandi conſilium initum erat, [d] non fraudatur: aduerſus eum qui fraudatur, conſilium initum non eſt.libertates itaque ratæ ſunt,

XVI. PAVLVS *libro quinto Reſponſorum Papiniani.*

N*Iſi* [e] priores [f] pecunia poſteriorum dimiſſi probentur. [g]

XVII. IVLIANVS *libro quadrageſimonono Digeſtorum.*

OMnes debitores qui in fraudem creditorum liberantur, per hanc actionem [h] reuocantur in priſtinam obligationem. [i]

In donatione omnium bonorū præſumitur fraus. Item ſufficit libellum concludere præſumptiue. Bartolus.

Lucius Titius cum haberet creditores, libertis ſuis iiſdémque filiis naturalibus vniuerſas res ſuas tradidit. [k] Reſpondit, Quamuis non proponatur [l] cōſilium fraudandi habuiſſe: tamen qui creditores habere ſe ſcit, & vniuerſa [m] bona ſua alienauit, intellegendus eſt fraudandorum creditorū conſilium habuiſſe: ideóque etſi filij

h *Per hanc actionem*. in factum,vel Paulianam:vt.ſ.eo.l.hac in factum.

i *Obligationem*.aliàs actionem:& aliàs obligationem.

k *Tradidit*.animo donandi.

l *Non proponatur*.in libello tuo.Azo.vel vere:fictitie tamē ſic: vt ſubiicit.ſic &.ſ.de do.cau.mor.l.& ſi debitor conſilium.Accur.

m *Vniuerſa*.ſi ergo partē bonorum vel rem alienauit, ceſſat hæc præſumptio,& oportet probari dolum & euentum.Accur.

n *Tenentur*.in id quo locupletiores facti ſunt:vt.ſ.eo. l. qui autem.§.in hos.etiam citra ſcientiam:vt Co.eod.l.pen.Sed videtur quòd non hac actione, ſed alia teneantur donatarius donanti & creditoribus:vt.ſ.de dona.l.hereditatem.Solu.ibi hereditas: hic res vniuerſæ:& ſic ibi eſt nomen iuris:hic non.arg.ſ.de iureiur.l. mulier.Vel ibi ſub cōditione dedit, vt ſatisfaceret creditoribus: & ſic aperte non ſe fraudare dicit.hic non hoc edicto: argu. ſ.de manu.teſta.l.ſi quis locuples.in fi.

o *Statuto tempore*. annua bima trima die: hodie poſt annum: vt C.de rei vxo.act.l.j.§.cum autem.

p *Intelligit*.vt.ſ.eo.l.ait prætor.§.ſi cum in diem.

A E*T ſi pignus*.] CASVS. Vir remiſit vxori pignus quod ab ea habebat pro derelicto quod ei debebat.quæritur,an hæc remiſſio teneat? Et dicitur quòd ſic: nec videtur donatio. ſed ſi in fraudem creditorū eſt facta, reuocatur vtili act.ex hoc edicto: ſicut & in quolibet alio debitore qui remitteret pignus.Fran.Accur.

q *Exiſtimantium*. & ſic valet remiſſio: vt & C. ad Vell.l.etiam.&.l. iubemus.& ſupra ad Vel. l.quamuis.&.ſ. quibus mod.pig.vel hypo. ſol. l.j.§.j.&.l.Lucius. & ſic non eſt legatum: vt ſupra de leg.iij.l.iij.§.fina. Accurſius.

r *Si quiuis deb*.etiā non maritus vel vxor. idem econtra:vt.ſ.eod. l. ait prætor.§. ſi cum in diē. verſi.ſi cui ſolutum.

P*Atrem.*] CASVS. Berta inſtituit virum ſuum heredem: & eum rogauit quòd reſtituat hæc bona filio cōmuni. modo hic vir poterat differre reſtituere bona filio vſque ad mortem ſuā,ſi abſtineret ab emancipando. nō abſtinuit, imò eum emancipauit, & ſtatim reſtituit bona in fraud. cred.ſuorum. dicitur ꝙ hæc reſtitutio non reuocatur.Fran.

ſ *Morte ſua*.ſ.patris: intra quod forre tēpus ro gatus erat vt reſtitueret hereditatem: & tūc eſt cōtra.ſ.eo.l.ait prætor. §.ſi cū in diē. ſed dices, gratia fideicommiſſarij dilatatur:vt.ſ.de le.ij.l. ſi ita. ij. §. Pegaſus. Vel pone ꝙ præſenti die rogatus erat reſtituere: & nō expectauit mortē ſuam in quam poterat differre,cum non poterat cogi emancipare: & ſic nec reſtituere: vt. ſ. de leg.iij.l.ſi legatarius. §.ſi.&.l.fideicommiſſa. §.ſi filio.&.§. ſi cui. niſi probetur quòd dilapidaret:vt.ſ.ad Trebell.l. imperator. & ſic nō eſt contra dictam.l.ait prætor.§.ſi cum in diem.& facit.ĵ.l. proxi. & C.de fideicommiſ.l.poſt mortem.& quod ibi not.

eius ignorauerunt hanc mentem patris ſui fuiſſe,hac actione tenētur. [n] Si vir vxori, cum creditores ſuos fraudare vellet,ſoluto matrimonio præſentem dotem reddidiſſet, quam ſtatuto tempore [o] reddere debuit: hac actione mulier tantum præſtabit,quanti creditorū intererat dotem ſuo tempore reddi.Nam prætor fraudem etiam in tēpore fieri intellegit. [p]

XVIII. PAPINIANVS *libro viceſimoſexto Quæſtionum.*

B ET [*] ſi pignus vir vxori, vel vxor viro remiſerit: verior ſententia eſt nullam fieri donationē exiſtimantium. [q] quod ſine dubio ſi in fraudem creditorum fiat, actione vtili reuocabitur.Idémque eſt & ſi quiuis [r] debitorū in fraudem creditorum pignus omiſerit.

* Vulg.ſi pignus.

Qui reſtituit bona defuncti fideicommiſſa ante tempus, nō videtur in hoc edictum committere.idem in eo qui totam hereditatem reſtituit, cū poſſet quartam Treb.retinere.h.d.cum.l.ſeq.

XIX. IDEM *libro vndecimo Reſponſorum.*

C PAtrem qui nō expectata morte ſua, [ſ] fideicommiſſum hereditatis maternæ filio ſoluto poteſtate [t] reſtituit omiſſa [u] ratione Falcidiæ, [x] plenā fidē,ac debitam pietatem ſecutus exhibitionis, reſpondi non creditores fraudaſſe.

XX. CALLISTRATVS *libro ſecundo Quæſtionum.*

DEbitorem qui ex ſenatuſcōſulto Trebelliano totam hereditatē reſtituit,placet non videri in fraudē creditorum alienaſſe portionē quam retinere potuiſſet, ſed magis fideliter facere. [y]

XXI. SCÆVOLA *libro primo Reſponſorum.*

D DEbitor in fraudem creditoris cum vicino de finibus

t *Soluto poteſtate*.id eſt emancipato.Accur.

u *Omiſſa*.id eſt non retenta Falcidia.

x *Falcidiæ*.Trebel. & dic quòd pendet conſtitutio vſque illuc, reſpondi &c.nam ſoluit ibi quæſtionem.

D*Ebitorem.*] CASVS. Debitor multorum,heres inſtitutus eſt ab aliquo,& rogatus de reſtituendo hereditatē Titio. cum poſſet retinere Falcidiam Trebellianicam,nō retinuit, ſed totam hereditatem reſtituit.dicitur quòd non videtur in frau.cre.feciſſe,ſed magis fideliter adimplere officium ſuum.Fran.Accur.

y *Facere*.vt & C.ad.l.Fal.l.j.& facit.ſ.l.proxi.

D*Ebitor.*] CASVS. Obligaueras mihi fundum pro decē, tandem tu in fraudem mei paſſus es te decipi à vicino tuo circa aſſignationē finiū:& ego iſtū fundū vēdidi iure creditoris. quæritur an emptor poſſit mouere quæſtionem vicino de finibus: & ſic præ-

ſic prædicta aſſignatio non noceat ei. & dicitur ꝙ poteſt. Fr. Acc.
a *Pactus eſt*. vt voluit vicinus: ita ꝙ de ſuo fundo vicino acceſſit. A
b *Agere poſſit*. hypothecaria: ſed Pauliana non agi: niſi vterque fraudẽ admiſerit. Accur.
c *Ignorante*. ſecus forte ſi ſciente: vt. ſ. de re iud. l. ſæpe. §. j.

l *Gratificatione*. vtroq;. ſ. inſtãte: vt. ſ. de bo. auct. iu. poſ. l. ſi nõ. §. j.
m *Iuſte*. id eſt non maligne.
n *Nullo pacto*. i. nulla ratione. ſic & ſ. de condic. inde. l. tutores. in fi. & j. de reg. iur. l. nihil dolo. & ſ. eo. l. qui autẽ. §. apud. & §. ſciẽdum. Sed contra. ſ. ẽ pro ſoc. l. verũ. §. ſi cũ tres. vbi ſocius reuocat qđ alter ſoci⁹ habuit à tertio ſocio. Sol. hic fuerũt negligẽtes: ibi non fuerũt. Vel ibi de æquitate: hic de rigore. Vel ibi ſpeciale: quia ius fraternitatis habet ſocietas: vt. ſ. pro ſoc. l. verũ. in prin. & no. hic ad negligentiam: vt C. de anna. exce. l. ij. in prin. & ſ. e. l. qui autem. §. ſciendũ.

Cvm in vetus.] CASVS. Cum haberẽ multos creditores: vni eorũ dedi pignus. quæritur, an alij creditores poſſint reuocare? Et dicitur ꝙ non, niſi in fraudem eorum feci, & vere ex hoc patiantur dãnum. Fran.
d *Et ea via iuris*. aliàs, & cauſa iuris occurrat, quia &c. i. euẽtus. aliàs, & ei vna iuris cauſa occurrat qua &c. i. actione in factũ, qua &c. & dic. i. dãni euentu. vel aliàs, & ea via iuris &c. & expone eodem modo. & facit ſupra eod. l. ait prætor. §. ſi cum. verſi. ſi cui. & l. illud.

Primo gradu.] CASVS. Cum heredes dubitarent adire, quia videbãt hereditatẽ non eſſe ſoluendo: pacti ſunt cũ creditorib⁹ hereditariis de certa parte debiti nõ petẽda: & ſic adiuerunt hereditatẽ. quæritur an libertates relictæ in teſtamento debitoris teneant: & an legata teneãt. & dicitur ꝙ libertates tenent, niſi ſint relictæ in frau. cre. legata autem non debentur ſi hereditas non eſt ſoluendo. Fran. Accur.

* Flo. additum eſt, &, & in fraudẽ &c. Ant. Au. li. 3. cap. 9.

e *Conſeruandæ*. ſic inſt. qui manu. nõ poſſunt. §. j. Accur.
f *Secundũ cõſtitutionem*. diui Marci forte: quæ loquitur de bonis adeũdis cauſa libertatũ conſeruandarũ, & de ſolido ſoluẽdo craditorib⁹: vt C. de teſta. manu. l. fi.
g *Partẽ*. dimidiã puta: vt. j. de ver. ſign. l. nomẽ filiarum. §. portionis.
h *Libertates*. ſ. directæ: nam fideicõmiſſariæ ex ſolo euẽtu reuocantur: vt C. qui manumitt. nõ poſſ. l. j. & fin.

pignori dati fundi pactus eſt. [a] quæſitum, an is qui à creditore emit, de finibus agere [b] poſſit. Reſpondit, ſecundũ ea quæ proponerentur, nõ idcirco minus agere poſſe, quòd debitor ignorante [c] creditore pactus eſſet.

Si debitor habẽs multos creditores dat vni eorũ pignus, nõ reuocatur: niſi in fraudẽ aliorũ creditorum pignus datum ſit. Bar.

XXII. IDEM *libro quinto Reſponſorum*.

Cvm in vetus creditum vnus creditor pignora accepiſſet, quæro, an in fraudem cæterorũ creditorũ factum, nullius momẽti eſſet. Reſpõdit, creditorem non idcirco prohibendũ à perſecutione pignorũ, quòd in vetus creditũ vt obligaretur pactus eſſet: niſi id in fraudem cæterorum creditorũ factum ſit: & * ea via iuris [d] occurratur, qua creditorum fraudes reſcindi ſolent. B

Pactum factum inter creditores & heredes, non nocet libertatibus & legatariis. Bar.

XXIII. IDEM *libro trigenſimoſecundo Digeſtorum*.

Primo gradu ſcripti heredes cum animaduerterent bona defuncti vix ad quartam partem æris alieni ſufficere: famæ defuncti conſeruandæ [e] gratia, conſenſu creditorum, auctoritate præſidis prouinciæ, ſecundum conſtitutionem [f] ea conditione adierunt hereditatem, vt creditoribus dumtaxat partem [g] præſtarent. quæſitum eſt, an manumiſſi teſtamento, & libertates & alimenta conſequi poſſint. Reſpondit, libertates [h] quidem, ſi in fraudem creditorum datæ nõ eſſent, competere: legata verò, [i] ſi ſoluendo hereditas non eſſet, non deberi. C D

Quod vni ex creditoribus eſt ſolutum per gratificationem, vel extortionem, venit communicãdum cæteris. Bar.

XXIIII. IDEM *libro ſingulari quæſtionum publicè tractatarum*.

Pvpillus patri heres extitit, & vni creditorum ſoluit: mox abſtinuit hereditate paterna. bona patris veneunt. an id quod accepit [k] creditor, reuocandum ſit, ne melioris conditionis ſit quàm cæteri creditores? an diſtinguimus, per gratificationem acceperit, an non? vt ſi per gratificationem [l] tutorum, reuocetur ad eandem portionem quam cæteri creditores fuerint laturi. ſin verò iuſtè [m] exegerit, cæteri creditores neglexerint exactionem, interea res deterior facta ſit vel mortalitate, vel ſubductis rebus mobilibus, vel rebus ſoli ad irritum perductis: id quod acceperit creditor, reuocari nullo pacto [n] poteſt: quoniam alij creditores ſuæ neglegentiæ expenſum ferre debeant. Quid ergo ſi cum in eo eſſent, vt bona debitoris mei venirent, [o] ſoluerit mihi pecuniam: an actione reuocari ea poſſit à me? an diſtinguendum [p] eſt, is obtulerit mihi, an ego illi extorſerim inuito? & ſi extorſerim inuito, reuocetur. ſi non extorſerim, [q] non reuocetur? [r] ſed vigilaui: meliorem meam conditionem feci: * ius ciuile † vigilantibus [f] ſcriptum eſt: ideoque * non reuocatur id quod percepi.

Si debitor multorum creditorum liberauit fideiuſſorem quem acceperat à ſuo debitore: ſi vterque ſcit, vterque tenebitur. ſi autem alter eorum ſcierit, ille qui ſcit, tenebitur. Bar.

XXV. VENVLEIVS *libro ſexto Interdictorum*.

o *Vt venirent*. quia nõ erant ſoluendo, nõ tamen erant poſſeſſa adhuc. Accur.
p *Diſtinguendum eſt*. innuit aperte ſupradicta non eſſe diſtinguenda R. Sed certe imò: & prædicta prima diſtinctio admittitur: vt & ſupra de bo. aucto. iud. poſſid. l. ſi non expedierit. §. j. Azo. ergo hic vnum membrum ſubdiuidit, ſcilicet quãdo nõ fuit gratificatus.
q *Extorſerim*. ſimilis diſtinctio habetur. ſ. de leg. iij. l. xj. §. ſi rem.
r *Non reuocetur*. niſi poſterior eram tempore: vt C de iure deli. l. fina. §. ſi vero heredes. ſecũdum quoſdam. ſed illa in pignore dicit, non in perſonali.
ſ *Vigilantibus*. adde cõcor. ſ. eo. l. qui autem. §. ſciendum. Accur.

Societas ius fraternitatis habet.

* & Dij facientes adiuuant. Varr. 1. de re ruſt. & optima nomina nõ appellãdo fiũt mala. Colu. dictum Alphij fœneratoris eſſe ait libro. 1. ca. 7. † Cõcor tex. in ca. nũtiatum. 74. diſ. & quòd pigris & negligentibus iura non ſubueniant, hic ne facit text. in l. nõ enim negligenti⁹ ſupra ex quib. cau. maio. * ideo quoque.

Si fraudator.] CASVS. Debitor multorum in fraudem eorum accepto tulit fideiuſſori quem acceperat à debitore ſuo: & ſic per hoc peruenit liberatio ad debitorem ſuum. quęritur, an non ſolũ detur reuocatoria in fideiuſſorem, vt reponat ſe in obligat. ſed etiam in ipſum debitorẽ. & diſtinguitur. nã aut ſciuerunt ambo hanc fraudem: & tunc ambo tenentur. aut fideiuſſor tantum ſciuit fraudem: & tunc ipſe tenebitur, & nõ reus, niſi in ſubſidium: vt quando fideiuſſor non eſſet ſoluendo. Sed pone quòd accepto tulit ipſi debitori: & ſic etiam fideiuſſor liberatur. & certe in ipſum debitorem fit reſtitutio, & in fideiuſſorẽ ſi ſcierit hãc fraudem. & non tenetur fideiuſſor etiam in ſubſidium: quia de damno certat, non de lucro. & hic eſt caſus principij huius legis vſque ad verſiculum, in duobus autem reis &c. in eo autem verſicu. potes ponere caſum vt ibi in gloſſ. habes. Sed ne ego Franciſcus videar tranſire vt muſcipula ſuper pullinas, audi huius verſic. caſum. Quidam debitor multorum habens duos reos debendi eiuſdem quantitatis, in fraudẽ cre. vni eorũ accepto tulit: & ſic per conſequens alter eſt liberatus, quæritur, an vterque hac act. reuocatoria teneatur. & certe par vtriuſque cauſa eſt, hoc eſt dicere, ſi ille cui eſt acceptolatum, tenetur: & alter, ſi non tenetur, nec alter tenetur. videndum eſt ergo quando teneatur ille cui eſt acceptolatum, & certe tenetur quando participauit

i *Legata verò*. non enim debentur niſi ex hereditate. quæ non eſt niſi ære alieno deducto: * vt & ſ. de do. cau. mor. l. & ſi debitor conſilium. & C. ad leg. Fal. l. ſucceſſores. ſed in libertatibus directis duo neceſſaria ſunt: vt dixi.

a] Adde glo. in l. fin. C. de pac. & in l. 1. & ibi bonus tex. C. de here. vel actio. ven. & in l. ſi marito. ſ. ſo lu. matri.

Pvpill⁹.] CASVS. Pupillus ſucceſſit patri: & vni creditorum hereditariorum ſoluit. tandem abſtinuit ab hereditã. patris. nunc paterna bona venduntur à creditoribus paternis: & quia non ſufficiunt, petunt creditores communicari quod ille creditor accepit. quæritur, an rectè petãt? & diſtinguitur. nam aut omnes creditores inſtabant: & tunc tutores pupilli vel ipſe pupillus vni ſoluit: & hoc caſu audiuntur. an vero iſte tantum inſtabat, cęteri non: & hoc caſu non reuocantur: quia licuit vigilare. Quod autem dixi, quando omnibus creditoribus inſtantibus vni ſolutum eſt, ꝙ reuocatur, eſt verum quando ab inuito extorſit creditor. ſi autem ſponte vni ſoluit pupillus, vel eius tutor, nunquã hoc reuocabitur. & nota bona verba hic in fi. legis. Frã. Accur.
k *Id quod accepit*. ante bonapoſſeſſa. & ſic totam. l. intellige. aliàs ff. Nouum.

UNED

fraudem: vel etiã ſi non participauit fraudem, dum tamẽ ex cauſa lucratiua ſit ei acceptolatũ.& eiſdem caſibus tenetur & alter: aliàs non. [SI A SOCERO.] Quidam debitor multorũ in fraudem eorũ dedit mihi fraudẽ ſcienti, prædia in dotẽ pro filia ſua. dicitur ꝗ teneor reuocatoria creditoribus.& ſi conuentus ab eis reſtituo prędia, liberor ab act. de dote: nec teneor etiam vxori meæ emancipatæ à ſuo patre ſi poſtea ab eadẽ diuertã. ſed ſi antequam cõueniar à creditoribus, reſtitui prædia vxori meæ quę diuertit à me: act. de dote cõuẽtus ab ea teneor creditoribus, eo ꝗ ſciui fraudẽ: nec repetã à muliere prædia. idẽ eſt & ſi ſine iudice ei reſtitui. ſi autẽ ignoraſſem fraudem, & reſtitui mulieri prædia: nõ teneor creditorib[9]: ſed ipſa tenetur. ſi autẽ tam ego quàm ipſa ſciuimus: vterq; noſtrum tenetur. ſi autẽ neuter noſtrum ſciuit fraudẽ, tunc ipſa tenetur vel ſtatim dare prædia, ſi ei ſũt reſtituta prædia. ſi nondum ſunt reſtituta, cauere debebit de reſtituẽdis cum ad eam peruenient. ego autẽ non teneor, ex quo fraudem ignoraui: cũ non ex cauſa lucratiua videor habere, ſicut nec creditor cui eſt ſolutũ quod ſibi debetur. indotatã enim vxorem nõ accepiſſem. Vltimo dicit: Pone ꝗ quidam extraneus in odium creditorũ ſuorũ dedit mihi dotẽ pro ea. dicitur ꝗ ſi fraudẽ hanc ſciui, teneor reſtituere prædia. Item vxor mea ſemper tenebitur, id eſt ſiue ipſa ſciuerit, ſiue non.& etiam eius pater tenebitur, ſaltem vt caueat ſe reſtituturũ hæc prædia ſi ad eum peruenerint. [SI PROCVRATOR.] Procurator meus videns quendã debitorẽ multorum velle vendere prædia in fraudẽ creditorum, iuſſit ſeruo meo vt emeret illa prædia: & emit. dicitur ꝗ ipſe procurator tenetur hac act. non ego. [NON SOLVM.] Fundus alienatus in fraudem cre. reuocatur, & etiã fructus qui cohærent ſolo tẽpore quo venditur. Item fructus qui poſt litem motã percepti ſunt. medio autẽ tempore fructus percepti nõ veniunt. Item partus ancillę in frau. cre. venditæ, conceptus & natus poſt alienationem, non venit in hanc act. ſecus ſi ſaltẽ eſſet conceptus tempore alienationis. [FRVCTVS AVTEM.] Qui emit fundum in frau. cre. tenetur hac act. & ad fundũ & ad fructus qui tempore emptionis cohærent fundo, ſiue fuerint tunc maturi, ſiue non.& hoc probat triplici ratione. Prima, quia vnum emere videtur, emendo ſolum cum fructibus. Item qui habet fundum valentem. c. in hyeme, & tempore meſſium ſunt ibi fructus valentes. x. non dicitur habere duas res, ſcilicet fundum. c. valentem, & fructus valentes. x. ſed vnam rem dicitur habere. ſ. fundum valentem. c. Item qui habet domũ, non dicitur duas res habere. ſ. ſolum & ſuperficiẽ: licet ſeparatim poſſit vendere ſolum, deducta ſuperficie. [HÆC ACTIO.] Cicero alienauit multa in fraudem cre. nõ eſt dubium quin acceptatores bonorum teneantur reuocatoria. ſed an Cicero teneatur hac act. quæritur? Et videtur quòd non: quia cum omnia bona quę ſuperérant penes eum, ſint poſſeſſa à creditoribus: abſurdũ eſt eum cõueniri qui nihil habet. ſed tamen dicit, ſi nihil poteſt recuperari ab acceptatoribus: dandam in eum in id quod poſtea quærit. vſque ad ſacculum & peram: & vt etiam in carcerem detrudatur ſi non poteſt ſolidum ſoluere. Franciſ. Accurſius.

† Habetis hic tex. ſingu. ad hoc, quòd dos data filiæ pro patre dici ur perueniſſe ex cauſa lucratiua: ſec[9] autẽ eſt quo ad maritum nam dicitur habere ex cauſa onero ſa, ſiue ſoluto matrimonio, ſiue cõ ſtante, etiam ſi vir habeat lucrari dotẽ per mortem mulieris. Bolog.

A

Si fraudator fideiuſſori ſuo [a] ſcienti acceptum [b] tulerit: ſi & reus non ignorauerit, vterq; tenebitur. [c] ſi minus, is qui ſcierit. [d] Si tamen ille cui acceptũ factũ eſt, ſoluendo non: videndum eſt, an in reum, etiam ſi ignorauerit, actio danda ſit, quia ex donatione capit. [e] Cõtrà ſi reo ſciẽte acceptum latum ſit, fideiuſſor quoque, ſi & ipſe ſcierit, tenebitur. Si verò ignorauerit, nunquid nõ æquè [f] actio in eũ dari debeat, quoniam magis detrimentum non patitur, quàm lucrum faciat? [g] In duobus [h] autem reis par vtriuſque cauſa eſt.

B

Iſte. §. ponit caſum longum, quẽ lege prout punctuaui: & ſatis planus erit tibi.

Si à ſocero † fraudatore ſciens gener accepit dotẽ, tenebitur hac actione.& ſi reſtituerit eam, [i] deſinit dotem habere: nec quicquã emancipatæ [k] diuortio facto reſtituturum Labeo ait: quia hæc actio [l] rei reſtituendæ gratia, non pœnæ [m] nomine daretur: ideóq; abſolui ſolet [n] reus, [o] ſi reſtituerit. [p] Sed ſi prius quàm creditores cum eo experirẽtur, reddiderit filiæ dotem, iudicio dotis nomine conuentus: nihilo minus eum hac actione [q] teneri Labeo ait: nec vllum regreſſum habiturum ad mulierem. [r] Sin verò ſine iudice: videndum, [s] an vlla repetitio competat ei. [t] Quòd ſi is [u] ignorauerit, [x] filia autem ſcierit, tenebitur filia. [y] ſi verò vterque ſcierit, vterque tenebitur. At ſi neuter ſcierit, quidam exiſtimant nihilo minus in filiam dandam actionem: quia intellegitur quaſi ex donatione aliquid ad eam perueniſſe: [z] aut certè cauere eam debere, quod conſecuta fuerit, ſe reſtituturam. In maritum autẽ qui ignorauerit, non dandam [a] actionem: non magis quàm in creditorem qui à fraudatore quod ei deberetur acceperit: cum is indotatam [b] vxorem ducturus non fuerit. Item ſi extraneus filiæfamiliæ nomine fraudandi cauſa dotem dederit, tenebitur maritus, ſi ſcierit: æquè mulier: [c] nec minus & pater, ſi non ignorauerit: [d] ita vt caueat, ſi ad ſe dos peruenerit, [e] reſtitui eam.

C

Pone caſum in terminis, quia obſcurus eſt tex. propter breuitatem ſuam. Procurator meus vidẽs quendã debitorem multorũ creditorum velle vendere prædia in fraudẽ creditorũ, iuſſit ſeruo ſuo vt emeret illa prædia: qui emit. dicitur hic quòd ipſe procurator tenetur hac actione, non ego. §. ſequẽtem vide per partes. loquitur de fructibus vſque ibi, hæc actio. §. videamus. Accurſius.

a *Suo.* id eſt ſibi obligato. Accurſius.

b *Acceptum tulerit.* & per hoc etiam reus liberatur: vt infra de acceptila. l. & per iuſiurandum. §. & ſi fideiuſſori. Accur.

c *Tenebitur.* ſcilicet reus.& fideiuſſor: etiam ſi ex cauſa non lucratiua fiat acceptilatio.

d *Scierit.* ſcilicet tenebitur in ſolidum: alter vero in quantum locupletior eſt, ſi cauſa lucratiua eſt.

e *Capit.* & puto dandã etiam nõ in ſubſidium: quia ille cui donatur in fraudem creditorum: ſiue ſciat, ſiue ignoret, tenetur quaten[9] locupletior eſt: vt. ſ. e. qui autẽ. §. in hos.& adde de donat. cauſa mortis. l. & ſi debitor conſiliũ.& hoc caſu in ſolidum videtur locupletior: vt. ſ. de dolo. l. itaq;. in ſubſidium autem maxime tenebitur: vt hic, & ſupra de eo per quem factum. l. fi. in princ. & de dolo. l. ideoque. in fi. M.

f *Non æquè.* vt in ipſum reum detur qui capit ex donatione.

g *Faciat.* & puto non dandã: quia lucrum nõ capit, ſed damnum euitat, ſecundum omnes.

h *In duobus.* puta, Titius meus debitor & aliorum, habet duos reos debendi: & in fraudem creditorũ accepto fert vni. certe ſicut ille tenetur cui acceptolatũ eſt, vel non tenetur ſecundũ diſtinctionẽ ſcientię & lucratiuę cauſę: ita & alter: quia par vtriuſq; cauſa eſt. & facit. C. de duo. re. l. fi. Accur.

i *Reſtituerit eam.* creditoribus agẽtibus reuocatoria.

k *Emancipatæ.* quo caſu ſoli ſibi eſſe reſtituẽda: vt. C. de rei vxo. act.

l *Hæc actio.* in factum, quæ datur contra accipientem à fraudatore: ſecus in ea eſt quæ contra alienantem datur: vt. ſ. ea. l. in fi.

m *Non pœnæ.* nam ſi pœnæ nomine daretur, non liberaretur ab vxore: vt arg. ſupra ne quis eum qui in ius vo. l. fi. Accur.

n *Abſolui ſolet.* ab vxore conuentus.

o *Reus.* qui & maritus fuit.

p *Si reſtituerit.* ſcilicet creditoribus.

q *Hac actione.* ſ. reuocatoria: non obſtante exceptione rei iudicatæ: & hoc propter ſuam ſcientiam. Accurſius.

r *Ad mulierem.* nam etiam indebita impedit repeti ſciẽtia: vt. C. de condic. indebi. l. j.

D

ſ *Videndum.* aliàs videndum: & aliàs deeſt.

t *Cõpetat ei.* relinquitur tacite reſpõdendũ ꝗ non ſit repetitio nec hic quidem: vt Ir. & H. ſed M. contra, quaſi indebito ſoluto. Acc.

u *Is.* ſcilicet vir. Accurſius.

x *Ignorauerit.* patre dante dotem pro ea in fraudem creditorum.

y *Filia.* creditoribus hac Actione in factum. Accur.

z *Perueniſſe.* & hoc eſt verum quando dos iam ei reddita eſt: aliàs locum habet quod ſequitur de cautione. Accurſius.

a *Non dandam.* nõ enim ex donatione capit: licet dos dicatur donatio: vt ſupra de dona. l. j. Accurſius.

b *Indotatam.* & ſic quodãmodo ſibi debitũ videtur accepiſſe pro onere matrimonij: & ſic ſimilis eſt creditori: vt. ſ. de act. & obli. l. ex promiſſione.& C. de impo. lucra. deſcriptio. l. j. §. j. lib. x. Acc.

c *Mulier.* ſiue ſciuerit, ſiue non: cum quãtum ad eam ſit cauſa lucratiua: vt ſupra proxi. Accurſius.

d *Si non ignorauerit.* maxime tenetur in quãtum dicitur vt caueat: vt ſubiicit.

e *Peruenerit.* quod eſſe poteſt, ſi hoc ſtipulatus eſt: vt & ſupra de euic. l. pater.

Ignorante

UNED

Si procurator ignorante domino, [a] cum ſciret debitorē [b] eius fraudādi cepiſſe conſiliū, iuſſit ſeruo [c] ab eo accipere: [d] hac actione ipſe [e] tenebitur, non dominus. [f]

Non ſolùm autē ipſam rē alienatam reſtitui oportet, ſed & fruct⁹ qui alienationis tēpore terræ cohærent: quia in bonis fraudatoris fuerūt. item eos qui poſt inchoatū iudiciū recepti ſint. medio autem tēpore perceptos, in reſtitutionē non venire. [g] Item partū ancillæ B per fraudē alienatę, medio tēpore editum, in reſtitutionē non venire: quia in bonis non fuerit. Proculus ait, [h] ſi mulier poſt alienationē conceperit, & antequā ageretur, pepererit: nullā eſſe dubitationem, quin partus reſtitui non debeat. [i] Si verò cum alienaretur, prægnas fuerit: poſſe dici partum quoq; reſtitui oportere. Fructus [k] autē fundo cohæſiſſe, non ſatis intellegere ſe Labeo ait, vtrum dūtaxat qui maturi, an etiā qui immaturi fuerint, prętor ſignificet. [l] Cęterùm etiā ſi de his ſenſerit, qui maturi fuerint: nihilo magis [m] poſſeſſionē reſtitui oportere. [n] Nam C cum fundus alienaretur: quod ad eum fructúſq; eius attineret, vnā quandā rem fuiſſe, id eſt fundum: cuius [o] omnis generis [p] alienationē fructus ſequi. nec eum qui hiberno, * habuerit fundū [q] centū: ſi ſub tēpus meſſis vindemiæve fructus eius vendere poſſit decem. idcirco duas res, id eſt fundū centum, & fructus decē eum habere intellegendū: ſed vnam, id eſt fundum centum: ſicut is quoque vnam rem haberet, qui ſeparatim ſolum ædium [r] vendere poſſit.

Hæc actio non tantùm in eos datur qui rem alienatam per fraudem tenent: ſed etiam in debitorem qui fraudulenter alienauit: licet ea quæ alienauit, non poſſint recuperari. hoc dicit.

Hæc actio etiam in ipſum fraudatorem [ſ] datur: licet Mela non putabat in fraudatorē eam dandam: quia nulla actio in eum ex B ante geſto poſt bonorū venditionem daretur: & iniquum eſſet, actionem dari in eū cui bona ablata eſſent. [t] Si verò † quædam diſperdidiſſet, ſi nulla ratione * recuperari poſſent, [u] nihilo minus actio in eum dabitur: [x] & prætor non tam emolumentum actionis intueri videtur in eo qui exutus eſt bonis, quàm pœnam.

* deſideratur, tempore gręco more loquendi. Ant. Aug. li. 2. emen. ca. 1.

† No. iſtum text. ad hoc quòd ille qui alienat bona ſua in fraudem creditorū ſuorum: ſi non reperiuntur illa bona, nō poteſt cedere bonis, ſed debet carcerari. Bol.

* reſtitutione.

a *Ignorante domino*. qui ſibi mandauit.
b *Debitorem*. eius qui nunc experiri deſiderat.
c *Seruo*. eiuſdem cuius eſt procurator. Accurſius.
d *Accipere*. i. emere. vel alio titulo rem aliquam accipere. Accur.
e *Ipſe*. ſcilicet procurator. Accurſius.
f *Nō domin⁹*. quia ignorauit ſecundū quoſdā. idē ſi ſciuit: niſi habeat ratum. nam in generali mādato talia illicita nō cōtinentur: vt arg. ſ. eo. l. ſi pater. &. ſ. de cōdic. indebi. l. ſi procurator. §. Celſus. Accur.
g *Non venire*. Cōtra. ſ. e. l. ait prætor. §. per hác &. §. pręterea. Sol. ibi de donatario, vt de fructibus medij temporis teneatur: hic de emptore. Vel ibi de fructib⁹ prouenientibus natura, hic de pueniētibus cultura. Vel hic tradidit rem fraudator: ibi erat apud eū in quē alienabat in fraudē. Vel ibi de actio. in factum, hic de vtili in rē. Tu dic illā ſecūdum iſtā. & facit. ſ. de vſur. l. videamus. ij. §. in Fauiana.
h *Proculus ait*. facit ſupra proxi. §. Accurſius.
i *Nō debeat*. i. nō debet.
k *Fructus*. Quidam habēt in textu, vt fructus autē fundo cohęſiſſent. & dic eſſe verba edicti: & ſupple, ait prætor, rē cū fructibus reſtituat: vt fructus autem, &c. Alij habent, vt fructus autem fundo cohęſiſſe: & tunc ſupple vt dicas, fructus autem, &c.
l *Significet*. reſtituēdos. Accurſius.
m *Nihilo magis*. pro nihilo minus. aliàs nihilo minus & tūc bene ſtat. Accurſius.
n *Oportere*. cū fructib⁹ etiā non maturis, nam hoc verbo reſtitui videtur claudere fruct⁹ omnes: vt. ſ. de vſur. l. videamus generaliter. §. in Fauiana. & merito, nam, &c.
o *Cuius*. ſcilicet fundi. Accurſius.
p *Omnis generis*. i. quolibet modo facta, ſiue per donationem, ſiue per venditionem. vel dic omnis generis fructus id eſt maturi, & immaturi. Accurſius.
q *Fundum*. quo ad hibernale tempus: ſed quo ad legem Falcidiā detrahendam pluris videtur fundus quando adſunt fructus: vt ſupra ad legem Fal. l. in. lege Fal. placuit. Accurſius.
r *Aedium*. deducta ſuperficie. nam vna res eſt, id eſt domus. & facit infra de regu. iur. l. propemodum.
ſ *Fraudatorem*. qui alienauit in fraudem.
t *Eſſent*. niſi de nouo adquirat, quod habeat idoneū emolumentū: vt &. ſ. de cur. bo. dan. l. imperatores. & de ceſ. bo. l. qui bonis.
u *Poſſent*. ab acceptatoribus: quia diſtraxit vel ſic alienauit, quòd neſcitur quibus: cum eſſent mobilia. Accurſius.
x *Dabitur*. in factum ad hoc vt in carcerem ponatur, vt ſubiicit. & ar. infra ad. l. Iul. pecu. l. ſacrilegij. quod non fieret poſt. ceſ. bo. niſi quando non cōpareret res: vt hic, &. ſ. de ceſ. bo. l. j. Vel hic nō ceſſerat bonis. Vel dic ſecundo, datur in eū actio, ſcilicet in ſolidū, ſi quid de nouo adquirat, vſq; ad ſacculum & peram: ceſſerit vel nō ceſſerit bonis: vt. ſ. de re iudi. ſi quis dolo. nam non eſt indulgendum malitiis: vt. ſ. de rei vind. l. in fundo. §. conſtituimus. Vel dic tertio ſecundū quoſdam teneri in id quod ad eum peruenit occaſione dictæ alienationis in fraudē factæ: vt. ſ. eo. ait prætor. §. hæc A actio. Vel dic quarto, quòd ceſſit bonis: & tamē tenetur in quantum facere poteſt ſi quid quærat: vt. C. eo. l. fi. & nihilo minus forte capietur in perſona: vt ſubiicit, ſed prætor, &c. & ſic addat. ſed Pla. expoſitiuè legebat. Accurſius.

Digeſtorum ſeu Pandectarum Liber quadrageſimus tertius.

DE INTERDICTIS, [ſiue extraordinariis actionibus [y] quæ pro his competunt.]

TITVLVS I.

Iuriſconſultus in hac. l. & ſeq. proſequitur diuiſionem interdictorum. Et primò ponit diuiſionē reſpectu rerum pro quibus cōpetunt interdicta. Secundo, reſpectu effectus interdicti. Tertiò ponit aliam diuiſionem reſpectu tēporis quo dantur. Quartò ponit vnā regulam. Quintò ponit vnam diuiſionem reſpectu iuris pro quo dantur. Secunda ibi, interdictorū.

DE INTERDICTIS, &c.

Qualiter de iure ciuili agatur, ſupra dixit. nūc qualiter de iure prætorio: quo plerunque de poſſeſſione per interdicta agitur: vt inſtit. eo. in princ. ideo de interdictis dicit. Plerunque dixit: quia quandoque de proprietate per interdicta agitur: vt. j. l. ij. §. quædam. & econtra per alias actiones agitur de poſſeſſione, vt per condictionem indebiti: vt. ſ. de condic. indebi. l. indebiti. & triticaria: vt. ſ. de tritica. l. 1. in fi. & l. 2. vel per condic. ex lege: vt. C. de adquir. poſſ. l. fin. & C. de loca. l. ſi quis. vel per officium iudicis: vt ſupra de rei vin. l. fi. Accurſius Florentinus.

Poſteaquam de poſſeſſione ſatis ſuperque dixit comparans ſe ad interdicta quæ plerūq; poſſeſſionis aut quaſi poſſeſſionis cauſam continēt. hac veluti ianua tādem ingreditur ad enumerationem & explicationē ſingulorum interdictorū, niſi ſi qua iam è re nata explicuit ante. & enumerat ea ſummatim hoc titulo potiſſimū. Sunt autem interdicta formulæ quibus prætor iubet aut vetat aliquid fieri, quæ dātur illi ad quē ea res pertinet aduerſus eum cum quo ille de poſſeſſione vel quaſi poſſeſſione vel iure aliquo ſuo aut publico contendit. eadem dicta recte dixeris, vt. l. 81. De ver. ſignific. Cum prætor dicat vt opus factum reſtituatur id eſt interdicat, interdicto puta. De operis noui nūtiatione vel Quod vi aut clā & Quod in loco ſacro, ſancto religioſove & Quod in flumine publico ripáve publica, & Quod in via publica factum erit. Et in. l. videamus De vſuris. Verbum reſtituas quod in hac re prætor dixit, id eſt interdixit, interdicto fraudatorio ſcilicet & l. vltim. De precario, Rectéque dici Quod precario habes. ac ſcite potius quam vere in Inſtitutionibus interdicta ex eo appellari quod inter D duos dicantur. Verius, vt interlocutiones, quod interim rogentur, vt loquitur l. 3. §. vltim. De ho. lib. exh. vbi Græci etiam ipſi verbo ἐξαιτεῖν vtuntur, quodq; dicantur interim à prætore, quaſi momento valitura, niſi ſecundum eum iudicetur qui vtitur interdicto, qui ordo in actionibus non obſeruatur. nihil ante actionem interim quod obtineat dicitur decerniturve. Et hodie etiā is ordo plerumque non obſeruatur, ſed ſtatim agitur ad exemplum interdictorum vtili in factum actione vt iudicetur cuius poſſeſſio ſit qua de re agitur, nullæque momentariæ poſſeſſiones ſunt. & ob eam rem addidit hoc titulo, Seu extraordinariis actionibus quæ pro his cōpetunt. Ac præterea non fiunt ſponſiones quæ interdictum ſequi ſolebant, vt dato interdicto vnde vi, ſi aduerſarius negaret vim factam, ſponſio fiebat, Ni vis facta eſſet, vel ſi diceret ſe reſtituiſſe, ſponſio fiebat, Ni reſtitutus non eſſet qui interdicebat. & ex interdicto ſumebatur iudex. Cuiacius Toloſ.

Incluſa non ſunt in indice titulorū. Reſpondet lib. 58. βασιλ. tit. 14. c. 1. & ſeq.

y *Extraordinariis actionibus*. ſ. in factum: ſic dictis, quia extra antiquam ſolennitatem interdictorū proponūtur: vt inſti. eo. §. fi. ſed quæ erat olim differentia inter ea & actiones: cum & actiones ſolenniter proponebantur: vt. ſ. de orig. iur. l. ij. §. omnium? Reſpon. ſolennitates actionum à iure ciuili, interdictorum à iure prætorio inducebātur. Vel ſecundum Azo. quia ſolēnitas verborum circa

actiones generaliter in perſonis omnium formabatur: ſed in interdictis in perſonis petentiũ tantum: & ipſi tantum vti poterant. & hoc poteſt notari. j. de vi & vi ar. l. j. in prin. & ne quid in lo. pu. l. ij. in prin. vnde dicuntur inter duos reddi: vt inſti. e. §. ſunt tamẽ. ſed hodie non eſt differẽtia: cum nulla hodie formetur à prætore vel iudice viuẽte. eſt ergo interdictũ nil aliud quàm actio prętoria: & quodcunque proponatur, non eſt vis, ſcilicet actio in factum, vel interdictum: licet quidã dicant hodie non proponi interdicta: arg. C. eo. l. pen. & fi. Accur.

Interdictum intantum cũ actione prętoriana cõuenit, vt altero ſępe alterius loco vtamur.

Tertia ibi, interdictorum quædã. Quarta ibi, interdicta. Quinta ibi, interdictorum. Bartolus.

I. VLPIANVS *libro ſexageſimoſeptimo ad Edictum.*

Videamus de quibus rebus interdicta competunt. Et ſciendum eſt interdicta aut de diuinis rebus, aut de humanis competere. Diuinis, vt de locis ſacris, [a] vel de locis religioſis. De rebus hominum interdicta redduntur aut de his quæ ſunt alicuius: aut de his quæ nullius ſunt. Quæ ſunt nullius, hæc ſunt, liberæ perſonæ: de quibus exhibendis, [b] ducendis interdicta competũt. Quæ ſunt alicuius, hæc ſunt aut publica, aut ſingulorũ. [c] Publica, de locis publicis, [d] de viis déque fluminibus publicis. Quæ autem ſingulorum ſunt: aut ad vniuerſitatem pertinent, vt interdictum quorum bonorum: [e] aut ad ſingulas res, vt eſt interdictum vti poſſidetis, de itinere actúque. [f] Interdictorum [g] autem tres ſpecies ſunt: exhibitoria, [h] prohibitoria, [i] reſtitutoria. [k] Sunt tamen quædã interdicta & mixta, [l] quæ & ꝓhibitoria ſunt, & exhibitoria. Interdictorum quædam in præſens, quædam in præteritum referuntur. * In prę̨ſens, vt vti poſſidetis. [m] in præteritũ, vt de itinere [n] actúq;, de aqua æſtiua. Interdicta omnia licet in rem videãtur concepta, [o] vi tamen ipſa [p] perſonalia ſunt. Interdictorum quædã annalia [q] ſunt, quædam perpetua.

*regerũtur.

Hic ponit aliam diuiſionem interdictorum. Et prima eſt diuiſio reſpectu perſonarum quibus competunt. Secunda, reſpectu rerum pro quibus competunt. Tertia, reſpectu effectus. Quarta ſimiliter reſpectu effectus. Secunda ibi, interdicta autem. Tertia ibi, quædã interdicta. Quarta ibi, hæc autẽ.

II. PAVLVS *libro ſexageſimotertio ad Edictum.*

Videamus.] CASVS. Eſt primo vidẽdũ de quibus reb⁹ cõpetãt interdicta. & certe cõpetunt tã de rebus diuinis, q̃ de humanis. de diuinis, vt de locis ſacris vel religioſis. de rebus hominũ cõpetũt interdicta dupliciter. nã vel de rebus quæ ſunt alicui⁹: vel de rebus quę non ſunt alicuius: & de his primo dat exẽpla, vt de libero homine exhibendo & deducendo. Interdicta autẽ quę competũt pro rebus alicuius, quędam ſunt publica, quædã ſingulorũ. publica ſunt interdicta quæ tractãt de locis publicis & viis, & de fluminibus publicis. Interdicta autẽ ſingulorũ. i. ad ſingulorũ vtilitatẽ ſpectantia, quędã ſunt vniuerſalia: vt interdictũ quorum bonorũ. quædã ſingularia, vt interdictũ vti poſſidetis: & interdictum de itinere actúq; priuato. Tandẽ ponitur diuiſio in qua cõprehendũtur omnes ſuperiores: & eſt talis: Interdictorũ tres ſunt ſpecies, quædã enim ſunt exhibitoria: vt interdictũ de tabulis exhibẽdis, & ſimilia. quædã ꝓhibitoria: vt interdictũ ne quid fiat in loco ſacro: & ſimilia. quædã reſtitutoria: vt vnde vi. quędã mixta, id eſt tam prohibitoria, quàm exhibitoria: vti eſt interdictũ de libero homine exhibendo: cũ & exhibitio fiat ex hoc interdicto: & prohibitio ne detineatur. Tandem ponitur alia diuiſio, & eſt talis: Interdictorum quædam ad præſens tempus referuntur, quædam ad prętéritum. ad prę̨ſens, vt eſt interdictum vti poſſidetis. nam in eo obtinet qui lit. conteſtatæ tempore poſſidet non vi, non clam, non precario. de præterito ſunt interdicta: vt interdicta de itinere actúque. nam in eo obtinet qui hoc anno iuit. Item interdictũ de aqua æſtiua. Poſtea ponit notabile dictum, vt licet quædã interdicta videantur in rem concepta, vt quod vi aut clam: omnia ſunt in perſonã: quia qui tenetur aliquo interdicto, eſt obligatus. Tandem ponitur alia diuiſio interdictorũ. nam quędã ſunt annalia, vt interdictũ vnde vi, de eo quod non peruenit ad violẽtum: & fere omnia alia. quædam ſunt perpetua: vt vnde vi interdictum, in eo quod peruenit ad violentũ. Tandem ponitur alia diuiſio interdictorũ. nam quædã ſunt inducta hominũ cauſa, quædam cauſa diuini iuris & religionis. diuini iuris, vt interdictum ne quid in loco ſacro. religionis, vt de mortuo inferẽdo. hominum cauſa ſunt in interdicta quædam ad publicã vtilitatem pertinentia, quædã cauſa ſui iuris tuendi, quædam cauſa rei familiaris. & de his omnibus dat exempla. & hoc dicit hæc. l. cum prin. ſeq. Franc. Accur.

a *Sacris*. de ſacris duo exempla, de religioſis alia duo ponit: vt infra eo. l. ij. §. j. Accurſius.

b *Exhibendis*. hoc ad illud de libe. ho. exhi. & ad illud de liberis exhibendis referri poteſt: ſed quod ſubiicit ſcilicet deducendis, tantùm ad ſecundum, vt habes infra de libe. ho. exhi. l. j. & de libe. exhi. l. j. & iij. in princ. liberi enim homines & filij noſtri in bonis nullius ſunt: vt hic, & s̃. de rei vin. l. j. §. j. in glo. non petuntur.

c *Aut ſingulorum*. inſufficiens videtur diuiſio: vt inſti. de re. diui. §. j. ſed illa duo ad eum tractatum, hæc quo ad iſtũ loquitur. Item contra infra de iniur. l. ſane. Sol. vt ibi.

d *De locis publicis*. de his per ordinem dicet infra ne quid in loco publi. vſque ad tit. de vi & vi arma.

e *Quorum bonorum*. quod ſolum eſt vniuerſale: vt. j. titu. j. l. j. in fi.

f *De itinere actúq;* ſ. priuato de quo eſt. j. de itine. actúq; priua. l. j.

g *Interdictorum*. ſuperiores diuiſiones, licet aliis verbis, hic repetuntur. R.

h *Exhibitoria*. vt de tabulis exhiben. vt infra de tabu. exhibẽ. l. iij. §. hoc interdictum.

i *Prohibitoria*. ſunt. ſ. ne quid in loco publico fiat: vt infra ne quid in loco publi. fiat. l. ij. §. j.

k *Reſtitutoria*. vt quod factũ eſt, tollatˢ: vt. d. l. ij. §. prętor ait. cętera exempla quære inſti. e. §. j.

l *Mixta*. ſicut de libe. ho. exhi. & de libe. exhi. nã exhibitio fit per ea. ſed & prohibet prætor detineri hominem liberũ, & prohibet vim fieri patri quo minus ducat filiũ: vt. j. de libe. homi. exhi. l. j. & iij. in prin. & j. de lib. exhi. l. j. ſed ex alia cauſa mixtũ eſt interdictũ ne vis fiat ei. ſ. prohibitoriũ & reſtitutorium, prohibet enim vim fieri poſſidenti, & amiſſam poſ. iubet reſtitui. ad quod eſt. j. ne vis fiat ei. l. pen. §. cum prętor. & l. j. §. hæc actio.

m *Vt vti poſſidetis*. nam qui prę̨ſentialiter, id eſt litis cõteſta. tẽpore poſſidet non vi, non clam, non precario, obtinet: vt. j. vtrubi. l. j. in fi.

n *Vt de itinere*. nam in eo vincit qui hoc anno iuit: vt. j. de itine. actúque priua. l. j. in prin. & quod de aqua ſubiicit, habes infra de aqua quoti. & æſti. l. j. in prin.

o *Cõcepta*. ſ. quandoq;: vt quod vi aut clam: vt. j. quod vi aut clã. l. cõpetit. §. in ſumma. & interdi. de ope. no. nun. vt. s̃. de no. ope. nun. l. pe. & fi. & ſic in actione quod me. cau. vt. s̃. quod me. cau. l. metum. §. cum autem. & ad exhiben. vt. s̃. ad exhiben. l. de eo. §. fi.

p *Vi tamen ipſa*. quia obligatus eſt qui tenetur interdicto aliquo, ad id quod venit in eo interdicto: ſed in actione in rem, non eſt quis ad aliquid obligatus: nec aliqua obligatione tenetur: vt inſtitut. de act. §. j.

Interdictorum quædã ſunt ad tẽpus, & illa ſunt annalia, alia perpetua: & quid inter vtraque ſit diſcriminis.

q *Annalia*. vt vnde vi, & de eo quod nõ peruenit ad violentum: vt. j. de vi & vi ar. l. j. in prin. Et idẽ fere in omnibus: cum prætoris imperiũ anno tantũ durabat: vt inſti. de perpe. & tẽp. ac. §. eas vero. quædam tamen ſunt perpetua, vt ſubiicit: vt interdictũ de tab. exhi. vt. j. de tab. exhib. l. iij. §. fi. Poteſt igitur ſic diſtingui: ſi contineant rei perſecutionem, nec dentur ex maleficio: dentur perpetuo. ſin autem ſunt ex maleficio, aut non cõtinent rei perſecutionem, terminentur anno: niſi de eo quod peruenit ad maleficum: vel heredem eius: de quo perpetuo agitur: vt. j. de act. & obli. l. in honorariis. & infra de vi & vi ar. l. j. in prin.

Interdictorum.] Caſum vſque ad. §. quædam. vidiſtis. s̃. in. l. proxi. [QVÆDAM INTERDICTA.] In quibuſdã interdictis vertitur quæſtio proprietatis: vt in interdicto de itinere actúque priuato, quando intentatur ab eo qui vult reficere iter. nam agens eo debet probare dominiũ ſeruitutis. & de hoc habes. j. de iti. actúq; priu. l. iij. §. ait prætor. & §. hoc autẽ. Item in interdictis quæ dantur pro rebus ſacris vel religioſis, vertitur quæſtio quaſi proprietatis, non vere. cũ ſint in bonis nullius: vt eſt interdictũ ne quid in loco ſacro fiat: & ſimilia de quibus habuiſtis. s̃. circa princip. l. qui enim ea intẽtat, debet probare rẽ eſſe ſacrã vel religioſam. Itẽ interdictũ de liberis exhibẽdis eſt ſimile ſuperiori. nã pater qui illud intentat, debet probare illum ſuũ filium quẽ petit. In fine dicit, & amodo nõ mireris ſi in interdic. quæ dantur pro re familiari, probatur cauſa proprietatis quãdoq;, vt dictũ eſt: cum & hoc eueniat in his quæ dantur cauſa diuini iuris tuendi, vt dictum eſt. [HÆC AVTEM INTERDICTA.] Interdicta quæ pro rebus familiaribus dantur, quædã ſunt inuẽta adipiſcẽdæ poſ. cau. quædã recuperandæ, quædã retinẽdæ: quædã duplicia, id eſt tam recuperãdæ poſ. quàm adipiſcendæ. & de omnibus dat exempla, excepto vltimo. & de illo dat exemplũ: vt in interdicto ne vis fiat ei: vt habes exemplum infra ne vis fiat ei. l. iij. §. cum prætor. Fran. Accurſius.

Duplicia.